

زنجیره‌ی رینماییه‌کانی ریگای راست

(۶۱)

وه لّامی

پرسیاره شه‌رعی یه‌کانی

سایتی به‌هه‌شت

- وه لّامی زیاتر له (۱۰۰) پرسیری شه‌رعی گرنگ -

له لایهن

مامؤستا : (محمد عبد الرحمن لطیف) - وه

پیشنویژ و وتارخوینی مزگه‌وتی شیخ ابراهیم / که لار

(۱۴۳۳ ک)

چاپی یه‌که‌م

کەڤلا و کرا و وە کلا نێ

مالپه‌ری به‌هه‌شت

www.ba8.org

✉ malpariba8@yahoo.com

07701517378

هه‌میشه له‌گه‌لمان بن بو به‌ره‌مه‌مه‌ نوو

کتیپی ژماره ﴿ ۱۶۰ ﴾ له کتیبخانه‌ی مالپه‌ری به‌هه‌شت

* پيشه کی :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ .

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾ [آل عمران].

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَطَعَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۗ وَاتَّقُوا

اللَّهِ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ءَ وَالْأَرْحَامَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾ [النساء].

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ

يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾ [الأحزاب].

أَمَّا بَعْدُ :

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهُدَى هَدْيُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ) وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

خوينه‌ری به‌ریز :

- ئەم کتیبه‌ی به‌رده‌ستت بریتی‌یه له **وه‌لامی هه‌ندیک له و پرسپاره شهرعی یانه‌ی**

که له **ریگای (سایتی به‌هه‌شت)** به‌وه ئاراسته‌ی براتان کراوه **که به به‌لگه‌ی ئایه‌ته‌کانی**

قورئانی پیروژ و فه‌رمووده سه‌حیحه‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پشتراستکراونه‌ته‌وه .

- وه ئەمه هه‌ولێ چه‌ند سالیکی پیش ئیستا بوو .. برای به‌ریزم (کاک جه‌لیل /

سه‌ره‌رشتیاری **سایتی به‌هه‌شت***) زۆر له میژوه‌بوو پی‌شنیاری ئەوه‌ی بۆم کرد که

هه‌ستم به‌ کوک‌ردنه‌وه و ری‌کخستن و پی‌داچوونه‌وه‌ی و پاشان به‌ چاپ گه‌یاندی له

* خوينه‌ری به‌ریز له پاشکۆی ئەم کتیبه‌دا پیناسه‌یه‌کی پوخت و چروپ‌ده‌خوینیته‌وه سه‌باره‌ت به‌ (سایتی به‌هه‌شت /

www.ba8.org) که له لایهن خوودی به‌ریز کاک (جه‌لیل) خوئی‌ه‌وه ناماده‌کراوه و خراوته سه‌ر ئەم کتیبه .

دوتوی کتیبیکدا بو ئه وهی بکه ویتته بهر دهستی خوینه رانی (پینماییه کانس ریگاس راست) و ئه وانیش وهک میوانانی سایتکه پیی سوودمه ند و به هر مه ند ببن ، به لام به هوی زور سه رقال بوونمه وه نه متوانی له کاتی خویدا تاوات و پیشنیاره که ی به دی بینم .. نه بوو ماوه یهک پیش نیستا ده ستمدایه و وورده وورده و به یناوبه یین که وتمه کارکردن له و پیناوه دا و تاوه کو به فهزل و یارمه تی خوا گه یاندمه ئه م ئاسته ی که نیستا ده بینریت .

له م پیشه کی یه دا به پیویستی ده زانم که چه ند زانیارییه که بخرمه به رده سستی خوینه رانی ئه م کتیبه :

* سه باره ت به (واجبیتی پرسپارکردن له کاتی نه زانیدا) .

* هه روه ها سه باره ت به (واجبیتی وه لامدانه ی پرسپاره کان له لایه ن ئه هلی عیلمه وه) .

* هه روه ها سه باره ت به (فهزل و پاداشتی وه لامدانه ی پرسپاره کان له لایه ن ئه هلی عیلمه وه) .

* هه روه ها سه باره ت به (ئادابه کانی پرسپار و وه لام) .

* هه روه ها سه باره ت به (ئادابه کانی که سی پرسپارکار و که سی وه لامده روه وه / آداب المستفتي والمفتي) .

* ئه وهی که من تیبینیم کردوه وه پرسپارانیه ی که له م کتیبه دا وه لامدراونه ته وه .

* واجبیتی پرسپارکردن له کاتی نه زانیدا :

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : «طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ»^(۱).

واته : به ده ست خستن و گه ران به دوا ی زانستی شهرعی دا فه رز و پیویسته له سه ر

هه موو موسلمانیک .

^(۱) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۲۲۴) .

بی گومان پرسپارکردنیش ریگایه که له ریگاکانی به دست خستن و فیروونی زانستی

شهرعی :

قال الحافظ : (... أَنَّ الْعِلْمَ سُؤَالٌ وَجَوَابٌ) (۲).

واته : به راستی عیلم و زانستی بریتی یه له : پرسپار و وه لام .

بویه خوی زانا و دانا فه رمانی کردوه به پرسپارکردن له زانایان له کاتی نه زانیدا :

﴿فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [النحل ، والأنبیاء : ۷] .

واته : پرسپار له زانایانی شهرع زان بکه نه گه نه تانزانی .

ئه م ئایه ته چه ندین سوودی تیدایه گرنگترینیان بریتی یه له :

۱ - خه لکی ده بن به دوو به شه وه : زانا و نه زان .

۲ - فه رزه له سه ره که سانی نه زان پرسپار له زانایان بکه ن .

وَعَنْ جَابِرٍ (رضی اللہ عنہ) قَالَ : خَرَجْنَا فِي سَفَرٍ فَأَصَابَ رَجُلًا مِّنَّا حَجْرٌ فَشَجَّهُ فِي رَأْسِهِ ثُمَّ احْتَلَمَ ، فَسَأَلَ أَصْحَابَهُ فَقَالَ : هَلْ تَجِدُونَ لِي رُحْصَةً فِي التَّيْمَمِ ؟ فَقَالُوا : مَا نَجِدُ لَكَ رُحْصَةً وَأَنْتَ تَقْدِرُ عَلَى الْمَاءِ ، فَاغْتَسَلَ فَمَاتَ ، فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) أُخْبِرَ بِذَلِكَ ، فَقَالَ : «قَتَلُوهُ قَتَلَهُمُ اللَّهُ ، أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا ؟ فَإِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ ، إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيهِ أَنْ يَتَيَّمَّمَ» (۳).

واته : له سه فه ری کدا ده رچوین و پیاوئیک به ردیکی به رکه وت و سه ری

بریندار کرد ئه نجا له شگران بوو ، پرسپاری کرد له هاوه له کانی و وتی : ئایا وا ده بینن

که مؤله تم بو هه بیئت له ته یه موم کردندا ؟

ئه وانیش وتیان : وا نابینن مؤله تت بو هه بیئت له ته یه موم کردندا له کاتی کدا که تو

ده توانیت ئاو به کار بیئیت .

(۲) فتح الباری شرح صحیح البخاری : (۱ / ۱۸۸) ، وه بیوانه لاپه ره : (۳۶) و (۲۸) ی ئه م کتیبه .

(۳) صحیح ابی داود رقم : (۳۲۶) .

ئه‌ویش خویی شۆرد و به‌و هۆیه‌وه مرد ، جا کاتیگ گه‌راینه‌وه بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌والی ئه‌وه‌یان پی‌پراگه‌یاند .

پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) فه‌رمووی : کوشتیان خوا بیانکوژیته ، ئایا بۆ پرسیاریان نه‌کرد له‌ کاتیگدا که نه‌یانزانی ؟ چونکه به‌راستی چاره‌سه‌ری نه‌زانین پرسیار کردنه ، ته‌نها ئه‌وه‌نده‌ی به‌س بوو که ته‌یه‌مومی بکردایه‌ت .

له‌م فه‌رمووده‌یه‌وه ئه‌وه‌مان بۆ ده‌رده‌که‌وێت که‌وا : نه‌زانین نه‌خۆشیه و چاره‌سه‌رکردنیشی پرسیارکردنه و گه‌رانه‌وه‌یه بۆ لای زانایان .

قال النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ — رَحِمَهُ اللَّهُ — :
 «جَالَسْتُ الْخَلِيلَ بْنَ أَحْمَدَ عَشْرِينَ سَنَةً ، فَكُنْتُ أَسْمَعُهُ كَثِيرًا يُنْشِدُ :
 إِذَا كُنْتَ لَا تَدْرِي ، وَلَمْ تَكُ بِالَّذِي
 يُسْأَلُ مَنْ يَدْرِي فَكَيْفَ إِذَنْ تَدْرِي ؟»^(٤).

واته : (النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ) په‌حمه‌تی خوای لیبیت فه‌رموویه‌تی :
 بیست سال له‌گه‌ل (الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ) دانیشتن و هه‌لسوکه‌وتم کردوو زۆر جار گویم
 لێ‌ی بوو ئه‌م به‌یته‌ی ده‌وته‌وه :

ئه‌گه‌ر تۆ نه‌ترانی ، وه ئه‌و که‌سه‌ش نه‌بویت .. که پرسیار بکات له‌و که‌سه‌ی که
 ده‌زانیت باشه ئیتر چۆن ده‌زانیت ؟

وَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِدْرِيسَ الْجَزَيْرِيُّ :
 (إِذَا كُنْتَ لَا تَدْرِي ، وَلَمْ تَكُ سَائِلًا
 عَنِ الْعِلْمِ مَنْ يَدْرِي جَهَلْتَ وَلَمْ تَدْرِي)^(٥).

واته : ئه‌گه‌ر تۆ نه‌ترانی ، وه پرسیاریشته نه‌کرد .. سه‌باره‌ت به‌ عیلم و زانسته له‌و
 که‌سه‌ی که ده‌زانیت ئه‌وا نازانیت و فی‌ریش نابیت .

^(٤) المجالس الدینوریة : (١ / ١٢٨) ، نقلًا عن "منتقى الفوائد" لفیصل الحاشدی (٣ / ١٥) .

^(٥) مجمع‌الحکم والأمثال .

* پیویسته پرسپارته نها له زانایان بکریت :

ده بیته وههش بزانیته که پرسپاره شهرعی یه کان ده بیته ته نها ئاراسته ی زانایان و نه هلی عیلم بکریت هه وه کو چۆن خوی گه وره فه رمانی پی کردوه ﴿فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ...﴾ وه نابیته رووبه پرووی که سانی نه زان بکریت هه وه چونکه نه زانه کان به راوبوچوون و هه واوئاره زووی خویمان و به بی زانست وه لامده ده نه وه و ده بنه هو ی گومرا بوونی خویمان و گومرا کردنی نه و که سانهش که پرسپاریان لی ده که ن :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رضي الله عنه) قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ : «إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا»^(٦).

واته : خوی گه وره (عیلم و زانست) هه لناگریته وه به ده رهینانی له ناو سینگه خه لکدا ، به لکو عیلم هه لده گریته وه به مردنی (زانایان) هه تا کو زانا نامینیت نه و کاته خه لک سه ره نه زان بو خویمان داده نین ، نه و سه ره نه زانانهش پرسپاریان لی ده کریت و نه وانیش به بی عیلم فه توه ده دن : نه و کاته هه م خویمان گومرا ده بن و هه م خه لکیش گومرا ده که ن .

وه له ریوایه تیکی تر دا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ﴿يُسْتَفْتُونَ فَيُفْتُونَ بِرَأْيِهِمْ فَيُضِلُّونَ وَيَضِلُّونَ﴾^(٧).

واته : پرسپاریان لی ده کریت و نه وانیش فه توه ده دن به بوچوونی خویمان : نه و کاته هه م خویمان گومرا ده بن و هه م خه لکیش گومرا ده که ن .

بو زانیاری زیاتر له م بواره دا بگه ریروه وه بو نامیلکه ی : (گه رانه وه بو لای زانایانی نه هلی سوننه پاریزه ره له گومرا بوون و له تیاچوون) .

^(٦) صحیح البخاری رقم : (١٠٠) و صحیح مسلم رقم : (٦٧٣٧) و صحیح سنن الترمذی رقم : (٢٦٥٢) .

^(٧) صحیح البخاری رقم : (٧٣٠٧) ، وانظر شرح الحديث في "فتح الباري" : (٣٤٨/١٣) .

* واجبیتی وهلامدانهی پرسیاره کان له لایهن نه هلی عیلمه وه :

خوای پهروهردگار له قورئاندا هه پره شه دهکات له نه و که سانهی که زانستی به سوودیان پییه و که چی دهیشارنه وه و پراینه گه یهنن و بو خه لکی روون ناکه نه وه ، بویه وه لامدانه وهی پرسیاره شهرعی یه کان واجبیتی شهرعی له سهر زانایان و وه لامنه دانه وه شیان بو پرسیاره شهرعی یه کان - نه گهر وه لامه که بزنانن - جوړیکه له جوړه کانی شارده وهی زانست :

خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۗ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّوْا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ ۗ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ ﴾ [البقرة] .

واته : به راستی نه و که سانهی نه وهی که ئیمه دامانبه زاندووه له به لگه کان و پینمایي ده شارنه وه له پاش نه وهی که ئیمه له نیو کتیبه که ماندا روونمان کردووه ته وه بو خه لکی ئا نه وانه خوا له عنهت و نه فره تیان لی دهکات و له عنهت کارانیش له عنهت و نه فره تیان لی دهکات ﴿١٥٩﴾ جگه له وانه یان نه بیته که ته و به ده کهن و خو یان چاک ده کهن و راستیه کان روون ده که نه وه ئا نه وانه من ته و به یان لی و ه رده گرم و لی یان خو ش ده بم ، وه من لی بوورده و به به زه ییم .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أَلْجَمَهُ اللَّهُ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (٨) .

واته : هه رکه سیک پرسیاره زانستی لی کرا و نه ویش شارديه وه نه و خوا لغاوی دهکات به لغاویک له ئاگر له پوژی قیامه تدا .

(٨) صحیح سنن أبی داود رقم : (٣٦٥٨) .

* پیویسته زانیان به به لگه وه وهلامی پرسپاره کان بدنه وه :

خوای گه وره له بهر ئه وه فه رمانی کردووه به نه زانه کان که پرسپاره کانیا ن ئاراسته ی
 (أَهْلَ الذِّكْرِ) بکه ن تا وه کو ئه وانیش به (الذِّكْرِ) وه لامیان بدنه وه ، (الذِّكْرِ) یش بریتی به
 له قورئان .. وه فه رمووده صه حیحه کانی پیغه مبه ریش (ﷺ) ته فسیر و پروونکه ره وه ن بو
 قورئان :

خوای گه وره سه باره ت به قورئان فه رموویه تی : ﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

﴿ ۹ ﴾ [الحجر] .

واته : ئیمه خویمان (الذِّكْرِ / قورئان) مان دابه زاندووه و خویشان ده پیاریزین .

وه خوای گه وره به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده فه رموویت :

﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ ... ﴾ ﴿ ۴۴ ﴾ [النحل] .

واته : وه ئیمه (الذِّكْرِ / قورئان) مان دابه زاندووه بو تو بو ئه وه ی روونیکه یته وه بو

خه لکی ئه وه ی که بویمان دابه زینراوه .

که واته پیویسته له سه ر (أَهْلَ الذِّكْرِ) له وه لامه دانه وه ی پرسپاری نه زانه کاند

وه لامه کانیا ن پشت پرست بکه نه وه به : (الذِّكْرِ / قورئان) و روونکه ره وه که ی (لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا

نُزِّلَ إِلَيْهِمْ / فه رمووده صه حیحه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) .

ئه گه ر هه ندیک تی فکران و تی پرمان بکه ین له سیاقی ئه م ئایه تانه ی خواره وه ئه واه ئه م

پرستییه مان زور به جوانی بو ئاشکرا ده بیئت :

خوای گه وره سه باره ت به قورئان فه رموویه تی : ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي

إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۴۳ ﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ

مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَنْفَكِرُونَ ﴿ ۴۴ ﴾ [النحل] .

واته : ئەوی پیغه مبهەر له پیش تو هیچ پیغه مبهەر ییمان نه ناردوووه ﴿ به به لگه کان و کتیبه کان ﴾* ئیلا پیاوانیک نه بیته که وه حییمان بو ناردوون ، بویه پرسیار له زانیان (أَهْلَ الذِّكْرِ) بکهن ئەگه ر نه تانزانی .. وه ئیمه (الذِّكْرُ / قورئان) مان دابه زاندوووه بو تو بو ئەوهی روونیکه یته وه بو خه لکی ئەوهی که بویان دابه زینراوه و بو ئەوهی بیربکه نه وه .

تیرامینی له م وشانه : (أَرْسَلْنَا) ، (تُوحَىٰ إِلَيْهِمْ) ، (بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ) ، (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ) ، (لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ) :

ده بینیت هه موویان ته عبیر ده کهن له : ناردنی په یام و وه حیی بو ناردن به به لگه کان و کتیبه کان ، دابه زاندنی (الذِّكْرُ / قورئان) و پاسپاردنی پیغه مبهەر (ﷺ) به روونکردنه وهی ئەو (الذِّكْرُ / قورئان) هه ی که بوی دابه زیوه له خواوه . ده بینین له میانه ی باسه کانی ناردنی (په یام و وه حیی و به لگه و کتیب و زیکر / قورئان) دا باسی پرسیارکردن له (ئه هلی زیکر) کراوه ، ئەمه ش ئاماژه یه بو ئەوهی که ده بیته (زانیانیان / ئەهلی زیکر) ته نها به وه حیی و به لگه وه وه لامی پرسیاره کان بده نه وه و زانیاری و پینمای پیشکهش به خه لک بکهن .

هه روه ها فه توادان و وه لامدانه وهی پرسیاره شهرعی یه کان به بی به لگه به پرسپاریتی تیدایه ، هه روه ک خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴾ [الإسراء] .

* **فائدة لطيلة العلم** : قال الطبري في تفسير هاتين الآيتين : (... فتأويل الكلام إذن : وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحى إليهم أرسلناهم بالبينات والزبر ، وأنزلنا إليك الذكر ، والبينات : هي الأدلة والحجج التي أعطاها الله رسله أدلة على نبوتهم شاهدة لهم على حقيقة ما أتوا به إليهم من عند الله ، والزبر : هي الكتب) .
وقال ابن كثير : (ثم ذكر تعالى أنه أرسلهم {بِالْبَيِّنَاتِ} أي: بالدلالات والحجج ، {وَالزُّبُرِ} وهي الكتب ، قاله ابن عباس ومجاهد والضحاك وغيرهم ... ثم قال تعالى : {وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ} يعني : القرآن ، {لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ} من ربهم ، أي : لعلمك بمعنى ما أنزل عليك ، وحرصك عليه ، واتباعك له ، ولعلمنا بأنك أفضل الخلائق وسيد ولد آدم ، فتفصل لهم ما أجمل ، وتبين لهم ما أشكل) .

واته : قسه له شتی کدا مه که که عیلمت پیی نی یه .. به راستی بیستن و بینین و دل هه موو نه وانه به پرسپارن سه بارهت به وه .

وه پیغه مبهری خوایش (علیه السلام) فه رموویه تی : «الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ قَاضِيَانِ فِي النَّارِ وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ : قَاضٍ قَضَى بِالْهُوَى فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَقَاضٍ قَضَى بِغَيْرِ عِلْمٍ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَقَاضٍ قَضَى بِالْحَقِّ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ»^(۹).

واته : قازیه کان سیانن دوو قازیان له ناو ئاگردان و یه ک قازیشیان له ناو بهه شتدایه : قازیه ک که به هه اوئاره زوو بریارده دات نه وه له ناو ئاگردایه ، وه قازیه ک که به بی عیلم بریارده دات نه ویش له ناو ئاگردایه ، وه قازیه ک که به حه ق و راستی بریارده دات نه وه له ناو بهه شتدایه .

وفي رواية : «... رَجُلٌ عِلِمَ الْحَقِّ فَقَضَى بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ ، وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ...»^(۱۰).

واته : پیاویک حه ق ده زانی و بریاری پی ده دات نه وه له ناو بهه شتدایه ، وه پیاویک بریارده دات بو خه ک له سه ر جه هل و نه زانی نه وه ش له ناو ئاگردایه .

هه رچه نده نه م فه رمووده یه باس له (قازی) و (بریاردان) ده کات به لام (موفتی) و (فه توادان) یش ده گریته وه چونکه (موفتی) ش بریارده دات له سه ر پرس و بابه ته شه رعیه یه کان و (فه توادان) یش (بریاردان) له له سه ر پرس و بابه ته شه رعیه یه کان .

وَعَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ : (سُئِلَ الْقَاسِمُ ابْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ شَيْءٍ فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ جَوَابٌ ! فَقُلْتُ : إِنِّي لَأَعْظِمُ أَنْ يَكُونَ مِثْلَكَ وَأَنْتَ ابْنُ إِمَامِي الْهُدَى [ابْنُ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ] ^(۱۱) يُسْأَلُ عَنْ شَيْءٍ لَيْسَ عِنْدَكَ فِيهِ عِلْمٌ !

^(۹) صحيح الجامع الصغير رقم : (٤٤٤٧) . ^(۱۰) صحيح الجامع الصغير رقم : (٤٤٤٦) .

^(۱۱) وفي رواية : «وَأَنْتَ ابْنُ إِمَامِي الْهُدَى يَعْنِي عُمَرَ وَابْنَ عُمَرَ» .

قال الإمام النووي : (وَأَمَّا قَوْلُهُ فِي الرَّوَايَةِ الْأُولَى لِلْقَاسِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ : "لِأَنَّكَ ابْنُ إِمَامِي هُدَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ ﷺ" ، وَفِي الرَّوَايَةِ الثَّانِيَةِ : "وَأَنْتَ ابْنُ إِمَامِي الْهُدَى يَعْنِي عُمَرَ وَابْنَ عُمَرَ ﷺ" فَلَا مُخَالَفَةَ بَيْنَهُمَا : فَإِنَّ الْقَاسِمَ هَذَا هُوَ ابْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ

فَقَالَ : أَعْظَمُ مِنْ ذَلِكَ وَاللَّهِ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ مَنْ عَقَلَ عَنِ اللَّهِ أَنْ أَقُولَ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَوْ أُحَدِّثَ عَنْ غَيْرِ ثِقَةٍ^(۱۲).

واته : (يَحْيَىٰ بِنِ سَعِيدٍ) فه‌رموویه‌تی : پرسیاری کرا له (الْقَاسِمُ ابْنُ عُبَيْدِ

اللَّهِ بِنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ) سه‌بارت به شتیک ئه‌ویش وهلامی پی‌نه‌بوو !

منیش وتم : به‌پاستی به لای منه‌وه نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌کی گه‌وره‌یه نمونه‌ی تو که کوری

(أَبُو بَكْرٍ وَ عُمَرَ) ی پرسیارت لی‌بکریت سه‌بارت به شتیک و تویش زانیاریت پی‌نه‌بیئت

له‌باره‌یه‌وه !

ئه‌ویش فه‌رمووی : سویند به خوا له ئه‌وه گه‌وره‌تر به لای خوا و به لای

که‌سیکیشه‌وه که له خوا تیگه‌یشتبیئت ئه‌وه‌یه که به بی عیلم قسه بکه‌م یان له

که‌سیکی متمانه‌پی‌نه‌کراوه‌وه شت بگیره‌مه‌وه .

وقال الإمام أحمد : (لَا يَجُوزُ الْإِفْتَاءُ إِلَّا لِرَجُلٍ عَالِمٍ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ)^(۱۳).

واته : فه‌توادان دروست نی‌یه ئیلا بو‌پیاویکی زانا و شاره‌زا به قورئان و سوننه‌ت

نه‌بیئت .

وقال أبو حنيفة : (إياكم والقول في دين الله تعالى بالرأي ، عليكم باتباع السنة فمن خرج

عنها ضل)^(۱۴).

واته : ئامان قسه له دین و ئاینی خوی گه‌وره‌دا نه‌که‌ن به پ‌اوبوچوون ، په‌یوه‌ست

بن به شوینکه‌وتنی سوننه‌ته‌وه چونکه هه‌رکه‌سیک له سوننه‌ت ده‌ربجیئت ئه‌وا گومرا

ده‌بیئت .

اللَّهُ بِنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَهُوَ ابْنُهُمَا ، وَأُمُّ الْقَاسِمِ هِيَ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ بِنْتِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه ، فَأَبُو بَكْرٍ جَدُّهُ الْأَعْلَى لِأُمِّهِ وَعُمَرُ جَدُّهُ الْأَعْلَى لِأَبِيهِ وَأَبْنِ عُمَرَ جَدُّهُ الْحَقِيقِيُّ لِأَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ) شرح صحيح مسلم : (۱ / ۵۰) .

^(۱۲) مقدمة صحيح مسلم رقم : (۳۳) و (۳۴) وأخلاق العلماء للإمام الآجري رقم : (۱۰۵) .

^(۱۳) إعلام الموقعين : (۲ / ۸۴) . ^(۱۴) (المستخرج على المستدرک للحاکم) للحافظ العراقي : (۱ / ۵) .

وقال ابن أبي العز الحنفي : (وَمَنْ يَتَكَلَّمُ بِرَأْيِهِ وَمَا يُظُنُّهُ دِينَ اللَّهِ وَلَمْ يَتَلَقَّ ذَلِكَ مِنْ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ فَهُوَ مَأْثُومٌ وَإِنْ أَصَابَ ، وَمَنْ أَخَذَ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ فَهُوَ مَأْجُورٌ وَإِنْ أَخْطَأَ ، لَكِنْ إِنْ أَصَابَ يُضَاعَفُ أَجْرُهُ) (١٥).

واته : هه رکه سیك قسه بکات به راوبوچوونی خوی و به وهی که نه و واگومان ده بات دینی خواجه و نه وه شی له قورئان و سوننه ته وه وهرنه گرتبیّت نه واهه و کهسه تاوانباره نه گهر چی حه قیش بیکیکیت ، وه هه رکه سیك بیروباوه ر و زانیاریه کانی له قورئان و سوننه ته وه وهر بگریّت نه واهه و کهسه پاداشت ده دریتته وه نه گهر چی هه له ش بکات و نه بیکیکیت ، به لام نه گهر حه ق بیکیکیت نه واهه پاداشته که ی زیاتر و چند به رامبه ره .

* بیویسته له کاتی نه زانیندا بوتریّت : (لا أدري) نازانم :

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ (رضي الله عنه) : (أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ (صلى الله عليه وآله وسلم) فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْبُلْدَانِ شَرُّ ؟ فَقَالَ : لَا أُدْرِي ، فَلَمَّا جَاءَهُ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : يَا جَبْرِيلُ أَيُّ الْبُلْدَانِ شَرُّ ؟ قَالَ : لَا أُدْرِي حَتَّى أَسْأَلَ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ ، فَانْطَلَقَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَمَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ سَأَلْتَنِي : أَيُّ الْبُلْدَانِ شَرُّ ؟ فَقُلْتُ : لَا أُدْرِي ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ : أَيُّ الْبُلْدَانِ شَرُّ ؟ فَقَالَ : أَسْوَاقُهَا) (١٦).

(١٥) شرح العقيدة الطحاوية :

فائدة: سئل فضيلة الشيخ ابن العثيمين : هناك من الناس من يفتسي بغير علم ، ما حكم ذلك ؟

فأجاب فضيلته بقوله : (هذا العمل من أخطر الأمور وأعظمها إثماً ، وقد قرن الله سبحانه وتعالى القول عليه بلا علم بالشرك

به ، فقال تعالى : ﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا

عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴿٣٣﴾ [الأعراف] ... [كتاب العلم / السؤال رقم : (٥٧)] .

ولمزيد الفائدة في هذا الباب انظر الكتاب القيم لابن القيم : (إعلام الموقعين) : (٦ / ٤٩ - ٥٢) .

(١٦) مسند الإمام أحمد رقم : (١٧١٩٩) ومسند أبي يعلى رقم : (٧٤٠٠) .

هذا الحديث له طرق وروايات وشواهد تصل بها إلى رتبة الحسن الصحيح ومنها غير هذا :

— عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ (رضي الله عنه) : (أَنَّ رَجُلًا قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْبُلْدَانِ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ ؟ وَأَيُّ الْبُلْدَانِ أَبْغَضُ

إِلَى اللَّهِ ؟ قَالَ : لَا أُدْرِي حَتَّى أَسْأَلَ جَبْرِيلَ ، فَأَتَاهُ فَأَجَبَهُ جَبْرِيلُ : أَنَّ أَحَبَّ الْبِقَاعِ إِلَى اللَّهِ الْمَسَاجِدُ ، وَأَبْغَضُ الْبِقَاعِ إِلَى اللَّهِ

الْأَسْوَاقُ) [مسند البزار رقم : (٣٤٣٠) ، قال الألباني : حسن صحيح كما في "صحيح الترغيب والترغيب" رقم : (٣٢٥)] . واته : بياويك وتي :

نهی بیغه مبهری خوا نایا خو شه ویتترین شوین لای خوا کوئی یه ؟ وه رقی بوتترین شوینیش لای خوا کوئی یه ؟ فه رموی : نازانم تاوه کو

واته : ئەهی پێغه مبهری خوا ئایا خراپترینی شوینەکان کوئی یه ؟ فهرمووی : نازانم ، جا کاتیك (جَبْرِیلَ عَلَیْهِ السَّلَام) هات بو لای فهرمووی : ئەهی (جَبْرِیلَ) ئایا خراپترینی شوینەکان کوئی یه ؟ فهرمووی : نازانم تاوه کو پرسپارنه کهم له پهروهردگاری گه وره م ، (جَبْرِیلَ عَلَیْهِ السَّلَام) پویشت و ئەوهندهی که خوا ویستی لیبت مایه وه ئەجا هات و فهرمووی : ئەهی (مُحَمَّد) تو پرسپارت لی م کرد : ئایا خراپترینی شوینەکان کوئی یه ؟ منیش وتم : نازانم ، وه من پرسپارم کرد له پهروهردگاری گه وره م : ئایا خراپترینی شوینەکان کوئی یه ؟ فهرمووی : بازاره کانیه تی .

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) : «أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ عَنْ مَسْأَلَةٍ فَقَالَ : لَا عِلْمَ لِي بِهَا ، فَلَمَّا أَدْبَرَ الرَّجُلُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ : نِعْمَ مَا قَالَ ابْنُ عُمَرَ سِئْلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ فَقَالَ : لَا عِلْمَ لِي بِهِ»^(۱۷).

واته : پیاویك پرسپاری کرد له (ابن عمر رضي الله عنه) سه بارهت به بابه تیک ئەویش فهرمووی : زانیاریم پی نی یه له بارهیه وه ، جا کاتیك پیاوه که پشتی تی کرد و پویشت (ابن عمر) فهرمووی : (ابن عمر) باشترین شتی فهرمو پرسپاری لی کرا سه بارهت به شتی که نهیزانی فهرمووی : زانیاریم پی نی یه له بارهیه وه .

وَعَنْ الشَّعْبِيِّ قَالَ : (لَا أَذْرِي نِصْفَ الْعِلْمِ)^(۱۸).

واته : نازانم نیوهی زانسته .

قال الشيخ بكر أبو زيد : (فإن نصف العلم لا أذري ، فنصف الجهل : يُقال وأظن)^(۱۹).

پرسپارنه کهم له (جَبْرِیلَ) ، (جَبْرِیلَ) یه هات بو لای و ههوالی پیداکه : خو شه ویتترین شوین لای خوا مزگه وته کانه ، وه رقیلی بوتترین شوینیش لای خوا بازاره کانه .

— عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ : ((أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ مَسَاجِدُهَا ، وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ أَسْوَاقُهَا)) [صحيح مسلم رقم : (۱۵۲۶) دون ذكر القصة] ، وانظر : "النمر المستطاب" للإمام الألباني : (۱ / ۴۹۷ — ۵۰۰) .

واته : خو شه ویتترین شوینەکان لای خوا مزگه وته کانیه تی ، وه رقیلی بوتترینی شوینەکانیش لای خوا بازاره کانیه تی .

^(۱۷) سنن الدارمی رقم : (۱۸۵) .

^(۱۸) سنن الدارمی رقم : (۱۸۶) .

^(۱۹) حلیه طالب العلم ص : (۶۰) .

واته : ئەگەر (نازانم) نیوهی عیلم و زانست بیّت .. ئەوا (دهلین و وابزانم و پییم وایه) نیوهی جههل و نه زانییه .

عَنْ مُجَالِدٍ قَالَ : (سُئِلَ الشَّعْبِيُّ عَنْ شَيْءٍ فَقَالَ : لَا أَذْرِي ، فَقِيلَ لَهُ : أَمَا تَسْتَحِي مِنْ قَوْلِكَ : لَا أَذْرِي وَأَنْتَ فَفِيهِ أَهْلُ الْعِرَاقَيْنِ ؟! قَالَ : لَكِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَمْ تَسْحَحْ حِينَ قَالَتْ : ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾ [البقرة] (٢٠).

واته : پرسپارکرا له (الشَّعْبِيُّ) سه بارهت به شتیک ئەویش فهرموی : نازانم ، پیی و ترا : ئایا شهرم ناکهیت له وتهی : نازانم له کاتیکیدا که تو فهقیه و زانای به صره و کوفهیت ؟! فهرموی : به لام فریشتهکان شهرمیان نه کرد کاتیکی که وتیان : ﴿پاکی و بیگهردی بو تو خواجه ئیمه نازانین تهنها ئەوه نه بیّت که تو فیتر کردوین﴾ .

قال النووي في شرح حديث جبريل : (قوله ﷺ : " مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ " : فِيهِ أَنَّهُ يَنْبَغِي لِلْعَالِمِ وَالْمُفْتِي وَغَيْرِهِمَا إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ : لَا أَعْلَمُ ، وَأَنَّ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُهُ بَلْ يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى وَرَعِهِ وَتَقْوَاهُ وَوُفُورِ عِلْمِهِ) (٢١).

واته : فهرمایشتی : "پرسپار لیکارا زانتر نییه له پرسپارکار" : سوودی ئەوهی تیدایه کهوا پیویسته زانا و موفتی و جگه له مانیش ئەگەر پرسپاری لیکارا سه بارهت به شتیک که نایزانیّت بلیّت : نازانم ، وه به راستی ئەوهیه لیکی که م ناکاته وه به لکو ئەوه ده کریت به به لگه له سهه وه رع و دونیانه ویستی و خو پاریزی و له خواترسان و زوری عیلم و زانستی .

(٢٠) الفقيه والمتفقه للخطيب البغدادي رقم : (١١١٨) .

(٢١) شرح صحيح مسلم : (١ / ١٣) . وحديث جبريل المشار إليه سيأتي ذكره بتمامه في الصفحة : (٢٦) .

* یان بوتریت : (اللَّهُ أَعْلَمُ) خوا زاناتره :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : «يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَلِمَ شَيْئًا فَلْيُقُلْ بِهِ ، وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلْيُقُلْ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، فَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يَقُولَ لِمَا لَا يَعْلَمُ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِنَبِيِّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : ﴿ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴾ [ص]» (٢٢).

واته : ئەى خه لکینه هه رکه سیکی شتیکی زانی ئەوا با بلیت ، وه هه رکه سیکیش نه یزانی ئەوا با بلیت خوا زاناتره ، چونکه به شیک له عیلم ئەوه یه له شتیکیدا که نایزانیت بلیت : خوا زاناتره ، خواى گه وره به پیغه مبه ره که یی (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فه رموو ه : ﴿بَلَىٰ مِنْ دَاوَىٰ پاداشتتانی لئناکه م له سه رگه یاندنی ئایینی خوا ، وه من له و که سانهش نیم که زۆرله خویان ده که ن و له خویانه وه شت ده لئین له باره ی ئایینی خوا وه .

وفي رواية : «مَنْ عَلِمَ مِنْكُمْ عِلْمًا فَلْيُقُلْ بِهِ ، وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلْيُقُلْ لِمَا لَا يَعْلَمُ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، فَإِنَّ الْعَالِمَ إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ قَالَ : اللَّهُ أَعْلَمُ ...» (٢٣).

واته : هه رکه سیکی له ئیوه زانستیکی زانی ئەوا با بلیت ، وه هه رکه سیکیش نه یزانی ئەوا سه باره ت به وه ی که نایزانیت با بلیت خوا زاناتره ، چونکه زانا ئەگه ر پرسپاری لئیکرا سه باره ت به شتیکی که نه یزانیت ده لئیت : خوا زاناتره ...

وفي رواية أخرى : «مَنْ عَلِمَ عِلْمًا فَلْيُقُلْ بِهِ ، وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلْيُقُلْ : اللَّهُ أَعْلَمُ ، فَإِنَّ مِنَ فَحْهِ الرَّجُلِ أَنْ يَقُولَ لِمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ : اللَّهُ أَعْلَمُ» (٢٤).

(٢٢) صحيح البخاري رقم : (٤٨٠٩) .

فائدة : قال ابن كثير في تفسير : (يقول تعالى : قل يا محمد لهؤلاء المشركين : ما أسألكم على هذا البلاغ وهذا النصح أجزأ تعطوني من عرض الحياة الدنيا ﴿وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾ أي : وما أزيد على ما أرسلني الله به ، ولا أبتغي زيادة عليه بل ما أمرت به أديته لا أزيد عليه ولا أنقص منه وإنما أبتغي بذلك وجه الله عز وجل والدار الآخرة).

واته : خواى گه وره فه رموو یه تی : ئەى (مُحَمَّد) به و موشریکانه بلی : من داواى پاداشتتانی لئناکه م له شته کۆتایی بیتهاتوو ه کانی ژییانی دنیا بملده نی له سه رگه یاندنی ئایینی خوا و نامۆژکاری کردتانی ، ﴿وه من له و که سانهش نیم که زۆرله خویان ده که ن﴾ واته : وه من زیاده ناخمه سه ر ته وه ی که خوا منی پئ ناردوو ه ، وه ناشمه ویت زیاده بجه مه سه ری به لکو ته وه ی که فه رمانم پئ کراوه ده یگه یه نم و زیاده ی ناخمه سه ر و لییشی که م ناکه م ، وه ته نه ا مه به ستیشم به وه پاداشت و په زامه نی خواى گه وره و مالی دوارۆژه .

(٢٤) صحيح مسلم رقم : (٦٩٩٧) .

(٢٣) سنن الدارمي رقم : (١٧٩) .

واته : ههركه سيك زانستىكى زانى ئهوا با بلييت ، وه ههركه سيكيش نهيزانى ئهوا با بلييت
خو زاناتره ، چونكه به شيك له عيلم وفقه و تيگه يشتنى پياو ئه وه يه له شتيكدا كه
نايزانيت بلييت : خو زاناتره .

وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رضي الله عنه) قَالَ : «إِذَا سُئِلْتُمْ عَمَّا لَا تَعْلَمُونَ فَاهْرُبُوا .
قَالُوا : كَيْفَ الْهَرْبُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ قَالَ : تَقُولُونَ : اللَّهُ أَعْلَمُ» (٢٥).

واته : ئه گهر پرسپارتان لى كرا سه بارهت به شتيك كه نه تانزاني ئهوا پابكه ن .

وتيان : چۆن پابكهين ئهى فه رمانه وای باوه پداران ؟

فه رموى : ده لىن : خو زاناتره *

(٢٥) سنن الدارمي رقم : (١٨٣) .

* **فائدة لطيفة العلم** : قال الآجري في كتابه المستطاب "أخلاق العلماء" : (فلو أدب العلماء أنفسهم ، وغيرهم ، بمثل هذه الأخلاق التي كان عليها من مضي من أئمة المسلمين انتفعوا بها ، وانتفع بهم غيرهم ، وبارك الله لهم في قليل علمهم ، وصاروا أئمة يهتدى بهم ، وأما الحجة للعالم يسأل عن الشيء لا يعلمه ، فلا يستنكف أن يقول : لا أعلم إذا كان لا يعلم ، وهذا طريق أئمة المسلمين من الصحابة ، ومن بعدهم من أئمة المسلمين ، اتبعوا في ذلك نبيهم (ﷺ) ، لأنه كان إذا سئل عن الشيء بما لم يتقدم له فيه علم الوحي من الله عز وجل فيقول : لا أدري ، وهكذا يجب على كل من سئل عن شيء لم يتقدم فيه العلم أن يقول : الله أعلم به ، ولا علم لي به ، ولا يتكلف ما لا يعلمه ، فهو أعذر له عند الله ، وعند ذوي الألباب) ["أخلاق العلماء" تحت الرقم : (٩٤)] .

وقال الشيخ عبدالرحمن السعدي : (ومن أعظم ما يجب على المعلمين أن يقولوا لما لا يعلمونه : اللَّهُ أَعْلَمُ ، وليس هذا بنقص لأقدارهم ، بل هذا مما يزيد قدرهم ، ويستدل به على كمال دينهم ، وتحريهم للصواب ، وفي توقفه عما لا يعلم فوائد كثيرة : منها : أن هذا هو الواجب عليه .

ومنها : أنه إذا توقف وقال : اللَّهُ أَعْلَمُ ، فما أسرع ما يأتيه علم ذلك من مراجعته ، أو مراجعة غيره ، فإن المتعلم إذا رأى معلمه قد توقف جد واجتهد في تحصيل علمها ، واتحاف المعلم بها ، فما أحسن هذا الأثر !

ومنها : إذا توقف عما لا يعرف كان دليلاً على ثقته وأمانته وإتقانه فيما يجرم به من المسائل ، كما أن من عرف منه الإقدام على الكلام فيما لا يعلم ، كان ذلك داعياً للريب في كل ما يتكلم به ، حتى في الأمور الواضحة .

ومنها : أن المعلم إذا رأى منه المتعلمون التوقف فيما لا يعلم ، كان ذلك تعليماً لهم وإرشاداً لهذه الطريقة الحسنة ، والاعتداء بالأقوال والأفعال أبلغ من الاعتداء بالأقوال) [الفتاوى السعدية ص : (٦٢٨ - ٦٢٩)] .

* فهزل و پاداشتی وهلامدانهی پرسیاره کان له لایهن ئه هلی عیلمه وه :

(وهلامدانه وهی پرسیاره شهرعی یه کان) به لای زانایانه وه له زمانی عه ره بیدا پیی دهوتریت : (الإفتاء) یان (الفتیاء) یان (الفتوی). .

وه له پیناسه ی ئه مه شدا و تراوه : (الفتوی) : هو بیان حکم الله تعالی فی مسألة شرعية بمقتضى الأدلة الشرعية^(۲۶).

واته : فهتوا : بریتی یه له روونکردنه وهی حوکمی خوی گه وره له پرسیکی شه رعیدا به پیی ئه وهی که به لگه شهرعی یه کان ده یخواریت .

خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [النحل ، والأنبياء : ۷] .

واته : پرسیار له زانایانی شه رعزان بکه ن ئه گه ر نه تانزانی .
 ئه م ئایه ته ئه وهی تی دایه که : خه لکی ده بن به دوو به شه وه : زانا و نه زان .
 ئه رکی سه رشانی که سانی نه زان ئه وه یه که : پرسیار له زانایان بکه ن .
 وه ئه رکی سه رشانی که سانی زاناش ئه وه یه که : وه لامی پرسیار ی نه زانه کان بده نه وه .

که واته (وهلامدانه وهی پرسیاره شهرعی یه کان و پینمایی کردن و پپیشاندنانی نه زانه کان) فه رزی کیفایه یه :

— وه بی گومان هه رکه سیکیش ئه م ئه رک و فه رزه به جیبیت ئه وا پله و پیگه ی گه وره یه و فه زل و پاداشتی زوره :

قال النووي رحمه الله : (اعلم أن الإفتاء عظيم الخطر ، كبير الموقع ، كثير الفضل ، لأن المفتي وارث الأنبياء — صلوات الله وسلامه عليهم — وقائمٌ بفرض الكفاية)^(۲۷).

^(۲۶) انظر : الموسوعة الفقهية الكويتية : (۱۱۴۸۲/۲) وتفسير أبو حيان : (۲۷۹/۴) وتفسير الآلوسي : (۲۴۶/۱۲) .

^(۲۷) آداب الفتوى والمفتي والمستفتي للنووي ص : (۱۳) .

واته : بزانه کهوا بهراستی فهتوادان (وهلامدانهوهی پرسپاره شرعییهکان) پله و پیگهی گهورهیه و فهزل و پاداشتی زوره ، چونکه نه و موفتی واریت و میراتگری پیغهمبهرانه - درود و سهلامی خواين لهسهر بیئت - وه ههستاوه به بهجیهینانی فهزری کیفایه .

خوای گهوره له قورئانی پیروژدا فهرموویه تی : ﴿وَمَا كَانَتِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ [التوبة] .

واته : بو ئیمانداران نییه ههموویان برۆن بو جهاد کردن له بهرهی جهنگدا ، بهلکو با له ههموو گروپییک کومهله کهسانیک برۆن بو نهوهی له دین شارهزابین و تی بگهن و گهلهکهیان وریا و ئاگادار بکهنهوه نهگهر گهپرانهوه بو لایان بهلکو وریاببنهوه .

قال البغوي رحمه الله في تفسير هذه الآية : (والفقه : هو معرفة أحكام الدين ، وهو ينقسم إلى فرض عين وفرض كفاية ، وفرض العين مثل : علم الطهارة والصلاة والصوم ، فعلى كل مكلف معرفته ، قال النبي ﷺ : «طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ»^(٢٨) ، وكذلك كل عبادة أوجبها الشرع على كل واحد يجب عليه معرفة علمها ، مثل : علم الزكاة إن كان له مال ، وعلم الحج إن وجب عليه .

وأما فرض الكفاية : فهو أن يتعلم حتى يبلغ درجة الاجتهاد ورتبة الفتيا ، فإذا قعد أهل بلد عن تعلمه عصوا جميعا ، وإذا قام من كل بلد واحد فتعلمه سقط الفرض عن الآخرين ، وعليهم تقليده فيما يقع لهم من الحوادث^(٢٩) .

واته : وه (فيقه) بریتییه له شارهزابوون له نه حکامهکانی دین ، وه نه مهش ده بیئت به دوو به شهوه : (فرض عين) و (فرض كفاية) ، جا (فرض عين / فهزری سهر تاکه

^(٢٨) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (٢٢٤) .

^(٢٩) تفسير البغوي : (٢ / ٤٠٥) .

که سیک) وه کو : زانستی پاک و خاوینی و نوپژ و پوژوو ، که فرز و پیویسته له سهر هه موو ئه رک له سهریک شاره زای بییت و بیزانییت ، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : "به دست خستن و گه پان به دواي زانستی شهرعی دا فرز و پیویسته له سهر هه موو موسلمانیک" ، وه هه روه ها هه موو په رستش و عیباده تی که خوا واجب و پیویستی کرد بییت له سهر هه موو تاکه که سیک پیویسته له سهری فییری بییت و شاره زای بییت ، وه کو زه کاتدان ئه گه ر مال و سامانی هه بوو ، وه زانستی چه ج ئه گه ر له سهری واجب بوو .

وه (فرض کفایه / فرهزی سهر هه ندیک له تاکه کان که به س بییت) : بریتی یه له وهی که وا فیرب بییت و شاره زای بییت له دین تا وه کو ده گاته پلهی (اجتهاد) و فه توادان ، جا ئه گه ر خه لکی شاریک دانیشن و خویان فییر نه که ن ئه وا هه موویان سه ریچیان کردوو و هه موویان تاوانبار ده بن ، وه ئه گه ر له هه موو شاریکدا یه که س هه ستییت و له دین شاره زای بییت ئه وا فره زیتی شاره زابوون له دین له سهر ئه وانهی تر ده که وییت ، وه پیویسته له سهر هه موو خه لکی ئه و شوینه پرسیار له ئه و شاره زایه بکه ن له و رووداوانهی که دیته پییشیان و ده بییت کار به وه لامه که شی بکه ن .

که واته ئه و که سهی که هه لده سییت به (وه لامدانه وهی پرسیاره شرعی یه کان و پرینمایی کردن و پرئیشاندنانی نه زانه کان) ئه رکیکی شهرعی و فره زیکی کیفائی به جی دینیت .

وه بی گومان به جیهینانی ئه رکه شهرعی و فره زه دینه کان موسلمانانی پی نزیک ده بیته وه له خوای گه وره ، وه که له (فه رمووده یه کی قودسی) دا هاتوو خوای گه وره فه رموویه تی : ((وَمَا تَقْرَبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ)) (۳۰) .

واته : وه عه بده که م به هیه شتی که لیم نزیک نابیته وه خو شه ویست تر به لامه وه وه کو ئه وهی که فره زم کردوو له سهری .

- وه هروهها (وهلامدانهوهی پرسپاره شرعییهکان و پینماییی کردن و پئیپیشاننداننی نهزانهکان) جوریکه له جورهکانی دهعوه و بانگهوازکردن بۆ لای خوی گهوره ، بویه ههر فهزل و چاکه و پاداشتیک سهبارت به (دهعوه و بانگهوازکردن) هاتبیت ئهوا ئه م بوارهش دهگریته وه :

خوی گهوره فهرموویه تی : ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ [فصلت] .

واته : کی هیه له ئه و کهسه وته و کرداری باشتر بییت که بانگهواز دهکات بۆ لای خوا و کردهوهی چاکه دهکات و دهلیت بهراستی من له موسلمانانم .
وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِعَلِيِّ (رضي الله عنه) يَوْمَ خَيْبَرَ : ((... ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِيهِ ، فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ)) (۳۱) .

واته : پیغهمبهری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له پوژی خهیبهردا به (عَلِيِّ (رضي الله عنه)) فهرموو : ... ئه نجا بانگهوازیان بکه بۆ لای ئیسلام ، وه ههوالیان بدهری بهوهی که واجب و پیویسته له سهریان له حهق و مافی خوا تیایدا ، وه سویند به خوا ئه گهر خوا به هوی تووه یهک پیاوایان هیدایهت بدات و بیخاته سه رپگای ئیسلامهتی ئهوا باشتره بۆت له وشتری سوور .

- وه هروهها ئه و کهسهی که (وهلامدانهوهی پرسپاره شرعییهکان) ده داته وه جی پیغهمبهری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دهگریته وه له گه یاندنی دینی خوی گه وردها و به و کاره ی ده بیته میراتگریک له میراتگرهکانی پیغهمبهران (عليهم الصلاة والسلام) ، فهزل و چاکه و پاداشتی ئه م کارهش مه گهر ته نها خوا خوی بزانیته چهند گه وره یه :

﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ﴾ [المائدة] .

(۳۱) صحیح البخاری رقم : (۳۷۰۱) و صحیح مسلم رقم : (۶۱۷۳) .

واته : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌وه‌ی که خوی په‌روه‌ردگارت دایبه‌زاندووه بۆت بیگه‌یه ، وه ئه‌گه‌ر وا نه‌که‌یت ئه‌وا په‌یامه‌که‌ی خوات نه‌گه‌یاندووه .

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضی‌الله‌عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ : «بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً» (۳۲).

واته : دینه‌که‌ی خوا له منه‌وه بگه‌یه‌نن ئه‌گه‌ر چی ئایه‌تیکیش بیټ .

وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رضی‌الله‌عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ : «لِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْعَائِبَ» (۳۳).

واته : کامتان ئاماده‌یه با ئه‌وه‌ی که بیستویه‌تی بیگه‌یه‌نیټ به‌وه‌ی که ئاماده‌ نی‌یه .

- وه هه‌روه‌ها ئه‌و که‌سه‌ی که (وه‌لامدانه‌وه‌ی پرسیاره شرعی‌یه‌کان) ده‌داته‌وه

یه‌کیکه له میراتگه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و میراته‌ زی‌پینه‌که‌ی به‌سه‌ر خه‌لکدا دابه‌ش

ده‌کات ، فه‌زل و چاکه و پاداشتی ئه‌م کاره‌ش مه‌گه‌ر ته‌نها

خوا خوی بزانیټ چه‌ند گه‌وره‌یه :

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رضی‌الله‌عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ : «إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ ، وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا ، وَإِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ» (۳۴).

واته : به‌پاستی زانایان میراتگری پیغه‌مبه‌رانن ، وه پیغه‌مبه‌ران دینار و دیره‌میان

به میرات به‌جی‌نه‌هیشتوووه ، به‌لکو (علم و زانست)یان به میرات به‌جی‌هیشتوووه ، جا

هه‌ر که‌سیک ئه‌و (علم و زانست)ه‌ ببات ئه‌وا به‌شیکی زۆر له خیری بۆ خوی بردوووه .

- وه هه‌روه‌ها زانا و فه‌قیه و موفتی و ئه‌و که‌سه‌ش که به فه‌توای زانایان وه‌لامی

پرسیاره شرعی‌یه‌کان ده‌داته‌وه به (وه‌لامدانه‌وه‌ی پرسیاره شرعی‌یه‌کان و پینمایی کردن

و پئی‌پیشان‌دانانی نه‌زانه‌کان) ئه‌جر و پاداشتی ئه‌و کرده‌وه‌یان‌ه‌یان ده‌ست ده‌که‌ویټ که

موسلمانان به هوی ئه‌وانه‌وه فی‌ری ده‌بن و کرده‌وه‌ی پئی‌ده‌که‌ن تا مردنیان به بی ئه‌وه‌ی

له پاداشتیان که‌م بیټه‌وه :

(۳۲) صحیح البخاری رقم : (۳۴۶۱) .

(۳۳) صحیح البخاری رقم : (۶۷) و صحیح مسلم رقم : (۳۲۹۱) .

(۳۴) صحیح سنن أبی داود رقم : (۳۶۴۱) .

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ»^(۳۵). واته : ههركهسيك پينمايي بكات بو چاكيهك نهوا نمونهي پاداشتي نهو كهسهي بو نهبيت كه نهجامي دهيات .

- وه ههروهها (وهلامدانهوهي پرسپاره شرعييهكان و پينمايي كردن و پيپيشاندناني نهزانهكان) جوريكه له جورهكاني فيركردن و بلاوكردنهوهي زانستي شهرعي ، بويه ههرفهزل و چاكيه و پاداشتيك سهبارت به (فيركردن و بلاوكردنهوهي زانستي شهرعي) هاتبيت نهوا نه م بوارهش دهگريتهوه :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : «إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ : عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ ...»^(۳۶).

واته : بهراستي لهوهي كه دهگات به ئيماندار له كردار و چاكيهكاني له پاش مردني : زانستيكه كه خهلكي پي فيركردبيت يان بلاويكردبيتوه ...

- وه ههروهها (وهلامدانهوهي پرسپاره شرعييهكان) جوريكه له جورهكاني زانستي به سوود كه له دواي مردنيس پاداشتهكهي بهردهوام :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ : «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ : إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ ، أَوْ وَكَلٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»^(۳۷).

واته : نهگه ر ئادهميزاد مرد نهوا كردهوهكاني دهبرپيتهوه ئيللا له سي شتدا نهبيت : سهدهقهيهكي بهردهوام ونهبراوه ، يان زانستيك سوودي لي ببينرييت ، يان منداليكي صالح كه دوعاي خيري بو بكات .

نهمانه ههنديك بوون له فهزل و چاكيه و پاداشتهكاني نههلي عيلم له بهرامبهر وهلامدانهوهيان بو پرسپارهكان شهرعييهكاني موسلمانان خوا پهحم به مردووهكانيان بكات و زيندووهكانيانيش بپارييت و موفهقيان بكات بو زياتر خزمهت كدرني ئيسلام و موسلمانان .

^(۳۵) صحيح مسلم رقم : (٤٨٧٦) .

^(۳۶) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (٢٤٢) .

^(۳۷) صحيح مسلم رقم : (٤١٩٩) .

* ئادابه کانی پرسپار و وهلام :

له گرنگترین ئادابه کانی پرسپار ئه وهیه که پرسپاره که ئه م چهند خاله له خو بگریت

:

۱ - زۆر روون بیّت و ئالۆز نه بیّت .

۲ - زۆر کورت بیّت و دریزکردنه وهی بی سوودی تیدا نه بیّت .

۳ - سه بارهت به شتیک بیّت که رویدا بیّت یان له ئه گه ری روداندا بیّت .

۴ - سه بارهت به شتانیکی گرنگ و به بایه خ بیّت و باسی شتی بی مانای تیدا نه بیّت .

وه له گرنگترین ئادابه کانی وه لام ئه وهیه که وه لامه که ئه م چهند خاله له خو بگریت

:

۱ - زۆر روون بیّت و ئالۆز نه بیّت .

۲ - زۆر کورت و پوخت و چروپر بیّت و دریزکردنه وهی بی سوودی تیدا نه بیّت .

۳ - تیروته سه ل بیّت و وه لامی هه موو بره گه کانی پرسپاره که ی تیدا بیّت به شیوهیه ک

که تینویه تی پرسپارکار بشکینیت .

۴ - پشتراستکرا بیته وه به به لگه شهرعی به راست و روونه کان .

فه رموون ئیوه و فه رمووده یه کی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که هه موو ئه م خالانه ی

سه ره وهی تیدا - هه م له پرسپاره کان و هه م له وه لامه کانیشدا - به روونی به دی ده کرین

:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رضي الله عنه) قَالَ : ((بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَيَّ

رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَتُقِيمَ

الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا .

قال : صدقت .

فَعَجَبْنَا لَهُ ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ !

قال : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ .

قال : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ .

قال : صدقت .

قال : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ .

قال : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ .

قال : فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ .

قال : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ .

قال : فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا .

قال : أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ .
ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْنَا مَلِيًّا .

ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ ؟

قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمَ .

قال : هَذَا جَبْرِيْلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ أَمْرَ دِينِكُمْ^(۳۸) .

واته : له (عومر) هوه رهزای خواى لیبیت فهرموویه تی :

له کاتیکیدا که نئیمه دانیشتبووین له لای پیغهمبهری خوا (ﷺ) له ناکاودا پیاویکی جل

وبه رگ زور سپی و موو زور رهش دهرکهوت بومان ، شوینه واری سه فهر کردنی پیوه نه

ده بینرا ، وه که سیش له نئیمه نهیده ناسی ، تاوه کو له لای پیغهمبهردا (ﷺ) دانیشنت ،

جا هه ردوو نه ژنوی دایه پال هه ردوو نه ژنوی پیغهمبهره وه ، وه ردوو له پی خسته سه ر

هه ردوو رانییه وه ، نه نجا وتی :

ئه ی (مُحَمَّد) هه والّم بده ری سه بارهت به ئیسلام .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فهرمووی : ئیسلام بریتی یه له وهی که شایه تی بدهیت به وهی که هیچ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیّت جگه له خوا ، وه به پراستی (مُحَمَّد ﷺ) پیغه مبهری خواجه ، و نویره فهرزه کان به ریّک و پیکی بکهیت ، و زهکات بدهیت ، و پوژووی مانگی په مه زان بگریت ، و حه جی مالی خوی گه وره ئه نجام بدهیت ئه گه ر توانات هه بوو .

وتی : پاستت کرد .

ئیمه ش سه رمان سوپما له وهی که پرسیاری لیده کات و که چی به پراستی شی ده خاته وه !

وتی : هه وائم بدهری سه بارهت به ئیمان .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فهرمووی : ئیمان بریتی یه له وهی که باواپ بینیت به خوا و فریشته کانی و کتیبه کانی و پیغه مبه ره کانی و پوژی دوایی ، وه باوه پ بینیت به قه در خیر و شه پی .

وتی : پاستت کرد .

وتی : هه وائم بدهری سه بارهت به چاکه کاری .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فهرمووی : چاکه کاری بریتی یه له وهی که خوا بپه رستیت وه کو ئه وهی که ببینیت ، وه ئه گه ر تو خوا نه بینیت ئه وا ئه و تو ده بینیت .

وتی : هه وائم بدهری سه بارهت به کاتی هاتنی پوژی دوایی .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فهرمووی : پرسیار لیکراو زانتر نی یه له پرسیارکار .

وتی : که واته هه وائم بدهری سه بارهت به نیشانه کانی .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) فهرمووی : که نیزه ک خاوه ن و سه روه ره که ی خویی لیده بیّت ، وه ده بینیت که سانیکی پی په تی (الْحُفَاة) و په ش و پوت (الْعُرَاة) و هه ژار و نه دار (الْعَالَة) و شوانی مه پ و مالآت (رِعاء الشّاء) بینایه ی به رز دروست ده که ن .

ئه نجا پیاوه که پویشت و ئیمه ش ماوه یه ک چاوه پیمان کرد .

ئه نجا پيغه مبه ر (ﷺ) فه رموى : ئه ي عومه ر ئايا ده زانيت ئه وه ي كه پرسىارى كرد كى بوو ؟

وتم : خوا و پيغه مبه ره كه ي زاناترن .

فه رموى : ئه مه (جبريل) بو وهات بو لاتان بو ئه وه ي بوارى ئاينه كه تانتان فير بكات.

- بپوانه بو كورتى و روونى و گرنگى پرسىاره كان و وه لامه كانيش .

سووديك : هه نديك له ئه هلى عيلم له ميانه ي ژماردنى سووده كانى فه رموده يه دا فه رموويانه : (وفي الحديث دلالة على طريقة من طرق التعليم : وهي السؤال الجواب) (٣٩).

واته : ئه م فه رموده يه ري نمايى تي دا يه بو ري گايه ك له ري گاكانى فير كردن كه بري تى يه له : پرسىار و وه لام .

* ئادابه کانی کهسی پرسیارکار و کهسی وهلامده ره وه / آداب المستفتی

والمفتی :

له گرنگترین ئادابه کانی کهسی پرسیارکار ئه وه یه که :

١ - به پهنی پیویست پرسیار بکات .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : «سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ ؟

قَالَ : الصَّلَاةُ عَلَى مِيقَاتِهَا .

قُلْتُ : ثُمَّ أَيُّ ؟

قَالَ : ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ .

قُلْتُ : ثُمَّ أَيُّ ؟

قَالَ : الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ .

فَسَكَتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) ، وَلَوْ اسْتَزِدُّهُ لَزَادَنِي (٤٠) .

واته : پرسیارم کرد له پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) و وتم : ئه ی پیغه مبهری خوا ئایا

باشترین کرده وه یه کامه یه ؟

فه رموی : نوپژکردن له کاتی خویدا .

وتم : ئه نجا چی تر ؟

فه رموی : ئه نجا چاکه کردن له گه ل باوک و دایکدا .

وتم : ئه نجا چی تر ؟

فه رموی : جهاد و تیکۆشان له پیناوی خوادا .

دوای ئه وه بی دهنگ بووم له پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) ، وه ئه گه پرسیاری زیاترم لئی

بکر دایهت ئه وا وه لامی زیاتری ده دامه وه .

(٤٠) صحیح البخاری رقم : (٢٧٨٢) و صحیح مسلم رقم : (٢٤٩) و (٢٥٠) .

قال الحافظ ابن حجر : (قوله : "وَلَوْ اسْتَزَدْتُهُ" : يَحْتَمِلُ أَنْ يُرِيدَ مِنْ هَذَا النَّوعِ وَهُوَ مَرَاتِبِ أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ ، وَيَحْتَمِلُ أَنْ يُرِيدَ مِنْ مُطْلَقِ الْمَسَائِلِ الْمُحْتَاجِ إِلَيْهَا ، وَزَادَ التِّرْمِذِيُّ مِنْ طَرِيقِ الْمَسْعُودِيِّ عَنِ الْوَلِيدِ : " فَسَكَتَ عَنِّي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَلَوْ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي " فَكَأَنَّهُ اسْتَشْعَرَ مِنْهُ مَشَقَّةٌ ، وَيُؤَيِّدُهُ مَا فِي رِوَايَةِ لِمُسْلِمٍ "فَمَا تَرَكْتُ أَنْ أُسْتَزِيدَهُ إِلَّا إِرْعَاءَ عَلَيْهِ " أَيَّ شَفَقَةً عَلَيْهِ لِئَلَّا يَسْأَمَ .

وَفِي الْحَدِيثِ : ... السُّؤَالُ عَنْ مَسَائِلَ شَتَّى فِي وَقْتٍ وَاحِدٍ ، وَالرَّفْقُ بِالْعَالِمِ ، وَالتَّوَقُّفُ عَنِ الْإِكْتَارِ عَلَيْهِ خَشْيَةٌ مَلَالِهِ ، وَمَا كَانَ عَلَيْهِ الصَّحَابَةُ مِنْ تَعْظِيمِ النَّبِيِّ (ﷺ) وَالشَّفَقَةَ عَلَيْهِ ، وَمَا كَانَ هُوَ عَلَيْهِ مِنْ إِرْشَادِ الْمُسْتَرْشِدِينَ وَلَوْ شَقَّ عَلَيْهِ (٤١).

واته : وتهی : "وه نه گهر پرسپاری زیاترم لئی بگردایهت" : له وانه یه مه به سستی له م جوړه پرسپارانہ بیټ که بریتی یه له پله ی باشتړینی کرده وه کان ، وه له وانه یشه مه به سستی پرسپارکردن بیټ به په های که پیوستی پیانہ ، وه (التِّرْمِذِيُّ) له ریگه ی (الْمَسْعُودِيِّ) له (الْوَلِيدِ) وه نه م زیاده یه ی هیناوه : "دواى ئه وه پیغهمبه ری خوا (ﷺ) بی دنگ بوو لیم ، وه نه گهر پرسپاری زیاترم لئی بگردایهت ئه وا وه لامی زیاتری دهمامه وه " وه کو بلئی (ابن مسعود) هه سستی به نارپه حه تی کرد بیټ له پیغهمبه ره وه (ﷺ) ، وه نه وه ی که له ریوايه ته که ی (مُسْلِمٍ) دا هاتووه پشتگیری ئه مه ده کات : " وه من وازم نه هینا له زیاتر پرسپار لئی کردنی ته نها له بهر به زه یی پیادا هاتنه وه ی نه بیټ " واته : به زه یم به حالیدا هاته وه بو ئه وه ی بیزار و بی تاقهت نه بیټ .

وه نه م فه رموده یه چه ندین سوود و په ندی تی دایه له وانہ : ...

– پرسپار کردن سه بارهت به چه ندین پرس و بابه تی هه مه چه شن له یه ک کاتا .

– وه به زه یی هاتنه وه به زانادا .

- وه راوه ستان له زور پرسپار لئی کردنی له ترسی بیزارنه بوون و بی تاقه تنه بوونی

(٤١) فتح الباري شرح صحيح البخاري : (٢ / ١٥) .

– وه ئه وهی که صه حابه کان له سه ری بوون له به گه وره پراگرتنی پیغه مبه ر (ﷺ) و به زهیی پیدا هاتنه وهی .

– وه ئه وهی که پیغه مبه ر (ﷺ) له سه ری بوو له پینمایی کردنی ئه وانهی که داوای پینماییان لی ده کرد ئه گه ر چی ناره حه ت و گرانیش بیته له سه ری .

۲ - به نه دهب و پیزه وه پرسپاره کهس ناراسته بکات .

ئه مه ش زور به روونی له م فه رموده یه ی (أُمُّ سَلَمَةَ) دا (ﷺ) به دی ده کریت :
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (ﷺ) قَالَتْ : «جَاءَتْ أُمَّ سَلِيمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي مِنَ الْحَقِّ ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ غُسْلٌ إِذَا احْتَلَمَتْ ؟ فَقَالَ : نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ» (۴۲).

واته : دایکی سولهیم - که دایکی ئه نه سی کوپی مالکه - هات بو لای پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و وتی : ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) خوی گه وره له حه ق شهرم ناکات ، ئایا ئافره ت خو شووردن (غسل) ی له سه ره ئه گه ر له خه ودا وای بینی له شگران بووه ؟ پیغه مبه ری خوایش (ﷺ) فه رموی : به لی ئه گه ر ئاوی بینی .

قال الحافظ : (قوله : "إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي مِنَ الْحَقِّ" أَي : لَا يَأْمُرُ بِالْحَيَاءِ فِي الْحَقِّ ، وَقَدَّمَتْ أُمَّ سَلِيمٍ هَذَا الْكَلَامَ بَسْطًا لِعُذْرِهَا فِي ذِكْرِ مَا تَسْتَحِي النِّسَاءُ مِنْ ذِكْرِهِنَّ بِحَضْرَةِ الرَّجَالِ ، وَلِهَذَا قَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ : كَمَا ثَبَتَ فِي صَحِيحِ مُسْلِمٍ : "فَضَحَّتِ النِّسَاءُ" (۴۳).

واته : فه رمایشتی : " به پراستی خوی گه وره له حه ق شهرم ناکات " واته : خوی گه وره فه رمان ناکات به شهرم کردن له حه ق ، دایکی سولهیم ئه م وته یه ی کرد به پیشه کی یه ک بو بیانویه ک له باسکردنی ئه وهی که ئافره تان شهرمی لی ده که ن باسی بکه ن به ئاماده بوونی پیاوان ، له به ر ئه وه عایشه پیی وت : ((فَضَحَّتِ النِّسَاءُ)) واته : ئابرووی ئافره تانت برد .

(۴۲) صحیح البخاری رقم : (۶۱۲۱) .

(۴۳) فتح الباری شرح صحیح البخاری : (۱ / ۳۰۲) .

عَنْ عَلِيٍّ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) قَالَ : « كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً وَكُنْتُ أَسْتَحْيِي أَنْ أَسْأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَأَمَرْتُ الْمُقَدَّادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ : يَغْسِلُ ذَكَرَهُ وَيَتَوَضَّأُ » (٤٤).

واته : (علي (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فهرموويه تی : من پیاویکی (مهذی) زور بووم ، وه من شهرم ده کرد له وهی که پرسپار بکه م له پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له بهر جی کچه که ی ، بویه فهرمانم کرد به (المُقَدَّادُ بْنُ الْأَسْوَدِ) پرسپارم بو بکات ئه ویش پرسپاری لی کرد ، پیغه مبه ریش (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرموی : (زه که ری) ده شوریت و ده ستنوئیز ده گریت .

قال ابن دقيق العيد : (وَفِي الْحَدِيثِ فَوَائِدُ : أَحَدُهَا : اسْتِعْمَالُ الْأَدَبِ وَمَحَاسِنِ الْعَادَاتِ فِي تَرْكِ الْمُوَاجَهَةِ بِمَا يُسْتَحَى مِنْهُ عُرْفًا ...) (٤٥).

واته : ئه م فهرمووده یه چه ندين سوودی تیدایه : یه کیکیان بریتی یه له : به کارهینانی ئه دهب و ریژ و نه ریته باش و جوانه کان به وازهینان له رووبه پروو ده برپینی ئه وهی که شهرمی لی ده کریت له نه ریتی خه لکدا .

وقال الحافظ ابن حجر : (وَفِيهِ جَوَازُ الْاسْتِنَابَةِ فِي الْاسْتِفْتَاءِ ... ، وَفِيهِ مَا كَانَ الصَّحَابَةُ عَلَيْهِ مِنْ حُرْمَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَوْقِيرِهِ ، وَفِيهِ اسْتِعْمَالُ الْأَدَبِ فِي تَرْكِ الْمُوَاجَهَةِ بِمَا يُسْتَحَى مِنْهُ عُرْفًا ، وَحُسْنُ الْمَعَاشِرَةِ مَعَ الْأَصْهَارِ ، وَتَرْكُ ذِكْرِ مَا يَتَعَلَّقُ بِجَمَاعِ الْمَرْأَةِ وَنَحْوِهِ بِحَضْرَةِ أَقَارِبِهَا ، وَقَدْ تَقَدَّمَ اسْتِدْلَالُ الْمُصَنِّفِ بِهِ فِي الْعِلْمِ لِمَنْ اسْتَحْيَى فَأَمَرَ غَيْرَهُ بِالسُّؤَالِ لِأَنَّ فِيهِ جَمْعًا بَيْنَ الْمَصْلُحَتَيْنِ : اسْتِعْمَالِ الْحَيَاءِ وَعَدَمِ التَّفْرِيطِ فِي مَعْرِفَةِ الْحُكْمِ) (٤٦).

واته : ئه م فهرمووده یه چه ندين سوودی تیدایه :

- دروستیتی راسپاردنی که سیکی تر بو پرسپارکردن و فهتوا وهرگرتن .
- ئه وهی که صه حابه له سه ری بوون له حورمهت و ریژگرتن له پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) .
- به کارهینانی ئه دهب و ریژ به وازهینان له رووبه پروو ده برپینی ئه وهی که شهرمی

لی ده کریت له نه ریتی خه لکدا .

(٤٤) صحيح البخاري رقم : (١٣٢) و (١٧٨) و (٢٦٩) وصحيح مسلم رقم : (٦٩٣) واللفظ له .

(٤٥) إحكام الأحكام شرح عمدة الأحكام ص : () شرح الحديث رقم : (٢٢) من عمدة الأحكام .

(٤٦) فتح الباري : (١ / ٤٩٤) .

– جوان مامه له کردن و هه لسوکوت باشی له گه له خه زوراندا ، وه وازهینان له باسکردنی نه وهی که په یوه ندی هه یه به جوتبوونی ئافرهت و هاوشیوه کانی له کاتی ئاماده بوونی که سوکاریدا .

- وه له پیښه وه دانهر له به شتی زاستدا ئه م فه رموده یه ی کرد به به لگه بو ئه وهی که که سیک شه رمده کات و فه رمان به که سیکی تر ده کات به پرسپار کردن چونکه ئه مه هه ردوو به رژه وه ندیه که ی تیدا کوډه بیته وه : به کارهینانی شهرم و که مته رخه می نه کردنیش له شاره زابوون له حوکمی ئه و پرسه ی که شهرم ده کات پرسپاری بو بکات . که واته ئه گه ر پرسپاره که جی شهرم کردن بوو ئه و نابیت ئه و شهرم کردنه ببیته پیگر له فیروبونی زانستی شهرعی و ده برپینی پرسپاره که ^(۴۷) به لام ده بیت به ئه دهب و پیزه وه پرسپاره که ئاراسته بکات .

۳ - ده بیت راستگو بیت و به وردی حالت و پرسپاره که ی ده برپیت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : «سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ وَنَحْمِلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ فَإِنْ تَوَضَّأْنَا بِهِ عَطِشْنَا ، أَفَتَتَوَضَّأُ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : هُوَ الطَّهْرُ مَاؤُهُ الْحِلُّ مِيتَهُ» ^(۴۸) .

واته : پیاویک پرسپاری کرد له پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) و وتی : ئه ی پیغه مبهری خوا ئیمه سه رده که وینه سه ر ده ریا و که میک ئاو له گه له خو ماندا هه لده گرین جا ئه گه ر ده ستنوژی پی بگرین ئه و تینومان ده بیت ، ئایا ده ستنوژ بگرین به ئاوی ده ریا ؟

^(۴۷) ئه م راستی به زور به ئاشکرا و به راشکاو ی رهنگی داوه ته وه له ژبانی ئافره ته سه حابیه کان ، بویه ده بینین عایشه (رضي الله عنها) له فه رموده که یدا وه سفی ئافره ته ئه نصاریه کان ده کات و ده فه رمویت : ((نعم النساء نساء الأنصار ، لم يمتعنهن الحياء أن يتفقهن في الدين)) [صحیح البخاری (باب الحياء في العلم) (الفتح) : (۳۰۱/۱) ، و صحیح مسلم رقم : (۳۳۲) . واته : باشترین ئافرهت ئافره تانی ئه نصار بوون ، چونکه شهرم کردن پی لئ نه ده گرتن له فیروبونی شهرعا .

^(۴۸) صحیح سنن أبي داود رقم : (۸۳) و صحیح سنن الترمذی رقم : (۶۹) .

بروانه : — (الأصول من علم الأصول) للشيخ ابن العثيمين ص : (۸۴) .

پیغمبه ری خوایش (ﷺ) فه رموی : ده ریا ئاوه که ی پاک و پاکه ره وه یه و مردار و بوشی چه لاله .

۴ - ده بیئت له کاتی گونجاودا پرسپاره که ی ناراسته بکات و قسه به

ماموستا که ی نه بریت .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : ((بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ : مَتَى السَّاعَةُ ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ : سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ : بَلْ لَمْ يَسْمَعْ ، حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ : أَيْنَ - أَرَاهُ - السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ ، قَالَ : هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : فَإِذَا ضَيَّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ ، قَالَ : كَيْفَ إِضَاعَتُهَا ؟ قَالَ : إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ))^(۴۹).

واته : له کاتی که پیغمبه ر (ﷺ) له نیو مه جلسی که قسه ی بو خه لکه که ده کرد

پیاویکی ده شته کی هات بو لای و وتی : که ی قیامه ته ؟

پیغمبه ری خوایش (ﷺ) به رده وام بوو له قسه کردنه که یدا ، بویه هه ندیک له خه لکه که وتیان : وته که یی بیست به لام پی ئی ناخوش بوو ، وه هه ندیکی تریان وتیان : به لکو نه یی بیست ، تاوه کو پیغمبه ر (ﷺ) قسه که یی ته واو کرد فه رموی : کوا له کوئی یه با بیبینم ئه و که سه ی که پرسپاری کرد سه بارهت به قیامهت ، وتی : ها ئا ئه مه منم ئه ی پیغمبه ری خوا ، فه رموی : ئه گه ر ئامانهت فه وتینرا و له ده ستدرا ئه وا چاوه رپی قیامهت بکه .

وتی : چوئن ئامانهت ده فه وتینریت و له ده ستدریت ؟

فه رموی : ئه گه ر کاروبار سپیردرا به که سانیک کرا که شیایوی نه بن ئه وا چاوه رپی قیامهت بکه .

قال ابن بطال : (قال المهلب : فيه : أن من أدب المتعلم ألا يسأل العالم ما دام مشغلا بحديث أو غيره ، لأن من حق القوم الذين بدأ بحديثهم ألا يقطعهم عنهم حتى يتمه .

وفیه : الرفق بالمتعلم وإن جفا في سؤاله أو جهل ، لأن النبي (ﷺ) لم يوبخه على سؤاله قبل كمال حديثه .

وفیه : وجوب تعليم السائل والمتعلم ، لقوله النبي (ﷺ) : أين السائل ؟ ثم أخبره عن الذي سأله عنه .

وفیه : مراجعة العالم إذا لم يفهم السائل ، لقوله : "كَيْفَ إِضَاعَتُهَا" ؟^(۵۰).

واته : ئەم فهرموودهیه چه نندین په ند و سوود تیدایه له وانه :

– له ره وشت و ئەده به کانی فیرخواز ئەوهیه که پرسیار نه کات له زانا له کاتی کدا که سه رقالی قسه کردنه یان هه رشتیکی تر جگه له قسه کردن ، چونکه به شیک له مافی ئەو خه لکه ی که سه ره تا قسه یان بۆ ده کات ئەوهیه که وته که ی نه بریت لیان تاوه کو ته واوی ده کات .

– نه رمونیان بوون و به زهیی هاتنه وه به فیرخواز ئەگه ر چی وشکی نواند

له پرسیاره که یدا یان نه یزانی ، چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) هه لئه کۆلا پییدا و سه رزه نشتی نه کرد له سه ر پرسیاره که ی له پیش ته واو کردنی وته که ی .

- پیویست بوون و واجبیتی فی رکردنی پرسیارکار و فیرخواز ، له به ر فه رمایشتی

پیغه مبه ر (ﷺ) : کوا له کوئی به ئەو که سه ی که پرسیار ی کرد ؟ ئەجا هه والی پییدا سه باره ت به وه ی که پرسیار ی لی کرد .

– گه پانه وه بۆ لای زانا و دووباره پرسیار لی کردنه وه ی ئەگه ر پرسیارکار

تینه گه یشتی ، له به ر وته ی : چۆن ئامانه ت ده فه وتینریت و له ده ستریت ؟

وقال الحافظ : (قوله) : [بَابُ مَنْ سُئِلَ عِلْمًا وَهُوَ مُشْتَغِلٌ] : مُحَصَّلُهُ التَّنْبِيهُ عَلَى أَدَبِ

الْعَالِمِ وَالْمُتَعَلِّمِ : ... وَأَمَّا الْمُتَعَلِّمُ : فَلَمَّا تَضَمَّنَهُ مِنْ أَدَبِ السَّائِلِ :

أَنْ لَا يَسْأَلَ الْعَالِمَ وَهُوَ مُشْتَغِلٌ بغيره لَأَنَّ حَقَّ الْأَوَّلِ مُقَدَّمٌ ...

^(۵۰) شرح ابن بطال على صحيح البخاري : (۱ / ۱۲۷) .

وَفِيهِ مُرَاجَعَةُ الْعَالِمِ إِذَا لَمْ يَفْهَمَ مَا يُجِيبُ بِهِ حَتَّى يَتَّضِحَ ، لِقَوْلِهِ " كَيْفَ إِضَاعَتَهَا ... وَفِيهِ إِشَارَةٌ إِلَى أَنَّ الْعِلْمَ سُؤَالٌ وَجَوَابٌ" (٥١).

واته : وته که ی بوخاری : "بابه تی که سیک پرسپاری زانستیکی لی کرا له کاتی کدا که سه رقاله " : پوخته که ی تی بی نی دانه له سه رئه ده بی زانا و فی رخواز : ... وه بو فی رخواز : له بهر ئه وه ی که تی دایه له ئه ده بی پرسپارکار :

نابیت پرسپار بکات له زانا له کاتی کدا که سه رقاله به که سیکی تر جگه له ئه و چونکه مافی ئه وه ی یه که م له پی شتره ...

وه سوودی گه پانه وه بو لای زانا و دووباره پرسپار لی کردنه وه ی تی دایه ئه گه ر پرسپارکار له وه لامه که ی تی نه گه یشت تا وه کو پوون ده بی ته وه ، له بهر وته ی : چوون ئامانه ت ده فه وتی نریت و له ده ستریت ؟

- وه ئاماره شی تی دایه بو ئه وه ی که زانست بریتی یه له پرسپار و وه لام .
- ٥ - ده بی ت به وردی و جوان گوون بگریت بو وه لامی پرسپاره که ی *
- ئه مه ش له هه موو فه رمووده کانی پی شوودا روون و ئاشکرایه .

وه له گرنگترین ئادابه کانی که سی وه لامده ره وه ئه وه یه که :

١ - نه رم و نیان و هبمن و سنگ فراوان و به به زه بی بی ت له به رامبه ر که سانی

پرسپارکاردا .

قال النووي في شرح حديث جبريل : (وَفِيهِ أَنَّهُ يَنْبَغِي لِلْعَالِمِ أَنْ يَرْفُقَ بِالسَّائِلِ ، وَيُدْنِيَهُ مِنْهُ ، لِيَتِمَكَّنَ مِنْ سُؤَالِهِ غَيْرَ هَائِبٍ وَلَا مُنْقَبِضٍ ، وَأَنَّهُ يَنْبَغِي لِلْسَّائِلِ أَنْ يَرْفُقَ فِي سُؤَالِهِ ، وَاللَّهِ أَعْلَمُ) (٥٢).

(٥١) فتح الباري : (١ / ١٨٨) .

* پروانه کتبی : الأصول من علم الأصول ص : (٨٤) .

(٥٢) شرح صحيح مسلم : (١ / ١١٤) .

واته : وه ئەم فهرموودهیه سوودی ئەوهی تێدایه کهوا : پێویسته زانا نهرمونیان و به بهزهیی بیته بهرامبهر به پرسیارکار و نزیککی بکاتهوه له خۆی بۆ ئەوهی بتوانیته پرسیاره کهی ئاراسته بکات به بی ترس و داخراوی ، وه پێویسته پرسیارکاریش نهرموونیان و هیمن بیته له پرسیارکار کردنه کهیدا .

۲ - سه رهپای وهلامدانه وهی پرسیاره که به تیروته سهلی وا باشتره پینمایه کهسی پرسیارکار بکات بۆ چاک تر .

ئهمهش زۆر به روونی به دی دهکریت له وهلامدانه وهی ئەو زانایهی که له چیرۆکی ئەو پیاوهی وا (۱۰۰) سه د کهسی کوشتبوو هاتوو :

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : «إِنَّ عَبْدًا قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا ، ثُمَّ عَرَضَتْ لَهُ التَّوْبَةُ ، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ ؟ فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ (وفي رواية : رَاهِبٍ) فَأَتَاهُ ، فَقَالَ : إِنِّي قَتَلْتُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : بَعْدَ قَتْلِ تِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ نَفْسًا ؟! قَالَ فَانْتَضَى سَيْفَهُ فَقَتَلَهُ بِهِ فَأَكْمَلَ بِهِ مِائَةً .

ئهم عرَضت له التَّوْبَةُ ، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ ؟ فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ [عَالِمٍ] ، فَأَتَاهُ فَقَالَ : إِنِّي قَتَلْتُ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ ؟

فَقَالَ : وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ ؟! اخْرُجْ مِنَ الْقَرْيَةِ الْخَبِيثَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ قَرْيَةٍ كَذَا وَكَذَا [فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ] فَاعْبُدْ رَبَّكَ [مَعَهُمْ] فِيهَا ، [وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوْءٌ] ((...))^(۵۳) .

واته : بهندهیهك له بهنده کانی خوای پهروهردگار نهوه د و نو کهسی کوشتبوو ، پاشان که ویستی تۆبه بکات پرسیاری کرد سه بارهت به زانترین کهسی سه ره زهوی ، دهستنیسانی پیاویکی بۆ کرا (له پیاویه تیکی تر دا هاتوو : دهستنیسانی پیاویکی خواپه رستی بۆ کرا) ئەویش پوخته لای و پێی وت : من نهود و نو که سم کوشتوو ئایا

^(۵۳) سلسله الأحادیث الصحيحة رقم : (۲۶۴۰) .

بۆم ههیه تۆبه بکه م ؟ وتی : دواى کوشتنى نهود و نو کەس ؟! وتی : شیره که ی هه لکیشاو ئه ویشی کوشت و سه ده که ی پی ته و او کرد .

پاشان جارێکی تر ویستی تۆبه بکات پرسپاری کرد سه بارهت به زاناترین که سی سه ر زهوی ، ده ستنیشانی پیاویکی بۆ کرا (زانا) بوو ئه ویش پۆشته لای و پێی وت : من سه د (۱۰۰) که سم کوشتوو ه ئایا بۆم ههیه تۆبه بکه م ؟

وتی : کێ پێگه له تۆبه ی تۆ ده گریت ؟! به لام ئه بێ له و دێ یه خراپه ده رچیت که تیایدایت ، بۆ ئه و دێ چاکه (چونکه خه لکانیکی تیایدیه خوی په روه ردگار ده په رستن) تۆش په روه ردگاری خۆت به رسته (له گه لیاندا) له ویدا (نه شگه پێته وه بۆ خاکه که ی خۆت چونکه شوینیکی خراپه) .

۳ - ههروهها زانیاری زیاتری پی بادات که پیویسته بۆی .

قال ابن القيم : (يَجُوزُ لِلْمُفْتِي أَنْ يُجِيبَ السَّائِلَ بِأَكْثَرِ مِمَّا سَأَلَهُ عَنْهُ ، وَهُوَ مِنْ كَمَالِ نُصْحِهِ وَعِلْمِهِ وَإِرْشَادِهِ ... ، وَقَدْ تَرَجَمَ الْبُخَارِيُّ لِذَلِكَ فِي صَحِيحِهِ فَقَالَ : (بَابُ مَنْ أَجَابَ السَّائِلَ بِأَكْثَرِ مِمَّا سَأَلَ عَنْهُ) ، ثُمَّ ذَكَرَ حَدِيثَ ابْنِ عُمَرَ [عَنِ النَّبِيِّ ﷺ] أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ ؟ فَقَالَ : «لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُوسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزَّعْفَرَانُ ، فَإِنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونََا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ» [٥٤] .

فَسُئِلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَمَّا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ ، فَأَجَابَ عَمَّا لَا يَلْبَسُ ، وَتَضَمَّنَ ذَلِكَ الْجَوَابَ عَمَّا يَلْبَسُ ؛ فَإِنَّ مَا لَا يَلْبَسُ مَحْصُورٌ ، وَمَا يَلْبَسُهُ غَيْرُ مَحْصُورٍ ، فَذَكَرَ لَهُمُ التَّوَعِينَ ،

(٥٤) صحيح البخاري رقم : (١٣٤) وصحيح مسلم رقم : (٢٧٨٣) و (٢٧٨٤) .

تنبیه : الحديث الذي ذكره ابن القيم ها هنا كان بلفظ آخر غير ما ذكره البخاري تحت هذا الباب ! لذا رأيت إيراد الحديث بلفظه كما هو عند البخاري تحت الباب المذكور .

وَيَنْ لَّهُمْ حُكْمَ لُبْسِ الْخُفِّ عِنْدَ عَدَمِ النَّعْلِ^(۵۵) ، وَقَدْ سَأَلُوهُ عَنِ الْوُضُوءِ بِمَاءِ الْبَحْرِ ، فَقَالَ لَهُمْ : "هُوَ الطَّهُّورُ مَاؤُهُ الْحِلُّ مِيتَتُهُ"^(۵۶) .

واته : دروسته بۆ ئەو که سهی که فهتوا ده دات (موفتی) وهلامی پرسیارکار بداته وه به زیاتر له وهی که پرسیارگی له باره یه وه کردوه ، وه ئەمهش له که مال و ته وای ئامۆژگاری و زانست و پینمایی کردنیتی ...

وه بوخاری ناویشانی بۆ ئەو داناه له (صه حیح) که کیدا و فهرموویه تی : (بابه تی : ئەو که سهی که وهلامی پرسیارکار ده داته وه به زیاتر له وهی که پرسیارگی له باره یه وه کردوه) ، ئەنجا باسی فهرموده که ی (ابن عمر) ی کردوه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که وا پیاویک پرسیارگی لئی کردوه : ئایا ئەو که سهی که له ئیحرامدایه چی له بهر بکات ؟

پیغه مبه ریش (ﷺ) فهرموی : نابیت کراس و عیمامه و شهروال و (البرئس) / قه مصه له* و پۆشاکیک که بۆنی و هرس و زه عفهرانی پیوه بیت له بهر بکات ، وه ئەگه ر پیللوی ده ست نه که وت ئەوا با خوف له پی بکات و با بیانیش بریتته وه تا وه کو ده که ونه خوار قوله پیکانه وه .

^(۵۵) **فائدة** : قال الحافظ ابن حجر : (قَالَ عِيَّاضُ : أَجْمَعَ الْمُسْلِمُونَ عَلَى أَنَّ مَا ذُكِرَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ لَا يَلْبَسُهُ الْمُحْرِمُ ، وَأَنَّهُ نَبَّهَ بِالْقَمِيصِ وَالسَّرَاوِيلِ عَلَى كُلِّ مَخِيطٍ ، وَبِالْعَمَائِمِ وَالْبُرَائِسِ عَلَى كُلِّ مَا يُعْطَى الرَّأْسَ بِهِ مَخِيطًا أَوْ غَيْرَهُ ، وَبِالْخِفَافِ عَلَى كُلِّ مَا يَسْتُرُ الرَّجُلَ إِتْنَهِي) فتح الباري : (۳ / ۵۰۷) .

وقال النووي : (وَبَنَى ﷺ بِالْوَرَسِ وَالزَّرْعَفَرَانِ عَلَى مَا فِي مَعْنَاهُمَا ، وَهُوَ الطَّيْبُ ، فَيَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ جَمِيعًا فِي الْإِحْرَامِ جَمِيعِ أَنْوَاعِ الطَّيْبِ ...

قَالَ الْعُلَمَاءُ : وَالْحِكْمَةُ فِي تَحْرِيمِ اللَّبَاسِ الْمَذْكُورِ عَلَى الْمُحْرِمِ — وَبِاسِهِ الْإِزَارُ وَالرِّدَاءُ — : أَنْ يَبْعُدَ عَنِ التَّرَفِّهِ وَيَتَّصِفَ بِصِفَةِ الْخَاشِعِ الدَّلِيلِ ؛ وَلِيَتَذَكَّرَ أَنَّهُ مُحْرِمٌ فِي كُلِّ وَقْتٍ ، فَيَكُونُ أَقْرَبَ إِلَى كَثْرَةِ أَذْكَارِهِ ، وَأَبْلَغَ فِي مُرَاقَبَتِهِ وَصِيَّانَتِهِ لِعِبَادَتِهِ ، وَامْتِنَاعِهِ مِنْ إِرْتِكَابِ الْمَحْظُورَاتِ ؛ وَلِيَتَذَكَّرَ بِهِ الْمَوْتِ وَبِاسِ الْأَكْفَانِ ، وَيَتَذَكَّرَ الْبَعْثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَالتَّاسِ حُفَاةَ عُرَاةٍ مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِي ، وَالْحِكْمَةُ فِي تَحْرِيمِ الطَّيْبِ وَالنِّسَاءِ : أَنْ يَبْعُدَ عَنِ التَّرَفِّهِ وَزِينَةِ الدُّنْيَا وَمَلَذَّهَا ، وَيَجْتَمِعَ هَمَّهُ لِمَقَاصِدِ الْآخِرَةِ) شرح صحيح مسلم : (۴ / ۳۱۴) .

^(۵۶) إعلام الموقعين : (۶ / ۴۵) .

* قال النووي : ("البرئس" : هُوَ كُلُّ ثَوْبٍ رَأْسَهُ مُلْتَصِقٌ بِهِ) شرح صحيح مسلم : (۱ / ۲۸۶) .

وقال السندي : ("البرئس" : كل ثوب رأسه منه) حاشية السندي على سنن النسائي : (۵ / ۱۲۹) .

لیره دا پیغه مبهری خوا (ﷺ) پرسپاری لی کرا سه بارهت به ئه و که سهی که له ئیحرامدایه چی له بهر بکات ؟

ئه ویش وه لامیدایه وه سه بارهت به ئه وهی که نابیت له بهری بکات ، وه ئه وه لامه ئه وهش ده گریته وه که له بهر ده کریت ، چونکه ئه وهی که نابیت له بهری بکات کورته له ئینراوه ، وه ئه وهی که له بهری ده کات کورته له ئینراو و سنوور بو دیاری کراو نییه ، به مه هردوو جوړه کهی بو باسکردن ، وه حوکمی له پی کردنی خوفیشی بو روونکردنه وه له کاتی کدا که پیلاو نه بیت ، ههروه ها پرسپاریشیان لی کردوه سه بارهت به ده ستنو یژگرتن به ئاوی ده ریا ، ئه ویش پیانی فهرموو : "ده ریا ئاوه کهی پاک و پاکه روه یه و مردار و بوشی حه لاله" .

وقال النووي : (قَالَ الْعُلَمَاءُ : هَذَا مِنْ بَدِيعِ الْكَلَامِ وَجَزَلَهُ ؛ فَإِنَّهُ (ﷺ) سئلَ عَمَّا يَلْبَسُهُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ : لَا يَلْبَسُ كَذَا وَكَذَا ، فَحَصَلَ فِي الْجَوَابِ أَنَّهُ لَا يَلْبَسُ الْمَذْكُورَاتِ ، وَيَلْبَسُ مَا سِوَى ذَلِكَ ، وَكَانَ التَّصْرِيحُ بِمَا لَا يَلْبَسُ أَوْلَى ؛ لِأَنَّهُ مُنْحَصِرٌ ، وَأَمَّا الْمَلْبُوسُ الْجَائِزُ لِلْمُحْرِمِ فَغَيْرُ مُنْحَصِرٍ فَضُبُّ الْجَمِيعِ بِقَوْلِهِ (ﷺ) : "لَا يَلْبَسُ كَذَا وَكَذَا" يَعْنِي : وَيَلْبَسُ مَا سِوَاهُ) (٥٧) .

واته : زانایان فهرموویانه : ئه مه له جوانترین و کورترین وتهیه ، چونکه پیغه مبهری (ﷺ) پرسپاری لی کرا سه بارهت به ئه و پۆشاکه ی که که سیك له ئیحرامدا بیت له بهری بکات ؟

ئه ویش فهرمووی : ئه وه و ئه وه له بهر نه کات ، له وه لامه که دا ئه وه ده ستکهوت که نابیت ئه وانه له بهر بکات ، وه جگه له ئه وانه له بهر بکات ، وه به راشکاوی باسکردنی

واته : (البرُّس) : ئه و پۆشاکه یه که سه ره که ی له خۆیه تی و لکاوه پی یه وه .

ده لیم : ئه مهش زیاتر له قه مصه له یان پالتاوی ئه م سه رده مه ده چیت که سه ره که یی پی یه وه بیت .

(الوَرَسُ : نَبَتٌ أَصْفَرٌ طَيِّبٌ الرَّائِحَةِ يُصْبَغُ بِهِ) عون المعبود : (٥ / ١٨٨) .

واته : (الوَرَس) : روه کیکی رهنگ زه رده و بو نی خو شه و بو یه ی پی ده کریت .

(الزَّعْفَرَانُ : صِبْغٌ أَحْمَرُ اللَّوْنِ وَهُوَ نَوْعٌ مِنَ الطَّيِّبِ) انظر : العين : (٢ / ٣٣٣) .

واته : (الزَّعْفَرَان) : بو یه یه کی رهنگ سو ره و جوړیکه له بو نه کان .

(٥٧) شرح صحیح مسلم : (٤ / ٣١٤) .

ئه‌وانه‌ی که له‌به‌ر نه‌کرین له پیشت‌ر بوو چونکه کورته‌ه‌له‌ینراون و دیاری کراون ، به‌لام ئه‌و پۆشاکانه‌ی که دروستن بۆ که‌سیک له ئیحرامدا بیته له‌به‌ریان بکات کورته‌ه‌له‌ینراونین و دیاری کراونین بۆیه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌موویانی رپیکه‌ست به‌ فه‌رمایشتی : "با ئه‌وه و ئه‌وه له‌به‌ر نه‌کات" که‌واته : با جگه له‌وانه له‌به‌ر بکات .

وقال النووي في مناسبة أخرى : (قوله : "سئل رسول الله (ﷺ) عن البتّع ؟

فقال : كل شراب أسكر فهو حرام" (٥٨) هذا من جوامع كلمه (ﷺ) .

وفيه أنه يستحب للمفتي إذا رأى بالسائل حاجة إلى غير ما سأل أن يضمه في الجواب إلى المسئول عنه ، ونظير هذا الحديث حديث : "هو الطهور ماؤه الحِلُّ ميتته" (٥٩) .

واته : وتهی : "پرسیارکرا له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) سه‌باره‌ت به (البتّع / گیراوه‌ی

هه‌نگوین) ئه‌ویش فه‌رمووی : هه‌موو خواردنه‌وه‌یه‌ک مرۆف سه‌رخۆش بکات ئه‌وا چه‌رامه" ئه‌مه له وته گشتگیر و واتا فراوانه‌کانیه‌تی (ﷺ) .

وه ئه‌م فه‌رمووده‌یه سوودی ئه‌وه‌ی تیدا‌یه که : سوننه‌ته بۆ موفتی ئه‌گه‌ر بینی

پرسیارکار پیویستی [به زانیاری زیاتر] بوو جگه له پرسیاره‌که‌ی خۆی ئه‌وا به‌کیده‌خات له‌گه‌ل وه‌لامی ئه‌وه‌ی که پرساری له باره‌یه‌وه لئێ‌کراوه ، وه هاوویینه‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌یه بریتی‌یه له فه‌رمووده‌ی "ده‌ریا ئاوه‌که‌ی پاک و پاکه‌ره‌وه‌یه و مردارۆ‌بووشی چه‌لاله"

وقال الشيخ عطية محمد سالم : (ذكر العلماء أن القاعدة الأساسية في الجواب أن يطابق

السؤال ، ولكن المسئول إذا كان حكيماً راعى حالة السائل ، فقد يزيده عما سأل ، وقد يغير ويحييه عن غير ما سأل ؛ ليبين له أن الأهمية فيما تضمنه الجواب ، أو يختصر في الجواب ليسهل على السائل فهم الجواب .

(٥٨) صحيح البخاري رقم : (٥٥٨٥) وصحيح مسلم رقم : (٥١٧٩) و (٥١٨٠) .

(٥٩) شرح صحيح مسلم : (٦ / ١٧٠) .

واته : زانایان باسی ئه وه یان کردوو که : بنه وای سهره کی له وه لامدا ئه وه یه که هاوتا بیټ له گه ل پرسپاره که دا ، به لام که سی پرسپارلی کراو ئه گه ر دانا بیټ ئه وای حاله تی پرسپارکار له به رچاوده گریټ ، بویه جاری واهیه زیاتر له وه [زانپاری] ده داتی که پرسپاری له باره یه وه کردوو ، وه جاری واش هیه وه لامه که ده گورپیت و وه لامی جگه له وه ی که پرسپاری له باره یه وه کردوو ده داته وه بو ئه وه ی بوی روونبکاته وه که وا گرنگی له وه دایه که وه لامه که گرتویه ته خوی ، وه یان وه لامه که کورت و پوخت ده کاته وه بو ئه وه ی تیگه یشتنی وه لامه که ئاسان بکات له سهر پرسپارکار .

ومن مغایرة الجواب للسؤال : ما جاء في كتاب الله عند قوله تعالى : ﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ [البقرة] ، فهم يسألون عن ماذا ينفقون ؟ وفي آية أخرى : ﴿قُلِ الْعَفْوَ﴾ [البقرة] ، أي : الزائد عن حاجتكم ، وهذا مطابق للسؤال ، ولكن هنا قال : ﴿قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ﴾ ، فقد سألوا عن نوعية ما ينفقون فأجابهم بأن دلهم على جهة ما ينفقون عليه ؛ لأن معرفة ذلك أهم من معرفة ماذا ينفقون .

واته : له نموونه ی گورپینی وه لامی پرسپاره که : ئه وه ی که له قورئاندا هاتوو که خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿پرسپاره ت لی ده که ن چی ببه خشنه وه ؟ تویش بلی : هه رچی شتی که ببه خشنه وه له چاکه ئه وای با بو باوک و دایک و خزمان و یه تیمان و هه ژاران و ریپواران بیټ﴾ ، ئه وان پرسپار ده که ن سه باره ت به وه ی ئایا چ شتی که ببه خشنه وه ؟ وه له ئایه تی کی ترده : ﴿بلی : لی بوورده یی ببه خشنه وه﴾ واته : ئه وه ی که زیاتره له پیویستیتان ، ئه مه یان هاوتایه له گه ل پرسپاره که دا ، به لام لی ره دا فه رموویه تی : ﴿بلی : هه رچی شتی که ببه خشنه وه له چاکه ئه وای با بو باوک و دایک ...﴾ ، ئه وان پرسپاریان کرد سه باره ت به جووری ئه و شته ی که بیبه خشنه وه به لام خوای گه ره وه لامیدانه وه به وه ی که ریئمایی کردن بو ئه و لایه نه ی که شتی به سه ردا ببه خشنه وه ، چونکه زانینی ئه وه گرنگتره له زانینی ئه و شته ی که بیبه خشنه وه .

وكذلك من الزيادة في الجواب على السؤال : حديث : (قالوا : يا رسول الله إنا نركب البحر ونحمل معنا القليل من الماء فإن توضعنا به عطشنا ، أفنتوضأ من ماء البحر ؟ فالسؤال محدود عن صحة الوضوء من ماء البحر، فكان جوابه (ﷺ) : " هو — أي : البحر — الطهور ماؤه الحِلُّ مِيتُهُ " ، مع أنهم لم يسألوا عن ميته أحلال هي أم حرام ؟ ولكن نظر (ﷺ) إلى السائل عن صحة الطهور من ماء البحر ورأى أن تحريم وتحليل مية البحر أشد إشكالاً عليهم ، فإذا كانوا قد استشكلوا الوضوء من ماء البحر لكونه مالحاً فلأن يستشكلوا حل ميته من باب أولى ، فزادهم فيما يرتبط بركوب البحر^(٦٠).

واته : ههروهها له نمونهی زیاتر له وهلامی پرسیاره که : فهرمودهی : "وتیان : نهی پیغه مبهری خوا ئیمه سهرده که وینه سهرده ریا و که میک ئاو له گه ل خوماندا هه لده گرین جا نه گه ر دهستنوژی پی بگرین نهوا تینومان ده بیته ، ئایا دهستنوژی بگرین به ئاوی ده ریا ؟

پرسیاره که سنورداره سه بارهت به دروستیتهی دهستنوژی به ئاوی ده ریا ، وهلامه که ی پیغه مبهری خوایش (ﷺ) بریتی بوو له : "دهریا ئاوه که ی پاک و پا که ره وهیه و مردار و بوشی هه لاله" ، نهوان پرسیاریان نه کرد سه بارهت به مردار و بوی ده ریا که ئایا هه لاله یان هه رامه ؟ به لام پیغه مبهر (ﷺ) سه یرده کات پرسیارکار سه بارهت به دروستیتهی دهستنوژی به ئاوی ده ریا و بینی که وا هه رامیتهی و هه لالیتهی مردار و بوی ده ریا زیاتر ئالوزتره به لایانه وه ، جا نه گه ر نهوان دهستنوژی گرتن به ئاوی ده ریا به لایانه وه ئالوز بیته له بهر نه وهی که سویره (شوره) نهوا هه لالیتهی مردار و بوی ده ریا به لایانه وه ئالوز بیته له پیشته ره ، بویه زنیاری زیاتری پی دان له وهی که په یوهسته به سهرکه وتنه سهرده ریا وه .

(٦٠) شرح بلوغ المرام : (٣ / ٤٦ — ٤٧) ، ولمزید الفائدة انظر : (١ / ١٦) منه أيضاً ، عند شرحه لحديث : " هو الطهور ماؤه الحِلُّ مِيتُهُ " .

ههروهه زانایان له شهرعی فهرمودهی : ((... هُوَ الطَّهْرُ مَاءٌ ، الْحِلُّ مَيْتَةٌ / دهریا
 ناوهکهی پاک و پاکه ره وهیه و مردار و بوشی جه لاله)) فهرمویانه : (وَالْحَدِيثُ فِيهِ
 مَسَائِلٌ : ... الثَّلَاثَةُ : أَنَّ الْمُفْتِيَّ إِذَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ وَعَلِمَ أَنَّ لِلْسَائِلِ حَاجَةً إِلَى ذِكْرِ مَا يَتَّصِلُ
 بِمَسْأَلَتِهِ اسْتَحَبَّ تَعْلِيمَهُ إِيَّاهُ لِأَنَّ الزِّيَادَةَ فِي الْجَوَابِ بِقَوْلِهِ : "الْحِلُّ مَيْتَةٌ" لِتَتَمِيمِ الْفَائِدَةِ وَهِيَ
 زِيَادَةُ تَنْفَعُ لِأَهْلِ الصَّيْدِ وَكَأَنَّ السَّائِلَ مِنْهُمْ ، وَهَذَا مِنْ مَحَاسِنِ الْفَتْوَى) (٦١).

- پرسپارکردن سه بارهت به کرداره چاکه کان :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ ؟
 فَقَالَ : ((إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ .

قِيلَ : ثُمَّ مَاذَا ؟

قَالَ : الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ .

قِيلَ : ثُمَّ مَاذَا .

قَالَ : حَجُّ مَبْرُورٍ) (٦٢).

واته : پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) پرسپاری لی کرا :

تایا باشتین کرده وه کامهیه ؟

فهرموی : باوه رپوون به خوا و پیغه مبه ره کهی .

وترا : نه نجا چی تر ؟

فهرموی : جیهاد و تیکۆشان له پیناوی خوادا .

وترا : نه نجا چی تر ؟

فهرموی : چه جیکی وه رگیراو .

(٦١) عون المعبود شرح سنن أبي داود : (١ / ١٠٧) ، وانظر : فيض القدير : (٣ / ٢٨٢) .

(٦٢) صحيح البخاري رقم : (٢٦) وصحيح مسلم رقم : (٢٤٤) .

- پرسپارکردن سه بارهت به کرداره خراپه کان :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : «قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ ؟
قَالَ : أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ .

قُلْتُ : ثُمَّ أَيُّ ؟

قَالَ : أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ خَشِيَةً أَنْ يَأْكُلَ مَعَكَ .

قُلْتُ : ثُمَّ أَيُّ ؟

قَالَ : أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ» (٦٣).

واته : وتم : ئەوی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئایا گه ورهترین تاوان کامه یه ؟

فهرمووی : ئەوه یه که شهريک و هاوشیواز بو خوا دابنهیت له کاتی کدا که تهنها ئەو

توی درووست کردوه .

وتم : ئەنجا چی تر ؟

فهرمووی : ئەوه یه که منداله کهت بکوژیت له ترسی ئەوهی که له گه ل تودا نان

بخوات .

وتم : ئەنجا چی تر ؟

فهرمووی : زینا و داوین پیسی بکهیت له گه ل خیزانی دراوسی که تدا .

- پرسپارکردن سه بارهت بهو کرداره خراپانهی که له داهاتوودا رووده دن :

عَنْ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ (رضي الله عنه) قَالَ : «كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَنِ الْخَيْرِ ، وَكُنْتُ

أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ ، مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي :

— فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٌّ فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهَذَا الْخَيْرِ [فَنَحْنُ فِيهِ] ، [وَجَاءَ

بِك] ، فَهَلْ بَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ [كَمَا كَانَ قَبْلَهُ] ؟

[— قَالَ : يَا حُدَيْفَةُ تَعَلَّمْ كِتَابَ اللَّهِ وَاتَّبِعْ مَا فِيهِ ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ .

— قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَبْعَدَ هَذَا الْخَيْرِ شَرٌّ] .

— قَالَ : نَعَمْ .

[— قُلْتُ : فَمَا الْعِصْمَةُ مِنْهُ ؟

— قَالَ : السَّيْفُ] .

— قُلْتُ : وَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرُّ مِنْ خَيْرٍ ؟ (وفي طريقٍ : قُلْتُ : وَهَلْ بَعْدَ هَذَا السَّيْفِ بَقِيَّةٌ ؟)

— قَالَ : نَعَمْ ، وَفِيهِ (وفي طريقٍ : تَكُونُ إِمَارَةٌ (وفي لفظٍ : جَمَاعَةٌ) عَلَى أَقْدَاءٍ ، وَهُدْنَةٌ

عَلَى) دَخْنٌ .

— قُلْتُ : وَمَا دَخْنُهُ ؟

— قَالَ : قَوْمٌ (وفي طريقٍ أُخْرَى : يَكُونُ بَعْدِي أُمَّةٌ) [يَسْتَنْتُونَ بَعِيرٍ سُنَّتِي وَ] يَهْدُونَ بَعِيرٍ هَدْيِي

، تَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُنْكِرُ ، [وَسَيَقُومُ فِيهِمْ رِجَالٌ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّيَاطِينِ فِي جُثْمَانِ الْإِنْسِ] .

(وفي أُخْرَى : الْهُدْنَةُ عَلَى دَخْنٍ مَا هِيَ ؟

قال : لَا تَرْجِعُ قُلُوبُ أَقْوَامٍ عَلَى الَّذِي كَانَتْ عَلَيْهِ) .

— قُلْتُ : فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرُ مِنْ شَرٍّ ؟

— قَالَ : نَعَمْ ، [فِتْنَةٌ عَمِيَاءُ صَمَاءُ عَلَيْهَا] دُعَاةٌ عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ ، مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ

فِيهَا* .

— قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا ؟

— قَالَ : هُمْ مِنْ جِلْدَتِنَا ، وَيَتَكَلَّمُونَ بِاللُّسِنَتِنَا .

— قُلْتُ : [يَا رَسُولَ اللَّهِ] فَمَا تَأْمُرُنِي إِنْ أَدْرَكَنِي ذَلِكَ ؟

— قَالَ : تَلْزِمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ ، [تَسْمَعُ وَتُطِيعُ لِلْأَمِيرِ وَإِنْ ضُرِبَ ظَهْرُكَ وَأُخِذَ مَالُكَ

، فَاسْمَعْ وَأَطِع] .

— قُلْتُ : فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ ؟

— قَالَ : فَاعْتَرِلْ تِلْكَ الْفِرْقَ كُلَّهَا ، وَلَوْ أَنْ تَعْضَّ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ ، حَتَّى يُدْرِكَكَ

الْمَوْتُ ، وَأَنْتَ عَلَى ذَلِكَ .

* وفي رواية أُخْرَى : ((ثُمَّ تَكُونُ دُعَاةُ الضَّلَالَةِ...)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (١٧٩١)] .

(وفي طريق : فَإِنْ تَمَّتْ يَا حُدَيْفَةَ وَأَنْتَ عَاضٌ عَلَى جَذَلٍ خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَتَّبِعَ أَحَدًا مِنْهُمْ) ،
 (وفي أخرى : فَإِنْ رَأَيْتَ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً فَالْزَمَهُ وَإِنْ ضَرَبَ ظَهْرَكَ وَأَخَذَ
 مَالَكَ ، فَإِنْ لَمْ تَرَ خَلِيفَةً فَاهْرَبْ [فِي الْأَرْضِ] حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ عَاضٌ عَلَى جَذَلِ شَجَرَةٍ)

[قَالَ : قُلْتُ : ثُمَّ مَاذَا ؟

قَالَ : " ثُمَّ يَخْرُجُ الدَّجَالُ " .

قَالَ : قُلْتُ : فِيمَ يَجِيءُ ؟

قَالَ : " بِنَهْرٍ — أَوْ قَالَ : مَاءٍ — وَنَارٍ ، فَمَنْ دَخَلَ نَهْرَهُ حُطَّ أَجْرُهُ وَوَجَبَ وَزْرُهُ ، وَمَنْ دَخَلَ

نَارَهُ وَجَبَ أَجْرُهُ وَحُطَّ وَزْرُهُ " .

[قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ : فَمَا بَعْدَ الدَّجَالِ ؟

قَالَ : " عَيْسَى بْنُ مَرْيَمَ " .

قَالَ : قُلْتُ : ثُمَّ مَاذَا ؟

قَالَ : لَوْ أَنْتَجْتَ فَرَسًا لَمْ تَرْكَبْ فَلَوْهَا حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ^(٦٤) .

واته : خه لکی پرسیاریان ده کرد له پیغه مبهری خوا (ﷺ) سه بارهت به خیر و چاکه ،

به لام من پرسیارى شهر و خراپه م لى ده کرد له ترسى نه وهى نه وهك پيم بگات ، بويه

وتم : نهى پیغه مبهرى خوا ئيمه له ناو نه فامى و شهر و خراپه دا بووين نه نجا خوا نه م

خيڤرهى هينا و ئيمهش تييداين و توشى هينا بومان ، ئايا دواى نه م خيڤره شهر و خراپه

ههيه وهك چون له پيشه وهيدا هه بوو ؟

پیغه مبهريش (ﷺ) فه رموى : نهى (حذيفة) فيرى كتيبه كهى خوا ببه و

شويى نه وهش بكه وه كه تييدايه (سى جار) .

وتم: نهى پیغه مبهرى خوا ئايا دواى نه م خيڤره شهر و خراپه ههيه ؟

فه رموى : به لى .

^(٦٤) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٧٣٩) (٦ / ٥٣٩ — ٥٤١) ، وانظر تخريج الحديث والكلام على فوائده وزياداته

وتم : چی ده تپاریزیت لی ؟

فه رموی : شمشیر .

وتم : وه ئایا دوی نهو شهر و خراپه یه خیر و چاکه هه یه ، (له ریگایه کی

تردا هاتووہ : وتم : ئایا دوی شمشیره که ئیسلام و خیر ده مینیت) ؟

فه رموی : به لی ، به لام خه لته ی تیدایه ، (له ریگایه کی تردا : فه رمانره واییه ک

ده بیئت (له له فزیکی تردا : کوبونه وه یه ک ده بیئت) له سهر خه لته و کپبونه وه یه ک له سهر

رق و قین و ناپاکی) .

وتم : نه ی خه لته که ی چی یه ؟

فه رموی : خه لکانیک ده بیئت (له ریگایه کی تردا : دوی من پیشه وایانیک ده بیئت)

له سهر به رنامه و ئاکاری من نارون ، چاکه و خراپه شیان لیده بینیت ، [وه پیاوانیک له

ناویاندا راست ده بیته وه دلله کانیان دلی شهیتانه کانه له ناو لاشه ی مرؤفدا] .

(وه له ریگایه کی تردا : وتم : کپبونه وه له سهر رق و قین و ناپاکی چی یه ؟

فه رموی : دلی خه لکانیک ناگه ریته وه سهر نهو حاله ته ی که پیشتر له سهر ی بووه) .

وتم : ئایا دوی نهو خیره شهر هه یه ؟

فه رموی : به لی ، فیتنه و ئاشوبیکی کویر و کهر ده بیئت ، بانگه وازکارانیکی به

سه ریوه که له سهر ده رگا کانی دوزه خ راوه ستاون* ،

هه رکه سیک وه لامیان بداته وه نهوا فری ی ده دهنه ناویه وه وه .

وتم : نه ی پیغه مبهری خوا وه سفیان بکه بومان ؟

فه رموی : نهوانه له پیستی خومانان و به زمانی خومان قسه ده کهن .

وتم : نه ی پیغه مبهری خوا به چ شتیک فه رمانم پی ده که یته نه گهر گه یشتم بهو

سه رده مه ؟

* له ریوایه تیکی تری نه م فه رموده یه دا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمویه تی : ((ثُمَّ تَكُونُ دُعَاةُ الضَّلَالَةِ ...)) .

واته : نهجا بانگه وازکارانی گومرایه تی دین !

فهرمووی : په یوه ست ببه به کومه لى موسلمانان و پیشه واکه یانه وه ، [گوى گر به و گوى رایه لى فه رمانبه ره که ت بکه نه گهر دای له پشتت و پاره و ماله که شتی برد ، هه ر گوى گر و گوى رایه ل به] .

وتم : نه ی نه گهر موسلمانان نه کومه لیان هه بوو نه پیشه وا ؟

فهرمووی : دوور بگره له هه موو نه و فیرقانه ی نه و سه رده مه ، نه گهر به قه پ گرتنشت بی ت به ره گی دره ختی کدا تاوه کو مردن پی ت ده گات تو هه ر له سه ر نه وه به .
(وه له ریگایه کی تر دا) : نه گهر بمريت نه ی (حذیفه) وه تو قه پت گرتبی ت له داریک نه وا باشتره بو ت له وه ی شوینی هیچ یه کیک له وانه بکه ویت .

(وه له ریگایه کی تر دا) : نه گهر تو له و روژده دا (خه لیفه) یه کی خوی گه وره ت بی نی له زه ویدا نه وا په یوه ست ببه پی یه وه نه گهر ده ی شیدا له پشتت و مالک ه شتی ده برد ، وه نه گهر (خه لیفه ت) نه بی نی نه وا پرا بکه به سه ر زه ویدا تاوه کو مردن پی ت ده گات و تو قه پت گرتووه به ره گی داریکه وه .

وتم : نه جا چی ده بی ت ؟

فهرمووی : نه جا ده ججال ده رده چی ت .

وتم : نه ی چی دینیت و چی پی یه ؟

فهرمووی : روبار - یان فهرمووی : ئاو - و ئاگر دینیت ، جا هه ر که سیک

بچی ته ناو روباره که یه وه نه وا پاداشته کانی پوچه ل ده بی ته وه و تاوانی خوی مسوگر ده کات ، وه هه ر که سیکی ش بچی ته ناو ئاگره که یه وه نه وا پاداشتی خوی مسوگر ده کات و تاوانه کانی هه لده وه شی ته وه .

وتم : نه ی پیغه مبه ری خوا باشه دوی ده ججال چی دیت ؟

فهرمووی : (عیسی بن مریم) .

وتم : نه جا چی روو ده دات ؟

فهرمووی : ئەگەر ماینه کهت بزیت ئەوا ناگه یته سوار بوونی به چکه که ی قیامهت رووده دات .

به راستی ئەم فهرمووده یه چه ندین سوودی گه وره ی تیدا یه ، له وانه :
 - پرسپاره کردن سه بارهت به ئەو خراپانه ی که له داها توودا رووده دهن بۆ ئەوه ی
 خۆپاریزیان لی بگریت و تییانه که ویت :

قال ابن الجوزي : (أما سؤاله عن الشر فليجتنبه ، قال الشاعر :
 عرفت الشر لا للشر لكن لتوقيه

ومن لا يعرف الشر من الناس يقع فيه)^(٦٥).

واته : پرسپاری کردنی (حُذِفَةَ) سه بارهت به خراپه بۆ ئەوه بووه که خۆی
 لی به دوور بگریت ، شاعیریک وتویه تی :
 شاره زای خراپه بووم نهك بۆ خراپه کردن به لکو بۆ خۆپارستن لی ..
 هه رکه سیك له خه لك خراپه نه ناسیت تی یده که ویت .

*** ئەوه ی که من تیبینیم کردوو له و پرسپارانیه که له م کتیبه دا
 وهلامدراونه ته وه :**

خوینهری به پیز :

له کاتی کدا که له (سایتی به ههشت) هوه پرسپاره کانم به دهست ده گه یشت و
 ده مخویندنه وه و ههروه ها له پاش کۆکردنه وه ی تیکرای پرسپاره و وه لامه کان و
 ریکخستنیا ن له م کتیبه دا دوو خالم تیبینی کرد :

١ - زۆربه ی هه ره زۆری پرسپاره کان - مَعَ الْأَسْفِ ! - سه بارهت به بواره کانی

شه هوهت و ئاره زوو و تاوانه کان و خراپه کاریه کان بوون !

^(٦٥) كشف المشكل من حديث الصحيحين : (١ / ٢٥٢) .

٢ - له هه‌مان کاتیشدا ئاراسته کردنی پرسیاره‌که له رووی کاته‌که‌یه‌وه ده‌که‌وێته

پاش تیوه‌گلان به شه‌هوت و ئاره‌زووه‌کان و پاش روودانی تاوان و خراپه‌کاریه‌کان !

ئه‌مه‌ش ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیته‌که‌وا :

١ - زۆربه‌ی خه‌لك - مَعَ الْأَسْفِ ! - سه‌رقاڵ و مه‌ستی شه‌هوت و ئاره‌زووه‌کانن !

٢ - وه زۆربه‌ی خه‌لك - مَعَ الْأَسْفِ ! - كه‌مه‌ترخه‌من له بواری شاره‌زابوون و

تیگه‌یشتن و پیگه‌یشتن و به ئاگابوون له ئاینه‌کایان به گشتی و له بواری تاوان و

خراپه‌کاریه‌کانیش به تاییه‌تی ! چونکه زۆربه‌یان تاوه‌کو تیوه‌نه‌گلین و تی‌نه‌کون و

تووش نه‌بن پرسیار ناکه‌ن !

هه‌موو ئه‌مانه‌ش پیچه‌وانه‌ی پێپه‌رو و پێباز و په‌فتار و ئاکاری سه‌حابه‌کانی

پیغه‌مبه‌ری خوايه (ﷺ) له چه‌ندین رووه‌وه :

١ - سه‌حابه‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) زیاتر پرسیاریان سه‌باره‌ت به کاره

خیره و چاکه‌کان کردووه نه‌که سه‌باره‌ت به بواره‌کانی شه‌هوت و

ئاره‌زوو و تاوان و خراپه‌کاریه‌کان !

٢ - وه سه‌حابه‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌میشه هه‌ولیانداوه له دینه‌که‌یان

شاره‌زا و به ئاگا و تیگه‌یشتووبن و كه‌مه‌ترخه‌میان نه‌کردووه له‌م بواره‌دا .

٣ - هه‌روه‌ها سه‌حابه‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له پیش تیوه‌گلان و تی‌که‌وتن و

تووشبوون پرسیاریان کردووه سه‌باره‌ت به تاوان و خراپه‌کاریه‌کان بۆ ئه‌وه‌ی خۆیانی

لی‌پاریژن و تی‌نه‌که‌ون .

هه‌موو ئه‌مانه‌ش له پیشه‌وه به روونی به به‌لگه و به نمونه‌وه باسکراون .

ئه‌وه ماوه‌ته‌وه که له کۆتایی ئه‌م پیشه‌کیه‌دا بلینم :

ئه‌مه‌ی که له‌م کتیه‌به‌دا هاتووه هه‌ولی که‌سیکه که خۆی به قوتابی عیلم (طالب

العلم) ده‌زانیت نه‌که زانا (العالم) ، وه خۆی به (ناقل الفتوی) داده‌نیته‌نه‌که

(المفتی) .

وه ئه مه هه ولئیکه بو خزمه تکردنی ئیسلام و سوودگه یاندن به موسلمانان ، جا ئه گهر پیکابیتم ئه وا ته نها فه زلی خوای په روه ردگارمه .. وه ئه گهر هه له و که موکوپیشی تیدا بیت ئه وا ته نها خوّم لیّی به رپرسیارم و به ئه نقه ستیشه وه نه بووه بویه داوای لیبووردن له خوای په روه ردگارم ده که م و چاوه پروانی تیبینی و ئاموژگاری دهسته برا و خوشکه کانیشم ده که م .

(رَبَّنَا نَقَبَلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ .. وَتُبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

محمد عبدالرحمن لطیف

(۱۳ / ربيع الأول / ۱۴۳۳ ک - ۵ / ۲ / ۲۰۱۲ ل)

کوردستان / که لار

به‌نشی
بیروباوهر و عه‌قیده

۱ / ئەم چەند پرسپاره هه میشته له میشکمددا ئەخولیتەوه بۆیه سوپاسی ئیوهی بهرپرز ده کهم که سایتیکی وا جوان دهیهوی وهلامی پرسپاره کانمان بداتهوه :

۱ — گرنگی ئایین بۆ مروڤایهتی چییه ؟ ئەگەر ئایین نه بوایه مروڤ چۆن ده بوو ، واته سوود و زیانی ئاین چییه ؟

۲ — جیاوازی ئاینی ئیسلام له گهل ئاینه کاتر چییه ؟ به واتایه کی تر ئیمه بۆ له سههه ئاینی ئیسلام بین ، ئیسلام چی له ئاینی مهسیحی و جوله که ... باشتره ؟
 ۳ — باشه ئاین له سیستهمی دهسهلات جیا بکریتهوه باشتره یان نا ؟
 وهلام /

۱ - گرنگی ئاین بۆ مروڤایهتی بریتییه له م چەند خالە ی خواره وه :
 یه کهم : پاراستنی پینچ پیوستییه که (حفظ الضروریات الخمس) که مه بهستی هه ره سه ره کی هاتنی ئایینه که بریتین له :

أ / پاراستنی دین و ئایینی مروڤ (حفظ الدین) .

ب / پاراستنی ژیان و بوونی مروڤ (حفظ النفس) .

ج / پاراستنی ناموس و شه ره فی مروڤ (حفظ العِرض) .

د / پاراستنی ئەقلی مروڤ (حفظ العقل) .

ه / پاراستنی مال و پاره و سامانی مروڤ (حفظ المال) .

بۆیه ده بینین خوای گه وه ره چه ندین حوکمی داناوه بۆ پاراستنی ئەم پینچ پیوستییه که پینان ده وتریت : (الضروریات الخمس) بۆ نمونه :

خوای گه وه ره سزای داناوه بۆ ئەو که سانه ی که وا له دین و ئاین هه لده گه پینه وه و پاشگه ز ده بنه وه به کوفر کردن (المُرتد) .. یان له راسته ری ئیسلام لاده دن به بیدعه کردن .

ههروهها خوای گهوره سزای داناوه بۆ ئه و که سانهی کهوا دهست درییژی ده که نه
سه رژیان و لاشه و خوینی خه لکانی بی تاوان و فهرموویه تی : ﴿ وَ لَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ
يَتَأُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [البقرة] ۱۷۹ .

واته : له سه پاندنی سزا به سه ر دهستدریژکار و بکوژدا پاراستنی ژیانی تیدایه بۆتان
ئه ی خاوه ن دل و ژیریه کان بۆ ئه وه ی خو پاریزی بکه ن له تاوان و دهست درییژی کردنه
سه ر که سانی بی تاوان .

ههروهها خوای گهوره سزای داناوه بۆ ئه و که سانهی کهوا دهست درییژی ده که نه
سه ر ناموسی که سانی تر و شه ر ه ف و سومعه تی خه لکانی بی تاوان له که دار ده که ن .
ههروهها خوای گهوره سزای داناوه بۆ ئه و که سانهی کهوا ماده سه رخۆش و
سپر که ره کان ده خۆنه وه و بی هۆش و بی ناگتیان ده کات .

ههروهها خوای گهوره سزای داناوه بۆ ئه و که سانهی کهوا دهست درییژی ده که نه
سه ر مال و سامانی خه لک و دزی و خیانه تیان لیده که ن و پوتیان ده که نه وه .
دانانی هه موو ئه و سزا و تۆله لیسه ندنه وانه له تاوانباران به مه بهستی پاراستنی ئه و
پینج پیویستی به که پیمان ده وتریت : (الضروریات الخمس) .
له گه ل ئه وه شدا له چه ندین نایه ت و فه رمووده دا هانی موسلمانان دراوه بۆ پاراستنی
ئه مانه .

دووهم : له ریگه ی پهیره و کردنی نایینی ئیسلامه وه هیدایه ت و په حمه ت و به زه بی و
چاره سه ری کیشه و گرفته کان و بهرچاوپرۆشتنی و دادپهروه ری به رقه رار ده بییت ، خوای
گهوره فهرموویه تی : ﴿ وَ لَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ [الأعراف] .

قال الشيخ عبدالرحمن السعدي : ﴿ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ ﴾ أي : بينا فيه جميع المطالب
التي يحتاج إليها الخلق ﴿ عَلَىٰ عِلْمٍ ﴾ من الله بأحوال العباد في كل زمان ومكان ، وما يصلح لهم

وما لا يصلح ، ليس تفصيله تفصيل غير عالم بالأمر، فتجهله بعض الأحوال، فيحكم حكما غير مناسب، بل تفصيل من أحاط علمه بكل شيء ، ووسعت رحمته كل شيء .

﴿هُدَى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ أي : تحصل للمؤمنين بهذا الكتاب الهداية من الضلال ، وبيان الحق والباطل ، والغبيّ والرشد ، ويحصل أيضا لهم به الرحمة ، وهي : الخير والسعادة في الدنيا والآخرة ، فينتفى عنهم بذلك الضلال والشقاء) .

واته : به راستی ئیمه کتیبیکمان بۆ هیناون که هه موو ئه و پیداو یستیانه ی تیادا پوونکراوه ته وه که بوونه وهر پیویستیان پییه تی ئه مهش به پیی زانستیک له لایه ن خواوه به حالّی بهنده کان له هه موو زه مان و شوینیکدا ، وه چی شیاوه بۆیان و چیش شیاوه نی یه بۆیان ، ئه و پوونکردنه وه یه پوونکردنه وه ی که سییک نی یه که زانا نه بیّت به بواره کان و به هوی ئه وه شه وه هه ندیک له حالّه ته کان نه زانیّت و بریاریک بدات که گونجا نه بیّت ! به لکو ئه وه شیکردنه وه و پوونکردنه وه ی که سییکه که زانستی هه موو شته کانی گرتووه ته وه ، وه به زه یی و میهره بانیشی هه موو شته کانی گرتووه ته وه .

ئه و کتیبه ﴿رینمایى و میهره بانى یه بۆ که سانیک که باوه پ بینن﴾ واته : به م کتیبه بهرچاوپۆشنی له گۆمپرایى ، وه پوونبوونه وه ی حه ق و باتلّ ، وه چه واشه بوون و هۆشمه ندی به دی دیت بۆ باوه پداران ، هه روه ها به م کتیبه میهره بانیان بۆ به دی دیت که بریتى یه له خیر و خۆشى و به خته وه ری دنیا و دواپۆژ ، وه به هوی ئه وه شه وه گۆمپرایى و به دبه ختیان لی به دوور ده بیّت .

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

﴿یونس﴾ .

واته : ئه ی خه لکینه ئامۆژگاریه کتان بۆ هاتوو له خواى په روه ردگار تانه وه - که قورئانه - هانتان ده دات بۆ چاکه کاری و رینگریتان لی ده کات له خراپه کاری ، وه شیفای تیدایه بۆ ئه وه ی که له نیو سینگه کاندایه له (أمراض الشبهات والشهوات) نه خۆشى یه کانی گومان و ئاره زوو ده کان ، وه رینمایى و میهره بانى یه بۆ باوه پداران .

قال الشيخ عبدالرحمن السعدي في تفسير هذه الآية : ﴿وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ فالهْدَى : هو العلم بالحق والعمل به .

والرحمة : هي ما يحصل من الخير والإحسان ، والثواب العاجل والآجل ، لمن اهتدى به ، فالهدى أجل الوسائل ، والرحمة أكمل المقاصد والرغائب ، ولكن لا يهتدي به ، ولا يكون رحمة إلا في حق المؤمنين .

وإذا حصل الهدى ، وحلت الرحمة الناشئة عنه ، حصلت السعادة والفلاح ، والربح والنجاح ، والفرح والسرور) .

واته : ﴿وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (الهْدَى) بریتییه له زانیاری به حهق و کارپی کردنی .

وه (الرحمة) یش بریتییه له و خیر و چاکه و پاداشته پیشخراو و دواخراوانه ی که دستبهردار ده بیټ بۆ ئەو که سانه ی که رینمایان له قورئانه وه وه رگرتوو ه ، که واته (الهْدَى) گه وره ترین ئامراز و رپگا و وه سیله کانه بۆ به خته وه ری ، وه (الرحمة) یش ته واوترین مه به ست و ئامانج و ویستراوه کانه ، به لام قورئان نابیته رینمایي و میهره بانى بۆ هیچ که سیك ئیلا بۆ باوه رداران نه بیټ .

وه ئە گه ر رینمایي به دیهات و ئەو میهره بانى یه ش که به هویه وه په یدا ده بیټ جیگیر بوو ئەوا به خته وه ری و خوشگوزرانی و ئاسووده یی و قازانج و سه رکه وتن و شادی و خوشحالی دستبهردار ده بیټ .

﴿ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾

﴿ [النحل] ٦٤ ﴾ .

واته : ئیمه ئەو کتیبه مان بۆت دانه به زاندوو ه ئیلا بۆ ئەو ه نه بیټ که بۆ خه لکی پوون و یه کلابکه یته وه ئەوه ی که ناکۆکی و جیاوازیان تییدا هه یه ، وه رینمایي و میهره بانیشه بۆ که سانیک که باوه ر بیئن .

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾ ﴾ [الأنبياء] .

واته : نئمه تۆمان نه نار دووه ئیلا به وه نه بیّت که میهره بانی بیت بو هه موو جیهانیان

﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ﴿٤٤﴾ ﴾ [فصلت] .

واته : بلئی ئه و قورئانه رینمایى و شیفایه ته نها بو ئه وانه ی که باوه ریانهنیاوه .

سئیه م : له ریگه ی پهیره و کردنی ئایینی ئیسلامه وه به خته وه ری و ئاسووده ی به

دهست دیت له دنیا و دواپوژدا ، خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ مَن عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ

ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً ۚ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

﴿ [النحل] .

واته : هه ره که سئک کرده وه ی چاکه بکات له نیر و می و ئیماندار بیّت ئه و ژیانیکی

خوش و به خته وه ری پی ده دهین له دنیا دا و له قیامه تیشدا به باشترین شیوه پاداشتی

کرده وه کانیان ده دهینه وه .

هه روه ها خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ

اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ ﴾ [الرعد] .

واته : ئه وانه ی که و ئیمانیا ن هیناوه و دلایان به زیگری خوا ئارام ده گریت ، وریا بن

ته نها به زیگری خوا دلله کان ئارام ده گریت و به خته وه ر و ئاسووده ده بیّت .

چواره م : وه ئه گه ر به پیچه وانه وه پشت له ئایینی خوا بگریت ئه و ژیانیکی پر له

بیزاری و ناسوری بو هیه وه ک خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا

يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ

لِمَ حَشَرْتَنِيْ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيْرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذٰلِكَ اَنْتَ كَذٰلِكَ اٰيٰتُنَا فَنَسِيْنَهَا وَكَذٰلِكَ الْيَوْمَ نُنْسِيْكَ ﴿١٢٦﴾ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي

مَنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيٰتِ رَبِّهٖ ۗ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ وَاَبْقَىٰ ﴿١٢٧﴾ ﴾ [سورة طه] .

واته : هه ر كه سيك شويني به رنامه ي خوا بكه ويټ ئه وا له دونيادا سه رگه ردان و گومرا نايټ و له قيامه تيشدا به دبه خت و دؤراو نايټ (١٢٣) وه هه ر كه سيك پشت هه لبات له به رنامه كه ي خوا ئه وا به راستى ژيانىكى پر له بيزارى و ناسؤرى هه يه و له پؤژى قيامه تيشدا به كوږى حه شرى ده كه ين (١٢٤) ده ليټ : په روه رداگارم ئه وه بو به كوږى حه شرى ده كه يت خو من له دونيادا بينا و چاو ساغ بووم ؟ (١٢٥) خوا ده فه رمويټ : ئاوه ها ئايه ته كاني ئيمه ت بو ده هات و تويش پشت گوټ ده خست بويه تويش ئه مرؤ بي بايه خ ده كرئيت (١٢٦) وه به و شيوه يه پاداشتي ئه و كه سه ده ده ينه وه له خراپه كاريدا پؤچووه و باوه رناهيټ به ئايه ته كاي په روه رداگارى ، وه به راستى سزاي دواپؤژ سه خت تر و به رده وام تره .

وه كاتيڪ موسلمانان له سه رده مى ئيمامى عومه ردا پؤيشتن بو ئه وه ي ئاييني ئيسلامى پيرؤز بگه يه نن به فارسه ئاگرپه رسته كان و وه فدى موسلمانان كه (ربعى كورپى عامر) بوو گه يشته لاي سه ركرده ي فارسه كان ئه ويش پرسىارى ليكرد ئايا ئيوه بو چى هاتوون و چيتان ئه ويټ ؟

(ربعى كورپى عامر) يش له وه لامدا فه رموى : (نحن قوم ابتعثنا الله لنخرج الناس من عبادة العباد إلى عبادة رب العباد ، ومن ضيق الدنيا إلى سعة الدنيا والآخرة ، ومن جور الأديان إلى عدل الإسلام) .

واته : ئيمه ي موسلمان كه سانىكىن خواي گه وره نار دوومانيتى بو ئه وه ي خه لكى ده ريټين له :

له په رستنى به نده كانه وه بو په رستنى په روه رداگارى به نده كان ..

وه له ته نكي دونيا وه بو فراوانيتى دونيا و دواپؤژ ..

وه له سته مى و زه بر و زؤرى ئايينه پووجه لكانه وه بو دادپه روه ريټى ئيسلام .

کهواته به نهبوونی نایین شیرازهی ژیان تیّک دهچیت و وهک دارستان گهوره بچووک دهخوات و بهختهوهری و نارامی و ئەمن و ئاسوودهیی و دادپهروهی له نیو کۆمهلگای مروّقایه تیدا نامینیت .

کهوابوو دهربرینی ئەو پرسپاره بهم شیوهیه (سود و زیانی ناین چیه) !!! ههلهیه ! چونکه بوونی ناین - به مهرجیک ئەو ناینه نایینی راستهقینهی خوا بیت به بی دستکاری و گۆرین - هه مووی سوود و بهختهوهریه نهک زیان ..

٢ - جیاوازی ناینی ئیسلام له گهڵ ناینهکانی تردا له وه دایه کهوا ناینهکانی تر (ناینی جولهکه و گاور) دهست کاری کراون و هه لگراوی ئەو دوو ناینه به پیی ویست و هه ز و ئارهزووی خویان گۆرانیان به سهردا هیئاوه و راستییهکانیان گۆرپوهتهوه بو شتانیکی پووچهل و خوارافیات و ستهم و به ندرهوشتی ...

بهلام ناینی ئیسلامی پیروژ خوا خوی و هعد و بهلیی داوه به پاراستی له گۆرین و دهست تیوهردان به پیچهوانهی ناینهکانی پییشوو ، خوی گهوره فهرموویهتی : ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ [الحجر] .

واته : ئیمه خویمان قورئانمان دابه زاندوو و خویشان دهپاریزین .

٣ - ناین بو ئەوه هاتوو که له نیوان مروّقایه تیدا پهیره و بکریت و حوکم و داردگهری پی بکریت له نیوان مروّقهکاندا له ئاستی تاک و کۆمهلگا و دهولت و دهسهلاتیشدا به گشتی به بی جیاوازی .

خوی گهوره فهرموویهتی : ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [النساء] .

واته : سویند به پهروهردگاری تو ئەی پیغه مبه ر ئیمانیا نیه تاوه کو تو نه کهن به دادگه ر له نیوانیا ندا له کیشه و ناکوکیهکانیا ندا ئەنجا دل گرانی ش نه بن به بریاره کهی تو و ملکه چ ده بن .

ہر وہا فہرموویہی : ﴿ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ

الْخَيْرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿۳۶﴾ [الأحزاب] .

واتہ : بؤ ہیچ ئیمانداریکی پیاو و ژن نی یہ ئہ گہر خوا و پیغہ مبرہ کہی برپاریکیان

دا لہ سہر شتیک کہوا مافی ہہ لہ زاردیان ہہ بیٹ ہہ بیٹ تییدا ، وہ ہہر کہ سیک سہر پیچی

خوا و پیغہ مبرہ کہی بکات ئہوا گومرا دہ بیٹ گومراییہ کی پوون و ئاشکرا .

ہر وہا فہرموویہی : ﴿ إِنْ أَلْحَمْتُمْ إِلَّا اللَّهَ أَمْرًا أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ

أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۴۰﴾ [یوسف] .

واتہ : حوکم و دادگہری تہنہا بؤ خوایہ و خوا فہرمانی کردوہ بہ وہی کہوا ہیچ

پہرستراویک نہ پہرستریٹ تہنہا ئہو نہ بیٹ ، ئا ئہ وہی دین و بہرنامہی ریک و راست بہ لام

زورینہی خہ لکی نازانن .

ہر وہا فہرموویہی : ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿۴۴﴾

[المائدة] .

واتہ : ئہ وہی حوکم و دادوہری بہو بہرنامہیہ نہ کات کہ خوا دایبہ زاندوہ ئہ وانہ

بئی باوہرن .

وہ دہ فہرموی : ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۴۵﴾ [المائدة] .

واتہ : ئہ وہی حوکم و دادوہری بہو بہرنامہیہ نہ کات کہ خوا دایبہ زاندوہ ئہ وانہ

ستہ مکارن .

وہ دہ فہرموی : ﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿۴۷﴾ [المائدة] .

واتہ : ئہ وہی حوکم و دادوہری بہو بہرنامہیہ نہ کات کہ خوا دایبہ زاندوہ ئہ وانہ

تاوانبار و ناپاکن .

که واته ده بیټ دسه لات و سیسته مه که ی ته نها ئایینی پیروزی ئیسلام پهیره و بکات بو ئه وهی کومه لگا بگه یه نیټ به به خته وهری دونیا و دوا پوژ ، وه به پیچه وانه وه پووبه پووی هه موو ئه و ئایه تانه ده بنه وه .

پ٢ / سلاو به ریزان ... چهند پرسپاریکم هه یه :

- ئایا خوی گه وره له بهر خاتری محمد (ﷺ) دنیای دروست کردوو ؟
- ئایا داواکردن له پیغه مبه ر (ﷺ) دروسته بو هه ر مه به ستیک بیټ ؟
- ئایا به که سیک بلیټ ئه صحابه که .. تاوان نی یه ؟
- ئایا دلخوشکردن به سهر کرده و حیزبی عه لمانی تاوان نی یه ؟

وه لام /

١ - نه خیر خوا له بهر خاتری پیغه مبه ر (ﷺ) دونیای دروست نه کردوو !

به لکو بو خواپه رستی به ته نها و تاقیکردنه وهی مروقه کان و هه موو دروستکراوه کانی تری دروست کردوو به به لگه ی ئه م دوو ئایه ته که خوی گه وره ده فه رمویټ : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ [الذاریات] .

واته : ئیمه جنوکه و مروقمان دروست نه کردوو ئیلا بو ئه وه نه بیټ که به ته نها من بپه رستن .

﴿ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴾ [المک] .

واته : ئه و خویه ی که وا مردن و ژیانی دروست کردوو بو ئه وهی تاقیتان بکاته وه کامتان چاکه کارتر ده بن .

که واته خوا بو خواپه رستی و چاکه کاری جنوکه و مروق و مردن و ژیانی دروست کردوو .

وه ئه و به ناو فه رمووده یه که ده لیت : (لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْاَفْلاكَ)^(١)
هه لبه ستر او و درو یه و پیچه وانه شه بو ئه و دوو ئایه ته و چه ندین ئایه تی تریش له
قورئاندا .

٢ - دوا کردن له پیغه مبه ر (ﷺ) دروست نی یه ، به لکو ده بیئت ته نها داوا له خول
بکریت ، به به لگه ی ئه م ئایه ته :

﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ [یونس] .

واته : داوا مه که له جگه له خوا و لئی مه پاریره وه که نه سوودت پی ده گه یه نیئت و
نه زیان ، وه ئه گه ر ئه مه ت کرد - واته : ئه گه ر هاوارت کرده غه یری خوا و لئی
پارایته وه - ئه وا تو له سته مکاره هاوه ل بریارده ره کانی .

(الظَّالِمِينَ : أي المُشْرِكِينَ ، واته : له موشرکین و هاوه ل بریارده ره کانی) .

وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نَدًّا دَخَلَ
النَّارَ»^(٢) .

واته : هه رکه سیك بمریئت له کاتی کدا که شه ریک و هاوشیوازیکی بو خوا دانا بیئت و
هاواری تی کرد بیئت و لئی پارابیته وه ئه وا ده چیته ناو ئاگری دۆزه خه وه .

چونکه دوعا و پارانه وه په رستن و عیباده ته ، خوای پایه به رز فه رموویه تی : ﴿ وَقَالَ

رَبُّكُمْ اُدْعُونِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ اِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِيْ سَيَدْخُلُوْنَ جَهَنَّمَ دَاخِرِيْنَ ﴾ [غافر] .

واته : په روه ردگارتان فه رموویه تی : ئیوه داوام لی بکه ن و لیم بیارینه وه منیش
وه لامتان ده ده مه وه و دوعا کانتان گیرا ده که م ، ئا ئه وانه ی که وا خو یان به گه وره
داده نیئن له ئاستی دوعا و پارانه وه و په رستنی خوا ئا ئه وانه ده چنه ناو جه هه نم و
دۆزه خه وه به سه رشووریه وه .

^(١) (موضوع) سلسلة الأحاديث الضعيفة والموضوعة رقم : (٢٨٢) .

^(٢) صحيح البخاري رقم : (٤٤٩٧) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٤) .

وه پیغهمبهر (ﷺ) فهرموویهتی : ((الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ))^(۳).

واته : دوعا و پارانهوه بریتییه له په رستن و عبادت .

دوعا و پارانهوه په رستن و عبادته ده بیټ بو خوا بکریټ نهک بو پیغهمبهر (ﷺ)

چونکه تو له نویژدا ده لیټیت : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

واته : خویه من ته نها تو ده په رستم و ته نه اش داوای یارمه تی له تو ده که م .

جا هر که سی داوای یارمه تی له پیغهمبهر (ﷺ) بکات نه وا خوئی ده خاته دوروه

چونکه نه م وه عدهی ده شکینیت و پیچه وانهی نه م نایه ته و نایه تهکانی پیشترو چهن دین

نایه تی تریش دهکات له قورئاندا .

۳ - به لی تاوانبار ده بیټ چونکه هیچ که سیک ناگاته پلهی صه حابه ، وه نه و قسه یه

له کاتی تورهبووندا ده وتریت و هه له یه .

۴ - عه لمانیه ت بریتییه له دور خستنه وهی ناین له ژیانی نیو کومه لگا و په یوه ندی

نیوان تاکهکانی .

ناشکراشه کهوا ناین بو نه وه خوا ناردوویه تی چوئیتی و شیوازی خواپه رستی و

په یوه ندی نیوان خوا و بهندهکانی له لایهک و هه روه ها په یوه ندی نیوان بهندهکان له گه ل

یه کتردا پروون بکاته وه .

که و ابو عه لمانیه ت باوه پی به په یوه وکردنی ناین نییه له ژیانی گومه لگادا .

جا هر که سیک باوه پی و ابیت و ناین به شایسته ی په یوه وکردن نه زانیت نه وا نه و

که سه که سیکی بیباوه په به دین و ناینی خوی گه وره چونکه خوی گه وره فهرموویه تی

: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ [آل عمران] .

واته : هر که سیک جگه له نیسلام هر بهرنامه یه کی تر په یوه و بکات نه وا هه رگیز

لی قه بول نا کریټ و نه و که سه ش له پوژی داویدا له خه سارومه ندانه .

^(۳) صحیح سنن الترمذی رقم : (۲۹۶۲) .

٣ / من له باخچهی ساویان کارده کم بهلام نویژی نیوه پۆم ئه پروات زۆر جار بۆم دووباره ناکریته وه له بهر بی کاتی خۆم زۆر به تاوانبار ئه زانم بهلام نازانم چی بکه م ؟

– من مندالم نی یه دوا ی هه موو هاتوچۆیه ک بۆ لای دکتۆر و گه رانیکی زۆر به دوا ی چاره سهر ، ئیستا په نام بردوو ه بۆ لای مه رقه ده پیروژه کان ئایا تاوان نی یه یان راسته ئیمان به پیاوچا کان تاوان نی یه ؟
وهلام /

خوشکی به پیز ده بیته هه ولبد هیت نویژه که ی نیوه پۆت له کاتی خۆیدا بکهیت با له ده وامیشدا بیت به وه ی که وا هه ر له شوینی ده وامه که تدا نویژه که بکهیت ؟ چونکه به راستی نازانم بۆ چی مه جالت نی یه ؟! ئایا ئا و نی یه یان ریگریته لیده که ن ؟! یان داپۆشرا و نیت ؟!!! ئایا بۆ ده بیته کارمه ندیکی دایه نگا یان باخچه ی ساویان مه جالی نه بیته نویژی نیوه پۆ بکات له کاتی خۆیدا ؟

وه ئه گه ر له پاش هه ولدان هه ر بۆت نه کرا نویژه که ی نیوه پۆت له کاتی خۆیدا بکهیت .. ئه وا ده بیته دوا ی بخهیت و له گه ل نویژی عه سردا کۆی بکه یته وه به م شیوه یه : دوا ی بانگی عه سر چوار رکعات نویژی نیوه پۆ ده کهیت و سه لام ده ده یته وه ئه نجا دوا ی ئه وه راسته خو چوار رکعات نویژی عه سریش ده کهیت .

به لام تا وه کو پیته ده کریت نویژه کانت له کاتی خۆیادا ئه نجام ده .

وه به نیسه ته پرسپاری دووه مه ته وه ده لیم :

سه ردانی مه رقه د و گوپی شیخ فلان و شه خس و ئیمام و دار و به رد به مه به سته مندال بوون به هۆی ئه و سه ردانه وه شیرکه و هاوه ل بۆ خوا ئه نجامدانه و هه یچ سوودیکت پی ناگه یه نیت به لکو تاوانبارت ده کات و ئیمان ه کهت پووچه ل ده کاته وه و هه لیده وه شیننیه وه چونکه مندال پیبه خشین کاریکه ته نها خوا نه بیته هه یچ که س و هه یچ شتیك ناتوانیت ئه نجامی بدات وه له قورئانی پیروژدا فه رموویه تی : ﴿لِلَّهِ مُلْكُ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِئَا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾ [الشورى] .

واته : تهنه هی خواجه مولکی ئاسمانه کانی و زهوی .. دروستی دهکات ئه وهی که خوی ویستی لییه بیئت .. کچ دهیبه خشیت به هر که سیک که خوی ویستی لییه بیئت و کوریش دهیبه خشیت به هر که سیک که خوی ویستی لییه بیئت ، وه یان کوپ و کچ هردووکیان پیکه وه دهیبه خشیت به هر که سیک که خوی ویستی لییه بیئت ، وه یان هر که سیک که خوی ویستی لییه بیئت نه زوکی دهکات و بی مندال ده بیئت ، به راستی ئه و خواجه زانا و به توانایه .

که واته خوت له ماله وه له خوا بپاریره وه و تهنه دوا له خوی زانا و به توانا بکه که وا مندالی چاک و صالحت پیببه خشیت .

ئیمهش داوا له خوا ده که یان که وا مندالی چاک و صالحت پیببه خشیت و بتپاریزیت له تاوانی شیرک و هاو هل بریاردان بو خوا که به راستی گه وره ترین و ترسناکترین تاوانه که زورینهی خه لک له نه زانیدا تییده که ون ، خوا په نای ئیمه و توش بدات .

* سیحر و جادوو :

پء / ئه گهر یه کی جادوو و نوشته (سیحر) لی کرابی چون به تال ده کریتته وه ؟ چ

ئایه تیک بخوینم ؟

وه لام /

عیلاج و چاره سهر کردنی نوشتهی سیحری و جادوو ده بیئت به دوو به شه وه :

به شی یه که م : ئه و کرده وانه ی که خو پاریزی پیده کریت له سیحر و جادوو پیش

پوودانی :

١ - ئه نجامدانی هه موو کرده وه فهرزکراوه کان و وازهینان و دوو که وتنه وه له هه موو

حه رام و قه ده غه کراوه کان ، و ته و به یه کی راسته قینه و پاک له هه موو تاوانه کان .

٢ - زۆر خویندنه وهی قورئانی پیروز به شیوهیهک که پۆژانه ئەندازهیهکی دیاری کراوی لیبخوینیت و بیکات به ویردی پۆژانهی .

٣ - خویندنه وهی (سورة البقرة) به کاملی له مالدا (چ که سیک بیخوینیت یان به کاسیت لیبدریت) ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویهتی : «اقرءوا سورة البقرة في بيوتكم ، فإن الشيطان لا يدخل بيتاً يقرأ فيه سورة البقرة»^(٤).

واته : له ناو مالّه کانتاندا (سورة البقرة) بخویننه وه چونکه شهیتان ناچیته ناو مالیکه وه که وا (سورة البقرة) ی تیدا بخوینریت .

٤ - خو قایم کردن به خویندنه وهی دوعا و په ناپیگراو و زیکره شهرعی به کان ، به تایبهت ئەم زیکرانه :

- زیکی به یانیان و ئیواران .

- زیکی دواى نوێژه فه رزه کان .

- زیکی پیش خه وتن و پاش له خه وهستان .

- زیکی له مالّ دهرچوون و هاتنه ژووره وه بۆ مالّ .

- زیکی پیش جلوبه رگ دا که نندن و پاش له بهر کردنی .

- زیکی پیش چوونه سه ر ئاو و پاش دهرچوونه دهره وه له سه ر ئاو .

- هه روه ها هه موو زیکره کانی تر که له سوونه تی پیغه مبهری خوا (ﷺ) هاتووه ، بۆ

ئەم مه سه له یه ده توانیت سوود ببینیت له م کتیبه : (حسن المسلم من أذکار اليوم واللیلة) .

وه بۆ خو پاریزی له (سیحر و جادوو) ده بیّت ئەم زیکرانه بخوینیت به تایبهت :

- (بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

سى جار به یانیان پیش خو ر که وتن و ئیواران پیش خو ر ئاوا بوون .

^(٤) صحیح الجامع الصغیر رقم : (١١٧٠) .

- خویندنه وهی (آیه الكرسي) : ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي

السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

﴿البقرة﴾ ، له دواى هموو نویژه فه رزه کان و به یانیان و ئیواران و له پیش خه وتنیش .

- خویندنه وهی هه ر سى سورته تی : (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ...) + (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

...) + (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ...) سى جار سى جار به یانیان و ئیواران و له پیش خه وتنیش .

- خویندنه وهی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ ، وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) هه موو پوژیک (١٠٠) سه د جار .

وه به تاییهت بو تو زور پیویسته كه وا كه مته رخه م نه بیت له زیكره کانی پیش

خه وتن وه به تاییهت تریش (آیه الكرسي) و (دوو ئایه تی کو تایی سورة البقرة) : ﴿ءَامَنَ

الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ

رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا

مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا

حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ

مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾) و هه ر سى سورته تی : (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ...) +

(قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ...) + (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ...) .

ئه گه ر هه موو ئه م کارانهت ئه نجام دا له گه ل پشت به ستن به خواوه ئه وا به ویستی

خوا پاریزراو ده بیت له زیانی (سیحر و جادوو) و چاوی پیس .

٥ - خواردنی (٧) ههوت دهنکه (خورمای عه جوه) له به یانیاندا ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((مَنْ اصْطَبَحَ بِسَبْعِ تَمْرَاتٍ عَجْوَةٍ لَمْ يَضُرَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ سَمٌّ وَلَا سِحْرٌ))^(٥).

واته : هه ر که سیک به یانیان (٧) ههوت (خورمای عه جوه) بخوات ئهوا له و پوژدها نه ژههر و نه سیحر زیانی پی ناگه یه نیئت .

ههروهها ئه م دوور کارهی خواره وهش خو پاریزیان پی ده کریت له تووش بوون به سیحر و چاوی پیس و جنوکه :

١ - نابیت به هیچ شیوهیه ک وینه ی گیان له بهر له مالتاندا هه بیئت ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ))^(٦).

واته : فریشته کان ناچنه ناو مالیکه وه کهوا سه کی تیدا بیئت یان وینه .
جا ئه گهر به هوی وینه وه فریشته کان نه چنه ناو مالیکه وه ئهوا ئه و ماله ده بیته جیگای شهیتان و جنوکه کان .

٢ - نابیت به هیچ شیوهیه ک له مالدا گورانی و موسقا لیبدریت ، چونکه گوی گرتن له گورانی و موسقا تاوانه و سه ریچی فهرمانی خوییه و فریشته کان ئیمانداران بیزار ده کات ، وه به پیچه وانه وه گورانی و موسقا شهیتان و جنوکه کان دل خوش ده کات و هاندهریانه بو کاری خراپه و تاوان .

به شی دووه م : چاره سه ر کردنی سیحر و جادوو له دوا ی روودانی ، ئه مهش چه ند جوړیکه :

یه که م : دهره یانی ئه و شته ی که سیحره که ی پیکراوه و هه لوه شاننده وه ی ئه گهر شوینه که ی زانرا به ریگا دروسته کان .

^(٥) صحیح البخاری رقم : (٥٧٧٩) و صحیح مسلم رقم : (٥٣٠٧) .

^(٦) صحیح البخاری رقم : (٣٢٢٦) و (٣٢٢٥) و (٣٣٢٢) و (٤٠٠٢) و (٥٩٤٩) و (٥٩٥٨) و صحیح مسلم رقم : (٥٤٨١) و (٥٤٨٢) و (٥٤٨٦) .

دووه م : خویندنه وهی عیلاجی شهرعی به سهر تووشبووه که دا ، ئەمهش ده بییت به

سی جوره وه :

أ / کوتانی (٧) حهوت گلانی سهوزی ته پری دار نه بک (سیدر) به دوور به رد ئەنجا

ئەوهنده ئاو بکریت به سه ریدا که وا به شی خوپییشوردن بکات و ئەنجا ئەم ئایتانه

بخوینریت به سهر ئەو ئاوه دا :

(أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ

ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا

شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ [البقرة] .

﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا

كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغَلِبُوا هنَالِكَ وَأَنْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿١١٩﴾ وَأَلْقَى السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ ﴿١٢٠﴾ قَالُوا ءَأَمْنَا رَبِّ

الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٢﴾ [الأعراف] .

﴿ وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَنْوِينِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحْرَةُ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ

مُلْقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

﴿٨١﴾ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨٢﴾ [يونس] .

﴿ قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ

مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي

يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحْرَةَ سُجَّدًا قَالُوا ءَأَمْنَا

رَبِّ هَارُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾ [طه] .

خویندنه وهی سورتهی : ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ...﴾ .

خویندنه وهی سورتهی : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ...﴾ .

خویندنه وهی سوره تی : ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ...﴾ .
 خویندنه وهی سوره تی : ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ...﴾ .

ئه نجا دواي خویندنه وهی هه موو ئه م ئایه تانه دا به سه ر ئاوه که دا سی جار
 لیی ده خوینته وه و پاشان به باقیه که ی خوت ده شویت (إن شاء الله) چاک ده بیته وه ، وه
 ئه گهر پیویستی کرد دووباره و سی باره بکریته وه هیچی تیدا نییه تاوه کو چاک
 ده بیته وه .

ب / ئه م ئایه تانه بخوینره وه : (سورة الفاتحة) ، (آية الكرسي) ، (دوو ئایه تی
 کوتایی سورة البقرة : ﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
 وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ؕ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ؕ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ
 ٢٨٥﴾ لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ
 أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا
 بِهِ ؕ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾) ، سی
 جار سوره تی : ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ...﴾ و سوره تی : ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ...﴾ و
 سوره تی : ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ...﴾ له گهل فووپییدا کردن و ده ست هینان به سه ر
 جیگای ئازاره که دا به ده ستی راست .

ج / خویندنه وهی دوعا و ئه و زیکره گشتیانه ی که په نایان پیده گریت :

١ - (أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ) ههوت جار .

٢ - نه خو شه که ده ستی راستی ده خاته سه ر ئه و شوینه ی که ئازاری هه یه له لاشه یدا
 و سی جا ده لیت : (بِسْمِ اللَّهِ) ، ئه نجا ههوت جار ده لیت : (أَعُوذُ بِاللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا
 أَجِدُ وَأُحَازِرُ) .

٣ - (اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي ، لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ ، شِفَاءَ لَا
 يُعَادِرُ سَقَمًا) .

٤ - (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ) .

٥ - (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) .

٦ - (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ

يَحْضُرُونَ) .

٧ - (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذَرَأً وَبَرّاً ،

وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَعْرُجُ فِيهَا ، وَمِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا ، وَمِنْ شَرِّ فِتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ إِلَّا طَارِقاً يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ)

٨ - (اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ ، مُنْزِلَ التَّوْرَةِ

وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ ، أَنْتَ الْأَوَّلُ لَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الْآخِرُ لَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ لَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الْبَاطِنُ لَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ) .

٩ - (بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ ، اللَّهُ

يَشْفِيكَ ، بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ) .

١٠ - (بِسْمِ اللَّهِ يُبْرِيكَ ، وَمِنْ كُلِّ دَاءٍ يَشْفِيكَ ، وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ، وَشَرِّ كُلِّ ذِي

عَيْنٍ) .

١١ - (بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ ، مِنْ حَسَدِ حَاسِدٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ ، اللَّهُ

يَشْفِيكَ) .

ئه م زيكر و دوعايانه دهخوينریت بؤ تووش بوون به سيحر (المسحور) ، ههروهه

بؤ تووش به چاوی پيس (العين) ، ههروهه بؤ كه سيكيش كهوا جنوكه چووبيته ناو

لاشهيهوه (المس) .

ئه م بابه ته م وه رگرتوه له کتیبی (العلاج بالرقی من الكتاب والسنة) لاپه ره : (۸۲) —
 (۱۰۰) خوا پاداشتی نووسه ره که ی بداته وه ، به راستی کتیبیکی زور به سوود و جوانی
 نووسیوه .

وه بو زانیارت به باشی ده زانم که لیره دا باسی هه ریه که له (حوکمی سیحر و ساحر و
 رویشتن بو لای ساحر) بخمه بهر دهستی میوانه به پیزه کانی (سایتی به ههشت) :

- حوکمی سیحر :

سیحر کردن کوفره به به لگهی ئه م ئایه ته : ﴿وَاتَّبِعُوا مَا تَنَلُوا الشَّيْطَانُ عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا
 كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَٰكِنَّ الشَّيْطَانَ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
 هَارُوتَ وَمَرْوَتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
 بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَرَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
 وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا
 يَعْلَمُونَ ﴿البقرة﴾ [۱۰۲]

واته : بیباوه ره کان شوینی ئه وه که وتن که شهیتانه کان ده یانخوینده وه به سه ر
 موکی (سلیمان) دا و (سلیمان) کوفری نه کرد به لکو شهیتانه کان کوفریان کرد که وا
 خه لکیان فیری سیحر (جادوو) ده کرد و ئه وه ی که دابه زیه سه ر دوو فریشته که له (بابل)
 (هاروت و ماروت) و ئه و دووانه هیچ که سیکیان فیری سیحر نه ده کرد تا وه کو نه یانگوتایه
 ئیمه تاقیکردنه وه یین بو یه کوفر مه که ، ئه وانیش فیری ئه وه ده بوون لییانه وه که وا نیوان
 ژن و میردیان پی جیا ده کرده وه ، وه ئه وانه ناتوانن به سیحر زیان به هیچ که سیک
 بگه یه نن ئیلا به پئییدانی خوا نه بییت ، وه شتانیک فییر ده بوون که زیانی پییده گه یاندن و
 سوودی بو یان نه بوو ، وه به راستی ده شیانزانی هه ر که سیک سیحر بکرپیت و فییری بییت
 ئه وا له روژی دوا پیدا هیچ به شیکی نی یه ، وه به راستی به خراپترین شت خو یان فروشته وه
 ئه گه ر بزنان .

- حوکمی ساحر و جادووگر :

سیحر و جادوو کوفره بویه ساحریش کافرہ ، وهک له نایه ته که ی پی شو دا پروونکرا وه ته وه .

- حوکمی روریشن بو لای ساحر و جادووگر و فالچی و تاله گر :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((لَيْسَ مِنَّا سَحَرٌ أَوْ سُحِرَ لَهُ ، أَوْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكِهَّنَ لَهُ ، أَوْ تَطِيرَ أَوْ تُطِيرَ لَهُ))^(۷).

واته : نه و که سه له نیمه نیه که وه سیحر ده کات یان بوی ده کهن ، یان فالچی ته ده کات یان بوی ده کهن ، یان به خت ده گریته وه یان بوی ده گرنه وه .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً))^(۸).

واته : هه رکه سیك بچیته لای فالچی یه ک و پرسپاری لی بکات نه و ا چل شه و نویژی لی و ه رنا گریت .

هه روه ها پیغه مبهری (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ))^(۹).

واته : هه رکه سیك بچیته لای فالچی یه ک و باوه پی پی بکات له و قسانه ی که ده ی کات نه و ا به تأکید ی کوفری کردوه به و قورئانه ی که دابه زیوه بو سه ر محمد (ﷺ) .

۵ / جیاوازی نیوان خه له ف و سه له ف چی یه ؟ نه مرو به خومان بلیین سه له فی

باشتره یان خه له فی ؟

^(۷) سلسله الأحادیث الصحيحة رقم : (۲۶۵۰) .

^(۸) صحیح مسلم رقم : (۵۷۸۲) .

^(۹) صحیح سنن الترمذی رقم : (۱۳۵) و صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۶۳۹) .

وهلام /

(سَلَف) وشهیه کی زمانی عه ره بیه به واتای : (پیشین) دیت .

(خَلَف) یش وشهیه کی زمانی عه ره بیه به واتای : (پاشین) دیت .

به لام له دهسته واژه ی شهر عزانه کاندای مه به ست به وشه ی (سَلَف) بریتی به له (اهل

القرون الثلاثة المشهود لهم بالخيرية وهم الصحابة والتابعون وأتباع التابعين) واته :

خه لکی ئه و سئ سده دیه ن که وا شایه تی چاکیتیان بو دراوه له هاوه لانی پیغه مبه ری خوا

(ﷺ) و شوینکه وتوانیان و شوینکه وتوانی شوینکه وتوان .

خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ

بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ [التوبة] .

واته : پیشینه سه ره تاییه کان له کۆچبه ران و پشتیوانان و ئه وانه ی که شوینیان

که وتوون به چاکه خوا لییان رازی بووه و ئه وانیش له خوا رازی بوون و خوا بوئیانی

ئاماده کردوو باخانیک که وا چه ندين پووبار به ژیریدا ده پوات به هه تاهه تایی تیدا

ده میننه وه ئه وه سه ره که وتنی گه وره یه .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ،

ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ...)) (١٠٠) .

واته : باشتیرینی خه لکی خه لکانی سه ده که ی منن (واته : هاوه لان) ئه نجا ئه وانه ی که

له دوا ی ئه وان دین ئه نجا ئه وانه ی که له دوا ی ئه وان دین .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّهُ قَالَ : سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ ؟ فَقَالَ : ((أَنَا وَالَّذِينَ

مَعِي ، ثُمَّ الَّذِينَ عَلَى الْأَثَرِ ، ثُمَّ الَّذِينَ عَلَى الْأَثَرِ)) ، ثُمَّ كَأَنَّهُ رَفَضَ مَنْ بَقِيَ (١١) .

(١٠) صحيح البخاري رقم : (٢٦٥٢) و (٣٦٥١) و (٦٤٢٩) و صحيح مسلم رقم : (٦٤١٩) .

(١١) أخرجه الإمام أحمد : (٢ / ٢٩٧ و ٣٤٠) وحسنه الإمام الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة : (٤ / ٤٥٥) .

واته : پرسپار کرا له پیغه مبهری خوا (ﷺ) : ئایا چاکترینی خه لک کین ؟ فه رمووی : من و ئه وانه ی که له گه ل منن ، ئه نجا ئه وانه ی که وا له سه ر ئه ئه ر ده پۆن ، ئه نجا ئه وانه ی که وا له سه ر ئه ئه ر ده پۆن ، ئه نجا وه کو بلییه ی ئه وانه ی ره ت کرده وه که ماون . ده بینین له م دوو فه رمووده یه دا پیغه مبهری خوا (ﷺ) شایه تی چاکیتی و باشییتی داوه بو خه لکی سی سده دیرینه زیړنه که ی سه ره تای ئیسلام که پییان ده وتریت (سه له ف) . وه پیشه وای (سه له ف) و (سه له فی یه کان) بریتی یه له (پیغه مبهری خوا ﷺ) به به لگه ی ئه م فه رمووده یه که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) ماوه یه ک پیش مردنی به (فاطمه) ی کچی فه رموو : ((... لا أرى الأجل إلا قد اقترب فأتق الله واصبري فإنه نعم السلف أنا لك ...))^(۱۲) .

واته : وا ده بینم که وا کاتی مردنم نزیك بووه ته وه ، جا له خوا بترسه و ئارام بگره چونکه باشتین پیشین (سه له ف) بو تو من ... ئه م فه رمووده یه ستایشتی تیدایه بو سه له ف به گشتی ، وه بو پیشه وای هه موو سه له ف به تایبه تی که پیغه مبهری خوا (ﷺ) خویه تی . به لام جگه له (سه له ف) و شوینکه وتوانیان به چاکه ئه وا په تکراره و زه م کراون به به لگه ی فه رمووده کانی پیشوو ، هه روه ها به به لگه ی ئه م دوو فه رمووده یه ی خواره وه ش :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ : «مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ ، فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ»^(۱۳) .

^(۱۲) صحیح مسلم رقم : (۶۲۶۳) .

^(۱۳) صحیح مسلم رقم : (۱۷۷) .

واته : هیچ پیغه مبه ریك نیه خوا نارد بییتی بو ئوممه تیك له پیش منه وه ئیلا له نیو ئوممه ته که یدا پشتیوان و هاوه لی هه بووه که سوننه ته که یان لی وه رگرتوو و فه رمانه کانییان په پیره و کردوو ، نه نجا له دوا ی ئه وان پاشینانیک هاتوون له جیی ئه واندا شتانیک ده لئین که کرده وه ی پی ناکه ن وه کرده وانیک ده که ن که فه رمانیان پی نه کراوه به کردنیان ، جا هر که سیك جیهادی ئه وانه بکات به دهستی ئه وه ئیمانداره ، وه هر که سیك جیهادی ئه وانه بکات به زمانی ئه وه ئیمانداره ، وه هر که سیك جیهادی ئه وانه بکات به دلئیه ئه وه ئیمانداره ، وه له دوا ی ئه وه وه به ئه ندازه ی ده نکه خه رداله یه ک ئیمانی نیه .

(خُلُوف : جمعُ خَلْفٍ : وهو من یجیء بعد من سَلَفٍ ومضی) .

واته : (خُلُوف) کوی (خَلْف) هه : که بریتی به له وه ی که وا له دوا ی ئه وه دیت که

پیشکه وتوو و پویشتوو .

له م فه رموده یه دا ده بینین :

سه له ف (پشتیوان و هاوه له کانی هر پیغه مبه ریك) سوننه تی پیغه مبه ره که یان

وه رگرتوو و فه رمانه کانییان په پیره و کردوو .

به لام خه له ف (ئه وانه ی که له پاش سه له ف هاتوون) شتانیک ده لئین که

کرده وه ی پی ناکه ن وه کرده وانیک ده که ن که فه رمانیان پی نه کراوه به کردنیان .

بو یه شاعریك فه رمویه تی :

وَكُلُّ خَيْرٍ فِي اتِّبَاعِ مَنْ سَلَفَ   وَكُلُّ شَرٍّ فِي ابْتِدَاعِ مَنْ خَلَفَ

واته : هه موو چا که یه ک له شوینکه وتنی سه له ف دایه .. وه هه موو خراپه یه ک له

داهینانی خه له ف دایه .

که واته ده بییت خۆت به دیته پال سه له ف و بلئیت من (سه له فیم) : واته له سه ر پریازی

سه له ف ده پۆم که بریتی به له قورئان و سوننه ت به تیگه یشتنی سه له ف) ، وه نابییت

خۆت بدهیته پال خه له ف و بلیت من خه له فیم چونکه ئه وانه له سه ر پریازی سه له ف نارۆن و له ریگی راست لاینداوه .

پ ٦ / له ئیسلامدا هه ر که سیك ده ربچیت حوکی کوشتنی بو هه یه کاتیک دوعا خان که کچیکی یه زیدی بوو له ئاینی خویان ده رچوو ئاینی یه زیدی و ئیسلام هه مان حوکیان نی یه له باره ی کوشتنی که سیك که له دین ده ربچیت ؟
وه لام /

ئه گه ر که سیك له دینی حه ق و راست پاشگه ز ببیته وه و هه لگه ریته وه و بچیت بیرورا و دینیکی پووچهل و که ندهل و پر له هه له و په له و تاوان و خوارافات هه لبرییت ئه وا له ئیسلامدا شایسته ی کوشته ، به لام ئه گه ر که سیك له دینیکی پووچهل و که ندهل و پر له هه له و په له و تاوان و خوارافات وه په شیمان ببیته وه و ئاینی پیروز و پاک و حه ق و پر دادپه روه ری و ره وشت به رزی و چاکه کاری هه لبرییت ئه وا ده بییت ده ست خۆشی لیبکریت و ریزی لیبگریت ، که واته جیاوازی هه یه له نیوان هه ردوو حوکه که له به ر جیاوازی هۆکاره کان .

پ ٧ / ئه گه ر که سیك له ژیاندا مه شروب بخوات و زینا و قه تل بکات دوا ی مردنی (٤٠) که س نوژی له سه ر بکات ئه چپته به هه یشته وه ؟
وه لام /

مه شروب خواردنه وه و زینا کردن و قه تل کردن سی تاوانی گه ورنه و به ته وبه کردن نه بییت خوا لیان خۆش نابیت ، وه خاوه نی ئه م تاوانانه شایسته ی چوونه ناو دۆزه خن ئه گه ر خوا لی خۆش نه بییت و به ر شه فاعه ت و تکای پیغه مبه ر (ﷺ) و ئیمانداران نه که ویت .

وه یه کیك له هۆکاره کانی نه پۆیشتنه ناو دۆزه خ و چوونه ناو به هه شته وه یان که م کردنه وه ی سزای تاوانباران و ده ره یانیا ن له ناو دۆزه خ وه بو به هه شت بریتی یه له تکا و شه فاعه تی ئیمانداران ..

وه یه کیک له جوړه کانی تکا و شه فاعه تی ئیمانداران بو تاوانباران بریتی یه له نویژی جه نازه ، کهوا نه گهر چل (۴۰) کهسی یه کخوایه رست و دوور له شهریک برپاردان نویژی جه نازه بکه ن له سهر مردوویه کی موسلمان (با تاوانباریش بیټ) نهوا خوا ده یانکات به تکا کاری نهو مردووه و دوعا و پارانه وه یان قه بوول ده کات نه گهر ویستی لیبت .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) يَقُولُ : «مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا لَا يُشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا شَفَعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ» (۱۴).

ههر پیاویکی موسلمان بمریت و چل (۴۰) پیاو که به هیچ شتی که شهریک و هاو هل بو خوا برپار نه دن نویژی جه نازه نه نجام بدن له سهر جه نازه که ی ئیلا خوی گهره ده یانکات به تکا کار بو و تکا که یان وهرده گریټ .

وه مهرج نی یه هر که سی که نهو (۴۰) موسلمان یه کخوایه رسته نویژی له سهر بکات نهوا خوا بیخاته به هه شته وه ، نهو ونده هه یه ئیمه داوامان لیکراوه نویزه که ی بو بکه ین و ئومیدیشمان به وه هه یه کهوا خوا تکا و شه فاعه تمان قه بوول بکات .

وه نابیت کهسانی تاوانبار به هو ی نهو جوړه شه فاعه تانه وه دستبه رداری تاوان نه بن و فهرمانی خوا بشکینن و سهر که شانه هه لکوته نه سهر هه موو تاوانیک به تایبهت تاوانه گهره کانیش وه ک تاوانی مه شروب خوار دنه وه و زینا کردن و قه تل کردن !!! به لکو ده بیټ ته وبه بکه ن و پرو له خوا بن و له گهل نهو ه شدا ئومیدمان به ره حمی خوا و شه فاعه تی ئیمانداران هه یه .

پ ۸ / ئایا صه ده قه یان سهر برینی چه یوان بو که سی که دروسته که موسلمان نه بیټ ؟
وه لام /

(۱۴) صحیح مسلم رقم : (۲۱۹۶) .

صہدہ قہ کردن یان دوعا کردن یان حیوان سہرپرین یان ئہ نجام دانی ہەر کاریکی
خیر و چاکہ بہ مہ بہستی دوور خستنه وہی نہ خوشی و بہلا و کارہ سات یان بہ
مہ بہستی ہینانی خیر و خوشی و ناز و نيعمہت ئہ گہر بؤ خوا ئہ نجام بدریت کاریکی
شہرعی یہ .

چونکہ موسلمانان ہەر یہک لہم کارہ شہرعیانہ دہک نہ وسیلہ یہک بؤ نزیک
بوونہ وہ لہ خوی گہورہ بہ لکو خوی گہورہ بہ ہوی ئہم کارانہ وہ مہ بہستہ چاکہ کانیان
بؤ بہ دی بیٹ .

بہلام ئہ گہر ہەر یہک لہ و کارانہ بؤ غیری خوا ئہ نجام بدرین وہک ئہ وہی بؤ شیخیک
یان ئیمامیک یان شہ خصیک بکریں بؤ ئہ وہی لیان نزیک ببنہ وہ و ئہ وان بکن بہ واسیتہ
و تکاکار ئہ وا ئہم کارہ دہ بیٹہ شیرک و ہاوہ ل بپاردان بؤ خوی بی شہریک .

پ ۹ / بہرینینہ من ویستی کاریکی خیرم ہہیہ بہلام بؤم نایہتہ دی ، لیرہدا
دہپرسم : چؤن ہاوسہنگی دروست بکہم لہ نیوان ئایہتی (قدر اللہ وما شاء فعل) لہ گہل
ئایہتی : ﴿فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ [البروج] ؟ والسلام علیکم ورحمۃ اللہ وبکاتہ .
وہلام /

سہرہتا ئہ وہ بزانیہ کہوا بپرگہی (قدر اللہ وما شاء فعل) فہرموودہ یہکی صہحیحہ نہک
ئایہت .

واتای ئہم فہرموودہ یہ ئہ وہیہ کہوا : ہہموو شتیک یان ہہموو کاریک بہ قہدہری خوا
و بہ ویستی خوا دہ بیٹ ، وہ ئہ وہش کہ ویستی لیبت ہەر دہ بیٹ .

وہ واتای ئایہتی : ﴿فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ .

ئہ وہیہ : خوی گہورہ ئہ وہی بیہویت دہیکات .

کہواتہ واتای ہہردو فہرموودہ و ئایہتہ کەش یہکە و ہیچ نہ سازیہک لہ نیوانیاندا

نی یہ .

زانایانی ئەهلی سوننه فەرموویانه : (ما شاء الله کان وما لم یسأ لم یکن) واته :
خوای گه وره ویستی له هەر کاریک هه بیئت ده بیئت و ویستیشی له هەر کاریک نه بیئت نابیئت

وه به نیسبته ئەو کاره خیره وه که بۆت نابیئت ، نامۆژکاریت ده که م که وا نوژی
ئییستبخاره بکهیت .

پ ۱۰ / خوا به و هه موو گه وره یه و زانایی و که مال و ... هتد خۆی بۆ ئیمه ی
دروست کردوه بیپه رستین ؟ چی پیویستی به کی به ئیمه هه یه ؟
وه لام /

خوای گه وره و به ده سه لات هه ی پیویستی به کی به ئیمه نی یه و ئیمه شی بۆ ئەوه
دروست کردوه که به ته نها بیپه رستین بۆ گه یشتن به به خته وه ری دنیا و دوا پۆژ ..

خوای گه وره فەرموویه تی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ
مَنْ رَزَقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ [الذاریات] .

واته : ئیمه جنۆکه و مرۆفمان دروست نه کردوه ئیلا بۆ ئەوه نه بیئت که به ته نها
من بیپه رستن ، من هه ی پرزقیکم لیان ناویت و ناشمه ویت خواردنم بده نی ، به راستی خوا
خۆی پۆزی دهره و خاوه ن توانا و هه یزیکێ زۆر و گه وره یه .

وه فەرموویه تی : ﴿ اللَّهُ الصَّكْمُ ﴿٢﴾ [الإخلاص] .

واته : خوا پیویستی به هه ی نی یه و هه موو شتیکیش پیویستی به و هه یه .
وه نه په رستنی ئیمه مولکی خوا زیاد ده کات و نه به نه په رستنی ئیمه ش مولکی
خوا که م ده کات ، به لکو سوودی خوا په رستیمان بۆ خۆمانه و زیانی خاوه په رستیشمان
هه ر بۆ خۆمانه .

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فەرموویه تی خوای گه وره له فەرمووده یه کی قودسیدا
فەرموویه تی : ((... يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْمْ وَأَخْرِكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّكُمْ كَانُوا عَلَىٰ أَنْتَقَىٰ قَلْبِ

رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا ، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ
وَجَنَّتْكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ
ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا ...))^(۱۵).

واته : ئەه ی بهنده کانم ئە گەر یه که مین کهس و ئە خیر کهستان و ئاده میزاد و
جنۆکه تان هه موویان له سهر دلی له خواترس ترین پیاویک بن له ئیوه ئەوا هیچ له
مولکی خوا زیاد ناکات ، وه ئەه ی بهنده کانم ئە گەر یه که مین کهس و ئە خیر کهستان و
ئاده میزاد و جنۆکه تان هه موویان له سهر دلی خراپترین پیاویک بن له ئیوه ئەوا هیچ له
مولکی خوا کهم ناکات ..

پ ۱۱ / ئایا هاتنی (محمد مه هدی) هیچ شتیکی له سهر هاتوو ه یان ته نها بو
سارد کردنه وه ی موسلمانانه ؟
وه لام /

باوه ر بوون به هاتنی (محمد مه هدی) به شیکه له بیروباوه ری پاست و په سنی ئیسلام
به و پییه ی ئەهلی سوننه و جهماعه باوه رپیان پییه تی وه ک له فه رموده سه حیه کانی
پیغه مبه ردا (ﷺ) باسکراوه .

وه چه ندین فه رموده ی سه حیح له م باره یه وه هاتوو ، بو نمونه پیغه مبه ر (ﷺ)
فه رمویه تی : ((الْمَهْدِيُّ مِنِّي ، أَجَلِي الْجَبْهَةِ أَقْنَى الْأَنْفِ يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا
مُلِئْتُ جَوْرًا وَظُلْمًا يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ))^(۱۶).

واته : مه هدی له منه ، نیوچاوانی به رزه و لوتی ... ، سه ر زهوی پر ده کات له
پاستی و دادپه روه ری وه ک چۆن پر کرابوو له نارپه وایی و سته م ، هه وت سال حوکمرانی
سه ر زهوی ده کات .

وه موژده دان به هاتنی (محمد مه هدی) بو گورجوگۆل کردنی موسلمانان و دل خۆش
کردنیانه به وه ی که داهاتوو بو ئیسلامه و ده بیته هه ولی بو بده ن نه ک بو سارد کردنه وه !

(۱۶) صحیح ابی داود رقم : (۴۲۸۵) .

(۱۵) صحیح مسلم رقم : (۶۵۱۷) .

پ١٢ / ئاىا دروسته پىروژباىى له مه سىحيه كان بكهين به بونهى جهژنه كانىانه وه ؟

وه لام /

دورست نى به جهژنه پىروژه بكرىت له بىباوه ران به بونهى جهژنه به تاله كانىانه وه وهك جهژنى جوله كه و گاور و ئاگرپه رستان .

پيشه وای ئيمانداران به حهق (عمر بن الخطاب رضي الله عنه) فه رموويه تى : (اجتنبوا أعداء الله في أعيادهم) .

واته : دوور بكه ونه وه له دوژمانانى خوا له جهژنه كانىاندا .

وه (شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله) كتيبيكى به تاييهت له سه ر ئه م بابه ته نووسيوه به ناو نيشانى : (اقتضاء الصراط المستقيم مخالفة أصحاب الجحيم) .

هه روه ها (ابن القيم الجوزية) ش له كتيبي (أحكام أهل الذمة) دا فه رموويه تى : (پىروژباى كردن له كافر ه كان به بونهى جهژنه كانىانه وه حه رامه به به كدهنگى زانايان) .

وه هه روه ها پرسىار كرا له شىخ (ابن العثيمين) : (ما حكم تهنة الكفار بعيد الكريسمس وعيد رأس السنة الميلادية ، وذلك لأنهم يعملون بها ؟

شىخ (ابن العثيمين) په حمه تى خواى لىبىت له وه لامى ئه م پرسىاره دا فه رموى : (تهنة الكفار بعيد الكريسمس أو غيره من أعيادهم الدينية ، حراماً بالاتفاق ، كما نقل ذلك ابن القيم — رحمه الله — في كتابه "أحكام أهل الذمة" حيث قال : (وأما التهنة بشعائر الكفر المختصة بهم فحرامٌ بالاتفاق مثل أن يهنئهم بأعيادهم فيقول : عيدك مبارك عليك ، أو تهناً بهذا العيد ونحوه ، فهذا إن سلمَ قائله من الكفر فهو من المحرمات ... فمن هنا عبداً بمعصية أو بدعة أو كفرٍ فقد تعرض لمقت الله وسخطه) انتهى كلامه رحمه الله .

وإنما كانت تهنة الكفار بأعيادهم الدينية حراماً وبهذه المثابة التي ذكرها ابن القيم ، لأن فيها إقراراً لما هم عليه من شعائر الكفر والرضى به لهم ، وإن كان هو لا

یرضی بهذا الکفر ، لکن بحرم علی المسلم أن یرضی بشعائر الکفر أو یهنیء بها غیره لأن الله تعالی لا یرضی بذلك ...^(۱۷).

واته : پیروزیای کردن له کافره کان به بونهی (جهژنی کریسمس) هوه یان جگه لهو جهژنه له جهژنه ئایینی یه کانیان حه رامه به یه کدهنگی زانایان ... وه پیروزیای لیگردنیان به بونهی جهژنه کانیانه وه وهک ئه وهی بلیت : جهژنت پیروزیایت ... ئه مه ئه گهر بیژره ره که ی له که وتنه ناو کوفره وه پرزگاری بییت ئه وا حه رامیکی ئه نجام داوه ... هتد .

جا هه رچهنده ئه وان پیروزیایی له ئیوهی موسلمان بکه ن له جهژنه راست و حه ق و دروسته کانتاندا ئه وا نابیت به و بیانوه وه ئیوهش پیروزیایی له وان بکه ن له جهژنه ناراست و باتل و نادروسته کانیانه وه .

تیبینی یهک :

به کارهینانی وشه ی (مهسیحیه کان) - وهک له پرسپاره که دا هاتوو ه - بو گاوره کان دروست نی یه ! چونکه ئه وان به راستی شوینکه وته ی پیغه مبه ر مهسیح (عیسای کوپی مه ریم علیه السلام) نین ، بویه ده بینین له قورئان و فه رمووده کانی پیغه مبه ردا صلی الله علیه و آله وشه ی ﴿النَّصْرَى﴾ یان بو به کارده هیئریت نهک (المسیحیون) !!! بویه وریا به .

پ ۱۳ / خیزانم هه ر له سه ره تای زهواج کردنم شرینی سوره تی مه ریه می له دلدا بوو وه عدی دا وتی خوایه گیان ئه گهر کورپ پی دام ناوی ده نیم (یهحیا) چونکه ئه و ناوه خوا ی گه وره هه لیبژارد ، قه ده ری خوا وا بوو کچمان بوو الحمد لله لی به زیاد بی ، وه هه میشه ده یووت ان شاء الله ی (یهحیا) مانیش ده بی ، ئیستا خیزانم حامیله یه

^(۱۷) کتبه الشیخ ابن العثیمین فی (۲۵ / ۵ / ۱۴۱۱ هـ) نقلاً عن کتاب : (الاحتفال برأس السنة ومشاهدة أصحاب الجحیم ص

و إن شاء الله کورمان ده بیټ ، ئایا ناوی بنیین (یه حیا) ؟ یان هه ر ناویکی تر بیټ
گونا هبار نابین ؟

وه لام /

ئه گه ر کورتان بیټ ئه و ده بیټ ناوی بنیه ن (یه حیا) چونکه خیزانت وه عدی داوه و
ئه و وه عده ش ده بیټ به نه رز و واجبه وه فا بکات به وه عده که یه وه ، وه نابیت ناویکی تر
هه لبریزن بو کوره که تان چونکه خیزانت پیچه وانهی وه عده که ی ده کات و نه زره که ی
ده شکینیت ، خوی گه وره له قورئاندا وه سفی ئیمانداران ده کات به وه ی که وا وه فا
ده که ن به نه زره کانیانه وه : ﴿يُؤْمِنُ بِالْغَدْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا﴾ [الإنسان] .

واته : وه فا ده که ن به نه زره کانیانه وه و له پوژیک ده ترسن که وا زیانه کانی پرش و
بلاو ده بیټه وه .

وه پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعْهُ))^(۱۸) .

واته : هه ر که سیك نه زری کرد که گوپرایه لی خوا بکات ئه و با گوپرایه لی خوا بکات

که واته ناوی کوره که تان بنیه ن (یه حیا) ، وه داوا له خوی په روه ردگار ده که یه ن
که وا به مندالیکی صالحی بگپیت و بیټه یه کیك له هه لگرانی ئاینی پیروزی ئیسلام و
زه خیره ی چاکه ی دواپوژیش بیټ بو باوک و دایکی .

^(۱۸) صحیح البخاری رقم : (۶۶۹۶) و صحیح أبی داود رقم : (۳۲۸۹) .

بهائى
پاك و خاويىنى

* چوئیتی خوشوردن بو لابر دنی له شگرانی :

پ٤١ / ئایا غوسل یان لهش پیسی چوئن دهرده کری ؟

وهلام /

- سه ره تا هه ردوو دهستی ده شوات .

- ئه نجا به دهستی راستی ئاو دهکات به سه ره دهستی چه پیدا و تارات ده گریت و

ده رو به ری عه وره تی پاک دهکاته وه .

- ئه نجا دوو جار یان سی جار دهستی چه پی ده هیئیت به زه ویدا یان (یان به سابون

دهیشوات) .

- ئه نجا دهستنوئیزده گریت وهک چوئن دهستنوئیزده گریت بو نوئیز ، به لام هه ندیک جار

شوردنی هه ردوو پیی دوا دهخات بو پاش ئاو کردن به سه ره هه موو له شه دا .

- ئه نجا ئاو ده بات و ده یکات به سه ره سه رییدا و په نجه کانی ده خانه نیو قژی یه وه

تا وه کو بنی تووکه کان ته پر ده بن .

- ئه نجا سی گوئل (یان سی جام) ئاو دهکات به سه ره سه رییدا .

- ئه نجا ئاو دهکات به سه ره هه موو لاشه ویدا ، له پیشان ئاو دهکات به سه ره لای پاسبیدا

و پاشان به لای چه پیدا .

- وه چاکتر وایه له کاتی ئاو کردن به سه ره لاشه دا دهستی پیدا بهیئیت بو ئه وه ی به

دلنیایی ته پر بییت .

- ئه نجا هه ردوو پیی ده شوات ئه گه ر شوشتنیانی دوا خستبییت له کاتی

دهستنوئیزه که ویدا .

عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ : ((وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَضُوءً

لِجَنَابَةِ فَأَكْفَأَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ، ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ، ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ

الْحَائِطِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ، ثُمَّ مَضَمَّ وَاسْتَنْشَقَ ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ

الْمَاءَ ، ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ ، ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ رِجْلَيْهِ ، قَالَتْ : فَأَتَيْتُهُ بِخِرْقَةٍ فَلَمْ يُرِدْهَا ، فَجَعَلَ يَنْفُضُ الْمَاءَ بِيَدَيْهِ))^(۱۹).

واته : (میمونه) ی خیزانی پیغهمبهر (ﷺ) فهرموویه تی : ئاوی ده رکردنی له ش گرانیم دانا بۆ پیغهمبهری خوا (ﷺ) ، ئەنجا به دهستی راستی ئاوی کرد به سهر دهستی چه پیدا دوو جار یان سی جار ئەنجا عوره تی ده شوشت ، ئەنجا دهستی هیئا به سهر زه ویدا یان به دیواره که دا دوو جار یان سی جار ، ئەنجا ئاوی پادا به دم و لوتیدا ، ئەنجا پروومه تی و ههردوو بالی شوشت ، ئەنجا ئاوی کرد به سهر سریدا ، ئەنجا هه موو لاشه ی شوشت ، ئەنجا خوی دا به لادا و ههردوو پیی شوشت ، ئەنجا من پارچه په رۆیه کم بۆ هیئا - بۆ ئه وه ی خوی پی و شک بکاته وه - ، به لام پیغهمبهری خوا (ﷺ) نه ی ویست و به ههردوو دهستی ئاوه که ی له له شی کرده وه .

وَعَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ يَبْدَأُ فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ ، ثُمَّ يُفْرِغُ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَيَغْسِلُ فَرْجَهُ ، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ، ثُمَّ يَأْخُذُ الْمَاءَ فَيَدْخُلُ أَصَابِعَهُ فِي أُصُولِ الشَّعْرِ حَتَّى إِذَا رَأَى أَنْ قَدْ اسْتَبْرَأَ حَفَنَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ))^(۲۰).

واته : پیغهمبهری خوا (ﷺ) ئە گه ر خوی بشۆردایه (غوسلی بکردایه) به هوی له شگرانییه وه سهره تا ههردوو دهستی ده شوشت ، ئەنجا به دهستی راستی ئاوی ده کرد به سهر دهستی چه پیدا و عوره تی ده شوشت ، ئەنجا دهست نوژی ده گرت وه ک چون دهست نوژی بگریت بۆ نوژی ، ئەنجا ئاوی ده برد و په نجهکانی ده خسته بن مووهکانی سه ری تاوه کو وای ده بینی که هه موو سه ری ته ر بووه ئەو کاته سی گویل ئاوی ده کرد به سهر سه ریدا ، ئەنجا ئاوی ده کرد به سهر هه موو لاشه ویدا ، ئەنجا ههردوو پیی ده شوشت .

^(۱۹) صحیح البخاری رقم : (۲۷۴) و صحیح مسلم رقم : (۷۲۰) .

^(۲۰) صحیح البخاری رقم : (۲۴۸) و (۲۷۲) و صحیح مسلم رقم : (۷۱۶) .

وه ئه وهش بزانه به کارهینانی ووشه ی (لهش پیسی) درووست نی یه ! به لکو

دهوتریت له شگرانی ، چونکه ئیماندار پیس نابیت وهك له م فهرمووده یه دا هاتوو ه :
 عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : ((لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ وَأَنَا جُنْبٌ
 فَاحْتَسَسْتُ فَذَهَبْتُ فَاعْتَسَلْتُ ثُمَّ جِئْتُ : فَقَالَ : أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ؟ قَالَ : قُلْتُ : إِنَّي
 كُنْتُ جُنْبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ ، فَقَالَ : سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا
 يَنْجُسُ)) (٢١).

واته : ئه بو هورهیره ده لیت گه یشتم به پیغه مبهری خوا (ﷺ) له سه ر پێگایهك له
 پێگا کانی مه دینه دا و منیش له شم گران بووم ، بویه خۆم لیدزیه وه و پویشتم خۆم
 شوشت ئه نجا هاتم بو لای ، قه رمووی : ئه وه له کوئی بوویت ئه ی ئه بو هورهیره ؟ وتم :
 من له ش گران بوون بویه پینم ناخۆش بوو له گه ل تۆدا دابنیشم له کاتی کدا که پاک نیم ،
 پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رمووی : (سبحان الله) واته پاک ی بو خوا به راستی موسلمان پیس
 نابیت .

که واته ده بییت بلییت : (له شگرانی) نهك : (لهش پیسی) !

پ ۱۵ / ئایا دوا ی جل شووردن رهنگی مهنی به جله که وه بییت به پاک دانه نری یان ئه بی

دوباره بيشوویت ؟

وه لام /

سه ره تا ئه وه بزانه که وا مهنی پا که و پیس نی یه ، ئه نجا ئه گه ره مهنی به ره جله کانت

که وت ئه وا له دوو حالهت به ده ر نی یه :

أ / یان مه نی یه که ته ره و ووشك نه بووه ته وه ، ئه وا له م حاله ته دا چاکتر وایه که وا

ئه وه نده ی جله که ت بشوویت که وا مهنی بهر که وتوو ه ، به به لگه ی ئه م فهرمووده یه ی

عائیشه ی خیزانی پیغه مبهری خوا (ﷺ) :

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ : سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ فَقَالَتْ : ((كُنْتُ أُغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْعَسَلِ فِي ثَوْبِهِ بُقْعُ الْمَاءِ)) (٢٢).

واته : پرسپارم کرد له عائیشه سه بارهت به مهنی که بهر جل ده کویت ؟ نه ویش
فهرمووی : من که مهنی بهر جله که ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده که وت ده مشوشت نه نجا
له مال دهرده چو بو نویت و شوینه واری شورده که به جله که یه وه دیار بوو له دولیه ئاو .

ب / نه گهر مه نیه که وشک بووبیته وه نه وا چاکتر وایه بیپرنیت و بیده ی به ده ستدا
به به لگه ی نه م فهرمووده یه ی عائیشه ی خیزانی پیغه مبهری خوا (ﷺ) :
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : ((كُنْتُ أَفْرُكُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) فَيَصْلِي فِيهِ)) (٢٣).

واته : من که مهنی بهر جله که ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده که وت ده مپرانده و نه نجا
نویتی تیدا ده کرد .

که واته نه و حاله ته ی که تو باسی ده که یت هیچ زیانی نیه .

پ ١٦ / نه گهر شهیتانی بووم ته نها نه و جله پیس ده بی که ئاوه که (مهنی) یه که ی
پیوه یه یان هه موو نه و جله و بهر گه ی له بهر مه هه موو پیس ده بی ؟
وه لام /

له کاتیکدا که مرؤف له ش گران ده بیت نه وا نه و ئاوه ی که لییه وه دهرده چیت به
هوی له شگرانی یه که یه وه پاکه و پیس نیه یه بویه نه گهر بهر جلکانی که وت پیس نابیت نه
نه و جله ی که ئاوه که ی بهر که وتوو نه نه وانه ی تریش که له بهرتدا بووه .

به لام چاکتر وایه نه گهر جله که ته پ بیت نه وا ته نها نه و شوینه بشوریت که ئاوه که ی
بهر که وتوو ، به لام نه گهر ئاوه که وشک بووبیته وه نه وا ته نها ده توانیت بیپرنیت و
جله که بهینیت به یه کدا بو نه وه ی بوهریت ، به به لگه ی نه م فهرمووده یه :

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : ((كُنْتُ أَفْرُكُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ) ثُمَّ يَذْهَبُ فَيَصْلِي فِيهِ)) (٢٤).

(٢٢) صحيح البخاري رقم : (٢٣٠) وصحيح مسلم رقم : (٦٧٠) و (٦٧١) .

(٢٣) صحيح مسلم رقم : (٦٦٧) وصحيح أبي داود رقم : (٣٧٢) واللفظ له .

(٢٤) مسند الإمام أحمد رقم : (٢٥٦٧٨) واللفظ له وصحيح مسلم رقم : (٦٦٧) .

واته : (عائیشه) ی خیزانی پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموو یه تی : من ئاوی (مه نی) م ده پیراند له جله که ی پیغه مبهردا (ﷺ) ئەنجا ده پویشت و نوژی پیوه ده کرد .

ههروه ها (سلیمان بن یسار) فهرموو یه تی پرسپارم کرد : (عائشه) ی خیزانی پیغه مبهەر خوای لی پازی بیته ده باره ی (مه نی) که بهر جل ده که ویت ئه ویش وتی : ((كُنْتُ أُغْسَلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْغَسْلِ فِي ثَوْبِهِ بُقْعُ الْمَاءِ)) (٢٥) .

واته : من ئاوی (مه نی) م ده شوشت له جله که ی پیغه مبهردا (ﷺ) ئەنجا ده رده چوو بو نوژی و شوینه واری دۆله ئاوه که به جله که یه وه دیار بوو .

که واته ئەگەر وشک بوو ئەوا ده پیرینیت ، وه ئەگەر تهر بوو ئەوا دهیشویت . وه هه ر جلیک به له شگرانی له بهر بکریت پیس نابیت و هیچ پیویست ناکات بیشویت ، بۆیه پیویست ناکات دوا ی خو شوشتن بیگورپه وه به جلیکی تر . وه ئەوهش بزانه که به کارهینانی ووشه ی (شهیتانی بوون) درووست نی یه ! به لکو ده وتریت له شگرانی ، چونکه ووشه ی (شهیتانی بوون) جوان نی یه . که واته ده بیت بلیت : (له شمگران بوو) نهک : (شهیتانی بووم) !

پ ۱۷ / ئەگەر به یانی له خه وه هه ستام و بینیم احتلام (شهیتانی) بوومه ، وه ئاوی گهرمیش نه بوو ، وه حومامیش زور سارد بوو جا هه تا ئاو گهرم بکه م کاتی نوژی نامینی دوا یی که نوژه که بکه م نییه تی چی لی بینم ؟ وه لام /

ئەگەر که سیك شهر له شیگران بوو ئەوا پیویسته هه ول بدات زوو به خه بهر بیته وه بو ئەوه ی له کاتی خویدا فریای خوشوشتن بکه ویت و نوژه که ی له کاتی خویدا ئەنجام بدات وه که ئەوه ی سه عاته که ی یان موبایله که ی ته وقیت بکات ، به لام ئەگەر به بی که مته رخمی دهرنه گ به خه بهر هاته وه ئەوا ئاوی خوشوشتن ناماده ده کات و خو ی

(٢٥) صحیح البخاری رقم : (٢٣٠) و صحیح مسلم رقم : (٦٧٠) و (٦٧١) .

ده شوات ئه گهر چى ماوه كهش نزيك بيٽ له خور هه لهاتنه وه ، ئه نجا له پاش خو شوشتن نويزه كهى ئه نجامده دات ئه گهر چى خوريش هه لهاتبيٽ .

كه واته نابيٽ بلٽ له بهر ئه وهى ماوه يه كى كه م ماوه بو ئه وهى خور هه لبيٽ ته يه موم ده كه م و نويزه كه م ده كه م ! به لكو ده بيٽ خو بيشوات ئه نجا نويزه كهى بكات وهك باسكرا (ئهمه فه توای شيخ ئه لبانى يه ره حمه تى خواى ليبيٽ له كتيبي (تمام المنة) ص : (١٣٢)).

١٨ / ئايا به هوى له شگرانى يه وه دوو روژ نويز نه كريٽ و بوارى خو شوردينش نه بيٽ ئايا تاوانه ؟ كاتى خوت شورده ئه بى ئه نويزانه بگيرپته وه ؟ وه لام /

نابيٽ به هوى له شگرانى يه وه نويز نه كريٽ و له كاتى ديارى كراوى خو دوا بخريٽ . به لكو له بهر ئه وهى نويزه فه رزه كانى له ده ست نه چيٽ و تاوانبار نه بيٽ فه رزه و پيوسته دواى له شگران بوون خو بيشوات و غوسل بكات بو ئه وهى بتوانيت نويزه كانى له كاتى خويدا ئه نجام بدات .

له پرسىياره كه دا ده ليٽ : (بوارى خو شوردينش نه بيٽ) .. ده بيٽ ئه وه بزانيت كه وا ته نها دوو بيانو (عذر) هه يه بو خونه شوردين :

- ١ - ئه گهر ئه وه نده ئاوى پاكت ده ست نه كه ويٽ كه وا به شى خو شوردين بكات .
- ٢ - ئه گهر ئاوت ده ست كه وت به لام به هوى هه بوونى نه خو شى يان ترسان له نه خو ش كه وتن له كاتى سه رمادا بو كه سيك كه بوى ناكريٽ ئاو و حه مام گهرم بكات يان گهرم كردنى ئاو و حه مام زور نارپه حه ت بوو به تايبه ت له كاتى نويزى به يان ياندا و له كه ش و هه وا يه كى زور سارد و بى نه وتيدا ئه وا به هوى دوور خسته وهى زيان له خوت رووخسه ت دراوه خوت نه شويت .

وه له گه ل ئه وه شدا كه له م دوو حاله ته دا خو بيشوات ئه وا ده بيٽ

(ته يه موم) بكات بو ئه وهى نويزه كانى له كاتى خو ياندا ئه نجام بدات .

به لام جگه له و دوو حاله ته هىچ بيانويه ك نى به بو خو نه شو ردى !

پ ١٩ / ئايا له شگران ده توانىت بچىته ناو مزگه و ته وه ؟ يان قورئان بخوينىت يان

شايه تومان بهينىت يان زىكرى خوا بكات ؟

وه لام /

له وه لامدا ده لىم :

په كاهم : سه بارهت به مانه وهى موسلمانى له شگران له ناو مزگه و تدا سى مه زهه ب

هه به :

١ / زوربهى زانايان بوچوونيان وايه كه وا دروست نى به موسلمانى له شگران له ناو

مزگه و تدا بمينىته وه چ به وه ستانه وه بىت يان به دانىشتنه وه ، به لام ده توانىت به ناويدا

تپه پ بىت .

وه ئه م زانايانه پواله تى ئه م ئايه تهى قورئان ده كه نه به لگه :

﴿وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِ سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا﴾ [النساء] .

واته : ئه و كه سهى كه له شگرانه نابىت بچىته ناو مزگه و ته وه ئيلا مه گه ر به تپه پ

بوون نه بىت تا وه كو خوى ده شوات .

قال الشيخ عبد الرحمن السعدي : ﴿وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِ سَبِيلٍ﴾ أي : لا تقربوا الصلاة

حالة كون أحدكم جنبا إلا في هذه الحال وهو عابر السبيل أي : تمرون في المسجد ولا

تمكثون فيه ، ﴿حَتَّى تَغْتَسِلُوا﴾ أي : فإذا اغتسلتم فهو غاية المنع من قربان الصلاة للجنب ،

فيحل للجنب المرور في المسجد فقط) .

وقال الإمام ابن كثير : (ومن هذه الآية احتج كثير من الأئمة على أنه يحرم على الجنب

اللبث في المسجد ، ويجوز له المرور ، وكذا الحائض والنفساء أيضاً في معناه ...

وقوله : ﴿ حَتَّى تَغْتَسِلُوا ﴾ دليل لما ذهب إليه الأئمة الثلاثة : أبو حنيفة ومالك والشافعي : أنه يجرم على الجنب الممكث في المسجد حتى يغتسل أو يتيمم إن عدم الماء أو لم يقدر على استعماله بطريقة (...).

٢ / وه هندیکی تر له زانایان بۆچوونیان وایه کهوا دروسته موسلمانى له شگران له ناو مزگه وتدا بمینیتته وه :

ئه مه شیان مه زه بی (ابن حزم الظاهري) یه .

٣ / وه هندیکی تر له زانایان بۆچوونیان وایه کهوا دروسته موسلمانى له شگران له ناو مزگه وتدا بمینیتته وه به مه رجیک ده ستنوویژ بگریت :

قال الإمام ابن كثير : (وذهب الإمام أحمد إلى أنه متى توضأ الجنب جاز له المكث في

المسجد ، لما روى هو وسعيد بن منصور في سننه بإسناد صحيح : أن الصحابة كانوا يفعلون ذلك ، قال سعيد بن منصور : حدثنا عبد العزيز بن محمد - هو الدراوردي - عن هشام بن سعد عن زيد بن أسلم عن عطاء بن يسار قال : «رَأَيْتُ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَجْلِسُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَهُمْ مُجْنِبُونَ إِذَا تَوَضَّؤُوا وَضُوءَ الصَّلَاةِ» وهذا إسناد صحيح على شرط مسلم ، فالله أعلم^(٢٦) .

وقال صاحب عون المعبود : (رَوَى الْحَافِظُ ابْنُ كَثِيرٍ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ ابْنِ أَبِي حَاتِمٍ بِسَنَدِهِ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ ﴾ قَالَ : لَا تَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ وَأَنْتُمْ جُنُبٌ إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ قَالَ : تَمَرُّ بِهِ مَرًّا وَلَا تَجْلِسُ .

ثُمَّ قَالَ : وَرَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَأَنْسَ وَأَبِي عُبَيْدَةَ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَالضَّحَّاكَ وَعَطَاءَ وَمُجَاهِدَ وَمَسْرُوقَ وَإِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ وَزَيْدَ بْنَ أَسْلَمَ وَأَبِي مَالِكٍ وَعَمْرُو بْنَ دِينَارٍ وَالْحَكَمَ بْنَ عُتْبَةَ وَعِكْرِمَةَ وَالْحَسَنَ الْبَصْرِيَّ وَيَحْيَى بْنَ سَعِيدِ الْأَنْصَارِيِّ وَأَبْنِ شِهَابٍ وَقَتَادَةَ نَحْوَ ذَلِكَ .

قلت : وَالْعُبُورُ إِتْمَا يَكُونُ فِي مَحَلِّ الصَّلَاةِ وَهُوَ الْمَسْجِدُ لَا فِي الصَّلَاةِ ...

^(٢٦) تفسير ابن كثير : ( ) ، تفسير الآية رقم : (٤٣) من سورة النساء

قال ابن كثير : وَمِنْ الْآيَةِ الْمَذْكُورَةِ اِحْتِجَّ كَثِيرٌ مِنَ الْأَئِمَّةِ عَلَى أَنَّهُ يَحْرُمُ عَلَى الْجَنْبِ الْمُكْتَبِ فِي الْمَسْجِدِ وَيَجُوزُ لَهُ الْمُرُورُ ، وَكَذَا الْحَائِضُ وَالنَّفْسَاءُ فِي مَعْنَاهُ ... ، وَيَجُوزُ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ وَمَالِكِ الْعُبُورُ فِي الْمَسْجِدِ مِنْ غَيْرِ لُبْثٍ سِوَاءِ كَانَ لِحَاجَةٍ أَمْ لَا ، وَحَكَاهُ ابْنُ الْمُنْذِرِ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَبِي حَنِيفَةَ وَأَصْحَابِهِ وَإِسْحَاقَ بْنِ رَاهُوَيْهِ لَا يَجُوزُ الْعُبُورُ إِلَّا أَنْ لَا يَجِدَ بُدًّا مِنْهُ فَيَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَمُرُّ ، وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ يَتِيمَمُ .

وَمَذْهَبُ أَحْمَدَ يُبَاحُ الْعُبُورُ فِي الْمَسْجِدِ لِلْحَاجَةِ مِنْ أَخْذِ شَيْءٍ أَوْ تَرْكِهِ أَوْ كَوْنِ الطَّرِيقِ فِيهِ وَأَمَّا غَيْرُ ذَلِكَ فَلَا يَجُوزُ بِحَالٍ اِنْتَهَى كَلَامَهُ .

قُلْتُ : الْقَوْلُ الْمُحَقَّقُ فِي هَذَا الْبَابِ هُوَ جَوَازُ الْعُبُورِ وَالْمُرُورِ كَمَا تَدُلُّ عَلَيْهِ الْآيَةُ الْمَذْكُورَةُ وَحَدِيثُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ : قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «نَاوِلْنِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَقُلْتُ إِنِّي حَائِضٌ فَقَالَ إِنْ حَيْضَتِكَ لَيْسَتْ فِي يَدِكَ» أَخْرَجَهُ الْجَمَاعَةُ إِلَّا الْبُخَارِيُّ ، وَحَدِيثُ مَيْمُونَةَ قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَدْخُلُ عَلَيَّ إِحْدَانَا وَهِيَ حَائِضٌ فَيَضَعُ رَأْسَهُ فِي حِجْرِهَا فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهِيَ حَائِضٌ ثُمَّ تَقُومُ إِحْدَانَا بِخُمْرَةٍ فَتَضَعُهَا فِي الْمَسْجِدِ وَهِيَ حَائِضٌ)) أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ .

وَأَمَّا الْمُكْتَبُ وَالْجُلُوسُ فِي الْمَسْجِدِ لِلْجَنْبِ فَلَا يَجُوزُ أَيْضًا عِنْدَ مَالِكٍ وَأَبِي حَنِيفَةَ . وَذَهَبَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ وَإِسْحَاقُ إِلَى أَنَّهُ مَتَى تَوَضَّأَ الْجَنْبُ جَازَ لَهُ الْمُكْتَبُ فِي الْمَسْجِدِ لِمَا رَوَى سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ فِي سُنَنِهِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ : ((رَأَيْتُ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) يَجْلِسُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَهُمْ مُجْنِبُونَ إِذَا تَوَضَّأُوا وَضُوءَ الصَّلَاةِ)) قَالَ ابْنُ كَثِيرٍ هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ (٢٧) .

وقال الألباني بعد أن ساق عدة أحاديث في هذا الباب :

(... فتيين مما تقدم أنه لا يثبت أي حديث في تحريم دخول الحائض وكذا الجنب إلى

المسجد ، والأصل الجواز فلا ينقل عنه إلا بناقل صحيح تقوم به الحجة لا سيما وقد صح ما

يؤيد هذا الأصل وهو قوله عليه الصلاة والسلام المذكور في الأصل : ((ناوليني الخُمرة من المسجد)) وغيره مما يأتي :

قال ابن حزم : (وَجَائِزٌ لِلْحَائِضِ وَالنَّفْسَاءِ أَنْ يَتَرَوَّجَا وَأَنْ يَدْخُلَا الْمَسْجِدَ وَكَذَلِكَ الْجُنُبُ ، لِأَنَّهُ لَمْ يَأْتِ نَهْيٌ عَنْ شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ ، وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ» ، وَقَدْ كَانَ أَهْلُ الصُّفَّةِ يَبِيتُونَ فِي الْمَسْجِدِ بِحَضْرَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُمْ جَمَاعَةٌ كَثِيرَةٌ وَلَا شَكَّ فِي أَنَّ فِيهِمْ مَنْ يَحْتَلِمُ ، فَمَا نُهَوُا قَطُّ عَنْ ذَلِكَ .

وقال قومٌ : لا يدخل المسجد الجنب والحائض إلا مجتازين ، هذا قول الشافعي وذكروا قول الله تعالى : ﴿يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا﴾ فادعوا أن زيد بن أسلم أو غيره قال : معناه لا تقربوا مواضع الصلاة .

قال ابن حزم : ولا حجة في قول زيد ، ولو صح أنه قاله لكان خطأ منه ، لأنه لا يجوز أن يُظن أن الله تعالى أراد أن يقول (لا تقربوا مواضع الصلاة) فيلبس علينا فيقول : ﴿لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ﴾ ، وروى أن الآية في الصلاة نفسها عن علي بن أبي طالب وابن عباس وجماعة .

وقال مالك : لا يمر فيه أصلاً ، وقال أبو حنيفة وسفيان لا يمر فيه ، فإن اضطراً إلى ذلك تيمم ثم مر فيه ...

ثم روى من طريق البخاري بسنده عن عائشة أم المؤمنين : ((أن وليدة سوداء كانت لحي من العرب فأعتقوها فجاءت إلى رسول الله ﷺ فأسلمت فكان لها خباء في المسجد أو حفش)) .

قال ابن حزم : فهذه امرأة ساكنة في مسجد النبي ﷺ والمعهود من النساء الحيض فما منعها عليه السلام من ذلك ولا نهى عنه ، وكل ما لم ينه عليه السلام عنه فمباح ...

قال : (ولو كان دخول المسجد لا يجوز للحائض لأخبر بذلك عليه السلام عائشة ، إذ حاضت فلم ينهها إلا عن الطواف بالبيت فقط ، ومن الباطل المتيقن أن يكون لا يحل لها

دُخُولُ الْمَسْجِدِ فَلَا يَنْهَاهَا عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ ذَلِكَ وَيَقْتَصِرُ عَلَى مَنَعِهَا مِنَ الطَّوَافِ ، وَهَذَا قَوْلُ الْمُزَنِيِّ وَدَاوُدَ وَغَيْرِهِمَا) .

وفي "تفسير القرطبي" : (ورخصت طائفة في دخول الجنب المسجد واحتج بعضهم بقول النبي ﷺ) : ((الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ)) قال ابن المنذر : وبه نقول) .

قلت : وتوسط بعضهم فقال بجواز الدخول إذا توضع في (تفسير العماد ابن كثير) : (وذهب الإمام أحمد إلى أنه متى توضع الجنب جاز له المكث في المسجد لما روى هو وسعيد بن منصور في (سننه) بسند صحيح : أن الصحابة كانوا يفعلون ذلك . قال سعيد بن منصور : ثنا عبد العزيز بن محمد - هو الدراوردي - عن هشام بن سعد عن زيد بن أسلم عن عطاء بن يسار قال : ((رَأَيْتُ رَجَالًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ ﷺ يَجْلِسُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَهُمْ مُجْتَبُونَ إِذَا تَوَضَّعُوا وَضُوءَ الصَّلَاةِ)) وهذا إسناد صحيح على شرط مسلم ، والله أعلم) .

قلت : ... ولعل الوضوء مستحب لعمل الصحابة ، والله أعلم .

وبالجملة فلا دليل على تحريم دخول الحائض وكذا الجنب المسجد والأصل الجواز وقد اقترن به ما يؤيده كما سبق ، والله تعالى ولي التوفيق^(٢٨) .

دهلیم : له پاش تیّرامان له م وتانهی زانایان و لیكدانه وهیان بؤ به لگه شهرعی به کان بؤچوونی سیّیه میان به لاره سینگ و پاجح ده زانم ، والله أعلم .

دووهم : وه موسلمانى له شگران ده توانیت زیکری خواش بکات چ قورئان خویندن

بیّت یان هه زیکی تر :

زیکر خویندن و دوعا کردن و قورئان خویندن و شایه تومان هینان له کاتی له ش

گرانیدا دروسته ، به به لگه ی ئەم فهرموودهیه که دایکه عایشه په زای خوی لیبت فه موویه تی : (كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ)^(٢٩) .

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ له هه موو حاله تیكدای زیکری خوی ده کرد .

^(٢٨) الثمر المستطاب من فقه السنة والكتاب للإمام الألباني ص : ( ) .

^(٢٩) صحيح مسلم رقم : (١٧) .

^(٢٩) صحيح مسلم رقم : (٨٢٤) .

بهلام باشتر وایه زیکر کردن به لهش پاکی و بهلکو لهوهش زیاتر به دستنویژهوه
 نه نجام بدریت ، به بهلگهی ئەم فهرمودهیه که پیغهمبهری خوا (ﷺ) فهموویهتی : ((إِنِّي
 كَرِهْتُ أَنْ أَذْكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا عَلَى طَهَارَةٍ)) (۳۰).
 واته : من پیم باش نییه زیکی خوی گهوره بکهم ئیلا به پاکی (واته : به
 دستنویژهوه) نه بیت .

پ ۲۰ / ئایا دروسته به لهشگرانییهوه زیکی خوا بکریت ؟

وهلام / زیکر خویندن و دوعا کردن له کاتی لهش گرانییدا دروسته ، به بهلگهی ئەم
 فهرمودهیه که دایکه عائیسه رهزای خوی لیبت فهموویهتی : (كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ
 اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ) (۲۹).

واته : پیغهمبهری خوا (ﷺ) له هه موو حاله تیگدا زیکی خوی ده کرد .

بهلام باشتر وایه زیکر کردن به لهش پاکی و بهلکو لهوهش زیاتر به دستنویژهوه
 نه نجام بدریت ، به بهلگهی ئەم فهرمودهیه که پیغهمبهری خوا (ﷺ) فهموویهتی : ((إِنِّي
 كَرِهْتُ أَنْ أَذْكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا عَلَى طَهَارَةٍ)) (۳۰).
 واته : من پیم باش نییه زیکی خوا بکهم ئیلا به پاکی (واته : به دستنویژهوه)
 نه بیت .

پ ۲۱ / ئەگەر له کاتی غوسل ده رکردندا پرشی ئاو بکهوینته ناو ئاوه پاکه که ئایا

پیس ده بیت واته غوسلی پی ده کریت؟

وهلام /

ئەگەر موسلمانیک ویستی دستنویژ بگریت یان خوی بشوات (غوسل ده ریکات) به
 ئاویک که نامادهی کردووه بۆ ئەو مه بهسته ئەوا ئەو ئاوه پاکه و پاک که ره وه شه مه گەر
 شتیکی پیسی تیبکه ویت وهک میز و پیسی و لیکی سهگ ، بهلام ئەگەر خوی یان ئەگەر
 که سیکی تر چ گهوره بیت یا خود مندال بیت دهستی کرد به ناو ئەو ئاوه دا یان ئەگەر
 پرشی دهستی یان پرشی ئەو ئاوهی که له لاشهی جودا ده بیته وه که وته ناو ئەو ئاوه

ئەوا ئاوه که ناگۆریت و پیس نابیت به لکو هەر به پاکی و پاک که ره وهیه تی ده مینیتته وه چونکه نه ئەو دهسته و نه ئەو پرشه ئاوهش پیسه !

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) قَالَ : ((اغْتَسَلَ بَعْضُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي جَفْنَةٍ فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَتَوَضَّأَ مِنْهُ ، فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّي كُنْتُ جُنْبًا ، فَقَالَ : إِنَّ الْمَاءَ لَا يُجْنِبُ)) (۳۱).

واته : هه ندیک له خیزانه کانی پیغه مبهەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خوی شوشت (غوسلی کرد) له نیو ته شتی کدا ، ئەجا پیغه مبهری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ویستی له و ئاوه ده ستنوێژ بگریت ، خیزانه که ی وتی : ئەی پیغه مبهری خوا من له شگران بووم (واته له شگرانیم پیده رکردوه و به کارم هیناوه بۆ غوسل ده رکردن) ، پیغه مبه ریش (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فه رموی : ئاوه که له شگران نابیت . ده بینین له م فه رمووده یه دا پیغه مبهەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئاویکی به کار هیناوه بۆ غوسل ده رکردن یان بۆ ده ستنوێژ گرتن که وا پیشتر ئەو ئاوه به کار هینراوه بۆ ده رکردنی له شگرانی ، به لام له بهر ئەوه ی ئاوه که پیس نه بوو بوو پیغه مبهەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نه یفه رموو : ئەم ئاوه دهستی تیخراوه یان به کار هینراوه !؟

که واته ئەوانه ی که خه لکیان وا تیگه یاندووه که وا نابیت ئاوی ئاماده کراو بۆ غوسل ده رکردن دهستی تیبخریت یان نابیت پرشی دهستی تیبکه ویت زۆر هه له ن پیچه وانه ی ئەم فه رمووده یه ن و ئه رکه شه رعیه کان له سه ر موسلمانان قورس و گران و نا په حه ت ده که نه وه ، ئەمه ش پیچه وانه ی چه ندین ئایه ت و فه رمووده یه له وانه : خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ [البقرة] .

واته : خوا ئەیه ویت کار ئاسانیتان بۆ بکات و نایه ویت کارتانه له سه ر قورس بکاته وه .

وه پیغه مبهری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فه رموویه تی : ((يَسْرُوا وَلَا تَعْسُرُوا)) (۳۲).

(۳۱) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۳۷۰) و صحیح سنن الترمذی رقم : (۶۵) .

(۳۲) صحیح البخاری رقم : (۶۹) و صحیح مسلم رقم : (۴۵۰۳) .

واته : کار ئاسانی بکه ن و قورسی مه که نه وه .

به راستی قه دهغه کردنی دهست تیخستن و پرشی دهست تیکه وتن ئه رکیکی یه کجار قورس و گرانه و زور ناره حه ته ، بویه هه ندیک جار ده بیته هوی ناکوکی نیوان هه ندیک ژن و پیاو کاتی که پیاوه که ده بینیت ژنه که ی یان منداله که ی دهستی خستوته ناو ئاوی خوشوردنه که یه وه یان کاتی پرشی دهستی خوی تیده که ویت !!! وه هه ندیک له و جوړه موسلمانان نه زانانه ئه وه نده ناره حه ت ده بن واز له نویژکردن دینن !!!

* وه سوه سه له دهست نویژ و نویژدا :

پ ۲۲ / هه ندیک جار له کاتی دهست نویژ بووندا ههروه ها له کاتی نویژکردنمدا وا ههست ده کهم کهوا دهست نویژه کهم هه لوه شاوه ته وه و نه ماوه ، نازانم ئایا ئه مه حقیقه ته یان وه سوه سه یه ؟ ئه مهش وای لیم کردوو که زور جار یک دهست نویژ و نویژ دووباره بکه مه وه .. ههروه ها وای لیم کردوو که نه شگم به نویژی جهماعهت و زوریش بیرم دهروات له کاتی نویژدا ؟
وه لام /

ئه مه وه سوه سه ی شهیتانه و پیویسته پالی نهیت و گوپی پی نه دهیت ، له بهر ئه م فهرموده یه : پرسپار کرا له پیغه مبهری خوا (ﷺ) وترا : ئه ی پیغه مبهری خوا ئه گهر پیاویک گومانی ئه وه ی بۆ دروست بوو کهوا شتیکی لیبووه ته وه له ناو نویژدا ؟ فهرموی : ((لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا)) (۳۳).

واته : له نویژه که ی نابیته وه تاوه کو گوپی له دهنگیک نه بیت یان ههست به بونیک نه کات .

جا له بهر ئه م فهرموده یه نابیت موسلمان له نویژه که ی بیته وه و ناشبیت و بزانیته که دهست نویژه که ی بهتال بووه ته وه بهو وه سوه سه یه ی که بوی پیدا بووه ،

(۳۳) صحیح البخاری رقم : (۱۳۷) و صحیح مسلم رقم : (۸۰۲) .

به لکو ده بیټ گویی پی نه دات ، مه گهر دلنیا بیټ له وهی که وا شتیکی لیوه ده رچووه جا نه گر دلنیا بوو نه و کاته ده ستنویره که ی به تال ده بیټه وه .

پ ۲۳ / چوئیټی لابرندی مووی لاشه ؟ وه ئایا ماوهی بو دیاری کراوه ؟
وه لام /

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : الْخِثَانُ ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ ، وَتَنْفُ الْإِبْطِ ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ ، وَأَخْذُ الشَّارِبِ)) (٣٤).

واته : پینج ئاکار له سروشت پاکین : خه ته نه کردن ، تووکه بهر تاشین ، هه لکه ندنی مووی بن بال ، نینوک قرتاندن ، سمیل گرتن .

له م فه رمووده یه وه نه وه مان بو دهرده که ویټ که وا :

- سوننه ته لابرندی مووی بهری مروّف به تاشین بیټ به مووس ، به لام دروستیشه به مه قهص یان به مه کینه یان به به کارهینانی دهرمانی تایبته به وه راندنی موو لابریت .
- سوننه ته لابرندی مووی بن بالی مروّف به هه لکه ندن بیټ ، به لام دروستیشه به تاشین یان مه قهص یان به مه کینه یان به به کارهینانی دهرمانی تایبته به وه راندنی موو لابریت .

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ أَنَسٌ : ((وُقَّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً)) (٣٥).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) کاتی بو دیاری کردوین که وا کورت کردنه وهی سمیل به مه قهص و قرتاندنی نینوک و هه لکه ندنی مووی بن بال و تووکه بهر تاشین زیاتر له (٤٠) چل شه و نه هیلریټه وه .

که واته ده بیټ له ماوهی (٤٠) چل پوژدا لابریت .

(٣٤) صحیح البخاری رقم : (٥٨٨٩) و صحیح مسلم رقم : (٥٩٦) .

(٣٥) صحیح مسلم رقم : (٥٩٨) .

پ۲۴ / بهریز ماموستا گیان من یهک پرسپاری شهرعیم ههیه : ئایا دهستان به

زهکهرهوه دهستنویژ دهشکینیت ئهگهر به قهستی نه بییت ؟

وهلام /

دهست دان له (زهکهر یان عهورهت) دوو حاله تی ههیه :

۱ - ئهگهر به شه هوهت و زهوقه وه بییت ئهوا دهستنویژ به تال دهکاته وه ، به به لگهی ئه م

فهرموودهیه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ))^(۳۶).

واته : ههر که سیک دهستی دا به زهکهرییه وه ئهوا با دهستنویژ بگرییت .

ههروه ها پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِذَا أَفْضَى أَحَدُكُمْ يَدِهِ إِلَى فَرْجِهِ

فَلْيَتَوَضَّأْ))^(۳۷).

واته : ئهگهر یه کیك له ئیوه دهستی دا به زهکهرییه وه ئهوا با دهستنویژ بگرییت .

وله شاهد بلفظ : ((إِذَا أَفْضَى أَحَدُكُمْ يَدِهِ إِلَى فَرْجِهِ وَلَيْسَ بَيْنَهُمَا سِتْرَةٌ وَلَا حِجَابٌ

فَلْيَتَوَضَّأْ))^(۳۸).

واته : ئهگهر یه کیك له ئیوه دهستی دا به زهکهرییه وه و به ربه ستیک یان پۆشاکیک

نه بییت له نیوانیاندا ئهوا با دهستنویژ بگرییت .

۲ - وه ئهگهر موسلمان به بی شه هوهت و زهوقه وه دهستی بهر زهکهری یان

عهوره تی بکه وییت ئهوا دهستنویژ هه که ی به تال نابیتته وه و دهستنویژ ناگریته وه به

به لگهی ئه م فهرموودهیه که پرسپار کراوه له پیغه مبهری خوا (ﷺ) سه بارهت به

پیاویک که دهست ده دات له زهکهری ئایا دهستنویژی

له سه ره ؟ پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا ، إِنَّمَا هُوَ بَضْعَةٌ مِنْكَ))^(۳۹).

واته : نه خیر دهستنویژی له سه ر نییه ، چونکه زهکهر به شیکه له تو .

^(۳۶) صحیح ابي داود رقم : (۱۸۱) .

^(۳۷) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۱۲۳۵) .

^(۳۸) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۱۲۳۵) ، إسناده جید .

^(۳۹) رواه الخمسة وصححه ابن حبان قاله الألبانی فی تمام المنة ص : (۱۰۳) .

که واته نه گهر به بی شه هوهت و ئاره زوو دهستی به زه کهری یان عه وره تی که وت
نه وا ده ستنوویژه که ی به تال نابیته وه و ده ستنوویژ ناگریته وه چونکه وهك نه وه وایه که
ده ست بدات به لووتی یوه یان ده ست بدات به گوئییه وه .

شیخ نه لبانی په حمه تی خوی لیبت له م باره یه وه فه رموویه تی : (قلت : قوله (ﷺ) :
(إِنَّمَا هُوَ بَضْعَةٌ مِنْكَ)) فيه إشارة لطيفة إلى أن المس الذي لا يوجب الوضوء إنما هو الذي لا
يقترن معه شهوة ، لأنه في هذه الحالة يمكن تشبيه مس العضو بمس عضو آخر من الجسم
بخلاف ما إذا مسه شهوة فحينئذ لا يشبهه مسه مس العضو الآخر ، لأنه لا يقترن عادة بشهوة ،
وهذا أمر بين كما ترى ، وعليه فالحديث ليس دليلا للحنفية الذين يقولون بأن المس مطلقا لا
ينقض الوضوء بل هو دليل لمن يقول بأن المس بغير شهوة لا ينقض ، وأما المس الشهوة فينقض
بدليل حديث بسرة ، وبهذا يجمع بين الحديثين ، وهو اختيار شيخ الإسلام ابن تيمية في
بعض كتبه على ما أذكر ، والله أعلم^(٤٠).

واته : ده لیم : فه رمایشته که ی پیغه مبه ر (ﷺ) : "زه کهرت به شیکه له تو"
نامارزه یه کی وردی تیدایه بو نه وه ی که وا نه وه ده ست لی دانه ی که ده ستنوویژ پیویست
ناکات نه وه یه که ئاره زوی له گه لدا نی یه ، چونکه له م باره دا ده توانریت ده ست
پیوه دانی نه م نه ندامه بشوبه یریت به ده ست پیوه دانی نه ندامیکی تر له له شدا ، به
پیچه وانه ی نه وه ی که وا نه گهر ده ست پیوه دانی (زه کهر) به ئاره زوو وه بیّت ، نه وا له م
کاته دا ده ست پیوه دانی ناشوبه یریت به ده ست پیوه دانی نه ندامیکی تر ، چونکه ده ست
پیوه دانی نه ندامه که ی تر باو وایه که ئاره زوی له گه لدا نی یه ، نه مه ش پوونه وه کو
ده بیینیت .

که واته نه م فه رمووده یه نابیته به لگه بو حنه فی مه زه به کان که ده لین : ده ست
پیوه دان به په های ده ستنوویژ ناشکینیّت به لکو به لگه یه بو نه وانه ی که ده لین : ده ست
پیوه دان به بی ئاره زوو ده ستنوویژ ناشکینیّت ، به لام ده ست پیوه دانی (زه کهر) به

^(٤٠) تمام المنة ص : (١٠٣) .

ناره زووه وه ئەوا دەستنوێژ دەشکینیت به به لگه ی فهرمووده که ی (بسرە) : ((مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ)) ، ئا به م شیوه یه ههردوو فهرمووده که کۆده کریته وه ، وه ئەمهش ههلبژارده ی (شیخ الإسلام ابن تیمیة) یه له ههندیك له کتیبه کانیدا به پیی ئه وه ی که به بیرم دیته وه ، وه خواش زانتره .

پ ۲۵ / له پاش میز ئاوکی سپی دهرده چیت هوکار و حوکی چی به ؟
وهلام /

ئهو ئاوه سپی یه لیکه ی که راسته وخۆ له پاش میزکردنه وه دهرده چیت پیی دهوتریت (وه دی) .

حوکه که ی ئه وه یه که پیسه وه ک میز ، بویه ده بیئت خۆت پاک بکه یته وه لیی وه ک چون خۆت له میز پاک ده که یته وه له پاش میزکردن ، وه ئەگه ره بهر جلی ناوه وه ت که وت ئەوا ته نها ئه و جیگایه ده شویت که بهری که وتوه ، وه به دهرچوونی ئەم ئاوه له ش گران نابیت ، بویه پیویستی به خو شووردن و غوسل کردن نی یه .

به لام به نیسبه ت هوکاره که یه وه ، ئەوا ده توانیت پرسیار بکه ییت له پزیشکی پسپور له بواری (المجاری البولیه) دا .

پ ۲۶ / ئایا قورئان خویندنه وه به بی دەستنوێژ دروسته ؟
وهلام /

خویندنه وه ی قورئان به بی دەست نوێژ دروسته چ به له بهر کراوی بیئت یان له ناو قورئانه که دا خۆی بیئت یان له ناو موبایلدا بیئت چونکه هیچ به لگه یه کی سه حیح و سه ریح نه هاتوه خویندنه وه ی قورئان به بی دەست نوێژ حه رام و قه دهغه بکات :

دایکه عایشه په زای خوای لی بیئت فه موویه تی : (كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

أَحْيَانِهِ) ^(۴۱).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) له هه موو حاله تیکدا زیکی خوای ده کرد .

به لام باشتر وایه و سوننه ته به ده ست نویژه وه زیکی و قورئان بخوینیت ، به به لگهی ئەم فەرمووده یه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرموویه تی : ((إِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَذْكَرَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا عَلَى طَهَارَةٍ))^(۴۲).

واته : من پیم باش نی یه زیکی خوای گه وره بکه م ئیلا به پاکی (واته) : به ده ست نویژه وه) نه بیت .

ئیمامی (النووی) ره حمه تی خوای لی بیت فەرموویه تی : (أجمع المسلمون على جواز قراءة القرآن للمحدث ، والأفضل أن يتطهر لها)^(۴۳).

واته : موسلمانان کۆرا و یه کده نگن له سه ر دروستی قورئان خویندن بو که سی بی ده ست نویژه ، وه باشتر وایه ده ست نویژی بو بگریت .

وه ئەو ئایه ته ی که وا هندی که له زانایان کردوو یانه ته به لگه بو ئە وه ی که نابیت به بی ده ست نویژه ده ست به دیت به قورئانه وه : ﴿لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ [الواقعة] .

واته : (اللوح المحفوظ) که س ده ستی پیوه نادت ئیلا فریشته کان نه بیت .

ابن عباس فەرموویتی : ﴿لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ (الملائكة) .

واته : مه به ست به ﴿الْمُطَهَّرُونَ﴾ فریشته کانه .

که واته ئەم ئایه ته باسی فریشته کان ده کات نه ک مروقه کان ، بویه ئەم ئایه ته هیچ په یوه ندی یه کی به م باسه وه نی یه .

وه بو زانیاری زیاتر ئە وه ش بزانه که وا (موسلمانان له شگران) و (ئەو ئافرده ته ی که له حاله تی بی نویژی و زه یسان) یدا ده توانیت قورئان بخوینیت ، چونکه هیچ به لگه یه کی راست و سه حیج نه هاتوو ره پیگری ئە مه ی لیبکات ، هه روه ها فەرمووده که ی دایکه

^(۴۲) صحیح أبي داود رقم : (۱۷) .

^(۴۳) المجموع : (۲ / ۷۶) .

عائیشه به لگه یه کی زۆر به هیزه بو دروستیتی قورئان خویندنی (موسلمانان له شگران) و
(ئه و ئافره ته ی که له حاله تی بی نوژی و زه یسان) دایه .

بروانه کتیبی : [أسئلة طال حولها الجدل ص : (١٣ - ٢٢)] .

* میزه چرکه :

پ ٢٧ / من له پاش میز کردن و دهرچوون له سه رئاو ههست ده کم به

دهرچوونی چند دۆلپه یه ک له میز ، ئایا من چیم له سه ره ؟

وه لام /

ئه م حالته ده بیته به دوو به شه وه :

یه که م : هه ندیک جار ئه مه وه سه وه سی شه یتانه و له راستی و حه قیقه تدا وان یه ،

جا پیویسته ئیماندار گوی نه دات به م وه سه وه سانه چونکه شه یتان زال ده کات به سه ر

خویدا و وای لیده کات کرده وه کانی لی تیک بدات وه ک نوژی و جگه له مه ش .

دووه م : وه هه ندیک جاریش ئه م حالته راسته و حه قیقه ته له هه ندیک خه لکدا ، جا

ئه گهر حه قیقه ت بوو ئه وا با له سه ر ئاو په له نه کات تاوه کو به ته وای میزه که ی دیته

دهره وه و به شیوه یه کی طه بیعی خوی ده بریته وه ئه نجا تارات ده گریته و (زه که ری به

ئاو ده شوات) ، وه ئه گهر ترسا له پاش ئه وه شتیکی بیته دهره وه ئه وا با هه ندیک ئاو

بپژینیت له شورتته که ی (جلی ناوه وه ی) له دهره وه ری شوینی (زه که ری) ، ئه نجا

ده ستنوژی ده گریته ، ئه م ئاو پژاندنه ش بو ئه وه یه ئه گهر گومانان ئه وه ی بو دروست بوو

که میزی لیوه دهرچووه و دابنیت ئه وه له و ئاوه یه که پژاندوو یه تی به شورتته که یدا ،

ئه مه ده بیته یارمه تی دهری بو وازه ینان له وه سه وه .

وه ئه گهر به دلنیا یی و به بی گومان ههستی کرد به دهرچوونی شتیکی ئه وا

تاراته که ی دووباره ده کاته وه و دووباره ش ده ستنوژی ده گریته وه ، به لام ئه گهر کومانان

هه بوو ئه وا گوی پینادات تاوه کو دلنیا نه بیته .

له بهر ئەمه کاتیك پرسیار کرا له پیغه مبهری خوا (ﷺ) وترا : ئەی پیغه مبهری خوا ئەگەر پیاویك گومانی ئەوهی بۆ دروست بوو کهوا شتیکی لیبووه تهوه له ناو نوێژدا ؟
 فهرمووی : ((لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا))^(٤٤).
 واته : له نوێژه کهی نابیته وه تاوه کو گوئی له دهنگیک نه بیت یان ههست به بۆنیك نه کات .

پ ٢٨ / پرسیاره کهم ئەوهیه : ئایا ژن دواى مندالبوون تا چه ند رۆژ نابى پیاوه کهی بچیته لای واته جیماعی له گه ل بکات ؟ له گه ل سوپاس بۆ ئیوه .
 وه لام /

ئافرهت له دواى مندالبوونیه وه نابیت نوێژ بکات و رۆژو بگریت و هه رامیشه میرده کهی له گه لیدا جووت ببیت تاوه کو پاک ده بیته وه .

پاک بوونه وه کهشی کاتی دیاری کراوی نییه ، واته هه ر کاتیك بۆی ده رکهوت خوینی پاش مندال بوونی نه ماوه و ئاوه سپی یه کهی بینی - هه ر وه ک چۆن له کاتی عادهی مانگانه دا ده ببینیت - ئەوا پیویسته خۆی بشوات و نوێژه کانی ئەنجام بدات و هه لالیشه میرده کهی له گه لیدا جووت ببیت ئەگه ر چی پاش ههوت رۆژ یان پاش شازده رۆژ یان بیست و دوو رۆژ یان پاش سی رۆژیش بیت یان که متر یان زیاتر به مه رجیک له (٤٠) چل رۆژ تیپه ر نه کات .

به لام ئەگه ر ئافره تیك خوینی دواى مندالبوونی به رده وام بوو ئەوا تاوه کو (٤٠) چل رۆژ خۆی ناشوات بۆ نوێژ و هه لالیش نییه میرده کهی له گه لیدا جووت ببیت ، ئەنجا له دواى (٤٠) چل رۆژه که خۆی ده شوات بۆ ئەوهی بتوانی نوێژه کانی بکات و هه لالیشه میرده کهی بچیته لای .

^(٤٤) صحیح البخاری رقم : (١٣٧) و صحیح مسلم رقم : (٨٠٢) .

وه نه گهر دواى (٤٠) چل رۆژ خوینی هه بوو ئه واه و خوینه پئی دهوتریت (استحاضة) واته نه زیف بوون و به (خوینی دواى مندال بوون) حیساب ناکریت ، له م حاله ته دا نوژی له سه ره و دروستیشه میرده که ی بجیته لای ، به لام ده بیته بو هه ر نوژی که ده ست نوژی که ی نوئی کاته وه ، هه ره ها ده بیته بجیته بو لای پزیشکی پسپور بو چاره سه ر وه رگرتن^(٤٥) .

٢٩ / ئایا مه رجه هه ر که ته واه بویت له سوپی مانگانه یه کسه ر خۆت بشوی ؟ چونکه له زستاندا تا حومام دانه خریت ناتوانین خۆمان بشوین جارى وا هه بووه دواى سی یان چوار رۆژ غوسلم ده ر کردووه ؟
وه لام /

به لئى مه رجه هه ر که ته واه بویت له سوپی مانگانه یه کسه ر خۆت بشویت و نابیت خوشۆردن دوا بخریت بو ئه وه ی نوژه فه رزه کانت له ده ست ده رنه چیته و له کاتی دیاری کراوی خۆیاندا ئه نجامیان بدهیت .. وه له حاله تی ئاوه هادا پیویسته حومام دابخهیت و ئاو گه رم بکهیت ئه گه ر چی زستانیش بوو چونکه ئه مه پیویسته و به ویستی خۆت نی یه پیشبخریت یان دوا بخریت وه ک خوشۆردن به مه به ستی خو خاوین کردنه وه له چلک و بوئی لاشه .

جا خوشکی به ریز ئه گه ر تو بو خوشۆردنی سوپی مانگانه که له مانگی کدا یه ک جار دیته ریت دواى سی یان چوار رۆژ غوسلت ده ر کردبیت !!! ئایا ده بیته پیاوان و ئافره تانی لای ئیوه له حاله تی له شگرانیدا که چه ندین جار رووده ات چون خۆیان ده شۆن و غوسل ده ر ده که ن ؟

^(٤٥) بو زانیاری زیاتر له م باره یه وه کتیبی : (کورتیه له فیهی سوننهت و قورئانی ئازیز / به شی پاک و خاوینی) لاپه ره : (١٣٢) - (١٣٨) ، هه ره ها کتیبی : (فقهی شهرعی ئافره تان تاییهت به ئه حکامی خوینه کان) بخوینه ره وه .

به پراستی جیگای سه رسورپمانه ! ئایا چۆن ده بیئت موسلمان ئه وه نده که مته رخه م و ته مبه ل بیئت و گوی نه دات به غوسل ده رکردن و فه وتاندنی نویژه فه رزه کانی !! تا ئه و ناسته ی که وا ئا فره تیکی موسلمان بلیئت : (جاری وا هه بووه دوا ی سی یان چوار پوژ غوسلم ده رکردووه) !!!

ئه م کاره هه له یه کی زۆر گه وره یه و نابیئت دووباره بکریته وه ..

وه ئه گه ر زۆر نارپه حهت بویئت که پراسته خو غوسلت ده ربکه یئت ئه و ده بیئت

(ته یه موم) بکه یئت بو ئه وه ی بتوانیئت نویژه فه رزه که ی ئه و کاته بکه یئت که تییدا پاک

ده بیته وه تا وه کو پاشان حومام داده خه یئت و ئاو گه رم ده که یئت و خوئت ده شو یئت ..

* ده ستنویژ گرتن به بی تارات گرتن :

پ ۳۰ / ئایا دروسته مروّف له کاتی له خه و هه ستان یه کسه ر ده ستنویژ بشوات

بی ئه وه ی بجیئت بو سه ر ئاو ؟

وه لام /

ئه گه ر موسلمانیک ویستی ده ستنویژ بگریئت ئه و پیویست ناکات بجیئه سه ر ئاو بو

(تارات گرتن) ئه گه ر ته نگاو نه بیئت ، بو نمونه ئه گه ر موسلمانیک له خه و هه ستا یان به

بایه ک یان به بو نیک ده ستنویژه که ی به تالبوو وه ئه نجا ویستی ده ستنویژ بگریئت ئه و

پراسته وخو ده ستنویژ ده گریئت به بی ئه وه ی بجیئه سه ر ئاو ئه گه ر ته نگاو نه بیئت چونکه

تارالت گرتن مه رج نی یه بو ده ستنویژ گرتن .

به لام ئه گه ر ته نگاو بوو ئه و ده بیئت بجیئه سه ر ئاو پاشان ده ستنویژ بگریئت چونکه

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا وَهُوَ يُدَافِعُهُ

الْأَخْبَانِ)) (٤٦).

واته : نابیئت نویژ بگریئت به ئاماده بوونی خواردن و له کاتی کدا که و میزو پیسی

پالی پیوه ده نیئت و ته نگاوی کردووه .

بہائی نویز

* حوکمی که سیك که نوپژ ناکات و غوسل ناکات :

پ۳۱ / من دوو مانگه شووم کردووو پیاوه کهم نوپژ ناکات و پاش جووتبوونیش

غوسل ده ناکات :

ئایا حوکمی غوسل ده ننه کردنه کهی چییه ؟

وه داواتان لی ده کهم یارمه تیم بدهن چون وای لی بکهم نوپژ بکات ؟ هیچ

گرفتیکمان نییه ته نهها ئه وه نه بیته که میرده کهم نوپژ ناکات زوریش پیی ده لیم .

پرسیاری دووهم : ئه گهر له پاش جووتبوون یه کسه ر غوسل ده ننه کهی واته دوا

بخه ی به مهرجی کارنه کاته سهر نوپژه کانت ئایا گونا هه ؟

وه لام /

۱ - به راستی شووکردن به که سیك کهوا نه نوپژ بکات و نه غوسلی پاش جووت بوون

بکات تاوان و هه له یه کی زور گهر و سامناکه ، چونکه ئه گهر ئه و میرده باوه پی به

فه رزیتی نوپژ کردن و غوسل ده رکردن نه بیته ئه و که سیکی کافر و بی باوه ره و به هیچ

جوړیک دروست نییه بو ئافره تیکی موسلمان شووی پیبکات و له گه لیدا بمینیتته وه ، وه

ئه گهر باوه پی به نوپژ کردن و غوسل کردن هه بیته به لام له بهر کهم ته رخه می و ته مبه لی

ئه نجامیان نه دات ئه و ئه و که سه که سیکی فاسق و تاوانبار و لاری بووه پیویسته له

سه ری ته و به بکات و به زووترین کات په شیمان بیته وه و بگه پیتته وه بو لای خوی

گه وره ، وه پیویستیشه له سهر خیزانه کهی کهوا یه که مجار نه سیحت و ئاموژگاری بکات

و داوای لیبکات کهوا دوا جووت بوون خوی بشوات و خوی پاک بکاته وه و ئه نجا

نوپژه کان به جوانی و به رده وامی ئه نجام بدات ، جا ئه گهر نه گه رایه وه ئه و ده بیته بو

ماوه یه که ئه و ئافره ته خوی بگریته وه له جیبه جیکردنی ماف و حقه کانی ئه و میرده و

خوی نه دات به دهسته وه بو جووت بوون له گه لیدا تاوه کو وهد و په یمانی نه داتی کهوا

ته و به بکات و واز بینیت له ته مبه لی و که مترخه می به وهی که له پاش جووت بوون خوی

بشوات و ئه نجا نوپژه کانی ئه نجام بدات ، ئه گهر ئه مه ش سوودی نه بوو ئه و ده بیته ئه و

ئافرته بگه پیتته وه بۆ مالی باوکی و نابیت له گه ل ئه و پیاوه دا بمینیتته وه و ده بیت ماوه یه که مؤلته تی بدات بۆ ته و به کردن و گه پانه وه بۆ لای خوا ، جا ئه گه ر پیاوه که هه ر به رده وام بوو له سه ر خۆنه شۆردن و نویت نه کردن ئه و نابیت ئه و ئافرته ته بگه پیتته وه بۆ لای ئه و پیاوه نویت نه که ره ، چونکه به راستی ئه گه ر پیاو دوا ی ئامۆژگاری و نه سیحه ت .. ئه نجا دوا ی خۆگرته وه ی خیزان له جیبه جیکردنی مافه کانی و خۆنه دان به ده سه ته وه ی بۆ جووت بوون له گه لیدا .. ئه نجا دوا ی مؤلته پیدانی بۆ ته و به کردن هه ر سووربوو له سه ر خۆنه شۆردن و نویت نه کردن و ملنه دان بۆ فه رمانه کانی خوا ی گه وره ئه و به راستی ئه و پیاوه پیده چیت هه ر باوه پی به خۆشۆردن و نویت کردن نه بیت نه که له به ر ته مبه لی و که مته رخمی ئه نجامیان نادات ئه گینا هه موو ئه و هه نگاوانه ی خیزانه که ی ده بیت کاریگه ری بکاته سه ری و دلّی رابچه له کینیت و هۆش بکاته وه و توبه بکات و بگه پیتته وه بۆ لای خوا ی گه وره ..

ئه مه ش له به ر ئه وه یه که نویت کردن یه کیکه له کۆله که کانی ئاین و نیشانه ی جیا کردنه وه ی مرۆقی ئیمانداره له مرۆقی بی ئیمان و کافر :

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ)) (٤٧).

واته : به لینی نیوان ئیمه ی موسلمان و بی باوه ره کان بریتی یه له نویت جا هه رکه سی وازی لیبیتت ئه و کوفری کردوه .

جا ئه گه ر پیاویک پاش جووت بوونی له گه ل خیزانیدا خۆی نه شوات و نویت هه کانی ئه نجام نه دات ئایا ئه و پیاوه چ جیاوازیه کی هه یه له گه ل پیاویکی کافر و بی باوه ردا که ئه ویش خۆی ناشوات و نویت ناکات !!؟

هه روه ها خوا ی گه وره له قورئاندا فه رموویه تی : ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَعَآتُوا

الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ ۗ﴾ [التوبة] .

واته : جا نه گهر ته و به بکهن و نوښت بکهن و زهکات بدهن نه و نه وانه براتان له دين و نايندا .

که واته نه گهر ته و به نه کات و نوښت نه کات نه و نه و به برابري دیني و موسلمانان پراست و دروست حساب ناکریت بویه براده ریتي و هاو له یتي و هاوسه ریتي و خیزانداريتي له گه ل که سي وادا ناکریت ، به لکو د بیت دووری لیبگریت تاوه کو ته و به ده کات و نوښت په کاني ده کات له پاش خوشوردن .

جا له بهر نه مه یه له کاتي ماره بریندا پرسیار له هه ردوو لا (کورپ و کچ) ده کریت نایا نوښت ده که ن یان نا ؟ چونکه نه گهر به کیکیان نوښت نه کات نه و ناییت نه و کچه ماره بکریت له و کورپه تاوه کو ته و به نه کات و نوښت په کاني نه نجام نه دات .

وه نه گهر کچه که ماره کرا له کورپه که به و مه رجه ی که و نوښت ده کات یان به و مه رجه ی که و نوښت بکات نه گهر له پیش ماره برینه که نوښتی نه کرد بیت نه و به م مه رجه نه و نافرته ته حال ل ده بیت بو نه و پیاوه .. نه گینا نه گهر پیاوه که یان نافرته ته که نوښتی نه کرد نه و حال ل نی یه بویان پیکه وه جووت ببن به به لگه ی نه م فه رموده یه :

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمویه تی : ((أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهٖ مَا اسْتَحَلَلْتُمْ بِهٖ الْفُرُوجِ)) (٤٨).

واته : چه قترین و شایسته ترینی نه و مه رجه انهی که و وه فاداربن له ناستیدا نه وه یه که دامینی نافرته تیکی پی حال ل ده بیت بو تان .

جا گرنه گترین و ناسکرترینی مه رجه کاني ماره کردنی کچیکی موسلمان له کورپکی موسلمان و حال ل بوونیان بو یه کتری نه وه یه که نوښت بکهن ، بویه نه گهر به کیکیان نوښتی نه کرد چ پیاوه که بیت یان نافرته ته که یا خود نه گهر هه ردووکیان نوښتیان نه کردن نه و حال ل نی یه بویان له گه ل یه کتردا جووت ببن و کو ببنه وه ، چونکه مه رجه ی حال ل

بوونی دامین و عوره تی ئافره ته که بو ئه و پیاوه - که نویژ کردنه - مه وجود نی یه !
که واته حه لال نین بو یه کتری ، خواش زاناره .

۲ - دوا خستنی خوڤوردن (غوسل کردن) له پاش له شگران بوون (جووت بوون)
حه رام نی یه به مرجیک کاریگه ری نه بیته بو سهر ئه نجامدانی نویژه کان له کاتی خویندا ،
جا ئه گه ر کاتی نویژیک له نویژه فه رزه کان هات و توش له شگران بوویت ئه و ده بیته
(فه رزه) خو ت بشوویت بو ئه وه ی بتوانیت نویژه که ت له کاتی خویدا ئه نجامده یته .

به لام له گه ل ئه وه شدا که دوا خستنی (غوسل کردن) له پاش (جووتبوون) حه رام
نی یه - به مه رجیک کاریگه ری نه بیته بو سهر ئه نجامدانی نویژه کان له کاتی خویندا -
ئه و باش نی یه دوا بخریته به لکو باشتر وایه و سوننه ته موسلمان زوو خو ی بشوات و
غوسل بکات بو ئه وه ی له شی پاک بیته ، چونکه موسلمان پیویستی به زیکر کردنی
خوای گه وره و خواردن و خواردنه وه و خه وتن هیه ، ئه م کاره نه ش باش نی یه
(مه کروهه) به

له شگرانی یه وه ئه نجام بدرین ..

به لگه بو ئه م وتانه :

۱ - به لگه ی ئه وه ی که دوا خستنی (غوسل کردن) له پاش (جووتبوون) حه رام نی یه :

— عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ : ((قَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ فِي

رَمَضَانَ وَهُوَ جُنْبٌ مِنْ غَيْرِ حُلْمٍ فَيَغْتَسِلُ وَيَصُومُ))^(۴۹).

واته : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) کاتی ده رکه وتنی فه جری (کاتی نویژ به یانی) ی

پیده گه یشته له ره مه زاندا هیشتا ئه و له شگران بوو به بی خه و بینین (واته له شگران
بوونه که ی به هوی خه و بینینه وه نه بووه به لکو به هوی چونه لای خیزانه وه بووه وه ک له
فه رمووده ی دوومدا هاتووه) ئه نجا غوسلی ده کرد و پوژووی ده گرت .

^(۴۹) صحیح البخاری رقم : ( ) و صحیح مسلم رقم : ( ) واللفظ لمسلم .

وه له ریوایه تیکی تردا عائیشه خوی لی پازی بیټ فهرموویه تی : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنْبٌ مِنْ أَهْلِهِ ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ))^(۵۰).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) کاتی ده رکه وتنی فه جری پیده گه یشته هیشتا ئه وه له شگران بوو به هوی چونه لای خیزانیه وه ئه نجا غوسلی ده کرد و پوژووی ده گرت .
— وَعَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنَامُ وَهُوَ جُنْبٌ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَمَسَّ مَاءً))^(۵۱).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده خوت به له شگرانی یه وه به بی ئه وه ی ئاوی بدات (واته به بی ده ست نوژی و خوشوردن) .

له م فهرمووده یه دا ئه وه مان ده ست ده که ویټ که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) له پاش چونه لای خیزانی غوسلی دوا خستوو تا کاتی نوژی به یانی هاتوو ئه نجا بو نوژی به یانی خوی شوستوو (غوسلی کردوو) .

۲ - به لام دوا خستنی خوشوردن (غوسل کردن) له پاش له شگران بوون بو ماوه یه کی زور و به به رده وامی کاریکی نابه جی و باش نی یه به به لگه ی ئه م فهرمووده یه :
پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((ثَلَاثَةٌ لَا تَقْرُبُهُمُ الْمَلَائِكَةُ : الْجُنْبُ وَالسَّكَرَانُ وَالْمُتَضَمِّخُ بِالْخَلْقِ))^(۵۲).

واته : سی که س هه ن فریشته کان نزیکیان نابنه وه : له شگران و سه رخوش و ئه وه که سه ی که خوی گرتوو له بوئی زه عفران .

^(۵۰) صحیح البخاری رقم : ( ) و صحیح مسلم رقم : ( ) واللفظ للبخاری .

^(۵۱) صحیح ابی داود رقم : (۲۱۳۹) .

^(۵۲) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۱۸۰۴) .

سوودیك : بو زانیاریت : شیخ ئه لبانی په حمه تی خوی لی بیټ هه ر له شه رحی ئه م فهرمووده یه دا فهرموویه تی : (الخلوق طيب معروف مركب يتخذ من الزعفران وغيره من أنواع الطيب وتغلب عليه الحمرة والصفرة ، وإنما نهى عنه لأنه من طيب النساء) [سلسلة الأحاديث : (۴ / ۴۱۷)] .

واته : خه لوق جوړه بوئیکی زانراوی و گپراوویه له زه عفران و جگه له ویش له جوړه کانی تری بوون ده گپریته وه و زیاتر په نکی سووری و زه ردی به سه ریا زاله ، وه له بهر ئه وه قه ده غه ی کردوو له پیاوون چونکه بوئیکی تاییه ته به ئا فره تانه وه

شیخ ئەلبانی پرهحمهتی خوای لیبیت له شهرعی ئەم فهرمووده یه دا فهرموویهتی :
(والجنب معروف ، وهو الذي يجب عليه الغسل بالجماع وبخروج الماء الدافق ، ولعل المراد به هنا الذي يترك الاغتسال من الجنابة عادة فيكون أكثر أوقاته جنباً ، وهذا يدل على قلة دينه وخبث باطنه)^(۵۳).

واته : له شگران زانراوه بریتی یه له و کهسه ی که پیویسته (واجبه) له سهری غوسل بکات دواى جووت بوون و ده رچونی ئاو هه لقولاو لیه وه ، وه له وانیه له فهرمووده یه دا مه بهستی ئەو کهسه بیته که واز دینیت له غوسل کردنی له شگرانی وهک پیشه و عادهت و زۆربه ی کاته کانی له شگرانه ، وه ئەمهش به لگه یه له سه ر که م دینی و پیسیتی ناخی ئەو کهسه .

منیش ده لیم : ئایا ئەگەر که سیك زۆربه ی کاته کانی له شگران بیته و ئەمهش به لگه بیته له سه ر که م دینی و پیسیتی ناخی ! ئەی ئایا ئەگەر که سیك به رده وام به له شگرانی بمینیتته وه و غوسل دهرنه کات ئایا ئەم کهسه بی دین و پیس نی یه ؟!!!
که واته له م فهرمووده یه شه وه ئەوه مان ده ست ده که ویت که وا زۆر مانه وه به له شگرانی و دوا خستنی غوسل کردن بو ماوه یه کی زۆر و به رده وام به بی عوزر به لگه ی که م دینی و پیسیتی ناخی مرۆقه بو یه فریشته کانیش لی نزیك نابنه وه و دووری لیده گرن .

۳ - وه ئەگەر که سیك له کاتی له شگرانیدا (پیش خوشوردن) ویستی بخه ویت یان خواردن بخوات یان دووباره بچیتته وه لای خیزانی بو جووت بوون : ئەوا سوننه ته و باشتره له پیشدا ده ست نویتز بگریته (هه رچه نده له شیشی گرانه) ئەنجا ئەو کارانه ئەنجام بدات به به لگه ی ئەم فهرموودانه ی خواره وه :

— عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنْبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ)) (٥٤).

واته : پیغه مبهەر (ﷺ) ئە گەر بیوبستایه بخهویت له کاتی کدا که له شگران بووایه ئەوا پیش ئەوهی که بخهویت دهستنوژی دهگرت وهک چۆن دهستنوژی بگریت بو نوژی .

— وَعَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ جُنْبٌ تَوَضَّأَ)) (٥٥).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئە گەر بیوبستایه خواردنیک بخوات له کاتی کدا که له شگران بووایه ئەوا دهستنوژی دهگرت .

— وَعَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ وَهُوَ جُنْبٌ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ)) (٥٦).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئە گەر بیوبستایه خواردنیک بخوات یان بخهویت له کاتی کدا که له شگران بووایه ئەوا دهستنوژی دهگرت وهک چۆن دهستنوژی بگریت بو نوژی .

— وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ (رضي الله عنه) : ((أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) طَافَ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ وَكَانَ يَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ ، فَقِيلَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا تَجْعَلُهُ غُسْلًا وَاحِدًا ؟ فَقَالَ : هُوَ أَزْكَى وَأَطْيَبُ وَأَطْهَرُ)) (٥٧).

واته : پیغه مبهەر (ﷺ) شهویک پویشته لای هه موو خیزانه کانی و لای هه موو یه کیکیان خویی ده شوست ، پی و ترا : ئەهی پیغه مبهری خوا ئەهی بو به یه کجار یهک غوسل ناکهیت ؟ فهرموی : ئەمه پاک تره .

(٥٤) صحیح مسلم رقم : (٧٢٥) .

(٥٥) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (٥٩١) .

(٥٦) صحیح سنن النسائي رقم : (٢٥٥) .

(٥٧) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (٥٩٠) .

پ۳۲ / کهسی نویتنه کهر چی سزایه کی بو دانراوه له روژی دوایدا ؟

وهلام /

نویت کردن یه کیکه له کوله که کانی ناین :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ : شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ)) (۵۸).

واته : ئیسلام له سهر پینج پایه بنیات نراوه : شایه تی دان به وهی که : هیچ

په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیت جگه له خوا وه به راستی (محمد ﷺ)

پیغه مبهری خوایه ، وه کردنی نویت به پیکوپیک ، وه زه کات دان ، وه پوژووگرتنی

مانگی په مهزان ، وه چه جکردنی مالی خوا .

وه نویت کردن نیشانه ی جیا کردنه وهی مروقی ئیمانداره له مروقی بی ئیمان و کافر :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ)) (۵۹).

واته : به ئینی نیوان ئیمه ی موسلمان و بی باوه په کان بریتی یه له نویت جا هه رکه سی

وازی لیبینیت ئه وا کوفری کردووه .

وه نویت کردن یه کیکه له مه رجه کانی برایه تی ناینی :

خوای گه وره له قورئاندا فهرموویه تی : ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَعَآتُوا الزَّكَاةَ

فَاخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ ﴿۱۱﴾ [التوبة] .

واته : جا ئه گه ر ته وبه بکه ن و نویت بکه ن و زه کات بده ن ئه وا ئه وانه براتان له دین و

نایندا .

(۵۸) صحیح البخاری رقم : ( ) و صحیح مسلم رقم : ( ) و صحیح سنن الترمذی رقم : ( ) و اللفظ له .

(۵۹) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۴۱۴۳) .

له بهر هه موو ئه مانه و چه ندین به لگهی تریش نویژ نه کردن تاوانیکی زور گه وره و ترسانه و سزاکه شی زور سهخت و نارپه حه ته :

* سزای که سانی که منته رخم له نویژه کانیاندا :

خوای گه وره له قورئاندا فه رموو یه تی : ﴿ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴾ ٤ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ

سَاهُونَ ﴿٥﴾ [الماعون] .

واته : فهوتان و نه مان و تیاچوون (یان دۆلئیک له دۆله کانی دۆزه خ) بو ئه و نویژ گه رانه ی که وا له نویژه کانیاندا که منته رخم من .

ئه گه ر ئه مه سه سزای نویژ گه رانییک بیته که وا که منته رخم می ده که ن له نویژه کانیاندا ! ئایا ده بیته سزای ئه و که سانه چۆن بیته که وا هه ر نویژ ناکه ن ؟ !
* سزای که سانی نویژنه کهر :

خوای گه وره له قورئاندا باسی دۆزه خ یه کان ده کات که وا کاتییک به هه شتی یه کان پرسیاریان لییان کرد : ﴿ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴾ ٤٢ ﴿٤٢﴾ .

واته : چی ئیوه ی هیئاوه ته ناو سه قه ره وه (ناویکه له ناوه کانی جه هه ننه م) ؟

ئه وانیش له وه لامدا ده لیین : ﴿ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴾ ٤٣ ﴿٤٣﴾ [المدرثر] .

واته : ئیمه له و که سانه نه بووین که وا نویژیان ده کرد ..

نویژ فهوتانندن :

پ ٣٣ / من ته مه نم ٤٤ ساله ، وه له ته مه نی ٢٦ سالی یه وه ده ستم به نویژ

کردن کردوو ، ئایا ئه و نویژانه پیش ئه و ته مه نه فهوتاو ئه بی بیگی رمه وه یان نا ؟
- ئه گه ر له ته مه نیکی دره نگدا ده ست بکه یت به نویژ کردن ئایا نویژه کانی پیش

ئه و ته مه نه ئه بی بیگی رته وه ؟ ئه گه ر نا ئایا بهر لیخوشیوون ئه که ویت یان چی ؟

وه لام /

هۆکاری نویژ فهوتانندن ده بیته دوو به شه وه :

۱ - یان ئه وه یه با وه پری به ئیسلام نه بووه بویه نویژی نه کردووه .

۲ - یان ئه وه یه که به هوی ته مبه لی و خه مساردی و که مته رخه میه وه نویژی

نه کردووه .

- جا ئه گهر هۆکاری نویژ نه کردنه که با وه پ نه بوون بیته به ئیسلام یان به فه رزیتی

نویژ ، ئه واه قه زاکردنه وه ی ئه و نویژه فه وتاوانه ی له سه ر نی یه چونکه پاش موسلمان

بوون نویژ کردن فه رز ده بیته له سه ری .

- وه ئه گهر هۆکاری نویژ نه کردنه که ته مبه لی و خه مساردی و که مته رخه می بیته ئه واه

قه رزاری ئه و نویژه فه وتاوانه یه به لام ئایا چی بکات بو ئه وه ی ئه و تاوانه له سه ر خوی

لابات ؟

له وه لامدا ده لیم :

یه که م : قه زاکردنه وه ی نویژی فه وتاوه به هوی ته مبه لی و خه مساردی و

که مته رخه می یه وه نی یه له ئیسلامدا چونکه هیچ به لگه یه که له م باره یه وه نه هاتوو له

قورئان و سوننه تدا .

دووهم : به لام پیویسته له سه ر ئه و که سه که بو ماوه یه که نویژی فه وتاوه که واه

نویژی سوننه ت زور بکات بو ئه وه ی ئه و نویژه سوننه تانه جیی نویژه فه رزه فه وتاوه کان

بگرنه وه .

به لگه ش بو ئه مه بریتی یه له م فه رموده یه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ : ((إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ ، فَإِنْ انْتَقَصَ

مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ : انظُرُوا هَلْ لِعِبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ ؟ فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنْ

الْفَرِيضَةِ ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ)) (٦٠).

واته : یه کهم شت کهوا لیپرسینه وهی عهبدی له سه ر بکریت له قیامه تدا له کرده وه کانیدا بریتی یه له نویژه کانی، جا نه گه ر به چاکی و ریکی نه جامیانی دابیت نه واه سه رفیراز و سه رکه توو ده بییت، وه نه گه ر خراپ بییت و که موکوری تییدا بییت نه واه بی ئومید و خه سارومه ند ده بییت، وه نه گه ر هه ندیک نه قوسانی له فه رزه کانیدا هه بییت (واته : به کاملی هه مووی نه جامنه دابیت) نه واه خوی گه وره ده فه رمویت : برونن بزنان ئایا عه بده کهم نویژی سوننه تی هه یه ؟ به و سوننه تانه نه قوسانی یه کانی نویژه فه رزه کانی بو ته واه و کامل ده کریت، نه جا هه موو کرداره کانی به م شیوه یه لیده کریت .

وه (شیخ الإسلام ابن تیمیة) له م باره یه وه فه رموویه تی : (تارك الصلاة عمداً لا یشرع له قضاؤها ولا تصح منه ، بل یكثر من التطوع) (۶۱).

واته : نه و که سه ی که واه به نه نقه ست (عمداً) واز له نویژه ده هینیت دروست نی یه بو ی به قه زا بیانکاته وه و لیشی وه رناگریت، به لکو ده بییت نویژی سوننه ت زور بکات . هه روه ها (ابن حزم) یش فه رموویه تی : (وَأَمَّا مَنْ تَعَمَّدَ تَرَكَ الصَّلَاةَ حَتَّى خَرَجَ وَقْتُهَا فَهَذَا لَا يَقْدِرُ عَلَى قَضَائِهَا أَبَدًا ، فَلْيُكْثِرْ مِنْ فِعْلِ الْخَيْرِ وَصَلَاةِ التَّطَوُّعِ لِيُثْقَلَ مِيزَانُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَلِيُتَبَّ وَليَسْتَغْفِرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ) (۶۲).

واته : نه و که سه ی که واه به نه نقه ست (عمداً) واز له نویژه ده هینیت تا وه کو کاته که ی به سه ر ده چییت، نه واه نه مه هه رگیژ ناتوانییت به قه زا بیکاته وه به هه تاهه تایی، به لکه با کرداری چا که و نویژی سوننه ت زور نه جام بدات، بو نه وه ی ته رازوی چا کانی قورس بییت له پوژی قیامه تدا، وه با ته وبه بکات و داوی لیبوردن و لیخوشبوون له خوا بکات . بو زانیاری زیاتر له م بواره دا نه واه بابه تی : (ئایا نویژی (فه رن) نه گه ر فه وتا قه زا ده کریته وه ؟) له گو فاری ریگی پاستدا بخوینه ره وه / ژماره (۸) لاپه ره : (۵۶ - ۵۷) .

(۶۱) الفتاوی الکبری : (۵ / ۳۱۹) .

(۶۲) المُحلی بالآثار : (۱ / ۸۵۹) .

پ۳۴ / من ماوهی چوار مانگه دورم له نویژ کردن ئیستا دواى ئه نجام دانی چهند

کاریکی دوور له ئیسلام ئهمهویت نویژ بکه م ، ئایا چی بکه م بو ئه وهی زیاتر بهردهوام
بم ؟

وهلام /

پیویسته ئه م کارانه بکهیت :

یه که م : تهوبه کردن و په شیمان بوونه وه له هه موو ئه و چهند کاره دوور له ئیسلامه

که ئه نجامت داوون به تایبته له نویژ نه کردنت ، تهوبه ش به م شیوهیه ده بیته :

أ / په شیمان بوونه وه له تاوانه کانت .

ب / وازهینان له تاوانه کان .

ج / برپار دان بو ئه نجامنه دانیان له داهاتوودا .

دووه م : دهست ده که یته وه به ئه نجام دانی نویژه کانت له کاتی خویندا و به

جه ماعت له مزگه وتدا .

سییه م : دهستکردن به چاکه کاری و نزیك بوونه وه و تیکه لاوی کردنی چاکه کاران و

دوور که وتنه وه له خراپه کاری و خراپه کاران :

چونکه له ئایه تهکانی (سورة الفرقان) دا خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿... إِلَّا مَنْ تَابَ

وَأَمَّنْ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا...﴾ [الفرقان] .

واته : ئیلا که سیك نه بیته که وا تهوبه دهکات و ئیمان و باوهر دههینیت و کرده وهی

چاکه دهکات .

وَعَنْ أَبِي طَوِيلٍ شَطَبِ الْمَمْدُودِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ : ((أَرَأَيْتَ رَجُلًا عَمِلَ

الذُّنُوبَ كُلَّهَا ، فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهَا شَيْئًا ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَمْ يَتْرُكْ حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا أَتَاهَا ، فَهَلْ لَهُ

مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : فَهَلْ أَسَلَمْتَ ؟ قَالَ : أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ،

وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قَالَ : نَعَمْ ، تَفْعَلُ الْخَيْرَاتِ وَتَتْرُكُ السَّيِّئَاتِ ، فَيَجْعَلُكَ اللَّهُ لَكَ خَيْرَاتٍ

كَلْهِنَّ ، قَالَ : وَغَدْرَاتِي وَفَجْرَاتِي ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ حَتَّى تَوَارَى)) (٦٣).

واته : (أبي طويل) هات بۆ لای پیغه‌مبهر (ﷺ) و وتی : هه‌والم بده‌ری سه‌باره‌ت به که‌سیک که‌وا هه‌موو تاوانه‌کانی کردبیئت و هچیانى به‌جی‌نه‌هیشتبیئت وه ئه‌و که‌سه له تاوانکاریدا هیچی به‌جی‌نه‌هیشتبیئت ئیلا کردبیئتی ، ئایا ئه‌و که‌سه بۆی هه‌یه ته‌وبه بکات ؟

پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رمووی : ئایا توّ موسلمان بوویت ؟

وتی : من شایه‌تی ده‌ده‌م که‌وا هیچ په‌رستراویک نی‌یه شایسته‌ی په‌رستن بیئت ئیلا خوا نه‌بیئت و توّش پیغه‌مبهری خوات .

پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رمووی : ئه‌گه‌ر کاری خیر و چاکه بکه‌یت و وازبیئت له خراپه و تاوانه‌کان ئه‌وا خوا هه‌موویت بۆ ده‌کات به‌چاکه .

وتی : ئه‌ی غه‌در و خیانه‌ت و تاوانکاری‌یه‌کانمیش ؟

پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رمووی : به‌لی .

وتی : خوا چه‌ند گه‌وره‌یه (الله أكبر) .

له به‌ر ئه‌مه ئه‌و کابرایه به‌رده‌وام ده‌یوت : خوا چه‌ند گه‌وره‌یه (الله أكبر) تاوه‌کو له پیش چاو وون بوو .

هه‌روه‌ها پیغه‌مبهر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ((أَتَقِي اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ ، وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ

تَمَحُّهَا ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ)) (٦٤).

واته : له خوا بترسه و خۆپاریزی بکه له تاوان له هه‌ر کویک هه‌بیئت ، وه به‌دوای

تاوان و خراپه‌دا خیر و چاکه‌یه‌ک بکه بۆ ئه‌وه‌ی بیسرپێته‌وه ، وه هه‌لسوکه‌وت بکه له‌گه‌ڵ

خه‌لدا به‌ره‌وشتی چاک و جوان .

(٦٣) المعجم الكبير للطبراني رقم : (٧٠٨٥) وصحيح الترغيب والترهيب رقم : (٣١٦٤) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم :

(٣٣٩١) .

(٦٤) صحيح سنن الترمذي رقم : (٣٥٥) .

وه ئامۆژگاری ئه و که سانه ده که م که به م تاوانه و جگه له مهش گرفتار بوون که و

ئه م کارانه ی خواره وه ئه نجام بدهن بو ئه وه ی پزگاریان ببیت له تاوانه کانیان :

چواره م : وازهینان و دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی هاوه ل و براده ری خراپ و

تاوانبار و دوور له خوا ، وه به پیچه وانه شه وه نزیک بوونه وه و تیکه لاوی کردنی هاوه ل و

براده ری خوا ناس و چاکه کار ، چونکه هاوه ل و براده ر کاریگه ریان هه یه بو دوور

که وتنه وه له تاوان به به لگه ی ئه م فه رموده یه : پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی : ((إِنَّمَا

مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ

يُحْدِثُكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ،

وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً)) (٦٥).

واته : نمونه ی هاوه لی چاک و هاوه لی خراپ : وه کو هه لگری بو نی میسک (واته بو ن

فرو ش) و فو کار به کوورده دا (واته ئاسنگه ر) وایه ، جا هه لگری بو نی میسک یان له و

بو نه ت پی ده به خشی ت یان لی ی ده کپی ت یان بو نی خو شی لی ده بینیت و هه لیده مژی ت ،

به لام فو کار به کوورده دا یان جله کانت ده سوتینی ت یان بو نی پی سی لی ده بینیت و

هه لیده مژی ت .

هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی : ((لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا

تَقِيًّا)) (٦٦).

واته : هاوه لی تی ئیماندار نه ببیت نه یکه یت ، وه با که س خواردنت نه خوات ئیلا

که سیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه ببیت .

پینجه م : دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی ئه و شوین و جیگایه ی که و تاوانی تی دا

ده ست ده که ویت ، به به لگه ی فه رموده ی ئه و که سه ی که و سده که سی کوشت و

پاشان ته و به ی کرد : پیغه مبه ر (ﷺ) پی ی فه رموو : ((اَخْرُجْ مِنَ الْقَرْيَةِ الْخَبِيثَةِ الَّتِي أَنْتَ

(٦٥) صحيح البخاري رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٢٨) من حديث أبي موسى ، واللفظ المذكور لمسلم .

(٦٦) صحيح أبي داود رقم : (٤٨٣٢) .

فِيهَا إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ قَرِيَةً كَذَا وَكَذَا [فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ] فَاعْبُدْ رَبَّكَ [مَعَهُمْ] فِيهَا ،
[وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوْءٌ] ((^(٦٧)).

واته : ده رچوو له و گونده پیسه ی که تو تییدا ده ژیت و برؤ بو ئه و گونده چاکه ی

که وا خه لکانیکی تییدایه خوا ده په رستن و توش له گه ل ئه واندا خوی په روه ردگارت
په رسته تییدا ، وه نه گه ریته وه بو زه ویه که ی خوت چونکه خه لکه که ی خراپه .

شه شه م : ده بییت نویژی سوننه ت زور بکه ییت بو ئه وه ی جیگای نویژه فه رزه

فه وتاوه کانت بو پر بکاته وه ، به لگه ش بو ئه مه بریتی یه له م فه رموده یه ی پیغه مبه ری
خوا (ﷺ) :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ : ((إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ
الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ
وَخَسِرَ ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ : انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ ؟
فِيكَمَّلَ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ)) ((^(٦٨).

واته : یه که م شت که وا لی پرسینه وه ی عه بدی له سه ر بکریت له قیامه تدا له

کرده وه کانیدا بریتی یه له نویژه کانی، جا ئه گه ر به چاکی و پیکی ئه نجامیانی دابیت ئه وا
سه رفیراز و سه رکه توو ده بییت، وه ئه گه ر خراپ بییت و که موکوری تییدا بییت ئه وا بی ئومید

و خه سارومه ند ده بییت، وه ئه گه ر هندیک نه قوسانی له فه رزه کانیدا هه بییت (واته : به

کاملی هه مووی ئه نجامنه دابیت) ئه وا خوی گه وره ده فه رمویت : بپوانن بزنانن ئایا

عه بده که م نویژی سوننه تی هه یه ؟ به و سوننه تانه نه قوسانی یه کانی نویژه فه رزه کانی بو

ته واو و کامل ده کریت، ئه نجا هه موو کرداره کانی به م شیوه یه لیده کریت .

وه (شیخ الإسلام ابن تیمیة) له م باره یه وه فه رمویته تی : (تارك الصلاة عمداً

لا یشرع له قضاؤها ولا تصح منه، بل یكثر من التطوع) ((^(٦٩).

^(٦٧) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (٢٦٤٠) .

^(٦٨) صحیح سنن الترمذی رقم : (٤١٣) .

^(٦٩) الفتاوی الکبری : (٥ / ٣١٩) .

واته : ئەو که سهی کهوا به ئەنقهست (عمداً) واز له نوێژ دههینیت دروست نییه بۆی

به قهزا بیانکاتهوه و لیشی وهرناگیریت، به لکو ده بییت نوێژی سوننهت زۆر بکات .

ههروهها (ابن حزم) یش فهرموویهتی : (وَأَمَّا مَنْ تَعَمَّدَ تَرْكَ الصَّلَاةِ حَتَّى خَرَجَ وَقُتُّهَا فَهَذَا لَا يَقْدِرُ عَلَى قَضَائِهَا أَبَدًا ، فَلْيُكْثِرْ مِنْ فِعْلِ الْخَيْرِ وَصَلَاةِ التَّطَوُّعِ لِيُثْقَلَ مِيزَانُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَلْيَتُبْ وَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ) (۷۰).

واته : ئەو که سهی کهوا به ئەنقهست (عمداً) واز له نوێژ دههینیت تاوه کو کاته کهی

به سهر دهچیت، ئەوا ئەمه هه رگیز ناتوانیت به قهزا بیکاتهوه به هه تاهه تایی، به لکه با کرداری چاکه و نوێژی سوننهت زۆر ئەنجام بدات، بۆ ئەوهی ته رازووی چاکاکانی قورس بییت له پۆژی قیامه تدا ، وه با تهوبه بکات و داوی لیبوردن و لیخۆشبوون له خوا بکات .

پ ۳۵ / ئایا ئەگەر کهسی نوێژ قه رزار بی ئەتوانی نوێژی سوننهت بکات ؟ چونکه

چهند بۆچوو نیک ههیه ئەلی تا نوێژی فه رزت لابی بۆت نییه نوێژی سوننهت بکهیت ، هیوادارم وهلامم بده نهوه .

وهلام /

به لی دهتوانیت نوێژی سوننهت بکات به لکو ده بییت نوێژی سوننهت زۆر بکات بۆی

ئوهی جیی نوێژه فه رزه فه وتاوه کانی بۆ بگریته وه .

وه که ده لین : (تا فه رز وه ستاوه سوننهت به تاله) ئەوا مه به ست ئەوهیه له کاتی کدا

که قامهت ده کریت بۆ نوێژی فه رز نابیت خۆت مه شغول بکهیت به سوننه ته وه بۆ ئەوهی

له فه رزه که دوانه که ویت له بهر ئەم فه رموده یه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که فه رموویه تی

: ((إِذَا أُقِيِمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ)) (۷۱).

واته : ئەگەر قامهت کرا بۆ نوێژ ئەوا هه یچ نوێژیک دروست نییه ئیلا نوێژه فه رزه که

نه بییت .

(۷۰) المُحَلَّى بِالْأَثَارِ : (۱ / ۸۵۹) .

(۷۱) صحیح البخاری رقم : ( ) و صحیح مسلم رقم : ( ) .

بہ لام خہ لکی لہ م وتہ یہ (تا فہرز و ہستاوہ سوننہت بہ تالہ) بہ ہلہ تیگہ یشتون
یان بہ ہلہ تیگہ ینراون .

بۆ زانیاری زیاتر فہ توکانی پیشوتر بخوینہ رہوہ .

* حوکمی نویژی جومعہ :

پ۳۶ / ئایا نویژی جومعہ فہرزہ ؟ زہ حمہت نہ بی بہ بہ لگہوہ و ہلامان بدہ نہوہ

وہ لام /

نویژی جومعہ فہرزہ لہ سہر ہموو موسلمانیک ئیلا ئہ م پینج کہ سہ نہ بیٹ :

۱ - ئافرہت . ۲ - مندال . ۳ - موسافیر . نہ خویش . ۵ - کویلہ .

چونکہ خوی گہورہ فہرمانی کردوہ بہ ئامادہ بوونی نویژی جومعہ و فہرموویہ تی :

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۹﴾﴾ [الجمعة] .

واتہ : ئہی ئہو کہ سانہی کہ باوہ پرتان ہیناوہ ئہ گہر بانگرا بۆ نویژ لہ پوژی

جومعہ دا ئہوا بپوین بۆ ئامادہ بوونی زیگری خوا (واتہ : نویژی جومعہ) و وازبیین لہ کرین

و فروشتن ئہوہ چاک ترہ بۆتان ئہ گہر بزانتن .

وہ پیغہ مہر (ﷺ) فہرموویہ تی : ((الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَىٰ كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا

أَرْبَعَةً : عَبْدٌ مَمْلُوكٌ ، أَوْ امْرَأَةٌ ، أَوْ صَبِيٌّ ، أَوْ مَرِيضٌ)) (۷۲) .

واتہ : نویژی جومعہ حق و واجبہ لہ سہر ہموو موسلمانیک بہ جماعت تہ نہا ئہم

چوارہ نہ بیٹ : کویلہ یہک خاوہنی ہہ بیٹ یان ئافرہت یان

مندال یان نہ خویش .

ہرہوہا پیغہ مہر (ﷺ) فہرموویہ تی : ((لَيْسَ عَلَى الْمُسَافِرِ جُمُعَةٌ)) (۷۳) .

واته : نوئیژی جومعه له سهر موسافیر نی یه .

پ٣٧ / ئایا نوئیژی نیوه پۆ ده کریتتهوه له دواى جمعه ؟ به به لگه ی ته واوه وه

وهلامان بده نه وه .

وهلام /

نه خیر ناکریتته وه ، ئه گهر موسلمانیک به جه ماعت نوئیژی جومعه ی ئه نجام دا ئه وا نوئیژی نیوه پۆی له سهر ده که ویت ، به لام ئه وانه ی که دواى ته وتاو بوونی جومعه نوئیژی نیوه پۆ ده که نه وه ئه وا له بهر دوو هۆکاره :

أ / ئه وانه ده لاین یان وا تیگه یه نراون که وا ئه گهر ئه و موسلمانانه ی که نوئیژی جومعه ئه نجام ده دن ژماره یان له (١٢) که س وه هه ندیکیش ده لاین له (٤٠) که س که متر بن ئه وا به ئه نجامدانی جومعه نیوه پۆیان له سهر ناکه ویت چونکه به لای ئه وانه وه گه یشتن به و ژماره یه مهرجه بۆ دروستیتی جومعه که ، به لام ئه مه راست نی یه چونکه به لگه ی صه حیح و صه ریحی له سهر نه هاتوو وه هه موو ئه و فه رموودانه ی که کراون به به لگه یان (صه ریح) نین وه یان لاواز و (ضعیف) ن^(٧٤).

ب / وه هه ندیکى تره هه ن ده لاین : له شاریکدا ته نها نوئیژی جومعه ی مزگه وتی گه وره ی ئه و شاره راسته و ته واوه و نوئیژی جومعه ی باقی تری مزگه وته کانی ئه و شاره ته واو نی یه و ده بییت نیوه پۆ بکه نه وه ، هه روه ها ئه مه ش بۆ چونیکى هه له یه و ه یچ به لگه یه ک نی یه پشتراستی بکاته وه .

که واته دوباره کردنه وه ی نیوه پۆ له دواى جومعه بیدعه یه ، چونکه کاریکی بی بنه وا و بی به لگه یه و که س له سه له فیش ئه م کاره ی نه کردوو ه^(٧٥).

^(٧٤) پروانه : "سبل السلام" : (٣ / ١٣٠) و "نیل الأوطار" : (٦ / ٢٤٨ — ٢٥٨).

^(٧٥) پروانه کتیبی : الأجابة النافعة للإمام المحدث الألبانی ص : ( ) .

پ۳۸ / نهو سهعانهی کهوا له رۆژی جومعهدا کرین و فروشتن تیبدا حهرامه

دهکهویته چ کاتیکهوه ؟

وهلام /

حهرامیتی کرین و فروشتن له رۆژی جومعهدا له کاتی بیستنی بانگی جومعهوه (واته بانگی دووهه) دهست پیدهکات تاوهکو نویژی جومعه تهواو دهییت ، به بهلگهی ئەم نایهته :

خوای گهوره فهرموویهتی : ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا

إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ [الجمعة] .

واته : ئەهی ئەو کهسانهی که ئیمانتان هیناوه ئەگه ر بانگدرا بو نویژ له رۆژی جومعهدا ئەوا بپۆن به دەم زیکری خواوه و ئامادهی جومعه ببن و وازیبنن له کرین و فروشتن ئەوه خیرتر و چاکتره بۆتان ئەگه ئیوه بزانی ، وه ئەگه نویژ تهواو بوو ئەوا بلاوه بکهن به سه ر زه ویدا و به دوا ی فهزلی (واته ریزقی) خوادا بگه پین و زیکری خوا زۆر بکهن بو ئەوهی رزگارتان بییت و به خته وه ر ببن .

پ۳۹ / نایا کات و ژماره ی رکاته کانی نویژ به پیی نایهت یان فهرمووده دیاری

کراوه ؟

وهلام /

کات و ژماره ی رکاته کانی نویژ به پیی فهرمووده ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) دیاری

کراوه به پیی چه ندين فهرمووده ، به تايبهت ئەم فهرمووده یه :

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) جَاءَهُ جَبْرِيلُ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ فَصَلَّى الظُّهْرَ حِينَ زَالَتْ الشَّمْسُ ، ثُمَّ جَاءَهُ الْعَصْرُ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْعَصْرَ حِينَ صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ ، ثُمَّ جَاءَهُ الْمَغْرِبُ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْمَغْرِبَ حِينَ وَجَبَتِ الشَّمْسُ ، ثُمَّ جَاءَهُ الْعِشَاءُ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْعِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ ، ثُمَّ جَاءَهُ الْفَجْرُ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْفَجْرَ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ — أَوْ قَالَ حِينَ سَطَعَ الْفَجْرُ — ، ثُمَّ جَاءَهُ مِنَ الْعَدِ لِلظُّهْرِ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ

فَصَلَّى الظُّهْرَ حِينَ صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ ، ثُمَّ جَاءَهُ لِلْعَصْرِ فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْعَصْرَ حِينَ صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلِيهِ ، ثُمَّ جَاءَهُ لِلْمَغْرِبِ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ وَقْتًا وَاحِدًا لَمْ يَزُلْ عَنْهُ ، ثُمَّ جَاءَهُ لِلْعِشَاءِ حِينَ ذَهَبَ نَصْفُ اللَّيْلِ — أَوْ قَالَ ثُلُثُ اللَّيْلِ — فَصَلَّى الْعِشَاءَ ، ثُمَّ جَاءَهُ لِلْفَجْرِ حِينَ أَسْفَرَ جَدًّا فَقَالَ : قُمْ فَصَلِّ الْعِشَاءَ فَصَلَّى الْفَجْرَ ، ثُمَّ قَالَ مَا بَيْنَ هَذَيْنِ وَقْتُ))^(٧٦).

وه سه بارهت به ژماره‌ی رکاته‌کانی نویژی‌ش به هه‌مان شیوه به پی‌ی فه‌رموده‌ی

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دیاری کراوه و پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) خوی به کرده‌وه کردوویه‌تی پاشان به هاوه‌لانی فه‌رمووه : ((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي))^(٧٧).

واته : نویژ بکه‌ن وه‌کو چۆن ده‌بینن من نویژ ده‌که‌م .

* قه‌صر و جه‌مع :

پ. ٤٠ / ئایا نویژی قه‌صر و جه‌مع چۆن ده‌کریت ؟ تکایه به جوانی بو‌مان روون

بکه‌نه‌وه .

وه‌لام /

(قصر) واته : (کورت کردنه‌وه‌ی نویژه چوار رکعاتی‌یه‌کان بو دوو رکعات) .

(جمع) واته : (کوکردنه‌وه‌ی نویژ ، به‌وه‌ی نویژی نیوه‌پۆ له‌گه‌ل نویژی عه‌سرا

کو‌بکه‌یته‌وه جا چ له کاتی نیوه‌پۆدا بی‌ت واته له پاش نویژی نیوه‌پۆ پاسته‌خۆ نویژی

عه‌سریش بکه‌یت ، یان له کاتی عه‌سردا بی‌ت واته له پیش نویژی عه‌سردا نویژی نیوه‌پۆ

بکه‌یت ئه‌نجا پاسته‌خۆ نویژی عه‌سریش بکه‌یت ، به هه‌مان شیوه نویژی مه‌غریب و

عیشاش) .

کورت کردنه‌وه‌ی نویژه چوار رکعاتی‌یه‌کان بو دوو رکعات ته‌نها له کاتی سه‌فه‌ردا

ده‌بی‌ت :

^(٧٦) حدیث صحیح مسند الإمام أحمد رقم : (١٤٩١٢) و صححه الألبانی فی إرواء الغلیل رقم : (٢٥٠) .

^(٧٧) صحیح البخاری رقم : (٦٣١) .

ئەمەش بە مەرجیك دەبیئت كە موسلمان لە سنوری شار یان شارۆچكە یان گوندی نیشته جیبوونی دەر بچیتە دەرەوہ ، بە بی دیاری کردنی ماوہ یان ئەندازە ی دور کەوتنەوہ ی لەو جیگایە ، چونکە ئەمە لە سوننەتی پیغەمبەردا (ﷺ) نەهاتووہ .
 کەواتە ئەوانە ی دەلین : کورت کردنەوہ ی نوێژ بە مەرجیك دروستە کە ئەندازە ی (۷۰) یان (۷۳) یان (۸۰) کیلومتر یان ماوہ ی شەو و پوژیک یان .. یان ... دور کەویتەوہ لە جیگای نیشته جیبووت ! ئەم وتانە هیچ بە لگە یەکی پوونیان لە سەر نەهاتووہ .

خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ...﴾

﴿۱۰۱﴾ [النساء] .

واتە : ئەگەر دەرچوون بە سەر زەویدا بۆ سەفەر ئەوا هیچ تان لە سەر نی یە کەوا هەندیک لە نوێژەکان - واتە : نیوہرۆ و عەسر و عیشا - کورت بکەنەوہ .

(عبد الله) ی کوری ئیمامی (عمر) فەرموویەتی : (لَوْ خَرَجْتُ مِيْلًا قَصَرْتُ الصَّلَاةَ) (۷۸).

واتە : ئەگەر یەك میل (۱۶۰۳ متر) دەر بچمە دەرەوہ ئەوا نوێژ کورت دەکەمەوہ .
 ابن القیم فەرموویەتی : (وَلَمْ يَحُدَّ ﷺ) لِأُمَّتِهِ مَسَافَةَ مَحْدُودَةٍ لِلْقَصْرِ وَالْفِطْرِ ، بَلْ أَطْلَقَ لَهُمْ ذَلِكَ فِي مُطْلَقِ السَّفَرِ وَالضَّرْبِ فِي الْأَرْضِ ... وَأَمَّا مَا يُرْوَى عَنْهُ مِنَ التَّحْدِيدِ بِالْيَوْمِ أَوْ الْيَوْمَيْنِ أَوْ الثَّلَاثَةِ فَلَمْ يَصِحَّ عَنْهُ مِنْهَا شَيْءٌ ... (۷۹).

واتە : پیغەمبەر (ﷺ) ئەندازە یەکی دیاری نەکردووہ بۆ ئوممەتە کە ی بۆ کورت کردنەوہ ی نوێژ و پوژوو نەگرتن ، بە لکو ئەمە ی بۆیان بە پەهای ی هیشتووہ تەوہ بۆ هەر سەفەریك بیئت و بۆ هەر دەرچوونیک بیئت بە سەر زەویدا ...

(۷۸) انظر "المحلى بالآثار" لابن حزم : (۵ / ۱۹ - ۲۰) وفتح الباري : ( ) وأضواء البيان للشنقيطي : (۱ / ۳۷۰) وفقه السنة : (۱ / ۲۸۴) .
 (۷۹) زاد المعاد من هدي خير العباد : (۱ / ۱۸۹) .

وقال الصنعاني : (وَجَوَازُ الْقَصْرِ وَالْجَمْعِ فِي طَوِيلِ السَّفَرِ وَقَصِيرِهِ مَذْهَبٌ كَثِيرٌ مِنْ السَّلَفِ)^(۸۰).

واته : دروستی کورت کردنه وهی نویژ و کوکردنه وهی بو سه فه ری دریژ و کورتیش

بوچوونی زورینه ی سه له فه .

وقال ابن حزم : (وَمَنْ خَرَجَ عَنْ بُيُوتِ مَدِينَتِهِ أَوْ قَرَبَتِهِ أَوْ مَوْضِعِ سُكْنَاهُ فَمَشَى مِيلًا فَصَاعِدًا صَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَلَا بُدَّ إِذَا بَلَغَ الْمِيلَ فَإِنْ مَشَى أَقْلًا مِنْ مِيلٍ صَلَّى أَرْبَعًا)^(۸۱).

واته : هر که سیك له مالله کانی شاره که ی یان گونده که ی یان جیگای

بیشته جیبوونی ده رچووه دهره وه و نهجا به نه اندازه ی یه ک میل (۱۶۰۳ متر) یان زیاتر

پیی کرد و پویشته نه وا دوو رکعات نویژ ده کات ، وه پیویسته بگاته نه اندازه ی یه ک میل ،

وه نه گهر که متر له یه ک میل پیی کرد و پویشته نه وا چوار رکعات ده کات .

وقال الشنقيطي : (يَتَدَىءُ الْمَسَافِرُ الْقَصْرَ إِذَا جَاوَزَ بُيُوتَ بَلَدِهِ ، بَأَن خَرَجَ مِنَ الْبَلَدِ

كَلِهِ ، وَلَا يَقْصِرُ فِي بَيْتِهِ إِذَا نَوَى السَّفَرَ وَلَا فِي وَسْطِ الْبَلَدِ)^(۸۲).

واته : موسافر ده ست ده کات به کورت کردنه وهی نویژ نه گهر مالله کانی شاره که ی

تیپه پ کرد ، به وهی له هه موو شاره که ی دهرچیتته دهره وه ، وه نابیت له مالله که ی خویدا

یان له ناوه راستی شاره که یدا نویژ کورت بکاته وه نه گهر نیه تی سه فه ری هه بوو .

عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ : (خَرَجْنَا مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) مُتَوَجِّهِينَ — هَا هُنَا وَأَشَارَ

بِيَدِهِ إِلَى الشَّامِ — فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ حَتَّى إِذَا رَجَعْنَا وَنَظَرْنَا إِلَى الْكُوفَةِ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ ،

فَقَالُوا : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ هَذِهِ الْكُوفَةُ نُتِمُّ الصَّلَاةَ ؟ قَالَ : لَا حَتَّى نَدْخُلَهَا)^(۸۳).

^(۸۰) سبيل السلام : (۲ / ۴۴۶) .

^(۸۱) "المحلى بالآثار" لابن حزم : (۵ / ۲) .

^(۸۲) أضواء البيان : (۱ / ۳۷۱) وانظر : شرح صحيح مسلم للنووي : (۵ / ۲۰۰) والمحلى : (۵ / ۲) .

^(۸۳) رواه البخاري معلقاً باختصار : (باب يَقْصُرُ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَوْضِعِهِ) وأوصله البيهقي في "السنن الكبرى" رقم : (۵۶۵۶) وانظر :

الفتح : (۲ / ۵۷۰) .

واته : له گه لّ عهلی کورپی ئەبو تالب دا - خوای لی رازی بیّت - ده رچوینه ده ره وه و پرومان کرد له شام ، جا دوو رکعات دوو رکعات نویژی ده کرد تاوه کو گه پراینه وه و سهیری کوفه مان کرد و بینیمان له و کاته دا کاتی نویژ ئاماده بوو ، و ترا : ئەهی فه رمان په وای ئیمانداران ئەمه کوفه یه ئایا نویژه که به ته وای به چوار رکعات ناکه ییت ؟ فه رمووی : نه خیر به رده وام نویژه که مان کورت ده که ینه وه تاوه کو ده پۆینه ژوره وه .

قال الحافظ : (المُرَاد بِقَوْلِهِ : " هَذِهِ الْكُوفَةُ " : أَيُّ فَاتِمَ الصَّلَاةِ ، فَقَالَ : " لَا ، حَتَّى نَدْخُلَهَا " أَيُّ لَا نَزَالَ نَقْصُرُ حَتَّى نَدْخُلَهَا ، فَإِنَّا مَا لَمْ نَدْخُلَهَا فِي حُكْمِ الْمُسَافِرِينَ)^(۸۴).

واته : مه به ست به وته یان : ئەمه کوفه یه ؟ واته : نویژه که ته وای بکه ، فه رمووی : نه خیر به رده وام نویژه که مان کورت ده که ینه وه تاوه کو ده پۆینه ژوره وه ، چونکه تاوه کو نه پۆینه ژوره وه هه ر له حوکمی موسافر داین .

پ ۱ / له چ حاله تیگدا نویژه فه رزه کان کۆده کرینه وه ؟

وه لام /

۱ - ئەگه ر که سیك نیازی سه فه ر کردنی هه بوو له پیش نیوه پۆ ئەوا نویژی نیوه پۆ دوا ده خات بۆ لای نویژی عه سر ئەنجا له کاتی عه سرا هه ردووکیان کۆده کاته وه دوو رکعات نویژی نیوه پۆ ده کات پاشان دوو رکعات عه سر .

وه ئەگه ر که سیك نیازی سه فه ر کردنی هه بوو له پاش نیوه پۆ ئەوا چوار رکعات نویژی نیوه پۆ له کاتی خۆیدا ده کات ئەنجا راسته خۆ له پاش نویژی نیوه پۆ چوار رکعات نویژی عه سریش ده کات و هه ردووکیان کۆده کاته وه به بی کورت کردنه وه چونکه هیشتا سه فه ری نه کردوه .

وه نه گهر که سیك نیازی سه فەر کردنی هه بوو له پیش مه غریب نهوا نویژی مه غریب
دوا ده خات بو لای نویژی عیسا نهجا له کاتی عیشادا ههردووکیان کۆده کاته وه سی
رکعات نویژی مه غریب ده کات پاشان دوو رکعات عیسا .

وه نه گهر که سیك نیازی سه فەر کردنی هه بوو له پاش مه غریب نهوا سی رکعات
نویژی مه غریب له کاتی خۆیدا ده کات نهجا راسته خو له پاش نویژی مه غریب چوار
رکعات نویژی عیشاش ده کات و ههردووکیان کۆده کاته وه به بی کورت کردنه وه چونکه
هیشتا سه فەری نه کردوه .

وه نه گهر له سه فەردا بوو نهوا پیویسته نویژه چواری یه کان کورت بکاته وه بو دوو
رکعات ، به لام کۆکردنه وه یان :

نهوا ده توانیت نویژی نیوه پۆ دوا بخات بو لای عه سریان نویژی عه سر پیش بخات
بو لای نیوه پۆ .

ههروهها ده توانیت نویژی مه غریب دوا بخات بو لای عیسا یان نویژی عیسا پیش
بخات بو لای مه غریب .

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رضي الله عنه) : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ
قَبْلَ أَنْ يَرْتَجِلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ، وَإِنْ يَرْتَجِلُ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى
يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ ، وَفِي الْمَغْرِبِ مِثْلَ ذَلِكَ إِنْ غَابَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَجِلَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ
وَالْعِشَاءِ ، وَإِنْ يَرْتَجِلُ قَبْلَ أَنْ تَغِيبَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعِشَاءِ ثُمَّ جَمَعَ
بَيْنَهُمَا)) (٨٥).

واته : پیغه مهری خوا (ﷺ) له غهزای ته بوکدا نه گهر خوړ له ناوه راستی ئاسماندا
لایبدايه پیش نه وهی دهر بچوایه نهوا نویژی نیوه پۆ و عه سری کۆده کرده وه ، وه نه گهر
پیش نه وهی خوړ له ناوه راستی ئاسماندا لایبدايه دهر بچوایه نهوا نویژی نیوه پۆی دوا
ده خست تاوه کو داده بهزی بو نویژی عه سری ، وه له مه غریبیشدا به هه مان شیوه نه گهر

خۆر ئاوا ببوايه پيش ئه وهی دهر بچوايه ئه وا نوێژی مه غریب و عیشای کۆده کرده وه ، وه ئه گهر پيش خۆر ئاوا بوون دهر بچوايه ئه وا نوێژی مه غریبی دوا ده خست تا وه کو بو نوێژی عیسا داده به زی ئه نجا ههردووکیانی کۆده کرده وه .

تییینی یهك :

کورت کردنه وهی نوێژه چواری یه کان له سه فه ردا واجبه ده بیئت دوو رکعات دوو رکعات ئه نجامیان بدات چ به ریّه وه بیئت و له سه ر سه فه ر بیئت یان جیگیر بوو بیئت له سه فه ره کهیدا .

به لام کۆکردنه وهی نوێژه کان ئه وا به پیی پیویستی ئه نجامی ده دات و نابیئت به رده وام نوێژه کان کۆبکاته وه به بیانوی ئه وهی له سه فه ردايه !

که واته ئه گهر موسافیر پیویستی به کۆکردنه وه هه بوو ئه وا نوێژه کان کۆده کاته وه ، جا چ ئه مه بو به ریّه بوون بیئت له کاتی یه که مینیاندا یان دوومینیاندا بیئت له حاله تی کدا که دابه زین نار په حهت بیئت له سه ر له و کاته دا ، یان له کاتی دابه زین و جیگیر بوونیدا بیئت له بهر پیویستی یه کی تر ، بو نمونه ئه گهر پیویستی هه بوو بو خه وتن و پشوودان له کاتی نیوه رۆ و عیشادا ئه وا له کاتی نیوه رۆدا داده به زیت که ئه و ملندوو و خه وی دیت و برسی یه ی پیویستی به پشوودان و خواردن و خه وتن هه یه ، له م حاله ته دا نوێژی نیوه رۆ دوا ده خات بو لای کاتی عه سر ، ئه نجا پیویستی هه یه به وهی که نوێژی عیسا پيش بخات و له گه ل مه غریبدا کۆبکاته وه و ئه نجا دوا ی ئه وه پشوو بدات و بخه ویئت .

به لام ئه گهر که سیك چه ند رۆژیک له گوندی کدا یان له شاریکدا بمینیته وه و جیگیر بییئت بو ماوه یه ک ئه وا ئه م که سه هه رچه نده نوێژه کانی کورت ده کاته وه به لام نابیئت کۆیان بکاته وه ئیلا مه گهر له بهر پیویستی یه ک نه بیئت^(۸۶) .

به لام نوێژی به یانیان ئه وا له گه ل هیه چ نوێژیکدا کۆنا کریتته وه ، به لکو ده بیئت ته نها له کاتی خۆیدا بکریت .

^(۸۶) پروانه کتیبی : (سلسله الأحادیث الصحیحة) للشیخ الألبانی : (۱ / ۳۱۱ - ۳۱۵) .

۲ - کۆکردنه وهی نوپژ به هۆی باران بارینه وه یان قورپه لیته وه یان په شه بای

سارده وه .

۳ - کۆکردنه وهی نوپژ به هۆی ترسه وه له حاله تیکی نا ئاساییدا .

۴ - کۆکردنه وهی نوپژ به بی هۆکاریکی نا ئاسایی به لکو بو دور خستنه وهی

نارپه حه تی له سه ر موسلمانان .

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : ((جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمَدِينَةِ فِي غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ [وَلَا سَفَرٍ] ، فَقِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ : مَا أَرَادَ إِلَى ذَلِكَ ؟ قَالَ : أَرَادَ أَنْ لَا يُخْرِجَ أُمَّتَهُ)) (۸۷) .

واته : پیغه مه ری خوا (ﷺ) نوپژ نیوه پۆ و عه سر ، وه مه غریب و عیشای

کۆکرده وه له ناو مه دینه دا به بی ترس و به بی باران و به بی سه فه ر ، و ترا به ابن عباس

مه به سستی چی بوو به وه ؟ فه رموی : مه به سستی ئه وه بوو که ئوممه ته که ی نه خاته

نارپه حه تی یه وه .

ئه م فه رموده یه چه ند سویدیکی تیدایه له وانه :

- کۆکردنه وهی نوپژه کان به هۆی ترسه وه کاریکی شه رعیه .

- کۆکردنه وهی نوپژه کان به هۆی بارانه وه کاریکی شه رعیه .

- کۆکردنه وهی نوپژه کان به هه ر هۆیه که وه که ببیته مایه ی نارپه حه تی له

ئه نجامدانیاندا له کاتی خۆیاندا وه ک نه خۆشی یان ماندوو بوونیکی زۆر ... هتد .

پ ۴۲ / ئه گه ر له سه فه ردا بوویت له رپگا مه جالی نوپژت نه بوو بو ت هه یه نییه تی

جه معی لی بینی و له ماله وه بیکه ی ؟

وه لام /

ئه گه ر موسافیر له رپگا و باندا دابه زین نارپه حه ت بیت له سه ری و بشزانیت له کاتی

(نوپژ نیوه پۆ) یان (نوپژ مه غریب) دا ناگاته جی خۆی و فریا نا که ویت نوپژه که ی له

کاتی خویدا نه جامبدات نهوا پیویسته نییه تی کوکردنه وهی نهو نویژه بینیت و دوا ی بخت بو لای نویژه که ی پاش خوی .

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ (رضی اللہ عنہ) : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ ، وَإِنْ يَرْتَحِلُ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ ، وَفِي الْمَغْرِبِ مِثْلَ ذَلِكَ إِنْ غَابَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ، وَإِنْ يَرْتَحِلُ قَبْلَ أَنْ تَغِيْبَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعِشَاءِ ثُمَّ جَمَعَ بَيْنَهُمَا)) (۸۸).

واته : پیغه مه ری خوا (ﷺ) له غه زای ته بوکدا نه گهر خوړ له ناوه پاستی ئاسماندا لایبدا یه پیش نه وهی دهر بچوا یه نهوا نویژی نیوه پو و عه سری کوډه کرده وه ، وه نه گهر پیش نه وهی خوړ له ناوه پاستی ئاسماندا لایبدا یه دهر بچوا یه نهوا نویژی نیوه پوی دوا ده خست تاوه کو داده به زی بو نویژی عه سری ، وه له مه غریبیشدا به هه مان شیوه نه گهر خوړ ئاوا ببوا یه پیش نه وهی دهر بچوا یه نهوا نویژی مه غریب و عیشای کوډه کرده وه ، وه نه گهر پیش خوړ ئاوا بوون دهر بچوا یه نهوا نویژی مه غریبی دوا ده خست تاوه کو بو نویژی عیسا داده به زی نهجا هه ردو وکیانی کوډه کرده وه .

تیبینی یه ک : به لام (نویژی عه سر) دواناخریت بو لای (نویژی مه غریب) .
ماوهی کورت کردنه وهی نویژ :

پ ۴۳ / تا ماوهی چند رۆژ موسافر ده توانیت نویژه کان کورت بکاته وه ؟
وه لام /

هه روه ها لی ره شدا به هه مان شیوه له سوننه تی پیغه مبه ردا (ﷺ) هیچ ماوه یه ک دیاری نه کراوه بو نه وهی موسافر تییدا نویژه کانی کورت بکاته وه و نهجا دوا ی نه وه به ته واوی چوار چوار بیانکات نه گهر چی هه ر له سه فه ریشدا بیت ! به لکو به رده وام نویژه چواری یه کان کورت ده کاته وه تاوه کو ده گه ریته وه بو جیگای نیشته جیبوونی خوی

(۸۸) صحیح ابي داود رقم : (۱۲۰۸) .

ئه گهر چی چه ندین پوژ یان چه ندین مانگ یان چه ندین سالیس بمینیتته وه ئه واهه
نویژه کانی کورت ده کاته وه مادام له سه فهدایه .

عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) قَالَ : ((إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ أَهْلِهِ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ))^(۸۹).

واته: پیغمه مبری خوا (ﷺ) ئه گهر له نیو که سوکاریدا دهر بچوايه ئه واهه دوو رکعات

نویژی ده کرد تاوه کو ده گه رایه وه .

که واته ئه وانه ی ده لاین : کورت کردنه وه ی نویژ ئه وه نده دروسته که بو ماوه ی (۴)

پوژ یان (۱۰) یان (۱۵) یان (۱۷) یان (۱۹) یان (۲۰) .. یان .. یان ... بمینیتته وه له

سه فهدا ئه نجا دوا ی ئه م ماوه یه ده بیته نویژه چواری یه کان به ته وای چوار چوار بکات

ئه گهر چی له سه فهدا بیته ! ئه م وتانه هیچ به لگه یه کی پوونی له سه ر نه هاتوه .

به لگه ی خاوه نی ئه م وتانه بریتی یه له وه ی که ده لاین : پیغمه مبری خوا (ﷺ) له

سه فهدا کانی یان (۴) پوژ یان (۱۵) یان (۱۷) یان (۱۹) یان (۲۰) پوژ ماته وه و

نویژه کانی تییدا کورت کردوه ته وه بو یه ده بیته ئیمه ش هه ر ئه وه نده نویژه کانمان کورت

بکه یه وه !

وه لامي زانایان بو ئه م وته یه ئه وه یه که ده لاین : راسته پیغمه مبری خوا (ﷺ) له

سه فهدا کانی جاری هه بووه (۴) پوژ یان (۱۵) یان (۱۷) یان (۱۹) یان (۲۰) پوژ ماته وه

، چونکه له سه فهدا کانی هه ر ئه وه نده ماته وه به پی پیویستی کات بو ئه نجامدانی

کاره کانی و پاشان گه راوه ته وه ، ئه مه ش نابیته ریگر له وه ی که واهه گهر که سیک له

سه فهدا کانی زیاتر له و ماوانه مایه وه ئه واهه ئیتر نابیته نویژه کانی کورت بکاته وه !

چونکه پیغمه مبری خوا (ﷺ) ئه م تیگه یشتنه ی باس نه کردوه و ئاماره شی بو نه کردوه .

هه روه ها بو مان هه یه بلاین : به لگه تان چی یه ئه گهر پیغمه مبری خوا (ﷺ) له

سه فهدا کانی له و ماوانه زیاتر بمایه ته وه ئه واهه نویژه کانی کورت نه ده کرده وه ؟

له راستیدا هیچ به لگه په کیان به دهسته وه نی په !
 بوپه موسافر تاوه کو له سه فهدایه نهوا پیویسته نویژه چواری په کانی کورت
 بکاته وه تاوه کو ده گه ریته وه هر چند بمینیتته وه .

* نایا موسافر جه ماعه تی له سهره ؟

پ۴۴ / نایا نه گهر من له سه فهدا بووم و ماوهی چوار یان پینج روژ له شوینیکی
 وهک له کهلاردا مامه وه و بو دینی خزمه کانم چوو بووم نایا بچم بو جه ماعه تی یان
 نویژه کانم کورت بکه موه ؟ پیشتز پرسپارم کردبوو باسی نه مه تان نه کردبوو .
 وهلام /

به لئی له سهر موسافریش واجبه کهوا نویژه کانی به جه ماعه تی بکات به به لگه ی نه م
 نایه ته و نه م فهرمووده یه :

نایه ته کهه : ﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ...﴾ (النساء) .

واته : نه ی پیغه مبهری خوا نه گهر تو [له کاتی جه نگدا] له نیوانیاندا بوویت و به
 جه ماعه تی نویژت بو یان کرد ..

کهواته له کاتی جه نگ و له کاتی ترسدا نویژی جه ماعه تی پیویسته و واجبه ، بی
 گومان زور جاریکیش جه نگ له دهره وه ی شوینی نیشته جیبوون ده کریت واته له حاله تی
 سه فهدا .

فهرمووده کهه : پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ [لَا
 يُؤَذَّنُ] لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ)) (۹۰).

واته : سی کهس نابیت له گوندی کدا یان له دهشتاییکدا بانگ نه دن و نویژ به
 جه ماعه تی نه کهن له نیو خو یاندا نیلا شهیتان زال ده بیت به سهر سهر یاندا .

(۹۰) أخرجه أحمد رقم : (۲۲۳۴۲) وصحيح أبي داود رقم : (۵۴۷) .

ئەمەش بە بی جیاوازی له نیوان ئەوهی که نیشتە جیبین یان موسافیر بن ، والله أعلم

پ٤٥ / من پینج ساله له بریتانیا ده ژیم رهنگه بو پینج سالی تریش دابنیشم به لام

به نیاز نیم لیڤه بمینمهوه تاوه کو ئیستاش قهصر و جمع ده کهم ئایا دروسته یان نا ؟

تکایه به ده لیلهوه .

وه لام /

ئەوهی که تاوه کو ئیستا ئەنجامت داوه دروسته و هیچی تیدا نییه ، به لام به

نیسبەت ئەو پینج ساله ی تر که ده لئی به نیازم بمینمهوه ئەوا ده لیم :

ئەگەر بریاری نیشتە جیبوونت (إقامة) داوه لهوی بو ماوه یه کی دیاری کراوی

دیژخایه ن ئەوا به موسافیر حساب ناکریت و ده بیت نوێژه کانت له کاتی خویاندا به

تهواوی ئەنجام بدهیت نهک به (قهصر و جمع) .

وه ئەگەر چاوه پروانی ئەوه بیت کهوا هەر کاتیک ئیشوکاری ئەویت تهواو بوو پاشان

بگه پریتهوه و ناشزانیت کهی لهو ئیشوکاره ده بیتهوه ئەوا پویسته نوێژه کانت به

(قهصر و جمع) ئەنجام بدهیت تاوه کو دیتهوه یان تاوه کو بریاری نیشتە جیبوون

(إقامة) ده دهیت .

به لام ئامۆژگاریت ده کهین به گه رانهوه بو ولاتی موسلمانان و به جیهیشتنی ولاتی

بیباوه ران ، چونکه مانهوه و نیشتە جیبوون (إقامة) له ولاتی کافران هه رانه و یه کیکه له

تاوانه گه وره کان (الکبائر) به به لگه ی ئەم فه رموده یه : پیغه مبه ری خوا (ﷺ)

فه موویه تی : ((أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُشْرِكِينَ ، قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ؟

قَالَ : لَا تَرَأَى نَارَاهُمَا))^(٩١).

^(٩١) صحیح ابی داود رقم : (٢٦٤٥) .

واته : من بهریم له و موسلمانهای که و نیشته جیده بیټ (إقامه دهکات) له نیوهنی بیباوهر و موشریکهکاندا ، وتیان : ئه ی پیغه مبهری خوا بو چی ؟ فهرمووی : نابیت ناگری یه کتر بینن .

پ ۶۱ / ئه گهر که سیک نویژی ده کرد دروسته که سیکی تر بیټ و دست بدات له پشتی به مبهستی ئه وهی بیکات به ئیمام و نویژه که به جماعت بکن ؟ وهلام /

ئه گهر مزگه وتیک پیشنوئژ (ئیمام) ی دیاری کراو و تایبه تی هه بیټ و بهرده وام بانگی تیدا بدریت و هر پینج نویژه فره که ی به جماعت تیدا ئه نجام بدریت ئه و نابیت له پاش ته و او بوونی جماعته تی یه که م جاریکی تریان چهند جاریکی تر هه مان نویژ به جماعت دوو باره بکریته وه ، چونکه دوو باره کردنه وهی نویژی جماعته له مزگه و ته دا بیدعه یه و له سه رده می پیغه مبهری خوا دا (ﷺ) نه کراوه . به لگه له سه ر ئه مه :

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَقْبَلَ مِنْ نَوَاحِي الْمَدِينَةِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ ، فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا فَمَالَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَجَمَعَ أَهْلَهُ فَصَلَّى بِهِمْ (٩٢) .

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) له ده وروبهری مه دینه گه پاره بو نویژ ، بینی که و خه لک نویژیان کردوه ، ئه نجا گه رایه وه بو ماله وه یان و که سوکاری کو کرده وه و نویژی پییان کرد .

جا ئه گهر جماعته تی دووه م له مزگه و تدا دروست بویه ئه و پیغه مبهری خوا (ﷺ) وازی نه ده هیئا له فه رزلی نویژ کرد له مزگه و ته که ی خویدا که هر نویژیکی خیری هزار نویژی هه یه .

وه ئیمامی شافعی - په حمه تی خوی لی بیټ - فهرموویه تی : (ئه گهر مزگه وت ئیمامی بهرده و امی هه بیټ ، وه پیاویک یان دوو پیاو نویژی جماعته تیان له دست چوو ، ئه و به

(٩٢) رواه الطبرانی في المعجم الأوسط رقم : (٤٧٥٧) وحسنه الألبانی في "تمام المنة" ص : (١٥٥) .

تاك نویره كه یان ده كهن ، وه من پیم خویش نی یه به جماعت بیكهن ، وه نه گهر به جماعت بیكهن نه وا نویره كه یان له سهر كه وتوو ، وه من نه مه م پی ناخوشه بویان چونكه سه له ف و پیشینانی نیمه نه م کاره یان نه کردوو ، به لكو هه ندیکیان عه یبدریان کردوو) .

هه روه ها ئیمامی شافعی - ره حمه تی خوی لیبت [له هه مان شویندا] - فه رموویه تی : (وه بومان سه لمینراوه كه وا نویره جماعت له دست چه ندین پیاو درچوو له گه ل پیغه مبهری خوادا (ﷺ) ، نه وانیش به تاك کردوو یانه به زانیاری پیغه مبه روه (ﷺ) ، وه ده شیان توانی به جماعت بیكهن ... به لام نه مه یان پی باش نه بووه بو نه وه ی له مزگه وتیکدا دوو جار جماعت نه کریت) (۹۳) .

ئیمامی شافعی به م وته یه ئامازه ده کات بو کرداری (ابن مسعود) و جگه له ویش :
عَنْ إِبْرَاهِيمَ : (أَنَّ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدَ أَقْبَلَا مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ إِلَى الْمَسْجِدِ فَاسْتَقْبَلَهُمُ النَّاسُ قَدْ صَلَّى ، فَرَجَعَ بِهِمَا إِلَى الْبَيْتِ فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا عَنْ يَمِينِهِ ، وَالْآخَرَ عَنْ شِمَالِهِ ، ثُمَّ صَلَّى بِهِمَا) (۹۴) .

واته : (علقمة والأسود) له گه ل (ابن مسعود) دا هاتن بو مزگه وت ، خه لکیش روویان تیگردن و نویره یان کردوو ، نه ویش هه ردووکیانی برده وه بو مال و یه کیکیانی خسته لای راستی وه و نه وی ترشی خسته لای چه پیه وه ، نه نجا نویره پییان کرد .
به لام دوو باره کردنه وه ی نویره جماعت له و مزگه وتانه دا كه له سهر ریگا و بانه کان دروست کراون و پیشنویره و بانگدهری تایبه تیان نی یه دروسته (۹۵) .

وه نه گهر كه سیك خه ریکی نویره کردن بوو له مالدا وه كه سیکی تروستی له گه ل نه و نویره كه ی به جماعت بکات نه وا راسته وخو ده چیت لای راستی یه وه ده وه ستیت به بی نه وه ی ده ست بدات له شانی چونكه نه م ده ست لیदानه بیدعه یه کی ئیخوانی یه !

(۹۳) الأم : (۱ / ۱۸۱) .

(۹۴) رواه الطبرانی في المعجم الكبير رقم : (۹۳۸۰) وحسنه الألبانی في "تمام المنة" ص : (۱۵۵) .

(۹۵) بروانه کتیبی : (القول المبین في أخطاء المصلین) ص : (۲۶۹ - ۲۷۹) .

به به لگهی ئەم فهرموودهیه :

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) قَالَ : ((بِتُّ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) لَيْلَةً وَهُوَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ فَنَامَ حَتَّى إِذَا ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ أَوْ نَصْفُهُ اسْتَيْقَظَ فَقَامَ إِلَى شَنْ فِيهِ مَاءٌ فَتَوَضَّأَ وَتَوَضَّأَتْ مَعَهُ ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ عَلَى يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَلَى يَمِينِهِ...)) (٩٦).

واته : شهویك لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) مامه وه له کاتی کدا که لای (میمونه) ی پورم بوو ، پیغه مبهری خوا (ﷺ) خهوت تاوه کو سی به کی شه و یان نیوه ی شه و پویشته ئە نجا ههستا بو لای مهشکه یه که ئاوی تیدا بوو ئە نجا دهستنوژی گرت و مه نیش له گه ل ئە ودا دهستنوژی گرت ئە نجا پیغه مبهری خوا (ﷺ) ههستا بو نوژی مه نیش پویشتم له لای چه پی به وه وهستام ئە ویش خستمیه لای راستی به وه ...

پ٤٧ / نوژی عیسا ته ئخیر بکه ی گوناح نی به ؟

وه لام /

کاتی نوژی عیسا له پاشان دیار نه مانی شه فه قه سووره که ی دوا ی خورئا بوونه وه دهست پیده کات تاوه کو نیوه ی ناوه راستی شه و ، به به لگهی ئەم فهرموودهیه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((... وَوَقْتُ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّقُّ ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الْأَوْسَطِ...)) (٩٧).

واته : وه کاتی نوژی مه غریب تاوه کو شه فه ق مابیت و ئاوانه بووبیت ، وه کاتی نوژی عیسا تاوه کو نیوه ی ناوه راستی شه وه .

وه له کتیبه که ی ئیمامی عومه ردا بو (أبو موسى الأشعري) هاتوه : ((... وَأَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ ثُلُثِ اللَّيْلِ ، وَإِنْ أَخْرَتْ فَإِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْعَافِلِينَ)) (٩٨).

(٩٦) صحیح ابی داود رقم : (١٣٦٤) .

(٩٧) صحیح مسلم رقم : ( ) .

(٩٨) أخرجه مالك والطحاوي وابن حزم وسنده صحيح .

واته : وه نویژی عیسا ئه نجام بده له نیوان سه ره تای کاته که ی و سی یه کی یه که می شه ودا ، وه ئه گهر دوات خست و ته ئخیرت کرد ئه و با تاوه کو نیوه ی شه و بیّت و له بیّ ناگا و غافلّه کان مه به .

ئه مه سه بارهت به سه ره تا و کوتایی کاتی نویژی عیسا .

به لام ئایا دوا خستی نویژی عیسا سوننه ته یان نا ؟

ئه گهر موسلمانیک خوی به ته نها نویژی عیسا ئه نجام بدات به بیّ ئاماده بوون له مزگه و تدا به جه ماعت ئه و سوننه ته و چاکتر وایه راسته و خو له گه ل هاتنی کاتی نویژی عیسا دا نویژه که ی ئه نجام بدات و دوا ی نه خات .. وه ئه گهر ئاماده بوو له مزگه و تدا و له گه ل موسلماناندا به جه ماعت نویژه که ی ئه نجام دا ئه و (ئه گهر موسلمانان بتوانن) سوننه ته و چاکتر وایه ئیمام و پیشنوئژ نویژی عیسا دوا بخات بو سی یه کی یه که می شه و یان بو نیوه ی شه و به به لگه ی ئه م فه رموده یه :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : «لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَيَّ أُمَّتِي لَأَمَرْتَهُمْ أَنْ يُؤَخَّرُوا الْعِشَاءَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ أَوْ نِصْفِهِ» (٩٩).

واته : ئه گهر نارپه حهت نه بوایهت له سه ر ئوممه ته که م ئه و فه رمانم پئیان ده کرد

به وه ی که و نویژی عیسا دوا بخه ن بو سی یه کی یه که می شه و یان بو نیوه ی شه و .

پ ٤٨ / ئه گهر له کاتی نویژدا چاوم بنوقینم دروسته ؟ چونکه به چاو نوقاندن

نویژه که م باشتر ده بیّ وه خشوعی زیاتر ده بیّ ؟

وه لام /

سوننه ت وایه نویژگه ر له کاتی وه ستانیدا چاو بروانیته شوینی سوجه بردنه که ی

به به لگه ی ئه م فه رموده یه : «دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْكَعْبَةَ مَا خَلْفَ بَصْرِهِ مَوْضِعَ سُجُودِهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْهَا» (١٠٠).

واته : کاتیک پیغه مبهر (ﷺ) پویشته ناو که عبه وه چاوی لانه برد له سهر جیگای
سوجه که ی تاوه کو له نویژه که ی بویه وه .

وه سوننه تیش وایه له کاتی ته حیات خویند تیشدا سهیری په نجه ی شایه تومانی
بکات به به لگه ی ئەم فه رموده یه :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) قَالَ : «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ كَفَّهُ
الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ [فِي الْقِبْلَةِ وَرَمَى
بِصَرِّهِ إِلَيْهَا] ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُسْرَى» (١٠١).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئە گهر دابنشتایه ت له نویژدا - واته : له کاتی ته حیاتدا
- له پی دهستی راستی له سهر پانی راستی داده نا و هه موو په نجه کانیشی ده نوقاند و به
په نجه ی شایه تومانی ئاماژه ی ده کرد به ره و قیبله و چاوی تی ده بپی و سهیری ئەو
په نجه یه یی ده کرد ، وه له پی دهستی چه پیشی له سهر پانی چه پی داده نا .

به لام خاوه نی کتیبی (القول المبین في أخطاء المصلين) فه رموویه تی : (والصواب
أن يُقال : إن كان تفتيح العين لا يُخلُّ بالخشوع فهو أفضل ، وإن كان يحول بينه وبين
الخشوع لما في قبلته من الزخرفة والتزويق أو غيره مما يُشوش عليه قلبه ، فهناك لا يكره
تغميض العين قطعاً ، والقول بالاستحباب في هذا الحال أقرب إلى أصول الشرع ومقاصده من
القول بالكراهة ، والله أعلم) (١٠٢).

واته : وته ی راست ئەوه یه که بوتریت : ئە گهر چاو کردنه وه خشوع که م نه کاته وه
ئەوا چاو کردنه وه چاکتره ، وه ئە گهر چاو کردنه وه بووه ریگر له خشوع به هوی
هه بوونی شتی رازاوه و سه رنجراکیش یان جگه له مه له قیبله ی نویژگه ردا له وانه ی که وا
دلی په رته وازه ده کات و دهیشلیژینیت ئەوا له و حاله ته دا چاو نوقاندن مه کروه نیه ،

(١٠٠) رواه الحاكم في "المستدرک" رقم : (١٧١٦) والبيهقي في "السنن الكبرى" رقم : (١٠٠٠٨) وانظر : "صفة الصلاة" ص : (٨٩) .

(١٠١) صحيح مسلم رقم : ( ) وصحيح سنن النسائي رقم : (١١٦٠) والزيادة له ، وانظر : "صفة الصلاة" ص : (١٥٨) .

(١٠٢) برواه : القول المبین لاپه ره : (١١٢ - ١٢٣) .

به لکو له م حاله ته دا ئه و وته یه ی که ده لئیت نوقاندنی چاو چاکتره نزیک تره له بنه واکانی شه ریهت و مه به سته کانی تاوه کو که راههت .

که واته : ئه گهر له شوینیکدا نویت کرد که و شتی رازاوه و سه رنجراکیشی تیدا نه بوو که بیته هوی نه مانی خشوع له نویتدا ئه و سوننهت وایه چاوت کراوه بیت .
وه ئه گهر به پیچه وانه وه بوو ئه و چاو نوقاندن باشتره ، والله أعلم .

پ ۴۹ / ئایا ژن ده توانیت ئیمامی جهماعهتی پیاوان بکات مه حره م و نامه حره م ؟
وه لام /

نه خیر به هیچ شیوه یه ک دروست نی یه بو ژن که ئیمامهت بکات بو پیاوان مه حره م بن یان نامه حره م بن به کورای زانایانی ئیسلام .

وه زانایان ئه م فه رموده یه ده که نه به لگه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی :
(لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ امْرَأَةٌ) (۱۰۳) .

واته : هیچ قه ومیک سه رکه وتو نابیت ئافرهت بکه ن به سه رپه رشتیاری کاره کانیا ن .
وه له میژووی ئیسلامدا هیچ حاله تیک نه بووه که و تیدا ئافرهت پیشنویتی بکات بو پیاوان !!!

به لام ئافرهت ده توانیت پیشنویتی بکات بو ئافرهت .

پ ۵۰ / بو چی ئیمام له کاتی نویتی نیوه رۆ و عه سر قورئان به دهنگی بهرز ناخوینیت ؟
وه لام /

چونکه خوا به و شیوه یه فه رمانی کردوو به پیغه مبه ر (ﷺ) که و به دهنگی نزم قورئانه که بخوینیت ، وه ئه گهر مه به سته ئه وه یه ئایا حکمهت چی یه له وه دا ؟ ئه و ده لیم : حکمهت له وه دا نه زانراوه .

به‌شی

زه‌کات و مالّ به‌خشین

* زهکات به کی دهریت ؟

پا۵ / من دهموی زهکات بدهم بهلام بهو شیوهی که کاتی خوئی دراوه به (بیت

المال) بهلام من ئیستا نازانم (بیت المال) له کوئی یه ، وه نازانم لای کی یه ؟
وهلام /

ئه وانهی که واشایستهی ئه وهن زهکاتیان پیبدریت بریتین له م ههشت به شهی که له م

ئایه ته دا باسکراوه : خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ

وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ فُلُوبِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ

اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ [التوبة] .

واته : زهکات ته نها بو ئه مانه یه :

۱ - ﴿ لِلْفُقَرَاءِ ﴾ فه قیر و هه ژاریک که هیچی نی یه .

۲ - ﴿ وَالْمَسْكِينِ ﴾ فه قیر و هه ژاریک که هه ندیکی هه یه به لام به شی ناکات .

۳ - ﴿ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا ﴾ ئه و کریکارانه ی که واشوکاری له سه ر ده که ن و کوئی

ده که نه وه و دابه شی ده که ن .

۴ - ﴿ وَالْمُؤَلَّفَةِ فُلُوبِهِمْ ﴾ دل راگیر کراوه کان .

۵ - ﴿ وَفِي الرِّقَابِ ﴾ نازاد کردنی کوپله کان .

۶ - ﴿ وَالْغَرَمِينَ ﴾ قه رزاره کان .

۷ - ﴿ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ له پیناوی خوادا (جیهاد و حج و بلاوکردنه وهی زانستی

شهرعی) .

۸ - ﴿ وَأَبْنِ السَّبِيلِ ﴾ ریپوار .

جا له کاتی بوونی دهولهتی ئیسلامدا (مالّ و شتومهکی زهکات)^(١٠٤) دهدریّت به دهولهت و له خهزینهی دهولهتدا که پیی دهوتریّت (بیّتُ المال) کۆدهکریتتهوه و پاشان دابهش دهکریت به سهر ئهوههشت بهشهی که باس کران .

وه ئهگهر دهولهتی ئیسلام نهبوو یان ئهگهر دهولهت له م بوارهدا پهیرهوی حوکمی ئیسلامی نهکرد ئهوا موسلمانان خویان راستهوخۆ زهکاتهکیان دهدهن بهوخه لکانهی کهوا شایستهین لهوانهی که باس کران له ئایهتهکی پیشوودا .

پ٥٢ / من براكه م داواي پارهم لى دهكات ژنى پى بهينيت دهستى ناروات زور كيشه له گه ل دايكم دروست دهكات بهلام براكه م ئيمانى زور لاوازه ، ئايا من تا چند گوناھبار دهيم يارمهتى ئه و بدهم ؟

. پرسپاریکی تریشم ههیه : من که سوکارم زوریان فهقیرن قهت لهوان نامینیتهوه که یارمهتی کهسانی تر بدهم ، ئایا لهم کاره دا خوی گهوره خیرم بو دهنوسی ؟ خوا پاداشتان بداتهوه .

وهلام /

ئهگهر باوکت نه مابیت و ئهركی به خیوکردن و سه ره پهرشتیاریتی براكهت له سه ر تو بیت ئهوا فه رزه له سه ر یارمه تی بدهیت و ژنی بو بهینیت ، به لام ئه گهر ئه رکی به خیوکردنی له سه ر تو نه بوو ئهوا یارمه تی دانی کاریکی چاکه و خیره و فه رزنی یه له سه ر تو ، له گه ل ئه مه شدا ئه گهر به مه به ستی پزگار کردنی دایکیشیت بیت له کیشه ی براكهت ئهوا فه رزه یارمه تی بدهیت بو پزگارکردنی دایکت .

^(١٠٤) **تیبینی یهك** : تنهها ئه و مالّ و سامانانه دهدرینه (بیّتُ المال) که پییان دهوتریّت (الأموال الظاهرة) وهك : وشتر و گا و مهپ و بز . به لام زیپ و زیو و پاره (واته : دراو) که پییان دهوتریّت (الأموال الباطنة) ئه مانه موسلمان خوی راسته خو دیان به خشیتهوه به سه ر کهسانی شایسته دا و نادرینه (بیّتُ المال) .

وه ئامۆژگاری براكهت بکه بو چاکسازی کردنی خوئی له بواری دینداری و خواپه رستیدا و ههولیش بده کچیکی ئیماندار و چاکه کار و پۆشتهی بو بدۆزه ره وه به لکو نیوهی ئیمان هکه ی پی مسۆگه ر بکات .

برام زه کات دان به خزمی فه قیر یا خود یارمه تی دانی فه قیری خزم دوو پاداشتی

هه یه :

یه که م : هی زه کات دانه که یان خیر و سه ده قه کردنه که .

دووه م : هی گه یاندنی په یوه ندی خزمایه تی یه که به هوی ئه و یارمه تی دانه وه .

عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَتْ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَيَجْزِي عَنِّي مِنْ الصَّدَقَةِ النَّفَقَةُ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ فِي حَجْرِي ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : لَهَا أَجْرَانِ أَجْرُ الصَّدَقَةِ وَأَجْرُ الْقَرَابَةِ)) (١٠٥).

واته : زهینه بی خیزانی (عبدالله) ی کورپی (مسعود) پرسپاری کرد له پیغه مبهری خوا

(ﷺ) ئایا پاره به خشین به سه ر میرده که م و مندالانیکی یه تیم که له ئامیزی مندا ده ژین

زه کاته که م له سه ر ده خات ؟ پیغه مبهری خواش (ﷺ) فه رموی : دوو پاداشتی هه یه

پاداشتی زه کاته که و پاداشتی خزمایه تیه که .

تۆ له و کاره خیرت ده گات و تاوانبار نابیت .

* زه کاتی خشلی ئافره تان :

پ ٥٣ / ئایا خشلی ئافره تان ئه گه ر بو خو رازاندنه وه ی خو شیان به کاری بینن

زه کاتی تیدایه ؟

وه لام /

خشلی ئافره تان چ زیپر بیت یان زیو ئه گه ر چی بو خو رازاندنه وه ی خو شیان به کاری

بینن ئه و ده بیت زه کاته که ی بده ن به م سی مه رجه ی خواره وه :

۱ - ئەگەر خۆی خاوەنی بیټ .

۲ - ئەگەر سالی بە سەردا تێپەر بیټ .

۳ - ئەگەر گەشتبێتە ئەندازەى زەکات دان ، کە بریتی یە لە (۸۵) گرام یان (۱۷)

مسقال زێری عەیار (۲۴) .

ئەگەر زێرەکەى عەیار (۱۸) یان (۲۱) بوو ئەوا دەبیټ حیسابی بکات لای کەسانی

شارەزا لەم بوارەدا بۆ ئەوەى بزانیټ چەندیک زەکاتی تێدایە و چەندیک زەکاتی

دەکەوێتە سەر ، یان دەشکینیتەو بە پارە بە نرخى پۆژ جا ئەگەر بەو پارە یە توانی

(۸۵) گرام یان (۱۷) مسقال زێری عەیار (۲۴) بکریټ ئەوا دەبیټ زەکاتەکەى بدات .

بەلگەى واجبیتی زەکات دانى خشلی ئافرەتان ئەگەر چى بۆ خو پاراندنەوہى

خۆشیان بیټ بریتی یە لەم فەرموودە یە :

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ : «دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَرَأَى فِي يَدِي فَتَخَاتِ

مِنْ وَرَقٍ فَقَالَ : مَا هَذَا يَا عَائِشَةُ ؟ فَقُلْتُ : صَنَعْتُهُنَّ أَتَزِينُ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : أَتُؤَدِّينَ

زَكَاتَهُنَّ ؟ قُلْتُ : لَا أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ ، قَالَ : هُوَ حَسْبُكَ مِنَ النَّارِ»^(۱۰۶).

واتە : پیغەمبەرى خوا (ﷺ) هاتە ژورەوہ بۆ لام و بینی چەند کلکەوانە یەکی زیو لە

دەستم دایە و فەرمووی : ئەمە چى یە ئەى عایشە ؟ وتم : دروستم کردووہ بۆ ئەوہى

خۆمى پى برازینمەوہ بۆ تو ئەى پیغەمبەرى خوا (ﷺ) ، فەرمووی : ئایا زەکاتەکەى

دە دەیت ؟ وتم : نەخیر مەگەر خوا ویستی لیبیټ ، فەرمووی : ئەگەر زەکاتەکەى

نە دەیت بەسە بۆ ئەوہى بتباتە ئاگرەوہ .

^(۱۰۶) صحیح أبی داود رقم : (۱۳۸۴) .

بەشى رۆژوو

پ٥٤ / من به هوئی هه بوونی ههمله وه نه متوانی رۆژووی مانگی رهمه زان بگرم ،

ئایا قهرزدانه وهم له سه ره یان ده بیته فدییه بدهم یان ههردووکیان ؟

وهلام /

ئافره تی سک پر و شیردهر ئه گهر له خوئیان و منداله کانیان بترسن و له تاوانایاندا

نه بیته پۆژوو بگرن ئهوا به پۆژوو نابن و هه موو پۆژیک خواردنی هه ژاریک ده دن و

قه زا کردنه وه یان له سه ر نی یه .

(ابن عباس) فه رموویه تی : ((الْحُبْلَى وَالْمَرْضِعُ إِذَا خَافَتَا أَفْطَرَتَا وَأَطَعَمَتَا كُلَّ يَوْمٍ مَسْكِينًا

، وَلَا قِضَاءَ عَلَيْهِمَا))^(١٠٧).

واته : ئافره تی سک پر و شیردهر ئه گهر له خوئیان و منداله کانیان ترسان ئهوا به

پۆژوو نابن و بو هه موو پۆژیک خواردنی هه ژاریک ده دن .

وه له (مالک) هوه ده گیڤینه وه ئه ویش له (نافع) هوه که (ابن عمر) پرسیارى لى کرا

سه بارهت ئافره تی سک پر ئه گهر له منداله که ی ترسا ، (ابن عمر) یش فه رمووی : ((تُفْطِرُ

وَتُطْعِمُ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا مِدًّا مِنْ حَنْطَةَ))^(١٠٨).

واته : پۆژوو ناگریته و به رامبه ر به هه ر پۆژیک خواردنی هه ژاریک ده دات

(مُدِّ) یك له گه نم .

وه له (ابن عمر) هوه ده گیڤینه وه که فه رموویه تی : ((الْحَامِلُ وَالْمَرْضِعُ تُفْطِرُ وَلَا

تَقْضِي))^(١٠٩).

واته : ئافره تی سک پر و شیردهر پۆژوو ناگریته و قه زاشی ناکاته وه .

وه له ریگه یه کی تره وه : ((أَنَّ امْرَأَتَهُ سَأَلَتْهُ وَهِيَ حُبْلَى ، فَقَالَ : أَفْطِرِي وَأَطْعِمِي عَنْ

كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا وَلَا تَقْضِي))^(١١٠).

^(١٠٧) تفسیر الطبری رقم : (٢٧٥٢) و تفسیر ابن أبی حاتم الرازی رقم : (١٦٦٠) .

^(١٠٨) الموطأ للإمام مالک رقم : (١٠٨٩) و مسند الشافعی رقم : (١٠٥٣) و السنن الکبری للبیهقی رقم : (٨٣٣٥) .

^(١٠٩) سنن الدارقطنی رقم : (٢٤١٠) .

^(١١٠) سنن الدارقطنی رقم : (٢٤١٣) .

واته : خیزانه که ی (ابن عمر) له کاتی کدا که سک پر بوو پرسپاری لئی کرد ، ئەویش فهرمووی : به پۆژوو مه به و بۆ هه موو پۆژیک خواردنی فه قیری ک بده و به قه رزیش مه یگی ره وه .

وه له ریگه ی سی یه مه وه : عَنْ نَافِعٍ قَالَ : ((كَانَتْ بِنْتُ لَابْنِ عُمَرَ (رضی اللہ عنہ)) تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ ، وَكَانَتْ حَامِلًا ، فَأَصَابَهَا عَطَشٌ فِي رَمَضَانَ ، فَأَمَرَهَا أَنْ تُفْطِرَ وَتُطْعِمَ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا)) (١١١).

واته : کچی کی (ابن عمر) خیزانی پیاویکی (قریش) ی بوو ، وه سک پر بوو ، به هوی ئەوه وه تووشی تنویه تی بوو له ره مه زاندا ، ئەویش فه رمانی پی ی کرد که وا پۆژوو که ی بشکی نی ت و بۆ هه موو پۆژیک خواردنی فه قیری ک بدات .
وه ته نها فیدیه دانی له سه ره به بی قه زا کردنه وه :

له (ابن عباس) ه وه ده گی رنه وه که یه کی ک - له و که نیزه کانه ی که مندالی لئی هه بوو (أم ولد) - به سک پری یان شیرده ری بینی و فه رمووی : ((أَنْتِ مِنَ الَّذِينَ لَا يُطِيقُونَ ، عَلَيْكَ الْجَزَاءُ ، وَلَيْسَ عَلَيْكَ الْقَضَاءُ)) (١١٢).

واته : تۆ له وانه ی که توانای پۆژوو یان نی یه ، فیدیه دانت له سه ره نه ک قه زا کردنه وه .

پ ٥٥ / من کوریکی دانیش تووی بریتانیام له کاتی هاتنمدا ره مه زان بوو نه متوانی به پۆژوو بيم ، ئایا ده توانم هه موو پۆژانی دوو شه مه و پینج شه مه به پۆژوو بيم چونکه ره مه زان له ریگا بووم ؟
وه لام /

برام ده بی ت تۆ هه موو ئەو پۆژانه به قه رز بده ی ته وه ، وه مه رجیش نی یه هه مووی له پۆژانی دوو شه مه و پینج شه مه دا بی ت به لکو له پۆژانی تریشدا ده توانیت ئەو پۆژانه به

(١١١) سنن الدارقطني رقم : (٢٤١٤) .

(١١٢) سنن الدارقطني رقم : (٢٤٠٧) .

قہرز بدہیتہ وہ ، بہ لام ئە گەر له پۆژانی دووشہ ممہ و پینچ شہ ممہ دا بیٹ ئەوا چاک ترہ ،
واللہ أعلم .

پ ۵۶ / ئایا حوکمی بہ کارہینانی مہ عجونى دان چى یہ بو پۆژوووان له رۆژانى

رہمہ زاندا ؟

وہ لام /

بہ کارہینانی مہ عجونى دان بو پۆژوووان ہیچی تیدا نی یہ ئە گەر دانہ بہ زیت بو ناو

(معدە) گہ دەى .

چونکہ ئاو پادانہ ناو دەم له کاتى بہ پۆژوو بووندا دروستہ بہ مہ رجیک (غەرغەرہى

پى نہ کات و نہ یگہ یہ نیتہ قورگی) ، ہر وہا بہ کارہینانی (سیواک) یش دروستہ .

کہ واتہ بہ کارہینانی مہ عجونى دانیش دروستہ بہ مہ رجیک وریا بیٹ و نہ گاتہ قورگی .

به‌شی
زه‌واج و ته‌لاق

وهگرتنی مارهیی زۆر :

پ٥٧ / ئایا دروسته له کاتی زهواج کردندا مارهیی زۆر وهربگریت ؟

وهلام /

مه بهست له ژن هینان و شوو کردن دروست کردنی خیزانیکی به خته وه ره نهک (کرین

و فروشتنی کچ و پاره پی پهیدا کردن) !!!

به راستی له ئیسلامدا کچ زۆر له وه پیزدار و قورس و سهنگین تره که به پاره یان

به زیپر و شتومهک به ها و وهزن بکریت ، بویه ده بیته وه بزانیته وه ماره بییه ی که وا بو

کچ داده نریت له کاتی به شوودانیدا بریتی نییه له نرخه کچه که به لکو دیاری و

به خشیشیکه پیشکەش به کچ ده کریت بو وه وهی دلی پیخوش بکات و هه ندیک شتومهکی

پیبکریت وهک زیپر و جلوبه رگ بو وه وهی خوی پیپرازی نیته وه چونکه ئافره تان زۆر

حه زیان له شتی رازاوه و جوان و ناسکه و ئه مهش شتیکی سروشتییه له ئافره تاندا وهک

خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿أَوْمَن يُنَشَأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ﴾ [الرّحرف]

واته : ئافره تان له نیو شتی رازاوه دا پیگه یشتون .

به لگهش بو وه وهی که وا مارهیی دیاری و به خشیشه نهک نرخ و به های کچ خوای

گه وره فه رموویه تی : ﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء] (نِحْلَةً : أي هدية) .

واته : مارهیی بدهن به ئافره تان وهک دیاری .

وه پیوه ر بو به شوودانی ئافرهت بریتییه له دین و ئه خلاق نهک پاره و ناوبانگ و

پله و پایه ! پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ﴿إِذَا جَاءَكُمْ مِنْ تَرَضُونَ دِينَهُ وَخُلِقَهُ

فَأَنْكِحُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ [عَرِيضٌ]﴾ (١١٣) .

واته : نه گهر که سیك هات بو خوازینی ژن لیټان له دین و نه خلاقى پازى بوون نه و
ژنى بدهنى ، نه گهر وا نه کهن نه و فیتنه و ناشوب و فساد و به دپره و شتی یه کی گه وره
پووده دات له زه ویدا .

وه ئیسلام هانی گه نجانی داوه بو ژن هیټان بو نه وهی خوټیان له تاوان پپارینن وهک
پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ ،
فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ)) (۱۱۴).

واته : نهی گروى گه نجان هه ریه که له ئیوه توانای ژن هیټانی هه یه نه و با ژن بینیت
چونکه ژن هیټان ده بیته مایه ی چاو گرته وه له سهیر کردن و دامین پاراستن له داوین
پیسى .

بویه پیویسته هاوکاری گه نجان بکریت بو ژن هیټان به هه موو شیوه یه کی شه رعى ،
یه کیك له و شیوانه نه وه یه که ماره یی کچانیان له سه ر قورس و زور و گران نه کریت
تاوه کو بتوانن ژن بهینن و خیزانیکی دیندار و به نه خلاق و به خته وه پیک بینن .

وه کار ئاسانی کردن له به شوودانی کچدا و کهم کردنه وه ی ماره ییه که ی نیشانه ی
به ره کهت و خیر و فه پری نه و ئافره ته یه :

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) أَنَّهَا قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((إِنَّ مِنْ يُمْنِ
الْمَرْأَةِ تَيْسِيرَ حِطْبَتِهَا وَتَيْسِيرَ صَدَاقِهَا وَتَيْسِيرَ رَحِمِهَا)) (۱۱۵).

قال عُرْوَةُ : يَعْنِي يَتَيْسَّرُ رَحِمُهَا لِلْوِلَادَةِ .. قَالَ عُرْوَةُ : وَأَنَا أَقُولُ مِنْ عِنْدِي : (مِنْ أَوَّلِ
شُؤْمِهَا أَنْ يَكْثُرَ صَدَاقُهَا) (۱۱۶).

(۱۱۴) صحيح البخاري رقم : (۵۰۶۶) وصحيح مسلم رقم : ( ) .

(۱۱۵) مسند الإمام أحمد رقم : (۲۵۲۱۳) واللفظ له ، والمعجم الأوسط للطبراني رقم : (۳۶۱۲) ، ومستدرک الحاکم رقم :

(۲۷۳۹) والسنن الكبرى للبيهقي رقم : (۱۴۷۴۶) وصحيح الجامع الصغير رقم : (۲۲۳۵) .

(۱۱۶) مستدرک الحاکم رقم : (۲۷۳۹) والسنن الكبرى للبيهقي رقم : (۱۴۷۴۶) .

واته : پیغه مبهری خوا (عَلَيْهَا) فهرموویه تی : به راستی له به ره که تی نه وه یه که خوازینی کردنی و به شوودانی ئاسانکاری تیدا بکریت و ماره ییه که ی سووک و که م بیّت و منالدانی ئاسان بیّت بۆ مندال بوون .

(عُرْوَة) ی کوری (الزُبَيْرِ) ی خوشکه زای (عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) له پاش گپرانه وه ی ئه م فهرمووده یه وه فهرموویه تی : مه به ست به " وَتَيْسِيرَ رَحِمِهَا " : نه وه یه که " منالدانی ئاسان بیّت بۆ مندال بوون ..

ههروه ها (عُرْوَة) فهرموویه تی : وه له لایهن خۆمه وه ده لیم : له یه که مین بی خیری ئافرهت نه وه یه که ماره ییه که ی زۆر بیّت .

قال المناوي في شرح هذا الحديث : (" إِنَّ مِنْ يُمْنِ الْمَرْأَةِ " أي برکتها ، " تَيْسِيرَ خَطْبَتِهَا " بالكسر أي سهولة سؤال الخاطب أوليائها نكاحها وإجابتهم بسهولة بلا توقف ولا اشتراط ، " وَتَيْسِيرَ صَدَاقِهَا " أي عدم التشديد في تكثيره ووجدانه بيد الخاطب فاضلاً عن حاجته ، " وَتَيْسِيرَ رَحِمِهَا " أي للولادة بأن تكون سريعة الحمل كثيرة النسل) (١١٧).

واته : مه به ست به : " يُمْنِ الْمَرْأَةِ " : به ره که تی و خیر و فهری نه و ئافره ته یه .. وه مه به ست به : " تَيْسِيرَ خَطْبَتِهَا " : نه وه یه که خوازینی کار به ئاسانی خوازینی نه و ئافره ته بکات له که سه و کار و سه ره رشتیاره کانی و نه وانیش به ئاسانی وه لامی بده نه وه به بی وه ستان و مه رج له سه ر دانان ..

وه مه به ست به : " وَتَيْسِيرَ صَدَاقِهَا " : نه وه یه که ماره ییه که ی زۆر قورس و گران نه که نه وه له سه ر خوازینی کاره که ی و هه ر نه وه نده ی لی وه ربگریت که زیاد له پیویستی یه کانی هه یه تی ..

وه مه به ست به : " وَتَيْسِيرَ رَحِمِهَا " : نه وه یه که منالدانی ئاسان بیّت بۆ مندال بوون به وه ی که زوو سوک و هه ملی بۆ په یدا بیّت و مندال و وه چه ی زۆر بیّت .

وه پیویسته ئه وهش بزانیته که واته مه [واته : که می مارهی ئافرهت] له پیز و به های ئافرهتان که م ناکاته وه به لکو هاوکاری کردنی ئه وانیشه بو شوو کردن و ئارام گرتن له مالی خویدا چونکه ئه ویش مافی خویته بیته مالی خوی و له سایه ی ژیانی هاوسه رگیدا به سیته وه .

وه به پیچه وانه وه هم کورپان و هم کچانیش دووچاری ئه وه ده کرینه وه که واپه نا بو کاری حه رام ببهن ئه گهر کاری ئاسانی نه کریت له پرۆژه ی هاوسه رگیدا .

زهواج به نیهتی ته لاق ؟

پ ٥٨ / به ریزان من له ولاتیکی فه ساددام زه روری منی که یاندوه ته ئیره ئه وه ی زور زور ده ترسم توشی خراپه بيم خوم پی راناگیری ، ئایا ئه توانم ئه گهر کچه که رازی بیته بو ماوه ی چهند سالیک بیهینم یان پی نه لیم که وازی لی دینم له سه ر فه تواکه ی (ابن باز) که خوم گویم لی بوو ده لی دروسته ، وه ئه گهر کچه که باش بیته له گه لم ان شاو الله قهت وازی لی ناهینم ، به ریزتان پیتان چونه ؟ خیرتان ده گات وه لامم بده نه وه چونکه زور زور ئیلتیزامم هه یه به دینه وه با توشی هه له نه بم ، خوا پاداشتان بداته وه .

وه لام /

پرسپاره کهت دوو پرسپاری لیده که ویتته وه :

أ / ئایا زهواج بو ماوه یه کی کاتی دیاری کراو دروسته ؟

ب / ئایا زهواج به نیهتی ته لاق دان له داها توودا دروسته ؟

له وه لامی یه که میاندا ده لیم : ئه و شیوازه زه واجه که بو ماوه یه کی دیاری کراو ده کریت (چ بو ماوه ی هه فته یه کی بی یان مانگیک یان سالیک یان که متر یان زیاتر) له نیوان کور و کچیکدا پیی دهوتریت (زه واجی موعه) ئه وه یه که شیعه کان ده یکه ن ، ئه م جوړه زه واجه حه رامه به پیی قورئان و فه رمووده و کورای زانایانی ئه هلی سوننه و جه ماعه .

قَالَ عَلِيُّ (رضي الله عنه) قَالَ لِابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) : ((إِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)) نَهَى عَنِ نِكَاحِ الْمُتَعَةِ وَعَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ يَوْمَ خَيْبَرَ)) (١١٨).

واته : پیغه‌مبهر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) زه‌واجی موعه و گوشتی که‌ری مائی قه‌ده‌غه و حه‌رام کردوه

برام تو له پرسیاره که‌تدا ده‌لیت : (ئه‌گه‌ر که‌چه‌که‌ پازی بی‌ت بو ماوه‌ی چه‌ند سالی‌ک

بیهینم) !!! ئه‌مه ده‌قاوده‌ق زه‌واجی موعه‌یه و حه‌رامه .

وه له وه‌لامی دووه‌میاندا ده‌لیم : زه‌واج به‌نیه‌تی ته‌لاق دان له داهاتوودا حه‌رامه و

دروست نی‌یه چونکه‌ فی‌ل و غه‌شی تی‌دا له‌گه‌ل که‌چه‌که‌دا ، حه‌رامی‌تی فی‌ل و غه‌شیش له

ئیسلامدا به‌لبگی زوری له‌سه‌ر هاتوه‌ ئاشکراتریان فه‌رمووده‌که‌ی پیغه‌مبهره (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) که

فه‌رموویه‌تی : ((مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)) (١١٩).

واته : هه‌ر که‌سی فی‌ل و غه‌شمان لی‌بکات ئه‌وا ئه‌و که‌سه له ئیمه‌نی‌یه .

وه ئه‌م جو‌ره زه‌واجه‌ش له ناوه‌پوکدا هه‌ر بریتی‌یه له زه‌واجی موعه به‌لام ئه‌وه‌نده

هه‌یه به‌که‌چه‌که‌ ناوتریت .

که‌واته هه‌ردوو شی‌وازه‌که‌یان حه‌رامه و دروست نی‌یه .

بروانه کتیبی (فقه السنه) ی سبد سابق بابته‌تی : (العقد على المرأة وفي نية الزوج طلاقها) :

(٢ / ١٣٣) .

وه کو‌تایی وه‌لامه‌که‌دا دوو ئاموژگاریت ده‌که‌م :

یه‌که‌م : گه‌پانه‌وه‌ت بو نی‌و ولاتی ئیسلام و موسلمانان و به‌جیه‌یشتنی

ولاتی کافر و بی‌باوه‌پی و بی‌ئه‌خلاق ، چونکه‌ نی‌شته‌جیبوون له ولاتی بی‌باوه‌پاندا

حه‌رامه و یه‌کی‌که‌ له تاوانه‌گه‌وره‌کان (بروانه وه‌لا‌تی پرسیاره‌کانی تری گوشه‌ی فه‌توا) .

(١١٨) صحیح البخاری رقم : (٥١١٥) و صحیح مسلم رقم : ( ) و صحیح سنن النسائی رقم : (٤٣٣٤) واللفظ له .

(١١٩) صحیح مسلم رقم : ( ) .

دووم : هه لباردنێ ئافره تیکی به دین و به ئه خلاق و پیکه وه نانی خیزانیکی به خته وه ری بهرده وامی دوور له فیل و حه رام .

پ۵۹ / من سونیم ئه توانم کچیکی شیعه بکه م به هاوسهر به مهرجی نه بی به سونی ؟
وه لام /

نه خیر نابیت ، چونکه بیروباوه ر و په رستش و هه لویستی ئه و کچه له دوو حالهت به ده ر نی یه :

۱ - یان له گه ل خوادا جگه له خواش ده په رستیت وه ک په رستنی ئیمامه کان و باوه رپوون به وه ی که وا ئه وانیش سود و زیانیان به ده سته و هه لویستی به رامبه ر به سه حابه کانی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) خراپه به تایبتهت به رامبه ر به (أبو بکر و عمر و عثمان رضی اللہ عنہم) .

ئه گه ر ئاوه ها بوو ئه وا ئه و که سه موشریکه و به هیچ شیوه یه ک هه لال نی یه بو ئیمانداریکی یه کخوایه رست و هه لویست پاک به رامبه ر به سه حابه کان .

۲ - وه یان بیدعه چی یه و له سه ر سوننهت ناروات .. ئه وا له م حاله ته یشدا دروست نی یه بو که سیکی سوننی که وا کچیکی بیدعه چی ماره بکات .

که واته به دوا ی کچیکی یه کخوایه رست و شوینکه وته ی سوننه تی پیغه مبه ردا (ﷺ) بگه ری ئه گه ر ده ته ویت تووشی خهیری دونیا و قیامهت بیت .

به‌شبی موعامه‌لات

* نهو شتانهی که فروشتنیان حه رامه :

پ ۶۰ / ئایا فروشتنی شتومهک و بابهتی تایبته به (سه ری سال) هوه حه رامه؟
وهلام /

فروشتنی شتومهک و بابهتی تایبته به (سه ری سال) هوه حه رامه ، بویه دروست نییه بۆ موسلمان کاری له م شیوازه ئه نجام بدات و هاوکاری گاور و خاچپه رستان و کل و شوینکه وته و چاولیکه ره کانیان بکات له سهر تاوان و خراپه چونکه ئه و کاره ی ئه وان تایبته به گاوره کان و به هیچ شیوه یه ک دروست نییه بۆ موسلمانان به شدار بن له گه لیاندا ، به به لگه ی ئه م ئایته ی قورئان : ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ [المائدة].

واته : هاوکاری یه کتر بکه ن له سهر چاکه کاری و خۆپاریزی له تاوان وه هاوکاری یه کتر مه که ن له سهر خراپه و دهست دریزی ، وه له خوا بترسن چونکه به پاستی سزای خوا تونده .

پ ۶۱ / نه گهر بکریت پای جه نابتان له باره ی هیئانی که لوپهل به قیست و پیدانی حوکمی چییه ؟
وهلام /

کرینی که لوپهل و شتومهک به قیست هه لاله به مهرجیک زیاده نه خریته سهر نرخه که ی ، بۆ نمونه ئه گهر بلایت به نه قدی به سه د هه زار و به قه رزیش به سه د و ده هه زار ئه و نابیت و ده بیت به ریبا ، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمویه تی : ((مَنْ بَاعَ بَيْعَتَيْنِ فِي بَيْعَةٍ فَلَهُ أَوْ كَسَهُمَا أَوْ الرَّبَّاءِ)) (۱۲۰).

واته : هه ر که سیك دوو کرین و فروشتن له یه ک مامه له دا بکات ، ئه وایان که مترینیانی بۆ ده بیت یان ریبا ، به واتایه کی تر : بفروش ده لایت : به نه قدی به (۵۰۰)

ہزار دینار ، وہ بہ قہر زیش بہ (۵۵۰) ہزار دینار ، جا ئہ گہر کپیار بہ (۵۰۰) دینار بیکریت کہ نرخہ کہ مہ کہ یہ ئہ وا دروستہ ، بہ لام ئہ گہر بہ (۵۵۰) دینار بیبات بہ قہرز ئہ وا دہ بیٹ بہ ریبہ .

پ ۶۲ / بہ ناوی خوی گہورہ : خوی گہورہ پاداشتی بہ خیری بہریتان بداتہوہ ، بریان من پرسپایکم ہہ یہ ئہویش : ئیستا کومپانیایہ ک دروست بوہ کہ بہ قہرز پارہ دہداتہ گہنجان بو ئہوہی بو زہواج بہ کاری بہینن کہ برہ کہی (۳۰۰۰) دؤلارہ بہ لام بہ مہرجی دہبی ہہر کہس بہ شداری بکات تا شہش مانگ مانگانہ بری (۳۰) دؤلار بدات پاش ئہو شہش مانگہ ئینجا بوئ ہہ یہ ئہو (۳۰۰۰) دؤلارہ وہر بگریتہوہ پاشان مانگانہ پیویستہ بری (۳۰) دؤلار بدات تا تہواوی پارہ کہ دہداتہوہ ؟
وہ لام /

نابیت قہرزی لیبکریٹ چونکہ مہرجی داناوہ کہوا دہ بیٹ پیش ئہوہی قہرزہ کہ بدات شہش مانگ توش قہرز بدہیت بہ ئہو کومپانیایہ ، ئہمہش حہرامہ بہ پیئ ئہم بنامہ یہ : (کل قرض جر نفعاً فہو ربا) واتہ : ہموو قہرزیک سوودیکی بہ مہرج گیرو بکیشیت ئہوا ریبایہ ، چونکہ ئہوان ئہو شہش مانگہ دا سوود لہ پارہ کہی تو دہبینن ئہنجا قہرزت دہدہنی کہ واتہ نابیت ، زانایان فہرموویانہ : (کل قرض جر نفعاً فہو ربا) .
واتہ : ہموو قہرزیک سوودیکی بہ مہرج گیرو لہ گہل خویدا بینیت بو خواوہنہ کہی ئہوہ ریبایہ ، پروانہ کتیبی : (حوکم و نادابہ کانی قہرزدان و قہرزکردن و قہرزدانہوہ)
نووسینی مامؤستا (محمد عبد الرحمن کہ لاری) .

پ ۶۳ / من نزیکہی حہوت ساللہ لہ بریتانیا دہژیم ، وہ ئیستا خیزانم پیکہیناوہ دہمہوی خانوو بکرم بہ پارہی بانک بو ئہوہی تیایدا بژیم نہک بو کرین و فروشتن ، پرسپیارہ کہم ئہوہیہ : ئہ گہر پارہ لہ بانک وہر بگرم حہرامہ یان حہلالہ ؟

وہ لام / قہرز کردن لہ (بانک) ئہ گہر بہ بی بہرامبہر بیٹ دروستہ وہک چون لہ تاکہ کہسیک قہرز بکہیت وایہ ، بہ لام ئہ گہر لہ برامبہر ئہو قہرزہ دا زیاتری لیٹ وہر گرتہوہ

ئەوا دەبیئت بە ریبیا (سوو) بۆ ھەر چی مەبەستیك بیئت ، چونکہ ئەگەر کاریك حەرام بیئت جیاوازی لە مەبەستدا حوکمەکە ی ناگۆریت .

کەواتە قەرز کردن لە (بانك) ێك کەوا بە ریبیا قەرز دەدات حەرامە ئەگەر بە مەبەستت مامەلە کردن بیئت بەو پارە یە یان بۆ خانو دروست کردن بیئت یان بۆ ژن ھینان بیئت ھیچ جیاوازی یەکی نی یە ھەمووی ھەر حەرامە .

پ ۶۴ / من خانویە کم ھە یە خستومەتە سەر خۆم کە شفی زەببە زۆریان لە سەر دانا بۆ یە منیش برێک پارەمدا بە فەرمانبەرەکان بۆ ئەو ی کەمی بکەنەوہ چونکہ بۆ فرۆشتن نی یە ئایا تاوانبارم ؟ ئەگەر تاوانبارم چی بکەم ؟
وہلام /

بەلێ تاوانبار دەبیئت بەو کارە و نابیت پەشووہ و بەرتیل بەدیت بە فەرمانبەرەکان بۆ ئەو ی نرخی باجی (ضریبە) کە شفت لە سەر کەم بکەنەوہ ، چونکہ پیغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی : ((لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي))^(۱۲۱).

واتە : نەفرەتی خوا لەو کەسە ی کە بەرتیل دەدات و ئەوہش کە دە یخوات .
وہ دەبیئت تەو بە بکەیت و پەشیمان بیتەوہ لەو کارە و جاریکی دووبارە ی نە کەیتەوہ .

پ ۶۵ / من ئافرەتێکم لە دەرەوہ ی ولات دەژیم وە لە کتیبخانە یە ک کار دە کەم ئەم کتیبخانە یە جوړەھا کتیبی باش و خراپی تیدایە واتە شەری و ناشەری بەلام کتیبی ناشەری زۆر زۆرتەرن ھەر وہا ئینجیل و تەوراتی زۆر تیدایە ، وە ئیمە ئەم کتیبانە لە شوینیکەوہ بۆ شوینیکی تر دەگوینەوہ ، جا پرسپیارە کەم ئەوہ یە : تا چەند بۆ ئیمە ی موسلمان دروستە کە لەم شوینەدا کار بکەین ؟ لە گەل ریزم بۆ ئیوہ ی بەرێز ..

وہلام /

^(۱۲۱) صحیح البخاری رقم : (۵۱۱۵) و صحیح مسلم رقم : ( ) .

خوشکی بہرپیز درووست نییہ بۆ ہیچ موسلمانیک له شوینیکدا کار بکات کہوا کاریکی ناشہرعی تیدا ئەنجام بدریت وەك ئەو کارہی کہ تۆ باست کردووہ ، چونکہ بہ ہوی خویندہنہوی ئەو کتیبہ خراپانہوہ بہ تاییہت (تہوارت و ئینجیل کہ ہہزاران کوفری تیدایہ) خویندہواری ئەو کتیبانہ گومرا دہبن و تووشی کوفر و تاوان دہبن بۆیہ نابیت لهو کتیبخانہیہدا کار بکہیت بہلکو دہبیت بہدوای کاریکی حەلالدا بگہرپیت ، وە دلنیاش بہ ئەگہر تۆ لە بہر پەزامہندی خوا واز بینیت لەو کارہ خراپہ ئەوا خوای گہورہ بۆتی دہگورپیتہوہ بہ کاریکی چاکتر ، چونکہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرموویہتی : ((مَنْ تَرَكَ شَيْئًا لِلَّهِ عَوَّضَهُ اللَّهُ خَيْرًا مِنْهُ)) (۱۲۲).

واتہ : ہەر کہسیک واز بینیت لە شتیك لە بہر خوا ئەوا خوا بۆی دہگورپیتہوہ بہ شتیك لەوہ باشتەر .

(۱۲۲) رواہ أحمد بسند صحیح قالہ الألبانی فی "جلباب المرأة المسلمة" ص : (۴۷) .

به‌شی

خواردن و خواردنه‌وه

پ ۶۶ / ئایا خواردنی مریشکی بهرازیلی و رانی ئه مریکی دروسته ؟

وهلام /

خواردنی سهبرپاوی (جوله که و گاور : أهل الكتاب) هه لاله بو موسلمانان ، به لام سهبرپاوی جگه له وان له بیباوه ران (وهك شیوعیه کان و مانگا په رستان و خور و بت و بوزا په رستان) هه رامه و دروست نی یه ، خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ اُتُوا الْكِنَبَ حِلُّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلُّ لَهُمْ ۗ ﴾ [المائدة] .

واته : ئه مرپو هه لال کرا بو تان ئه و شتانه ی که پاکن ، وه سهبرپاوی ئه وان ه ی که وا کتیبیان پی دراوه (جوله که و گاور) هه لاله بو تان و سهبرپاوی ئیوهش هه لاله بو ئه وان . ئه م ئایه ته به لگه یه کی ئاشکرایه له سه ر هه لالیتی سهبرپاوی ئه وان ه ی که وا کتیبیان پی دراوه (جوله که و گاور) (طعانهه) واته : سهبرپاویان) ، ئه مهش ئه و مریشک و گوشتانه ده گریتته وه که وا به مه بهستی بازارگانی پی کردن سه رده برپین و ده فرۆشرین ، به لام ئه گه ر ئه و سهبرپاوانه به بو نه ی جه ژن و یاده وه ری و به رزپراگرتنی دروشمه کانی ئاینی خو یانه وه کراون ئه و خواردنیان حرامه (با ناوی خو اشی له سه ر بینن) و ئه م ئایه ته ده یگریتته وه : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اَلْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهِ... ﴾ [المائدة] .

واته : هه رام کراوه له سه رتان : مردار بو بو ، و خوین ، و گوشتی به راز ، و ئه وه ی که بو جگه له خوا سه رده برپیت .

هه روه ها ئه گه ر زانرا و دلنیا بو ویت که وا ئه و سهبرپاوانه ده کوژرین چ به نه تله ی کاره بایی بیت یان به خستنه ناو ئاوی گه رمه وه بیت ئه و ئه مهش هه رامه و ناخوریت به به لگه ی ئه م ئایه ته : ﴿ وَالْمَخْنَقَةُ وَالْمَوْقُذَةُ وَالْمُتَرَدِيَةُ

وَالنَّطِيحَةُ وَمَا اَكَلَ السَّبْعُ اِلَّا مَا ذَكَيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصَبِ ﴾ [المائدة] .

واته : هه رام کراوه له سه رتان : خنکیئراو ، و تاسیئراو ، و ئه وه ی که ده که ویته خواره وه و مردار ده بیته وه ، و ئه وه ی که شاخی لیده درپیت و مردار ده بیته وه ، و ئه وه ی

که درنده لئی خواردووہ ئیلا ئەوہ نه بیئت که دهگه نه سه برپینیدا ، وه ئەوہی که بو جگه له خوا سه رده برپیت .

که واته ئەوانهش که مردارده بنه وه پیش سه برپین خواردنیاں حه رامه چ موسلمان سه رپه رشتی سه برپینی بکات یان گاور و جوله که .

به لام ئەگه ر وانه بوو ئەوا خواردنیاں حه لاله با له ولاتی گاور و جوله که شه وه هینرابیئت وهک (به رازیل و ئەمریکا) * .

پ ٦٧ / ئایا خواردنی مریشکی بازیان حه رامه ؟

وه لام /

نه خیر حه رام نی یه چونکه موسلمانان سه رپه رشتی سه برپینی مریشکه کان ده که ن و له کاتی سه برپینیاندا ناوی خوا دینن و (بسم الله) ده لئین ، من خوم له کاتی کدا که مریشکه سه برپراوه کانی قه سابخانهی بازیان که وته بازاره وه پرسیارم کرد له براده ریکم که خه لکی بازیان بوو سه بارهت به م باسه ، ئەویش وتی : (موسلمانان سه رپه رشتی سه برپینی مریشکه کان ده که ن و له کاتی سه برپینیاندا ناوی خوا دینن و (بسم الله) ده لئین) ، که واته خواردنی حه لاله .

پ ٦٨ / ئایا له چ کاتی کدا دروسته گوشتی سه گ و به راز و مروّف بخوریت ؟

به هیچ شیوه یهک و له هیچ کاتی کدا دروست نی یه (گوشتی سه گ و به راز و مروّف بخوریت) ، به لام ئەگه ر مروّف که وته حاله تی که وه که له برساندا بگاته حاله تی سه رمه رگ و دوا ی گه ران و هه ولدان هیچی ده ست نه کویت بیخوات ئیلا شته حه رام کراوه کان نه بیئت ئەوا دروسته بو ی ئەوه نده ی لیبخوات که وا له حاله تی مردن پزگاری

* **تییینی یهک** : به پئی شهو زانیاریانهی که له نیو هندیك گوشار و سایته کاند و دهک راپورت خراونه ته پرو سه بارهت به (ناژهل و په له وه ره سه برپراوه کانی ولاتی بیانی) و نه نجا به پئی فه توای هه ندیک له زانیانی ته هلی سونه و جه ماعه ی شه سه رده مه وه نامازه بو شه وه ده کریت که وا شهو (ناژهل و په له وه رانه ..) له پیش سه برپینیاں ده کوژرین و نه نجا سه ره کانیان لی ده که نه وه !!!
له بهر شه وه به راستی ئیستا وا ده بینم که وا شهو (ناژهل و په له وه رانه ..) له حه رامه وه نزیک تر بن ! وه شه گه ر حه رامیش نه بن شه وا ده چنه ژیر بابه تی شته گومانلی کراوه کانه وه (المتشابهات) که ده بیئت خوتیان لی به دور بگریت .

بکات و نه مریت ، (که واته نابیت زوری لیبخوات) به لکو به ئەندازهی پیویست لیی دهخوات ، خوی گه وره له م بارهیه وه فهرموویه تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [البقرة] .

واته : به پراستی حه رام کراوه له سه رتان مردارۆبوو و خوین و گوشتی به راز و ئەوهی که بۆ جگه له خوا سه رده بریت ، جا ئەگه ر که سیك ناچار بوو له وانه بخوات بی ئەوهی زیاده پرهوی بکات و له سنوور ده رچیت ئەوا تاوانبار نابیت ، به پراستی خوا لیبوورده و به به زییه .

ئەم نایته به لگه یه بۆ ئەو (قاعده) یه که زانایان فهرمویانه : (الضرورات تُبَحِّحُ الْمَحْظُورَاتِ) واته : (پیویستی هکان حه رام کراوه کان هه لآن ده کهن) ، به لام ئەمهش به په های نی یه به لکو به ند کراوه به وهی که به ئەندازهی پیویست بیت بۆیه زانایان فهرمویانه : (الضرورة تُقَدَّرُ بِقَدْرِهَا) واته : (پیویستیش ئەندازهی بۆ داده نریت) .

تییینی : ئەگه ر مرۆف ناچار بوو بۆ خواردنی شته حه رام کراوه کان به مه به سستی پرگار بوونی له حاله تی مردن ، ئەوا تا پیبکریت ده بیت له و شتانه بخوات که له ئەسلدا هه لآن بۆ نمونه تاوه کو (مردارۆبوو) هه بیت نابیت گوشتی به راز بخوات ، به لام نابیت له و حاله ته شدا مرۆقیکی زیندو بکوژریت بۆ ئەوهی له گوشته که ی بخوریت چونکه ئەویش مافی ژیا نی هه یه ، که واته ده بیت تاوه کو پیت ده کریت خۆپاریزی بکه یه ، خوا په نامان بدات له که وتنه ناو ئەو حاله ته ناله باره وه .

پ ۶۹ / ئایا راسته ئەگه ر خواردنه وهی (کحوله کان) بخویت تا چل روژ ده نگت به

خوا ناگات ؟

به پراستی من له م بارهیه وه هه یه نه خویندو وه ته وه و زوریش بۆی گه رام به لام هه یه ده ستنه کهوت ، به لام له کاتی گه راندا بۆ زانیارییه ک له م بارهیه وه ئەم فهرمووده یه م

به رچاو کهوت که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِنَّ مَلِكًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَخَذَ رَجُلًا فَخَيْرَهُ بَيْنَ أَنْ يَشْرَبَ الْخَمْرَ ، أَوْ يَقْتُلَ صَبِيًّا ، أَوْ يَزْنِيَ ، أَوْ يَأْكُلَ لَحْمَ الْخِنْزِيرِ ، أَوْ يَقْتُلُوهُ إِنْ أَبِي ، فَاخْتَارَ أَنَّهُ يَشْرَبُ الْخَمْرَ ، وَأَنَّهُ لَمَّا شَرِبَ لَمْ يَمْتَنِعْ مِنْ شَيْءٍ أَرَادُوهُ مِنْهُ)).
وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَنَا حِينِنَدِ : ((مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْرِبُهَا فَتُقْبَلُ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ، وَلَا يَمُوتُ وَفِي مَثَانَتِهِ مِنْهَا شَيْءٌ إِلَّا حُرِّمَتْ عَلَيْهِ الْجَنَّةُ ، وَإِنْ مَاتَ فِي الْأَرْبَعِينَ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً)) (١٢٣).

واته : به راستی پادشاهیك له پادشاکانی به نی ئیسرائیل پیاویکی برد و نازادی کرد له نیوان هه لَبْزاردنی نه وهی کهوا مه شروب (نارهق) بخواته وه یان مندالیک بکوژیت یان زینا و داویپسی بکات یان گوشتی به راز بخوات یان بیکوژن نه گهر خوی گرته وه له و کارانه ، نه ویش مه شروب (نارهق) هه لَبْزارد ، وه کاتیک خواردییه وه خوی نه گرته وه له هیچ شتیك له و کارانه ی که لییان ویست بیانکات ، بویه پیغه مبهری خوا (ﷺ) له و کاته دا فهرمووی : هیچ که سیک نی یه مه شروب (نارهق) بخواته وه و چل پوژ نوپژی لی قه بول بکریت ، وه هیچ که سیک نی یه مه شروب (نارهق) بخواته وه و بمریت و له میزلدانیدا شتیك له و مه شروبه ی تیدا هه بیئت ئیللا به هه شتی لی حه رام و قه دهغه ده کریت ، وه به راستی هه ر که سیک له ماوهی نه و چل پوژدهیشدا بمریت نه و مردنیکی نه فامییانه ی کردوه .

هه روه ها دواتر نه م فهرموودانه شم به رچاو کهوت :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رضی الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((الْخَمْرُ أُمُّ الْخَبَائِثِ ، فَمَنْ شَرِبَهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاتُهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، فَإِنْ مَاتَ وَهِيَ فِي بَطْنِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً)) (١٢٤).

(١٢٣) رواه الطبرانی في المعجم الكبير رقم : (١٥٢٨) وصححه الألبانی في سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٦٩٥) وصحيح الترغيب والترهيب رقم : (٢٣٧٠) .

(١٢٤) رواه الطبرانی في المعجم الكبير رقم : (١٥٤٣) والمعجم الأوسط رقم : (٣٨٠٩) وحسنه الألبانی في صحيح الجامع الصغير رقم : (٣٣٤٤) .

واته : مه شروب (نارهق) دایک و سه رچاوهی خراپه و تاوانه کانه ، وه هه رکه سیك بیخواته وه نهوا چل پوژ نویتزی لی قه بول ناکریت ، وه نه گهر بمریت و نهو مه شروبه له ناو سکیدا بیت نهوا به مردنیکی نه فامانه ده مریت .

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضی اللہ عنہ) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ وَسَكِرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ، وَإِنْ عَادَ فَشَرِبَ فَسَكِرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ، وَإِنْ عَادَ فَشَرِبَ فَسَكِرَ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا فَإِنْ مَاتَ دَخَلَ النَّارَ فَإِنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ، وَإِنْ عَادَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْفِيَهُ مِنْ رَدْغَةِ الْخَبَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا رَدْغَةُ الْخَبَالِ ؟ قَالَ : «عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ» (۱۲۵).

واته : هه رکه سیك مه شروب (نارهق) بخواته وه و سه رخوشی (بی هوش و بی ناگای) بکات نهوا چل پوژ نویتزی لی قه بول ناکریت وه نه گهر بمریت ده چیتته ناگری دوزه خه وه وه نه گهر تهوبه بکات نهوا خوا تهوبه لی قه بول ده کات ، وه نه گهر گه رایه وه و دووباره خواردییه وه و سه رخوشی (بی هوش و بی ناگای) کرد نهوا چل پوژ نویتزی لی قه بول ناکریت وه نه گهر بمریت ده چیتته ناگری دوزه خه وه ، وه نه گهر گه رایه وه و سه باره خواردییه وه و سه رخوشی (بی هوش و بی ناگای) کرد نهوا چل پوژ نویتزی لی قه بول ناکریت وه نه گهر بمریت ده چیتته ناگری دوزه خه وه ، وه نه گهر گه رایه وه و چوارباره خواردییه وه نهوا حه قه له سه ر خوا که له (رَدْغَةِ الْخَبَالِ) بدات به ده رخواردا له پوژی قیامه تدا ، وتیان : نهی پیغه مبهری خوا ئایا (رَدْغَةِ الْخَبَالِ) چییه ؟ فه رموی : کیم و زووخاوی نه هلی دوزه خه .

بهشی تاوانهگان

پ ۷۰ / کچیک له نامه یه کدا باس و به سه رهاتی تووشبوونی خوئی کردوو به هه ندیک تاوان و خراپه کاری .. وه له بهر ئه وهی که خوئی داوای کردوو (به سه رهاته که ی) بلاونه کریته وه ئیمه لی ره دا پوخته ی نامه که ی له چه ند خالی کدا ده خهینه روو ئه نجا وهلامی خاله کان ده ده یه وه :

- ۱ . نازانم چی بکه م ؟ نازانم خوا لیم خوئش ده بییت ؟
- ۲ . چی بکه م بوئ وهی خوا گوناچه کانم بوئ بیوشییت ؟
- ۳ . تا راده یه کی باش پابه ندم به ئاینی ئیسلامه وه !
- ۴ . بالا پوئشم واته له چکم کردوو !
- ۵ . یه کتر ناسین و په یوه ندی به یکتر کردنه وه له نیوان کور و کچدا ؟
- ۶ . کاره حه رانه کانی ئه نجام داوه پاشان بیری کرده وه ته وه !
- ۷ . په شیمان بوونه وه و خوئ نه دان به ده سته وه ...
- ۸ . زیاد له هه د په شیمان و بییتاقه ته ..
- ۹ . ئه یه وییت خوئی بکوژییت و به لام نایکات !
- ۱۰ . کوریک هاتوته داوای ..
- ۱۱ . له م بیزاریه رزگارم که ن ..

وهلام /

خوشکی موسلمان : السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ...

برپاردانی په شیمان بوونه وهت و واز هیئانت له و کاره خراپ و زورقه بیحانه و هه ست کردنت به بیزاری و بی تاقه تی له وهی که کردووته ... ئه مانه هه مووی نیشانه ی دوزینه وهی پاسته پی و هیدایهت و ریگیای پزگار بوونه له تالووی ژیانی پر له تاوان و به د په وشتی ..

جا وهلامی پرسیاره کانت به م شیوازه ده بییت :

پرسیار : نازنم چی بکه م ؟

وهلام : ده بیټ ئه م کارانه ی خواره وه ئه نجام بدهیت :

۱ - ده بیټ ته و به یه کی راسته قینه بکهیت له هه موو تاوانه کانت به گشتی و ئه و کاره قه بیح و زور خراپه یش به تایبه تی .. ته و به ی راسته قینه ش سی مه رجی هه یه که بریتیم له :

أ / په شیمان بوونه وه له تاوانه کانت .

ب / وازهینان له تاوانه کان .

ج / بریار دان بو ئه نجامنه دانیان له داهاتوودا .

چونکه له ئایه ته کانی (سورة الفرقان) دا خوی گه وره فه رموو یه تی : ﴿... إِلَّا مَنْ تَابَ

وَأَمِنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا...﴾ [الفرقان] .

واته : ئیلا که سیک نه بیټ که وا ته و به ده کات و ئیمان و باوهر ده هیټ و کرده وه ی

چاکه ده کات .

۲ - بو سه لماندن ی راستی ته و به که ت و خوا لیټ خو شبیټ ده بیټ وازیټ له

خراپه کاری و تاوانه کان و ده ست بکهیت به چاکه کاری :

عَنْ أَبِي طَوِيلٍ شَطَبِ الْمَمْدُودِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ : ((أَرَأَيْتَ رَجُلًا عَمِلَ الذُّنُوبَ كُلَّهَا ، فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهَا شَيْئًا ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَمْ يَتْرُكْ حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا أَتَاهَا ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : فَهَلْ أَسْلَمْتَ ؟ قَالَ : أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قَالَ : نَعَمْ ، تَفْعَلُ الْخَيْرَاتِ وَتَتْرُكُ السَّيِّئَاتِ ، فَيَجْعَلُكَ اللَّهُ لَكَ خَيْرَاتٍ كُلَّهِنَّ ، قَالَ : وَغَدْرَاتِي وَفَجْرَاتِي ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ حَتَّى تَوَارَى)) (١٢٦) .

واته : (أبي طويل) هات بو لای پیغه مبه ر (ﷺ) و وتی : هه واهم بدهری

سه بارهت به که سیک که وا هه موو تاوانه کانی کردبیئت و هچانی به جی نه هیشتبیئت وه
 ئه و که سه له تاوانکاریدا هیچی به جی نه هیشتبیئت ئیلا کردبییتی ، ئایا ئه و که سه بوی
 هه یه ته و به بکات ؟

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی : ئایا تو موسلمان بوویت ؟

وتی : من شایه تی ده دم که وا هیچ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیئت ئیلا
 خوا نه بیئت و توش پیغه مبه ری خوات .

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی : ئه گه ر کاری خیر و چاکه بکهیت و وازبینیت له خراپه و
 تاوانه کان ئه و خوا هه موویت بو ده کات به چاکه .

وتی : ئه ی غه در و خیانهت و تاوانکاری یه کانمیش ؟

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی : به لی .

وتی : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) .

له بهر ئه مه ئه و کابرایه به رده وام دهیوت : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) تاوه کو له
 پیش چاو وون بوو .

هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی ته تی : ((اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ ، وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ
 تَمَحُّهَا ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ)) (١٢٧) .

واته : له خوا بترسه و خو پاریزی بکه له تاوان له هه ر کو یك هه بیت ، وه به دوا ی
 تاوان و خراپه دا خیر و چاکه یه ک بکه بو ئه وه ی بیسرپیته وه ، وه هه لسوکه وت بکه له گه ل
 خه لدا به په وشتی چاک و جوان .

٣ - به رده وام داوا له خوا ی گه وره بکه که هیدایهتت بدات و دامه زراوت بکات له سه ر

چاکه کاری و بتپاریزیئت له تاوانه کان ..

وه خوت بکه به هاوړپییه کی راسته قینه و هه میشه یی قورئان .. و تا له

توانندا ههیه کتیب و نامیلکه و بابه ته کانی (رپگای راست و سایتی بههشت) بخوینه ره وه

٤ - وازهینان و دور که وتنه وه و به جیهیشتنی هاوهل و براده ری خراپ و تاوانبار و دور له خوا ، وه به پیچه وانه شه وه نزیک بوونه وه و تیکه لاوی کردنی هاوهل و براده ری خوا ناس و چاکه کار ، چونکه هاوهل و براده ر کاریگه ریان ههیه بو دور که وتنه وه له تاوان به به لگهی ئەم فهرمووده یه : پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلِ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخِ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً)) (١٢٨).

واته : نمونه ی هاوهلی چاک و هاوهلی خراپ : وه کو هه لگری بو نی میسک (واته بو ن فروش) و فوکار به کوورده دا (واته ئاسنگه ر) وایه ، جا هه لگری بو نی میسک یان له وه بو نه ت پی ده به خشیت یان لی ده کپیت یان بو نی خو شی لی ده بینیت و هه لیده مژیت ، به لام فوکار به کوورده دا یان جله کانت ده سوتینیت یان بو نی پیسی لی ده بینیت و هه لیده مژیت .

هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا)) (١٢٩).

واته : هاوهلیتی ئیماندار نه بیته نه یکهیت ، وه با کهس خواردنت نه خوات ئیلا که سیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه بیته .

٥ - دور که وتنه وه و به جیهیشتنی ئەو شوین و جیگایه ی که وا تاوانی تیدا ده ست ده که ویت ، به به لگهی فهرمووده ی ئەو که سه ی که وا سه د که سی کوشت و پاشان ته وه ی کرد : پیغه مبه ر (ﷺ) پیی فهرموو : ((اَخْرُجْ مِنَ الْقَرْيَةِ الْخَبِيثَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا

(١٢٨) صحیح البخاری رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) و صحیح مسلم رقم : (٢٦٢٨) من حدیث ابي موسى ، واللفظ المذكور لمسلم .

(١٢٩) صحیح ابي داود رقم : (٤٨٣٢) .

إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ قَرِيَةً كَذَا وَكَذَا [فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ] فَاعْبُدْ رَبَّكَ [مَعَهُمْ] فِيهَا ، [وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوْءٌ] (۱۳۰).

واته : ده‌رچوو له و گونده پیسه‌ی که تو تئیدا ده‌ژیت و برؤ بو ئه و گونده چاکه‌ی که وا خه‌لکانیکی تئدایه خوا ده‌په‌رستن و توش له‌گه‌ل ئه‌واندا خوی په‌روه‌ردگارت بپه‌رسته تئیدا ، وه نه‌گه‌رئیتته‌وه بو زه‌ویه‌که‌ی خوت چونکه خه‌لکه‌که‌ی خراپه .
که‌واته ده‌بیّت خو‌پاریزی بکه‌یت له رپوشتن بو ئه و شوین و جیگایانه‌ی که‌وا تاوانی تئیدا ئه‌نجام ده‌دریّت .

پرسیار : نازانه خوا ئیم خوش ده‌بیّت ؟

وه‌لام : وه بی ئومید مه‌به له په‌حم و لیخوشبوونی خوا چونکه خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی : ﴿ قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ۗ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴾ [الزمر] .

بلی به عه‌ده‌کانم ئه‌وانه‌ی که‌وا رپوچوون له سته‌م کردن له خویان به تاوان کردن با بی ئومید نه‌بن له په‌حمه‌تی خوا ، به‌راستی خوا له هه‌موو تاوانه‌کان خوش ده‌بیّت ، به‌راستی خوا لیبوورده و به به‌زه‌یی‌یه .

پرسیار : چی بکه‌م بو ئه‌وه‌ی خوا گونا‌هه‌کانم بو‌پوشیّت ؟

وه‌لام : ئه‌م کارانه‌ی خواره‌وه ئه‌نجام بده :

۱ - ته‌ویه کردنیکی راسته‌قینه و داوای لیخوشبوون له خوا و چاکه کردن و وازه‌ینان له خراپه کردن و هاوه‌لیتی و تیکلأوی کردنی چاکه‌کاران و ئه‌و جیگایانه‌ی که چاکه‌ی تئیدا ده‌کریت و دوور که‌وتنه‌وه له تاوانباران و خراپه‌کاران و ئه‌و جیگایانه‌ی که خراپه و تاوانی تئیدا ده‌کریت وه‌ک له پیشه‌وه باس کرا .

۲ - داوا بکه له خوا و به‌رده‌وام لیی بپاریره‌وه که‌وا سترت بکات :

وه به تاییهت بهردهوام بهیانان پیش خور کهوتن و نیواران پیش خور ئاوا بوون
 ئەم دوغایه بخوینه : ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ
 الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي ، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي وَأَحْفَظْنِي مِنْ
 بَيْنِ يَدَيْيَ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ
 تَحْتِي)) (١٣١).

٣ - تورپهیی خوت بخوره وه بوئه وهی خوا سترت بکات و گوناهاه کانت داده پوشتی

:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنه) قَالَ : أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ (صلى الله عليه وسلم) فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ
 أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ ؟ وَأَيُّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ ؟
 فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : ((أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ ، وَأَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى
 اللَّهِ تَعَالَى : سُرُورٌ تُدْخِلُهُ عَلَى مُسْلِمٍ ، أَوْ تَكْشِفُ عَنْهُ كُرْبَةً ، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دَيْنًا ، أَوْ تَطْرُدُ عَنْهُ
 جُوعًا ، وَلَأنَّ أَمْشِيَّ مَعَ أَخِي الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتَكِفَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ —
 يَعْنِي مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ — شَهْرًا ، وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ ، وَمَنْ كَظَمَ غَيْظَهُ وَلَوْ شَاءَ
 أَنْ يُمِضِيَهُ أَمْضَاهُ مَلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ رَجَاءً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَمَنْ مَشَى مَعَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ حَتَّى
 يُثْبِتَهَا لَهُ أَثَبَتَ اللَّهُ تَعَالَى قَدَمَهُ يَوْمَ تَزَلُّ الْأَقْدَامِ ، وَإِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ
 الْعَسْلَ)) (١٣٢).

واته : خوشه ويسترينی خه لك لای خوا ئه وهیه : سوودمه ندرینیان بیټ بو خه لك ..

وه خوشه ويسترين كرده وه لای خواى گوره نه وهیه :

خوښیهك بهینیت به سهر موسولمانیکدا ، یان نارپه هته تیه کی له سهر لابه ریت ، یان
 قرزیکى بو بېژیریت ، یان برسیتیه کی دهر بکهیت ، وه ئه گهر له گهل برایه کی موسولماندا
 برپوم بو به جیهینانی پیوستیهك لام خوشه ويستره له وهی که له م مزگه وتهدا (مزگه وتی

(١٣١) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (٣٨٧١) .

(١٣٢) صحیح الجامع الصغیر رقم : (١٧٦) ، و صحیح الترغیب والترهیب رقم : (٢٦٢٣) ، و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم :

مه دینه) یه ک مانگ بمینمه وه بو خوا په رستی و نیعتیکا فکردن ، وه هرکه سیك توورپی خوی بگریته وه ئەوا خوا عه وره تی داده پۆشییت ، وه هرکه سیك رق و توورپه بیك بخواته وه له کاتیدا ئەگه ر ویستی هه بیته به جی ی بینیت به جی ی دینیت ئەوا خوا دلای پر ده کات له په زامه ندی له پۆژی دوایدا ، وه هرکه سیك له گه ل برایه کی موسولمانیدا برۆات بو به جیهینانی پیوستیه کی هه تا جیهه جی ی ده کات ئەوا خوا پی ی جیگیر ده کات له پۆژی کدا که پیکان تیایدا ده خلیسکین ، وه په وشته خراپی کرده وه تیك ده دات وه ک چۆن خه ل هه نگوین تیك ده دات .

لیره دا مه به ست به (دایوشینی عه وره ت) دایوشینی تاوانه کانه .

وه تاوه کو پیته ده کریت به هه موو ئەم په وشته جوانانه خۆت براینه وه به گشتی .

۴ - تو گونا هه کانی خه لکانی تر بیوشه خواش گونا هه کانی تو داده پۆشییت :

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَىٰ مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ)) (۱۳۳).

واته : هه ر که سیك نارپه حه تیه ک له نارپه حه تی یه کانی دونیا که مه کاته وه له سه ر

نیمانداریک ئەوا خوی گه وره نارپه حه تیه ک له نارپه حه تی یه کانی پۆژی قیامه تی له سه ر

که م ده کاته وه ، وه هه ر که سیك چاوپۆشی له که سیکی نه دار و ده ستنه پۆیشته بکات

ئەوا خوا چاوپۆشی لیده کات له دونیا و دوارپۆژدا ، وه هه ر که سیك عه یبه و که مکوری و

تاوانی موسلمانیک بیوشیت ئەوا خوی گه وره دایده پۆشییت له دونیا و دوارپۆژدا ، وه

خوای په روه ردگار له هاوکاری عه بده که یدایه تاوه کو ئه و عه بده له هاوکاری براهه یدا بیټ ، وه هر که سیځ پښه بگرته بهر بؤ به ده ست خستنی زانستی شهرعی ئه ووا خوا پښه به هه شتی بؤ ئاسان ده کات ، وه هیچ کومه له که سانیک له مالیک له مالله کانی خوادا کونابنه وه بؤ خویندنه وهی قورئان و لیکدانه وهی له نیوان خویندا ئیلا ئارامی داده به زیت به سهر سهریاندا و په حمه تی خوا ده یانگریته وه و فریشته کان چوارده وریان ده دن و خوایش باسیان ده کات له لای فریشته کانی لای خوئی ، وه هر که سیځ کرده وه کانی دواي بخات ئه ووا پشت و په چه له کی پیشی ناخات .

مه به ست لیره دا بریتی یه له برگه ی (وه هر که سیځ عه یبه و که مکوپی و تاوانی موسلمانیک بیوشیت ئه ووا خوای گه وره تاوانه کانی داده پوشتی له دنیا و دواپوژدا) ، وه تاوه کو پیته کریت به و هه موو په وشته جوانانه خوت براینه وه به گشتی .

۵ - زمانت بگره وه له وتهی خراب و بی سوود ئه ووا خوا گوناچه کانت داده پوشتی : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((مَنْ خَزَنَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ))^(۱۳۴) .

واته : هر که سیځ زمانی بگریته وه ئه ووا خوا که مکوپی و تاوانه کانی داده پوشتی .

۶ - خوت خوت ستر بکه و تاوانه کات ئاشکرا مه که به لکو خوا سترت بکات و گوناچه کانت داده پوشتی :

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((كُلُّ أُمَّتِي مُعَافِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ ، وَإِنَّ مِنْ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ، ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ ، فَيَقُولُ يَا فُلَانُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا ، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ))^(۱۳۵) .

واته : هه موو نوممه ته که م عه فو ده کرین و چاوپوشتیان لیده کریت ئیلا ئه وانه نه بیټ

که تاوانه کانیان ئاشکرا ده که ن ، وه به راستی به شیځ له ئاشکرا کردنی تاوان ئه ووه یه که ووا به شه و کرده وه یه ک بکات ئه نجا پوژئی لیده بیته وه و خواش تاوانه که ی بؤ داپوشتیوه که

^(۱۳۴) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۲۳۶۰) .

^(۱۳۵) صحیح البخاری رقم : (۶۰۶۹) و صحیح رقم : (۷۴۱۰) .

چی خوی دہ لیت : من دوینی شہو فلان و فلان کردہ وہم کردوہ ، لہ کاتیکدا کہ لہ شہودا خوا داپوشیوہ کہ چی خوی لہ بہ یانیدا ئەو داپوشین سترہی خوا ہلدہ مالیت و تاوانہ کہی ئاشکرا دہ کات .

کہواتہ پیویستہ تۆ خۆت تاوانہ کانی خۆت داپوشیت و پەردہی خوا لہ سەر خۆت ہلنہ مالیت بہ لکو خوا سترت بکات ئەو کردہ وہ خراپہ یەت داپوشیت .

خوشکی موسلمان ئەمانہ چەند رینگا و وەسیلہ یەک بوون بۆ ئەوہی ئەگەر تۆ بہ ریکوپیککی ئەنجامیان بدەیت ئەوا - إن شاء اللہ - خواش تۆ دادەپوشیت و پەردەت لہ سەر ہلنامالیت .

* دواى ئەو ہەموو پوون کردنەوہ و ئامۆگاریانہ دەلیم ہەندیک تیبینم ہە یە لہ سەر ہەندیک لہ وشە کانت جا بۆ ئەوہی زیاتر بہ ئاگا بییتەوہ ہەندیک زانیاری ترت پيشکەش دہ کہم بۆیہ دەلیم :

- تۆ نووسیوتہ : (تا رادہ یەکی باش پابەندم بە ئاینی ئیسلامەوہ) !!!

- منیش دەلیم : داواى لیبوردنت لیدە کہم لہ وانہ یە ئەمە بە گومانى خۆت وابیت ! ئەگینا ئەگەر تۆ تا رادہ یەکی باش پابەند ببوایەیت بە ئاینی ئیسلامەوہ ئەوا تووشی ئەو ہەموو کردارہ خراپانہ نە دبویتەوہ !

ئەمەش بۆ ئەوہ نالیم کہ تۆ بى ئومید بکہم ! نەخیر بہ لکو بۆ ئەوہ دەیلیم کہوا پیداچوونەوہ یەکی خۆت و زانیاریە کانت سەبارەت بە ئاینی ئیسلام و پابەند بوونت بە رەوشت و ئادابە کانی ئیسلامەوہ بکہیت بۆ ئەوہی بزانییت چەندیک ئاشنایت بە ئیسلام و چەندیک پابەندی بەو ئاینہ پاکەوہ کہ رینگری ہەموو خراپہ و تاوانیکت لیدە کات .

خوشکی موسلمان : زۆریک ہەن وەک تۆ دەلین : (تا رادہ یەکی باش پابەندم بە ئاینی ئیسلامەوہ) ! بەلام کردہوہ ئەمە دەسەلمینیت ..

خۆ ئهگه به هۆی شهیتان و نهفسی تاوانبارهوه ههندیك جار موسلمان كهوته نیو تاوانهوه ئهوا دهبیئت زۆر زوو به ئاگا بیتهوه و پابهند بوونی به پهوشت و ئاكاره جوانهکانی ئاینه راست و پاكهكهی نهشکینیت .

جا هیوادارم ئه و پیداجوونهوهیهت هاندەر و پالنهریکی به هیز بیئت بو ئهوهی زیاتر و زیاتر و زیاتر زانیاریهکانت سهبارهت به ئاینی ئیسلام و پابهند بوونت به پهوشت و ئادابهکانی ئیسلامهوه بهره و ئاستیکی بهرزتر بروت ...

- ههروهها تو نووسیوته : (بالا پۆشم واته له چکم کردوه) !

- منیش دهلیم : به ههمان شیوهی پیشوو داوای لیبورونت لیدهکه م ! بالا پۆشی

بریتی نییه له تهنها (له چك كردن) ! چونکه (له چك) تهنها (سه ر و مل) دادهپۆشیئت ..

بۆیه دهبیئت بالا به پۆشاکیک بپۆشریئت کهوا ئه م مهرجانهی خوارهوهی تیدا ههبیئت :

مهرجهکانی بالا پۆشی له شهریعهتی ئیسلامدا بریتین له ههشت مهرج :

۱ - دهبیئت ئه و پۆشاکه ههموو لاشه و جهستهی ئافرهتهکه داپۆشیئت جگه له

پوومهت و ههردوو له پی نهبیئت .

۲ - دهبیئت فراوان بیئت و تهنگ و تهسك نهبیئت و نه لکیت به لاشهیهوه ، به شیوهیهک که

قهبارهی ئه ندامهکانی لاش دهرنه خات .

۳ - دهبیئت ئه ستور بیئت و تهنگ نهبیئت ، به شیوهیهک که رنگی پیستی دهرنه خات .

۴ - دهبیئت رازاوه و سه رنج راکیش نهبیئت ، چونکه مه بهست به پۆشینی بالا پۆش

داپۆشینی جوانیهکانی جهستهی ئافرهته کهواته نابییئت شتیکی رازاوه له بهر بکات بو

ئهوهی سه رنجی پیاوان بخوی رابکیشییئت .

۵ - نابییئت پۆشاکه که پۆشاکی پیاوان بیئت .

۶ - نابییئت له پۆشاکی کافر و بیباوه ر و فاسق و تاوانبارن بچییئت .

۷ - نابییئت پۆشاکه که بۆن خۆش کرابییئت .

۸ - نابییئت پۆشاکه که پۆشاکی شوهرهت و ناوبانگ دهرکردن بیئت .

ئیسٹایش پرسپارت لیده که م ئایا بالآ پۆشیه که ی تو هه موو ئه م هه شت مه رجهی
تیدایه ؟

ئه گهر تیدایه ئه وا سوپاسی خوا بکه و بهرده وام ببه له سه ری ..

وه ئه گهر نا ئه وا ته وبه بکه و بگه پیره وه بو لای په روه ردگارت .

– هه روه ها له نامه که تدا باسی : (یه کتر ناسین و په یوه ندی به یه کتر کردنه وه له

نیوان کوپ و کچدا) کردوه !

- منیش ده لیم : خوشکی موسلمان ئه و (یه کتر ناسین و په یوه ندی به یه کتر کردنه وه)

کاریکی حه رام و قه ده غه کراوه له ئاینی ئیسلامدا چونکه چه ندین کاری حه رامی تری

لیده که ویته وه له : (نه زهر کردن و سه رنج پراکیشانی یه کتر و ده مه ته قی و گفتوگو کردن

و هه وال و نامه گۆرپینه وه له گه ل یه کتردا ئه نجا وورده وورده دروست بوونی په یوه ندیه کی

توندی نارپه وای پر له بی شه رمی و تا ده گاته پله ی ئه وین و عیشق) ئه نجا سه ر ده رکردن

له وه وه که چه ندین کچی وه کو تو چاوه پوان نه بوو پوویدات که چی پووی داو ئیستا

گرفتاری و به ده ستیه وه بیزار بوویت له ژیان ..

که واته ده بیته هه موو کچیک به ئاگا و وریا بیته و هه رگیز و هه رگیز خوی نه ناسینیت

به گورگیکه وه که شه ر هه ف و ناموسی لی ده ویت !!!

– هه روه ها له نامه که تدا باسی ئه وه ت کردوه که وا : (کاره حه رامه کانت ئه نجام داوه

پاشان بیرت کردوه ته وه)!

- منیش ده لیم : به پاستی مروقی ژیر و زانا و دانا پیش هه نگانوان بو هه ر کاریک بیری

لیده کاته وه و هه لیده سه نگینیت ، که واته بیرنه کردنه وه له ئه نجامی کاریک له پاش

ئه نجامدانی زور دووره له ژیری و زانایه تی و دانایه تی یه وه بویه دووچاری هه له و زیان و

زه ر هه رت ده کاته وه ...

به هه ر حال بیرکردنه وه له پروودانی کاری تاوان و حه رام و هه له و نابه جی خوی بۆ خوی کاریکی چاکه و په شیمان بوونه وهی لیده که ویته وه ، به لام من لییره دامه به ستم نه وه یه که ده بیته پیشته بیربکه یته وه بۆ نه وهی تی نه که ویته .

- هه روه ها تو باسی : (په شیمان بوونه وه و خو نه دان به ده سته وه) ت کردوهه !
- منیش ده لیم : به راستی نه مه هه لو یستیکی زور چاک و ژیرانه بووه و خوتت پی پزگار کردوهه له چنگ نه و گورگه بی شهره ف و بی ناموس و بی غیره ته ..
یا ره بی زیاتر خوا ده مه زراوت بکات له سه ر خو پاراستن له هه له و تاوان و خراپه کاری ..

- هه روه ها تو نووسیوته : (زور جار نه مه ویته خوم بکوژم و به لام له بهر نه وهی گوناچه په شیمان نه به مه وه و نایکه م) !

- منیش ده لیم : بیرکردنه وه له خوش کوشتن چاره سه ر نی یه به لکو نه مه ش فیلیکی تری شه ی تانه بۆ نه وهی به یه کجاری ئیمان و ئیسلامت لی در بی نیته و به بی دینی بتمرینیت دوا ی نه وهی که تووشی نه وه موو تاوانانه ی کردوویت .. بویه ده لیم : نه خیر ئامان سه د ئامان هه رگیز و هه رگیز بیر له شتی وا مه که ره وه ، به لکو هه موو نه و کارانه ی که له سه ره وه باس کران نه نجام بده به ویستی خوا پزگارت ده بیته له و بیره گنده ل و خراپانه که وه سو سه ی شه ی تانن .

- هه روه ها تو نووسیوته : (کوړیک هاتوو ته داوم و هه ر چه ند نه که م ناتوانم رازی بيم چونکه نه ترسم نه و کرده وه خراپانه م که شف بیته) !

- منیش ده لیم : له بهر نه وهی په رده ی کچینیت له ده ست نه داوه نه و رازی ببه به و کوړه و شووی پی بکه و مه ش ترسه له که شف بوونی خراپه کانت ، - إن شاء الله - خوا سترت ده کات به مه رجیک تو نه و کارانه ی پی شه وه نه نجام بده یته و له خوا بترسیت و خوت بپاریزیت له تاوان .

خوای گه وره فه رموو یه تی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴾ [الطلاق] .

واته : هه ر که سیك له خوا بترسیت و خوپاریزی بکات له تاوان ئهوا خوا ده رگای ناره حه تی لیده کاته وه و پرزگاری ده کات .

هه روه ها فه رموویه تی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴾ [الطلاق] .

واته : هه ر که سیك له خوا بترسیت و خوپاریزی بکات له تاوان ئهوا خوا کار ئاسانی بو ده کات .

– هه روه ها تو نووسیوته : (زیاد له حه د په شیمان و بیئاقته تم) !

– هه روه ها نووسیوته : (له م بیزاریه رزگارم که ن) !

- منیش ده لیم : هه موو ئه و کارانه ی سه ره وه ئه نجام بده که باس کران له گه ل ئه م

کارانه ی خواره وه - إن شاء الله - رزگارت ده بیئت له هه موو بیئاقته و بیزارییه ک :

۱ - ئیمانیکه به رز و راسته قینه و ئه نجامدانی کرده وه چاکه کان ، خوای گه وره

فه رموویه تی : ﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّثِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ [النحل] .

واته : هه رکه سیك کرده وه ی چاکه بکات له نیر و می و ئیماندار بیئت ئهوا خوشتین

ژیانی پیده دهین و خوشگوزرانی ده کهین له دونیادا و به باشترین شیواز پاداشتی

کرده وه کانی ده دهینه وه له قیامه تدا .

۲ - به رده وام با خوات له یاد بیئت و زیکری خوا بکه چونکه به زیکری خوا دلت ئارام

ده گریت و ئاسوده ده بیئت ، خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ

بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴾ [الرعد] .

واته : ئه وانه ی که ئیمانیا ن هیناوه و دلایان به زیکری خوا ئارامده گریت ، ئاگادار بن

که وا ته نها به زیکری خوا دله کان ئارام ده گرن و ئاسوده ده بن .

۳ - باوهر بوونیکی تهواو و کامل و تیکه ل نه کردنی به سته م و تاوان ، خوی گه وره

فهرموویه تی : ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا ءِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ اُولَئِكَ لَهُمُ الْاَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿۸۲﴾﴾
[الأنعام] .

واته : ئەوانه ی که ئیمانیا ن هیناوه و ئیمانها که یان تیکه ل نه کردووه به زولم (شیرک به

تایبته) ئەوانه ئاسووده و به خته وهر ده بن و هیدایه ت ده درین .

۴ - په یوه ست بوون به ئاینی ئیسلام و به رنامه که ی خوی په روه ردگار هوه ، خوی

گه وره فهرموویه تی : ﴿فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿۱۲۳﴾ وَمَنْ اَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ اَعْمَى ﴿۱۲۴﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِيْ اَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيْرًا ﴿۱۲۵﴾ قَالَ كَذَلِكَ اَنْتَكَ ءَايَتُنَا فَنَسِيْنَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى ﴿۱۲۶﴾ وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهٖ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ وَاَبْقَى ﴿۱۲۷﴾﴾ [سورة طه] .

واته : هه ر که سیك شوینی به رنامه ی خوا بکه ویت ئەوا له دونیادا سه رگه ردان و گو مپرا

نابیت و له قیامه تیشدا به دبه خت و دؤراو نابیت ﴿۱۲۳﴾ وه هه ر که سیك پشت هه لبات له

به رنامه که ی خوا ئەوا به راستی ژیانیکی پر له بیزاری و ناسوری هه یه و له پوژی

قیامه تیشدا به کویری چه شری ده که ین ﴿۱۲۴﴾ ده لیت : په روه ردگارم ئەوه بو به کویری

چه شری ده که یه خو من له دونیادا بینا و چاوساغ بووم ؟ ﴿۱۲۵﴾ خوا ده فهرمویت :

ئاوه ها ئایه ته کانی ئیمه ت بو ده هات و تویش پشت گویت ده خست بویه تویش ئەمرو بی

بایه خ و ئیهمال ده کرییت ﴿۱۲۶﴾ وه به و شیوه یه پاداشتی ئەو که سه ده دینه وه له

خرابه کاریدا پوچووه و باوه رنانه ییت به ئایه ته کای په روه ردگاری ، وه به راستی سزای

دوارپوژ سه خت تر و به رده وام تره .

۵ - به رده وام ئەم زیکره بخوینه ره وه :

پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی : ((ما اصاب احداً هم ولا حزن فقال :

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ، وابنُ عَبْدِكَ ، وابنُ أُمَّتِكَ ، ناصيتي بيدك ، ماضٍ فيَّ حكمك ، عدلٌ فيَّ قضاؤك ، أسألك بكلِّ اسمٍ هو لك ، سميت به نفسك ، أو علمته أحداً من خلقك ، أو أنزلته في كتابك ، أو استأثرت في علم الغيب عندك ، أن تجعل القرآن ربيع قلبي ونور صدري وجلاء حزني وذهاب همي .
إلا أذهب الله همَّه وحزنه وأبدله مكانه فرحاً^(١٣٦) .

واته : هه‌رکه‌سیک غه‌م و په‌ژاره و نار‌ه‌حه‌تی‌یه‌کی تووش بییت و بلّیت :

خوایه من به‌نده‌ی تۆم ، و کورپی پیاویکم که به‌نده‌ی تۆیه ، و کورپی ئافرده‌تیکم که به‌نده‌ی تۆیه ، پی‌شه‌سه‌رم له ده‌ستی تۆدایه ، حوکمی تۆ به‌سه‌رمدا په‌یره‌و‌کراوه ، برپاری تۆ به‌سه‌رمدا راست و دادپه‌روه‌رانه‌یه ، داوات لیده‌که‌م به هه‌موو ناویک که ناوی خۆت پی‌ناوه ، یان فی‌ری که‌سیکت کردووه له دروستکراوه‌کانت ، یان داتبه‌زاندووه له کتیبه‌که‌تدا ، یان تایبه‌ت کردووه به خۆته‌وه له زانستی غه‌بیدا لای خۆت ، که‌وا قورئان بکه‌یت به به‌هاری دلم و رووناکی سینگم و هه‌لگری په‌ژاره‌م و لابه‌ری غه‌مم .

ئیللا خوا غه‌م و په‌ژاره‌ی لاده‌بات و له جی‌ی ئه‌وه‌دا ده‌یگورپیته‌وه به دل فراوانی .
له کۆتایدا هیوادارم که ئه‌م نامه و وه‌لامه بییته‌مایه‌ی دلنارام بوونت و دامه‌زانت له سه‌ر ریگای ته‌وبه و چاکه‌کاری و خۆپاراستن له هه‌موو تاوانه‌کان ، وه هه‌میشه‌هاوه‌رپی و میوانی سایتی به‌هشت به و به تایبه‌ت گوشه‌ی ئافرده‌تان و هه‌میشه‌زنجیره‌کانی گولی کۆمه‌لگا بخوینه‌ره‌وه ..

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ...

پ ۷۱ / ئەگەر کهسیک زینای نه کردییت بهلام به تواوتهی ئافرهته کهی روت کردییته وه ، وه بیجگه له زینا کردن هه موو شتیکی له گه لدا کردییت .. وه لای هه ندی خه لک باسی کردییت .. ئایا حوکمی چییه ؟؟؟
وهلام /

کاریکی زور خراپ و تاوانی کردوو و ده بییت تهوبه بکات و بگه ریته وه بو لای خوا و په شیمان بیته وه له و تاوانه و هه موو تاوانه کانی تری به گشتی .
چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((الْعَيْنَانِ زِنَاهُمَا النَّظْرُ ، وَالْأُذُنَانِ زِنَاهُمَا الْإِسْتِمَاعُ ، وَاللِّسَانَ زِنَاهُ الْكَلَامُ ، وَالْفَمُّ يَزِينِي فزِنَاهُ الْقَبْلُ] وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ [وفي رواية ((الْمَسُّ)) ، وَالرَّجُلُ زِنَاهَا الْخُطَا ، ...)) (۱۳۷).

واته : زینای چاو سه یرکردنی ئافره تی نامه حره مه ، وه زینای گوئی گوئیگرتنه له وتهی خراپ ، وه زینای زمان قسه کردنی حه رامه ، وه زینای ده م ماچ کردنی حه رامه ، وه زینای ده ست ده ستوه شانده [له ریوایه تیکی تر دا : ده ست پیوه دانی ئافره تی نامه حره مه] ، وه زینای پی هه نگاوانه بو کاری خراپ ..

که واته تو هه موو جو ره زینایانه ت نه نجام داوه که هه موویان ریخوشکارن بو زینای داوین پیسی و بیته خلاقی ! بویه ده بییت تهوبه بکه تی و زوو په شیمان ببیته وه و بریار بده تی که وا جاریکی تر کاری ئاوه ها خراپ نه نجام نه ده یته وه .

وه نابیت نزیکي نه و کهس و جیگایانه ببیته وه که وا کاری وا خراپیان لیده که ویته وه

چونکه خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَةَ ﴾ ... ﴿ ۳۲ ﴾

[الإسراء] .

واته : نزیکي زینا نه بنه وه .

(۱۳۷) صحیح البخاری رقم : (۶۲۴۳) و صحیح مسلم رقم : (۲۶۵۷)، والزیاده الأولى أخرجه أبو داود رقم : (۲۱۵۳) والثانية

أخرجه أحمد في ((المسند)) رقم : (۲۶۵۷) .

وه باس کردن و ئاشکرا کردنی تاوان له لای خه لکی کاریکی زۆر ترسناکه و ده بییت له و کارهش ته و به بکات ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((كُلُّ أُمَّتِي مُعَاْفِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ ، فَيَقُولُ يَا فَلَانُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا ، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ)) (١٣٨).

واته : هه موو ئوممه ته که م چاوپۆشی لیده کریت ته نها ئه وانه نه بییت که تاوانه کانیان ئاشکرا ده که ن ، وه به پاستی به شیک له ئاشکرا کردنی تاوان بریتییه له وهی که پیاو به شه و کاریک بکات ئه نجا که پۆژ ده بیته وه - خوا دایپۆشیوه - به لام خۆی ده لییت ئه ی فلان ئه و من ئه مشه و فلانه کار و فلانه کارم ئه نجامداوه ، شه و خه وی لیکه وتوو و خوا دایپۆشیوه به لام به یانی خۆی په رده ی خوا له سه ر خۆی هه لده مالییت .
 وه به و ئاشکرا کردنه ئابرووی خۆی ده بات .
 که واته ئه مه ش هه ر تاوانه و ده بییت ته و به ی لیبکات .

خووی نهینی :

پ۷۲ / چند پرسپاریک هاتوو سه بارهت به حوکی دامرکاندنهوی شهوهت به

دهست (واته : دهست په) که له عه ره بیدا پیی دهلین : (الاستمناء) یان (العاده

السریة) ؟

وهلام /

(دامرکاندنهوی شهوهت به دهست) یان (دهرهینانی مهنی به دهست) یان (دهست

په) یان (خوره حهت کردن به دهست) که به عه ره بی پیی دهوتریت (الاستمناء) یان

(العاده السریة) کاریکی حه رامه و ناشه رعیه و دروست نییه له بهر ئه م به لگانهی

خواره وه :

۱ - خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا

مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ ﴾ [المؤمنون]

واته : ئه وانه ی که عه وره تیان ده پارین ئیلا له خیزانه کانیان و که نیزه که کانیان

نه بیئ ئه وانه له مه دا هیچ لومه یه کیان له سه ر نییه ، هه ر که سیك به دوای جگه له مه دا

بگه ریئ و عه وره تی تی دا به کار بینیت ئه وا ئه وانه سنوری خوایان شکاندوو و ته عه دا و

سته میان کردوو .

۲ - پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ

فَلْيَتَزَوَّجْ ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ ، فَإِنَّهُ لَهُ
(وجاء)) (۱۳۹) .

واته : ئه ی چینی گه نجان هه ر که س له ئیوه توانای ژن هینانی هه یه ئه وا با ژن

بینیت ، چونکه ژن هینان چاو ده گریته وه له نه زه ر کردن و قه لایه کیشه بو عه وره ت و

ده‌پاریزیت ، وه هر کهس توانای ژن هیئانی نی‌یه ئه‌وا با پوژو بگریت چزنکه پوژو ده‌بیته پاریزه‌ر بوی .

جا ئه‌گه‌ر (دامرکاندنه‌وه‌ی شه‌هوه‌ت به‌ده‌ست) دروست بوايه ئه‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) رینمایی گه‌نجانی بو ده‌کرد ، به‌لام ده‌بینین رینمایی گه‌نجانی کردوه بو پوژو گرتن بو ئه‌وه‌ی زه‌وق و شه‌هوه‌تیاں که‌م بیته‌وه و لاواز بیته .

هه‌روه‌ها ئه‌م کاره زیان و زه‌ره‌ری زوری هه‌یه بو ئه‌نجام‌ده‌ره‌که‌ی ، له‌وانه :

- ئه‌وانه‌ی که زور ئه‌م کاره ئه‌نجام‌ده‌ده‌ن له‌کاتی ژن هیئاندا دوچاری ئه‌وه ده‌بنه‌وه

که ئاویان نه‌یه‌ته‌وه به‌جووت بوون چونکه ئه‌و به‌شیوازیکی تر پراها‌توه .

- هه‌ندیك له‌و که‌سانه زه‌که‌ریان هه‌لناسیت بو جووت بوون له‌گه‌ل ژنه‌که‌یدا .

- یان ئاویان زوو دیته‌ ده‌ره‌وه ، به‌مه‌ش ناتوانیت مافی خوی و هاوسه‌ره‌که‌ی به‌

ته‌واوی بدات .

- ئه‌م کاره هوکاریکه بو توشبوون به‌نه‌خوشی فه‌قه‌رات .

- هه‌روه‌ها چه‌ندین زیانی تر ...

پ۷۳ / حوکمی دامرکاندنه‌وه‌ی شه‌هوه‌ت به‌ده‌ست چی‌یه ؟ چونکه من

[کچیکم] زیاتر له‌ ۴ ساله ئه‌م کاره ده‌که‌م ، ئیستا زور په‌شیمانم چی بکه‌م بو ئه‌وه‌ی

خوای گه‌وره لیم خوش بی ؟

وه‌لام /

(دامرکاندنه‌وه‌ی شه‌هوه‌ت به‌ده‌ست) یان (ده‌ره‌یئانی مه‌نی به‌ده‌ست)

یان (ده‌ست په‌ر) یان (خوره‌ه‌ت کردن به‌ده‌ست) که به‌عه‌ره‌بی پی‌ی ده‌وتریت

(استمناء) یان (العاده السرية) کاریکی هه‌رامه و ناشه‌رعی‌یه و دروست نی‌یه چ بو کوپان

بیته یان بو کچان له‌ به‌ر ئه‌م به‌لگانه‌ی خواره‌وه :

۱ - خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ

أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ ﴿

[المؤمنون] .

واته : ئەوانه ی که عه وره تیان ده پاریزن ئیلا له خیزانه کانیا و که نیزه که کانیا نه بیئت ئەوانه له مه دا هیچ لومه یه کیان له سهر نی یه ، ههر که سیک به دوای جگه له مه دا بگه پیت و عه وره تی تیدا به کار بینیت ئەوا ئەوانه سنوری خویان شکاندوو و ته عه دا و سته میان کردوو .

ئهمه ئافره تیش ده گریته وه چونکه ئەویش ده بیئت عه وره تی بپاریزیت ته نها له میرده که ی خوی نه بیئت که هه لالی خویه تی ، کهوا به ههر ریگایه کی تر ئاوی خوی بینیته وه و خوی ره حه ت بکات ئەوا ته عه دا ی کردوو و تاوانبار ده بیئت چونکه عه وره تی خوی نه پاراستوو له کاری نابه جی .

۲ - پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ﴿ يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ

فَلْيَتَزَوَّجْ ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ ﴿١٤٠﴾ .

واته : ئە ی چینی گه نجان ههر کهس له ئیوه توانای ژن هینانی هه یه ئەوا با ژن بینیت ، چونکه ژن هینان چاو ده گریته وه له نه زهر کردن و قه لایه کیشه بو عه وره ت و ده پاریزیت ، وه ههر کهس توانای ژن هینانی نی یه ئەوا با پوژو بگریت چونکه پوژو ده بیته پاریزهر بوی .

هه روه ها ئەمه ئافره تیش ده گریته وه چونکه ئەویش ده بیئت میرد بکات بو ئەوه ی چاوی بگریته وه له نه زهر کردن و قه لایه کیش بیئت بوی بو پاراستی عه وره تی له کاری هه رام .

وه ئه گهر میردی بۆ نه بوو ئه وا ده بیته پوژو بگریته چونکه پوژو ده بیته پاریزهر بوی

جا ئه گهر (دامرکاندنه وهی شه هوهت به دست) دروست بوایه ئه وا پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) رینمایی گه نجانی بۆ ده کرد ، به لام ده بینین رینمایی گه نجانی کردوه بۆ پوژو گرتن
 بۆ ئه وهی زهوق و شه هوه تیان که م بیته وه و لاواز بیته .

که واته پیویسته تۆ ته و به یه کی راسته قینه بکهیت بۆ ئه وهی خوا لیته خوش بیته ،
 وه مه رجه کانی ته و به ی راسته قینه ش ئه مانه ن :

أ / په شیمان بوونه وه له تاوانه کانت .

ب / وازهینان له تاوانه کان .

ج / بریار دان بۆ ئه نجامنه دانیان له داهاتوودا .

جار ئه گهر به م شیوازه ته و بهت کرد و وازت هیئا له تاوان و خراپه کردن و دستت
 کرد به چاکه کردن ئه وا خوا لیته خوش ده بیته .

- ئایا پیته چۆنه له کاتی کدا که تۆ خه رکی ئه نجامدانی ئه و کاره ناشیرینهیت باوکت
 یان دایکت یان برایهکت بتبینیت !!؟ یان خه لکانیکی تر بتبینن !!؟ ئایا هه لویستت چی
 ده بیته و ههست به چی ده کهیت !!؟

ئه ی باشه خو چاک ده زانیت خوا ده تبینیت و ئاگای لیته .. ئایا شه رم له خوا
 ناکهیت !!؟

ئایا ناترسیت له و کاته دا بمریت و به و شیوازه بگه ریته وه بۆ لای خوا !!؟

وه بی ئومید مه به له ره حم و لیخوشبوونی خوا چونکه خوی گه وره فه رموویه تی :

﴿ قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ اسْرَفُوا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهٗ هُوَ

الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٣﴾ [الزمر] .

بلی به عهده کانم ئهوانه ی کهوا پوچوون له سته م کردن له خویمان به تاوان کردن با بی ئومید نه بن له پهحمه تی خوا ، به پراستی خوا له هه موو تاوانه کان خوش ده بییت ، به پراستی خوا لیبوورده و به بهزه یییه .

وه بو ئه وهی تهوبه کهت پراست و دروست بییت و خوا لییت خوشببییت ده بییت ئه م کارانه ی خواره وه ئه نجام بدهیت :

- دهستکردن به چاکه کاری و نزیك بوونه وه و تیکه لاوی کردنی چاکه کاران و دوور کهوتنه وه له خراپه کاری و خراپه کاران :

چونکه له نایه ته کانی (سورة الفرقان) دا خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿... إِلَّا مَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا...﴾ [الفرقان] .

واته : ئیلا که سیك نه بییت کهوا تهوبه دهکات و ئیمان و باوه ر ده هیئیت و کرده وهی چاکه دهکات .

وَعَنْ أَبِي طَوِيلٍ شَطَبِ الْمَمْدُودِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ : ((أَرَأَيْتَ رَجُلًا عَمِلَ الذُّنُوبَ كُلَّهَا ، فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهَا شَيْئًا ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَمْ يَتْرُكْ حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا أَتَاهَا ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : فَهَلْ أَسْلَمْتَ ؟ قَالَ : أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قَالَ : نَعَمْ ، تَفْعَلُ الْخَيْرَاتِ وَتَتْرُكُ السَّيِّئَاتِ ، فَيَجْعَلُكَ اللَّهُ لَكَ خَيْرَاتٍ كُلَّهِنَّ ، قَالَ : وَغَدْرَاتِي وَفَجْرَاتِي ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ حَتَّى تَوَارَى)) (١٤١).

واته : (أبي طويل) هات بو لای پیغه مبه ر (ﷺ) و وتی : هه والم بده ری سه بارهت به که سیك کهوا هه موو تاوانه کانی کرد بییت و هچانی به جی نه هیشت بییت وه ئه و که سه له تاوانکاریدا هیچی به جی نه هیشت بییت ئیلا کرد بییتی ، ئایا ئه و که سه بو ی هه یه تهوبه بکات ؟

پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی : ئایا تو موسلمان بوویت ؟

وتی : من شایه تی ده دم که وا هیچ په رستراویک نییه شایسته ی په رستن بیّت ئیلا
خو نه بیّت و تۆش پیغه مبهری خوات .

پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویی : ئە گەر کاری خیر و چاکه بکهیت و وازبیینیت له خراپه و
تاوانه کان ئە وا خوا هه موویت بۆ ده کات به چاکه .

وتی : ئە ی غه در و خیانه ت و تاوانکاری یه کانمیش ؟

پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویی : به لّی .

وتی : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) .

له بهر ئە مه ئە و کابرایه به رده وام دهیوت : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) تاوه کو له

پیش چا و وون بوو .

هه روه ها پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویی ته تی : ((أَتَقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ ، وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ

تَمَحُّهَا ، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ)) (١٤٢) .

واته : له خوا بترسه و خۆپاریزی بکه له تاوان له هه ر کوێک هه بیت ، وه به دوا ی

تاوان و خراپه دا خیر و چاکه یه ک بکه بۆ ئە وه ی بیسرپیتته وه ، وه هه ل سوکه وت بکه له گه ل

خه لدا به ره وشتی چاک و جوان .

وه ئامۆژگاری تۆ و ئە و که سانه ش ده که م که به م تاوانه و جگه له مه ش گرفتار بوون

به :

وازهینان و دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی هاوه ل و براده ری خراپ و تاوانبار و

دوور له خوا ، وه به پیچه وانه شه وه نزیک بوونه وه و تیکه لاوی کردنی هاوه ل و براده ری

خوا ناس و چاکه کار ، چونکه هاوه ل و براده ر کاریگه ریان هه یه بۆ دوور که وتنه وه له

تاوان به به لگه ی ئە م فه رمووده یه : پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویی ته تی : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ

الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِذَا أُغْدِيكَ ، وَإِمَامًا

أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمْأ أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمْأ أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمْأ أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً)) (١٤٣).

واته : نمونهى هاوهلى چاك و هاوهلى خراپ : وهكو هه لگرى بۆنى ميسك (واته بۆن فرۆش) و فۆكار به كووردها (واته ئاسنگهر) وايه ، جا هه لگرى بۆنى ميسك يان لهو بۆنهت پى ده به خشيت يان لى ده كريت يان بۆنى خوشى لى ده بينيت و هه لى ده مژيت ، به لام فۆكار به كووردها يان جله كانت ده سوتى نيت يان بۆنى پيسى لى ده بينيت و هه لى ده مژيت .

هه روهها پىغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تى : ((لَا تُصَاحِبُ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلُ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا)) (١٤٤).

واته : هاوه لى تى ئيماندار نه بىت نه يكهيت ، وه با كهس خواردنت نه خوات ئىللا كه سىكى له خوا ترس و خۆپارىز له تاوان نه بىت .
وه بۆ ئه وهى له م تاوانه پزگارهت بىت ئه وا ده بىت ئه م كرانهى خواره ئه نجام بدهيت :

- ١ - هه ولبده شوو بكه به پياويكى به دين و به ئه خلاق .
- ٢ - ئه گهر ئه وهت بۆ نه كرا ئه وا پۆژووى سوننهت زۆر بگه به تايبهت دووشه مان و پىنجشه مان بۆ كه م بوونه وه و دامركاندنه وهى زهوق و شه هوهت .
- ٣ - وازهينان له سه رير كردنى كه ناله ئاسمانى يه خراپه كان .
- ٤ - وازهينان له هاوپى خراپ و نه خویندنه وهى گوڤار و پۆژنامه خراپه كان .
- ٥ - تىكلاوى نه كردنى ئه و جىگايانهى كه ده بىته هاندهرت بۆ ئه و تاوانه .
- ٦ - دهست بكه به قورئان خویندن و له خوا بپارىته وه بۆ ئه وهى يارمه تىت بدات بۆ وازهينان له و تاوانه

(١٤٣) صحيح البخاري رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٢٨) من حديث أبي موسى ، واللفظ المذكور لمسلم .
(١٤٤) صحيح أبي داود رقم : (٤٨٣٢) .

۷ - خویندنه وهی کتیب و گوڤار و نامیلکه به سوودهکانی ریڭگای راست و سائیتی

به ههشت .

پ۷۴ / بهریزان من تاوانی دهستپهرم کردوه ، ئایا چ ریڭچاره یه ک بگرمه بهر بو

ئه وهی بتوانم وازیینم لهم تاوانه ؟

وهلام /

پیویسته تو چه ند ریڭگایه ک بگریته بهر بو پزگارت بوونت له و تاوانه قه بیحه :

۱ - ده بیئت تو مه رجهکانی تهوبه کردنی راسته قینه و دروست بزانیته و په یوه دست

بیت پییانه وه بو ئه وهی جاریکی تر نه گه رییته وه سهر ئه و تاوانه قه بیحه :

مه رجهکانی تهوبه کردن به راستی :

أ / په شیمان بوونه وه له تاوانهکانی پابووردوت .

ب / وازهینان له تاوانهکان له ئیستادا .

ج / بریار دان له سهر ئه نجامنه دانیان له داهاتوودا .

جار ئه گهر بهم شیوازه تهوبهت کرد و وازت هیئا له تاوان و خراپه کردن و دهستت

کرد به چاکه کردن ئه ووا خوا لبّت خوش ده بیئت .

۲ - ئایا پیئت چونه له کاتیڭدا که تو خهرکی ئه نجامدانی ئه و کاره ناشیرینهت باوکت

یان دایکت یان برایهکت بتبینیّت ؟!! یان خه لکانیکی تر بتبینن ؟! ئایا هه لویستت چی

ده بیئت و ههست به چی ده کهیت ؟!!

ئه هی باشه خو چاک ده زانیته خوا ده تبینیّت و ئاگای لیته .. ئایا شهرم له خوا

ناکهیت ؟!!

ئایا ناترسیته له و کاته دا بمریت و به و شیوازه بگه رییته وه بو لای خوا ؟!

۳ - ئایا ده زانیته ئه و کاره کاریکی حه رامه و ناشه رعی یه و دروست نی یه له بهر ئه م

به لگانه ی خواره وه :

أ - خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ ﴾ [المؤمنون]

واته : ئەوانه ی که عه وره تیان ده پاریزن ئیلا له خیزانه کانیان و که نیزه که کانیان نه بیته ئەوانه له مه دا هیچ لومه یه کیان له سهر نییه ، ههر که سیک به دوای جگه له مه دا بگه پیت و عه وره تی تیدا به کار بینیت ئەوا ئەوانه سنوری خویان شکاندوو و ته عه دا و سته میان کردوو .

ب - پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ)) (١٤٥) .

واته : ئەوی چینی گه نجان ههر کهس له ئیوه توانای ژن هیئانی هیه ئەوا با ژن بینیت ، چونکه ژن هیئان چاو ده گریته وه له نه زهر کردن و قه لایه کیشه بو عه وره ت و ده پاریزیت ، وه ههر کهس توانای ژن هیئانی نییه ئەوا با پوژو بگریته چرنکه پوژو ده بیته پاریزه ر بوی .

جا ئەگه ر (دامرکاندنه وهی شه هوه ت به ده ست) دروست بوایه ئەوا پیغه مبهری خوا (ﷺ) رینمایی گه نجانی بو ده کرد ، به لام ده بینین رینمایی گه نجانی کردوو بو پوژو گرتن بو ئەوهی زهوق و شه هوه تیان که م بیته وه و لاواز بیته .

هه روه ها ئەم کاره زیان و زه ره ری زوری هیه بو ئەنجام ده ره که ی ، له وانه :
 - ئەوانه ی که زور ئەم کاره ئەنجام ده دن له کاتی ژن هیئاندا دوچاری ئەوه ده بنه وه که ئاویان نه یه ته وه به جووت بوون چونکه ئەو به شیوازیکی تر پراها تووه .
 - هه ندیک له و که سانه زه که ریان هه لئاسیت بو جووت بوون له گه ل ژنه که یدا .

- یان ئاویان زوو دیته دهره وه ، بهمهش ناتوانیت مافی خوئی و هاوسه ره که ی به ته وای بدات .

- ئەم کاره هۆکاریکه بۆ توشبوون به نه خوئی فه قهرات .

- ههروه ها چه ندین زیانی تر ...

۴ - وه ئەگەر جاریکی تر ویستت ئەم کاره بکهیت یان هه ر کاریکی تری ناشه رعی

ئەوا :

- تاوانه که له شوین و جیگایه کدا ئەنجامی بده که مولکی خوا نه بیّت !

- یان له کاتی کدا ئەنجامی بده که پرزی خوا نه خوئی و له لایه ن که سیکی تره وه پرزق

بۆ خۆت په یدا بکه !

- یان له شوین و جیگایه کدا ئەنجامی بده که خوا نه تبینیت تییدا !

ئایا چی ده لیت !!؟

ده توانیت وا بکهیت !!؟ ئەگەر ناتوانیت - بی گومان ناشتوانیت - ئەوا شهرم بکه و

خۆت به دوو بگره له خراپه کاری ..

۵ - ئامۆژگاریت ده کهم به خویندنه وه ی قورئان و کتییی شهرعی به سوود و

هاوه لیتی کردنی که سانیک که ده ست بگرن و به ره و مزگه وت بته ن و پرگیای خیر و

چاکه ت پیشان بده ن و وریا و ئاگادارت بکه نه وه له تاوان و خراپه کان .

وه ئامۆژگاریت ده کهم به ازهینان و دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی هاوه ل و

براده ری خراپ و تاوانبار و دوور له خوا ، وه به پیچه وانه شه وه نزیک بوونه وه و

تیکه لای کردنی هاوه ل و براده ری خوا ناس و چاکه کار ، چونکه هاوه ل و براده ر

کاریگه ریان هه یه بۆ دوور که وتنه وه له تاوان به به لگه ی ئەم فه رموده یه : پیغه مبه ر

(فهرموویه تی : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ

الْكَبِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِيكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ،
وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً))^(١٤٦).

واته : نمونهی هاوهلی چاک و هاوهلی خراپ : وهکو هه لگری بۆنی میسک (واته بۆن فرۆش) و فۆکار به کووردها (واته ئاسنگهر) وایه ، جا هه لگری بۆنی میسک یان لهو بۆنهت پی ده به خشیت یان لئی ده کپیت یان بۆنی خووشی لئی ده بینیت و هه لیده مزیت ، به لام فۆکار به کووردها یان جله کانت ده سوتینیت یان بۆنی پیسی لئی ده بینیت و هه لیده مزیت .

ههروهها پیغه مبهه (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا تُصَاحِبُ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلُ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا))^(١٤٧).

واته : هاوهلیتی ئیماندار نه بیته نه یکهیت ، وه با کهس خواردنت نه خوات ئیلا کهسیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه بیته .

وه ئامۆزگاریت ده کهم به دوور کهوتنه وه و به جیهیشتنی ئهو شوین و جیگایه ی کهوا تاوانی تیدا دهست ده کهویت ، به به لگهی فهرمووده ی ئهو کهسه ی کهوا سه د کهسی کوشت و پاشان ته و به ی کرد : پیغه مبهه (ﷺ) پیی فهرموو : ((اَخْرُجْ مِنَ الْقَرْيَةِ الْخَبِيثَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ قَرْيَةٍ كَذًا وَكَذَا [فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ] فَاعْبُدْ رَبَّكَ [مَعَهُمْ] فِيهَا ، [وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوْءٌ])^(١٤٨).

واته : ده رچوو لهو گونده پیسه ی که تو تیدا ده ژیت و برۆ بۆ ئهو گونده چاکه ی کهوا خه لکانیکی تیدایه خوا ده په رستن و تۆش له گه ل ئه واندا خوای په روه ردگارت به رسته تیدا ، وه نه گه ریته وه بۆ زه ویه که ی خۆت چونکه خه لکه که ی خراپه .

^(١٤٦) صحیح البخاری رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) و صحیح مسلم رقم : (٢٦٢٨) .

^(١٤٧) صحیح أبي داود رقم : (٤٨٣٢) .

^(١٤٨) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٦٤٠) .

٦ - وه ئامۆژگاریت ده که م به خۆپاریزی کردن له نه زهر کردن و تیکه لاوی ئافرده تان و به تهنه مانه وه له گه ل ئافرده تی بیگانه و نامه حره مدا .. چونکه ئەمانه ده بنه هاندهر بو ئەنجامدانی ئەو کاره خراپه ..

وه ئامۆژگاریت ده که م به ژن هینان ، چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((یا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))^(١٤٩).

واته : ئەهی کۆمه لی لاوان هه ر یه کیك له ئیوه توانای ژن هینانی هه بوو با ژن بهینیت ، چونکه زیاتر چاو ده پاریزیت له بینینی ناره وا ، و پاریزه ریشه له که وتنه داوین پیسیه وه ، ئەوه ش توانای ژن هینانی نه بوو ، با په نا به ریته به ر پۆژوو گرتن ، چونکه پۆژوو پاریزه ره بۆی .

به هه موو ئەم کارانه — إن شاء الله — رزگارت ده بیّت له و تاوانه .

پ٧٥ / چاره سه ری گونجاو چی یه بو ئەو گه نجانه ی که تووشی (ئاوی شه هوه ت

هینانه وه به ده ست) بوون ؟

وه لام /

چاره سه ری گونجاو بو ئەو گه نجانه ی که تووشی (ئاوی شه هوه ت هینانه وه به

ده ست) بوون بریتی یه له م خالانه ی خواره وه :

١ - سه ره تا ده بیّت بزانیت ئەنجامدانی ئەو کاره حه رامه و تاوانه .

٢ - پیویسته گه نجان ژن بینن و له هه لالی خویاندا ئاره زوویان دابمرکیینه وه .

٣ - ئەگه ر ژنیان پینه هینرا ئەوا ده بیّت پۆژووی سوننه ت زۆر بگرن ، بو ئەوه ی

شه هوه تیان بشکیینیت .

۴ - وه ده بیّت خۆیان بیاریزن و خۆیان به دوور بگرن له نیواندانه دا که شه هوهت و ئاره زوو ده ورووژینیّت وهک تیکلاو بوونی ئافرهتان و نه زهر کردنی حه رام .

۵ - وه ده بیّت هاوړپیی چاک و له خوا ترس هه لبرژیرن بۆ هاوه لیّتی خۆیان بۆ ئه وهی هاندهریان بن بۆ کاری چاکه و دوور کهوتنه وه له خراپه .

په یوهندی نیوان کوران و کچان :

پ ۷۶ / من له دائیره یه ک دهوام ده کهم له گه ل ئافره تیّکدا حه زمان له یه که به لام ئه م ئافره ته شوی کردوو و مندالیشی هه یه درسوته ته لاقی خۆی له میرده کهی بسینی و من مارهی بکه م؟

وه لام /

نه خیر دروست نیه بۆ تو ئه و ئافره ته له خۆت ماره بکه یت !

چونکه ئه وه ئافره تیکی خیانه ت کاره و شایه نی ئه وه نیه که وا گریبه سستی هاوسه رگری له گه لدا ببه سریت .

باشه ئایه تو له خوا ناترسیت که وا په یوه ندیت هه یه له گه ل ئافره تیّکدا که خاوه نی میرد و مندالیشه له و میرده !!!؟

من پرسپاریکت لی ده که م (داواکاریشم جوان لیم تیّبگه یت) : ئه گه ر تو خۆت خاوان خیزان بیت ئایه پیّت چۆنه ئه و خیزانه ت په یوه ندی هه بیّت له گه ل پیاویکی تردا به دزی تووه !!!؟ ئایه ئه و خیانه ته ت پی باشه !!!؟

ئایا خۆت دایک و خوشکت نیه ؟ ئایه شتی وات پی خوشه بۆ دایک و خوشکی خۆت !!!؟

بی گومان له وه لامدا ده لیّیت : نه خیر .

که واته نابیت بۆ خیزان و دایک و خوشکی خه لکی تریش کاری وات پیّت خوش بیت .
عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : ((إِنَّ فَتَى شَابًا أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ : ائْذَنْ لِي بِالرِّثَا ، فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ فَزَجَرُوهُ وَقَالُوا : مَهْ مَهْ !

قَالَ : اذْنُهُ ، فَدَنَا مِنْهُ قَرِيبًا ، قَالَ : فَجَلَسَ .

قَالَ : أَتُحِبُّهُ لِأُمَّكَ ؟

قَالَ : لَا ، وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ .

قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ .

قَالَ : أَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ ؟

قَالَ : لَا ، وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ .

قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِبنَاتِهِمْ .

قَالَ : أَتُحِبُّهُ لِأَخْتِكَ ؟

قَالَ : لَا ، وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ .

قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ .

قَالَ : أَتُحِبُّهُ لِعمَّتِكَ ؟

قَالَ : لَا ، وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ .

قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِعمَّاتِهِمْ ؟

قَالَ : أَتُحِبُّهُ لِخَالَاتِكَ ؟

قَالَ : لَا ، وَاللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ .

قَالَ : وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِخَالَاتِهِمْ .

قَالَ : فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ ، وَقَالَ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ ، وَطَهِّرْ قَلْبَهُ ، وَحَصِّنْ فَرْجَهُ .

قَالَ : فَلَمْ يَكُنْ بَعْدُ ذَلِكَ الْفَتَى يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ^(۱۰۰) .

واته : گه نجیک هات بو لای پیغهمبهر (ﷺ) و وتی : نهی پیغهمبهری خوا مؤله تم

بدری بو زینا (دامین پیسی) کردن ، خه لکه که ش رویان تی کرد و سه رزه نشتیان کرد و

پییان وت : وس به وس به !

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) پیئی فهرموو : نزیك ببه ره وه ، نه ویش نزیك بو وه وه لیئی

فهرمووی : نه نجا دانیشنت .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) پیئی فهرموو : ئایه زینا (دامین پیسی) کردنت پیی خوشه بو

دایکت ؟

وتی : نه خیر سویند به خوا ، خوا بمکاته قوریانت .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) پیئی فهرموو : به هه مان شیوه خه لکیش زینا (دامین

پیسی) یان پیی خوش نییه بو دایکیان .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) پیئی فهرموو : ئایه زینا (دامین پیسی) کردنت پیی خوشه بو

کچه کهت ؟

وتی : نه خیر سویند به خوا نهی پیغه مبهری خوا ، خوا بمکاته قوریانت .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) پیئی فهرموو : به هه مان شیوه خه لکیش زینا (دامین

پیسی) یان پیی خوش نییه بو کچه کانیان .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) پیئی فهرموو : ئایه زینا (دامین پیسی) کردنت پیی خوشه بو

خوشکه کهت ؟

وتی : نه خیر سویند به خوا ، خوا بمکاته قوریانت .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) پیئی فهرموو : به هه مان شیوه خه لکیش زینا (دامین

پیسی) یان پیی خوش نییه بو خوشکه کانیان .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) پیئی فهرموو : ئایه زینا (دامین پیسی) کردنت پیی خوشه بو

پورت (خوشکی باوکت) ؟

وتی : نه خیر سویند به خوا ، خوا بمکاته قوریانت .

پیغه مبهری خوایش (ﷺ) پیئی فهرموو : به هه مان شیوه خه لکیش زینا (دامین

پیسی) یان پیی خوش نییه بو پوره کانیان .

پيغه مبهري خوا (ﷺ) پيى فەرموو : ئايه زينا (دامين پيسى) كردنت پيى خوشه بو پورت (خوشكى دايكت) ؟

وتى : نه خير سويند به خوا ، خوا بمكاتە قوربانەت .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) پيى فەرموو : به هه مان شيوه خه لكيش زينا (دامين پيسى) يان پيى خوش نى به بو پوره كانيان .

ئه نجا پيغه مبهري خوا (ﷺ) ده ستي خسته سه ر ده مى گه نجه كه و فەرموى : خوايه له تاوانى خوشبه و دلى پاك كه ره وه و دامينيشى بپاريژه .

جا دواى ئه وه ئه و گه نجه لاي نه ده كرده وه بو لاي هيچ شتيك .

كه واته ده بيت موسلمان به م شيويه بير بكاته وه ، بو ئه وهى بزانييت چون مامه له ده كات له گه ل ئافره تانى ده وروبه رى .

هه روه ها پيغه مبهري خوا (ﷺ) فەرمويه تى : ((لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ))^(١٥١).

واته : هيچ كه سيك له ئيوه ئييماني نى به تاوه كو ئه وهى پيى خوش نه بيت كه بو خودى خوى پيى خوشه .

جا هه ر شتيكت بو خوت پيى خوش بوو ئه وا له گه ل خه ليشدا ئاوه ها به ، وه هه ر شتيكت بو خوت پيى ناخوش بوو ئه وا له گه ل خه ليشدا ئه نجامى مه ده .

بويه پيوسته له سه رت ته وبه بكه يت و په يوه نديت بپریت له گه ل ئه و ئافره ته دا و به دواى كچيكي به دين و خاوه ن ره وشت و ئه خلاقدا بگه رى بو ئه وهى خيانه تت لى نه كات .

^(١٥١) صحيح البخاري رقم : ( ) و صحيح مسلم رقم : ( ) .

پ۷۷ / به ناوی خودا ، سلاو ، دهستان خوښ ، من خوشکیکم ههیه شهوانه به موبایل زور قسه دهکات له گهل کرسی بهرامبهر به بی ئاگاداری مالهوه ئه مهویت مالهوهی لی ئاگادار که مهوه چونکه به قسه ناکات ، چی بکه م باشه چونکه ناتوانم بی دهنگ بم ؟

وهلام /

زور پیویسته به زوترین کات ژیرترین و دانترین کرسی مالهوهی خوتان ئاگادار بکه یته وه له و کاره ناشهرعی یه ی خوشکه که ت یو ئه وهی نه که ویته ناو داو و ته له که ی شهیتان و گورگه چاو برسی یه کانی شهره ف و ناموس و حه یای خوشکه که ت ، جا چی تر بی دهنگ مه به و ژیرترین و دانترین کرسی مالهوهی لی ئاگادار بکه ره وه و بیخه نه ژیر چاودیری وه و به رامیش به له ئاموژگاری کردنی و دهستی بگره و ههول بد هاورپی چاک و له خوا ترسی بو دوزه ره وه و پیشی بللی با ته وبه بکات و چی تر موزایه ده به شهره ف و ناموسی خوی نه کات له گهل کورانی بی غیره ت و بی وه فا و له خوا نه ترسدا .

پ۷۸ / حوکمی نامه گورپنه وه له نیوان کور و کچدا به نی یه تی ماره کردنی له

داهاتودا ؟

وهلام /

دروست نی یه بو هیچ پیاویک که وا نامه بگورپته وه له گهل ئافره تی کدا که نامه حره می بیته چونکه ئه مه ده بیته مایه ی فیتنه و تاوان ، هه رچه نده بشلین ئیمه مه به ستمان پا که و له داهاتودا خیزانیک پیک دینین ! ئه م بیانوه نابیته ریده ر بو ئه نجامدانی ئه و کاره ناشهرعی یه ، وه له وانیه شهیتان له م ریگه یه وه ههول بدات بو هه لئه تان دیان و هانیان بدات و سه ریان له تاوان و کاری نابه جیوه ده ربکات ، چونکه ئه و دوو کور و کچه هیچ په یوه ندی یه کی شهرعی له نیوانیاندا نی یه ، که واته نابیته نامه له گهل یه کتردا بگورپنه وه تاوه کو ماره ی ده بریته و ده بن به هاوسه ری یه کتر .

وه زۆریه ی ئه م کارانه سه ر له دل داری و عیشقه وه ده رده کات به لکو ئه م نامه گۆرینه وه یه پالنه ر بۆی بریتی یه له خو شه ویستی و عیشق ! نه ک نیه تی پاک !!!

پ ۷۹ / که ی خو شه ویستی هه لاله ؟

وه لام /

خو شه ویستی نیوان کوڤ و کچ دوای ماره برین هه لاله .. به لام له پیش ماره برین ئه وا سه یر کردنی یه کتر و به یه کتر گه یشتن و قه سه کردن له گه ل یه کتردا و نامه گۆرینه وه و هاوشیوه کانی ئه مانه له نیوان کوڤ و کچدا هه رامه و به هیچ شیوه یه ک دروست نی یه .. وه ئه گه ر خوای گه وره خوازینی کچیکی خسته ناو دلی کوڤیکه وه ئه وا ده بیته ئه م هه نگاوانه ی خواره وه بگریته بهر :

۱ - سه رتا ده بیته به دوای کچیکی دیندار و به ره وشت و خاوه ن ئیمان و ئه خلاقدا

بگه ریته ، چونکه خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿فَانْكحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ﴾ [النساء]

واته : له و ئافره تانه بخوازن که وا پاکن .

واته : ئافره تیک که بیروباوه ری پاک بیته ، وه ئه خلاق و ره وشتی پاک بیته ، وه

پاوردووی پاک بیته ، وه ئیستای پاک بیته ..

وه پیغه مبه ری خواش (ﷺ) فه رموویه تی : ((تُنكحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ : لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا

وَلِحَمَالِهَا وَلِدِينِهَا ، فَأَظْفَرُ بِنَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ)) (۱۵۲).

واته : خه لک له بهر چوار هۆکار ژن ده خوازن : بۆ پاره که ی و ناوداری یه که ی و

جوانی یه که ی و دینداری یه که ی ، جا تو خاوه ن دینداری یه که یان دهستی خو ته بخه

ده ستت بچیت به خیردا .

٢ - نهجا له پاش دۆزینه وه و دهستنیشان کردنی کچیکی دیندار و به رهوشت و خاوهن ئیمان و نه خلاق پیویسته برۆیت سهیری کچه که بکهیت و ببینیت بو ئه وهی بزانیته ئایا به دیمه نی رازی ده بیت ، به به لگه ی ئه م فه رموده یه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمویه تی : ((إِذَا أَلْقَى اللَّهُ فِي قَلْبِ امْرِئٍ خِطْبَةً امْرَأَةً فَلَا بُاسَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيْهَا)) (١٥٣).

واته : نه گهر خوی گه وره خوازی بینی کچیکی خسته ناو دلی که سیکه وه ئه وا هیچی تیدا سهیری بکات و ببینیت .

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ : أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (ﷺ) : ((اذهبْ فَانظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا)) ففعل فتزوّجها (١٥٤).

واته : (المغيرة بن شعبة) ویستی ژنیك بخوازیت ، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) پیی فه رموو : برۆ سهیری بکه و ببینه چونکه ئه وه له پیشته بو ئه وهی به یه که وه بگونجین و پیکیین ، ئه ویش سهیری کرد و ماره ی کرد .

٣ - دوا ی هه لبراردنی کچیکی خاوهن ئیمان و نه خلاق و سهیر کردن و بینینی ده چیه خوازی بینی کچه که و داوا ی ده کهیت له سه ره رشتیاره که ی (باوکی بیت یان برا یان باپیر یان مام ...).

جا نه گهر کچه که و سه ره رشتیاره که شی به کوره که رازی بوون ئه وا کچه که ی لی ماره ده که ن و بو ی ماره ده برن و ده بیته خیزان و هاوسه ری و له یه که م چرکه ی ماره برنه وه خو شه ویستی له نیوانیادا هه لال ده بیت .

به لام هه بوونی په یوه ندی له نیوان کور و کچدا له پیش ماره برینه وه به هه موو شیویه که قه ده غه و هه رامه نه گهر چی به ناوی خو شه ویستی وه بیت !! یان به بیاو نووی داخوازی کردنی کچه که وه بیت !!

(١٥٣) صحیح ابن ماجه رقم : (١٨٦٤) .

(١٥٤) صحیح ابن ماجه رقم : (١٨٦٥) .

پ ٨ / من چوار ساله کچیکم خوښ ئهوی ئه ویش به هه مان شیوه بهلام دایک و باوکی رازی نین ، ئیستا کچه که چووته ته مه نه وه و شوو ناکات ئایا دایک و باوکی تاوانبارن ؟

وهلام /

هه ر کاتی کورپکی خاوه ن دین و ئه خلاق هاته خوازینی کچیک ئهوا نابیت باوک و دایکی ئه و کچه ریگری بکه ن له به شوودانی کچه که یان ئه گه ر کچه که رازی بیت به و کوره و هیچ گرفتیک نه بیت بو سه رنه گرتنی ئه و پرۆژه یه .

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فزَوْجُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ)) (١٥٥).

واته : ئه گه ر که سیك خوازینی کچی لیتان کرد که ئیوه له دین و ئه خلاق و په وشتی رازی بوون ئهوا ژنی بدهنی ، وه ئه گه ر ئه مه تان نه کرد ئهوا له سه ر زه ویدا فیتنه و گه نده لکاری یه کی به ر فراوان پرووده دات .

وفي رواية أخرى : ((إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَأَنْكِحُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنْ كَانَ فِيهِ ، قَالَ : إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَأَنْكِحُوهُ ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ)) (١٥٦).

واته : ئه گه ر که سیك هات و خوازینی کچی لیتان کرد که ئیوه له دین و ئه خلاق و په وشتی رازی بوون ئهوا ژنی لی ماره بکه ن ، وه ئه گه ر ئه مه تان نه کرد ئهوا له سه ر زه ویدا فیتنه و گه نده لکاری پرووده دات ، وتیان : ئه ی پیغه مبه ری خوا : ئه ی ئه گه ر که م و کورپی یه کی تییدا هه بوو - وه کو پاره ی که م بوو یان هاوئاست نه بوو - ؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی : ئه گه ر که سیك هات و خوازینی کچی لیتان کرد که ئیوه له دین و ئه خلاق و په وشتی رازی بوون ئهوا ژنی لی ماره بکه ن ❀ سی جار ئه مه ی فه رموو ❀ .

(١٥٥) صحيح سنن الترمذي رقم : (١٠٨٤) .

(١٥٦) صحيح سنن الترمذي رقم : (١٠٨٥) .

که واته پیویسته له سهر به خیوکار و سه رپه رشتیاری کچان دلسۆز و غه م خوری راسته قینه یان بن ، و ده بیته ئه وهش بزنان ههروه کو چۆن پیویسته له سه ریان خواردن و خواردنه وه و جل و بهرگیان بۆ دابین بکه ن ئاوايش پیویسته له سه ریان هاوسهر و میردی هاوبه شی ژیانیان بۆ هه لبژیرن له وه که سه دیندار و له خوا ترس و رپه وشت به رزانه ی که وا ده بنه مایه ی به خته وه ری و خۆش گوزرانی دونیا و دوا پۆژیان .

وه به پیچه وانه وه ئه گهر به بی هۆکاریکی شایسته ببنه رپگر له به شوودانی کچه که یان ئه و تاوانبار ده بن .

تیبینی یه ک : له پرسپاره که دا هاتوو (من چوار ساله کچیکم خۆش ئه وی ئه ویش به هه مان شیوه ...) ئه گهر مه به ست به م خۆشه ویستی یه عیشق و ئه وینی بووبیته و په یوه ندی له نیوان هه ردوو لادا دروست کردبیته و ده رگایه ک بووبیته بووقسه کردن و یه کتر بینین و نامه گۆرینه وه له گه ل یه کتردا .. ئه وا کاریکی هه رام بووه و تاوانه و ده بیته هه ردووکتان ته وبه بکه ن و په شیمان ببنه وه و واز له و کاره بیئن .

وه ئه گهر مه به ست ته نها ویستی هاوسهر گیری بیته و به س به بی په یوه ندی ئه وا هیچی تیدا نی یه و خوا بۆتانی ئاسان بکات .

وه ته نها رپگاچاره ی شهرعی بۆ ئیوه و هاوشیوه کانی ئیوه بریتی یه له زه واجی شهرعی وه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((لَمْ يُرَ لِلْمُتَحَابِّينِ مِثْلَ النِّكَاحِ))^(۱۰۷) .
واته : کاریکی چاکتر نه بینراوه وه ک زه واج بۆ کوپ و کچیک که یه کتریان خۆش بویت

^(۱۰۷) المستدرک للحاکم رقم : (۲۶۲۸) والمعجم الكبير للطبراني رقم : (۱۰۷۳۶) وصححه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه رقم : (۱۸۴۷) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۶۲۴) .

فائدة : ورد في سبب ورود هذا الحديث قصة — لكن في سندها ضعف — وهي : عن ابن عباس قال : جاء رجل إلى النبي (ﷺ) فقال : إن عندنا يتيمة وقد خطبها رجل معدم ورجل موسر وهي تهوى المعدم ونحن نهوى الموسر ؟ فقال (ﷺ) : ((لَمْ يُرَ لِلْمُتَحَابِّينِ مِثْلَ النِّكَاحِ)) [انظر : سلسلة الأحاديث الصحيحة : (۲ / ۱۹۷ - ۱۹۸) .

زینا و به درهوشتی :

پ ۸۱ / ئایا زینا لیخوشبوونی ههیه ؟

وهلام /

پیشهکی ئه وه بزانه کهوا زیناکردن و داوین پیسی به کیکه له تاوانه گه وره کان و

کاریکی زور نابه جی و ترسناکه ، خوی گه وره له قورئاندا فه موویه تی : ﴿ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْفَ

إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴾ [الإسراء] .

واته : نزیککی زینا مه بنه وه چونکه زیناکردن کاریکی زور ناشیرینه و ریگایه کی خراپه

به لام ئه گه ر که سیک شهیتان هه لیخه له تاند و نه فسی به دکاری خیانه تی لیگرد و ئه م

کاره زور ناشیرینه ی کرد ئه وا پیویسته له سه ری ئه م کارانه ی خواره وه ئه نجمادات بو

ئه وه ی خوا لیی خوشببیت :

۱ - ته وبه کردن و په شیمان بوونه وه و گه رانه وه یه کی راسته قینه بو خوا :

﴿ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ^ع

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضْعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ

وَأَمَّنْ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^ط وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾

[الفرقان] .

واته : وه ئه وانهی کهوا له گه ل خوادا په رستراویکی تر ناپه رستن و هاواری تیناکه ن و

که سیک ناکورن کهوا خوا کوشتنی حه رام کردبیت ئیلا به حه ق نه بیت و زینا و داوین

پیسی ناکه ن .. وه هه ر که سیک ئه مانه بکات ئه وا تاوانبار ده بیت و سزای تاوانه که ی

ده بینیته وه و له پوژی قیامه تدا سزاکه یان بو چه ند قات ده کریته وه و به سه رشوپی

هه تاهه تای تیدا ده مینیته وه .. ئیلا که سیک نه بیت کهوا ته وبه ده کات و ئیمان و باوه ر

دههینیت و کردهوهی چاکه دهکات ، ئانهوانه خوا خراپهکانیان بؤ دهگورپیتتهوه به چاکه ، وه خوا لیبورده و به بهزهیییه .

وه مهرجهکانی تهوبهکردنیش بریتین له :

أ / پهشیمان بوونهوه له تاوان .

ب / وازهینان له تاوان .

ج / برپار دان بؤ ئه نجامنه دانی له داهاتودا .

۲ - خو ستر کردن و ئاشکرا نه کردنی ئه و تاوانه :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ : «كُلُّ أُمَّتِي مُعَافَى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ ، فَيَقُولُ يَا فُلَانُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا ، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ» (۱۵۸).

واته : هه موو ئوممه ته که م عه فو ده کریت و چاوپوشی لیده کریت ئیلا ئه وانه نه بیته

که و تاوانه کانیان ئاشکرا ده که ن ، وه به پاستی به شیک له تاوان ئاشکرا کردن ئه وه یه

که و پیاو به شه و کاریک بکات و ئه نجا به یانی - له کاتییدا که خوا دایپوشیوه - بلیت :

ئهی فلان من شهوی پابردوو ئه و کاره و ئه و کاره م کردوو ، له کاتییدا که له شه ودا

خوای پهروه ردگار دایپوشیوه ، که چی خوای به یانی خوای ئاشکرا ده کات و ستر و

په ردهی خوا له سه ر خوای هه لده مالیت .

۳ - ده ستر کردن به چاکه کاری و نزیک بوونه وه و تیکه لاوی کردنی چاکه کاران و دور

که و تنه وه له خراپه کاری و خراپه کاران :

چونکه له ئایه ته کانی (سورة الفرقان) دا خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿... إِلَّا مَنْ تَابَ

وَأَمَّنْ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا... ﴿٧٠﴾ [الفرقان] .

واته : ئیلا که سیک نه بیته که و تهوبه ده کات و ئیمان و باوه پ دههینیت و کردهوهی

چاکه ده کات .

وَعَنْ أَبِي طَوِيلٍ شَطَبِ الْمَمْدُودِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ : ((أَرَأَيْتَ رَجُلًا عَمِلَ الذُّنُوبَ كُلَّهَا ، فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهَا شَيْئًا ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ لَمْ يَتْرُكْ حَاجَةً وَلَا دَاجَةً إِلَّا أَتَاهَا ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ ؟ قَالَ : فَهَلْ أَسْلَمْتَ ؟ قَالَ : أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ، قَالَ : نَعَمْ ، تَفْعَلُ الْخَيْرَاتِ وَتَتْرُكُ السَّيِّئَاتِ ، فَيَجْعَلُكَ اللَّهُ لَكَ خَيْرَاتٍ كُلَّهِنَّ ، قَالَ : وَغَدْرَاتِي وَفَجْرَاتِي ؟ قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : اللَّهُ أَكْبَرُ ، فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ حَتَّى تَوَارَى)) (١٥٩).

واته : (أبي طويل) هات بۆ لای پیغه مبهەر (ﷺ) و وتی : هه والم بدهری سه بارهت به که سیك كهوا هه موو تاوانه کانی کردبیئت و هچانی به جی نه هیشتبیئت وه ئه و کهسه له تاوانکاریدا هیچی به جی نه هیشتبیئت ئیلا کردبییتی ، ئایا ئه و کهسه بۆی هه یه تهوبه بکات ؟

پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمووی : ئایا تو موسلمان بوویت ؟

وتی : من شایهتی دهدهم کهوا هیچ په رستراویک نییه شایستهی په رستن بیئت ئیلا خوا نه بیئت و توش پیغه مبهری خوات .

پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمووی : ئه گهر کاری خیر و چاکه بکهیت و وازبینیت له خراپه و تاوانه کان ئهوا خوا هه موویت بۆ دهکات به چاکه .

وتی : ئه ی غه در و خیانهت و تاوانکاری به کانمیش ؟

پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمووی : به لای .

وتی : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) .

له بهر ئه مه ئه و کابرایه به رده وام دهیوت : خوا چه ند گه وره یه (الله اکبر) تاوه کو له

پیش چاو وون بوو .

ههروهها پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی : ((أَتَقِيَ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتُ ، وَأَتَّبِعُ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا ، وَخَالِقِ النَّاسِ بِخُلُقٍ حَسَنٍ)) (١٦٠).

واته : له خوا بترسه و خو پاریزی بکه له تاوان له هه کویک هه بیت ، وه به دواى تاوان و خراپه دا خیر و چاکه یه ک بکه بو ئه وهی بیسرپیتته وه ، وه هه لسوکه وت بکه له گه له خه لدا به په وشتی چاک و جوان .

وه ئاموژگاری ئه و که سانه ده که م که به م تاوانه و جگه له مهش گرفتار بوون که وا ئه م کارانه ی خواره وه ئه نجام بدن بو ئه وهی پزگاریان ببیت له تاوانه کانیان :

١ - وازهینان و دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی هاوهل و برادهری خراپ و تاوانبار و دوور له خوا ، وه به پیچه وانه شه وه نزیك بوونه وه و تیکه لاوی کردنی هاوهل و برادهری خوا ناس و چاکه کار ، چونکه هاوهل و برادهر کاریگه ریان هه یه بو دوور که وتنه وه له تاوان به به لگه ی ئه م فهرمووده یه : پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِثَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً)) (١٦١).

واته : نمونه ی هاوهلی چاک و هاوهلی خراپ : وه کو هه لگری بوونی میسک (واته بون فروش) و فوکار به کووردها (واته ئاسنگه ر) وایه ، جا هه لگری بوونی میسک یان له و بونه ت پی ده به خشیت یان لئی ده کپیت یان بوونی خووشی لئ ده بینیت و هه لیده مرثیت ، به لام فوکار به کووردها یان جله کانت ده سوتینیت یان بوونی پیسی لئ ده بینیت و هه لیده مرثیت .

ههروهها پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا)) (١٦٢).

(١٦٠) صحیح سنن الترمذی رقم : (٣٥٥) .

(١٦١) صحیح البخاری رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) و صحیح مسلم رقم : (٢٦٢٨) .

(١٦٢) صحیح ابی داود رقم : (٤٨٣٢) .

واته : هاوه لئیتی ئیماندار نه بیته نه یکهیت ، وه با کهس خواردنت نه خوات ئیلا که سیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه بیته .

٢ - دوور که وتنه وه و به جیهیشتنی ئه و شوین و جیگایه ی که وا تاوانی تیدا دست ده که ویت ، به به لگه ی فه رموده ی ئه و که سه ی که وا سه د که سی کوشت و پاشان ته و به ی کرد : پیغه مبه ر (ﷺ) پیی فه رموو : ((اخرج من القرية الحبيثة التي أنت فيها إلى القرية الصالحة قرية كذا وكذا [فإن بها أناساً يعبدون الله] فاعبد ربك [معهم] فيها ، [ولا ترجع إلى أرضك فإنها أرض سوء])^(١٦٣).

واته : ده رچوو له و گونده پیسه ی که تو تیدا ده ژیت و برۆ بو ئه و گونده چاکه ی که وا خه لکانیکی تیدایه خوا ده په رستن و توش له گه ل ئه واندا خوی په روه ردگارت بپه رسته تیدا ، وه نه گه پریته وه بو زه ویه که ی خوت چونکه خه لکه که ی خراپه .

٣ - ئه م خاله تایبه ته به و که سانه ی که وا تووشی تاوانی زینا ده بنه وه .. بو پرزگار بوونیان له م تاوانه ده بیته :

أ / خو پاریزی بکه ن له نه زه ر کردن و تیکه لاوی ئافره تان و به ته نها مانه وه له گه ل ئافره تی بیگانه و نامه حره مدا ..

ب / ژن هینان : چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((يا معشر الشباب من استطاع منكم الباءة فليتزوج ، فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج ، ومن لم يستطع فعليه بالصوم ، فإنه له وجاء))^(١٦٤).

واته : ئه ی کومه لی لاوان هه ر یه کیک له ئیوه توانای ژن هینانی هه بوو با ژن بهینیته ، چونکه زیاتر چاو ده پاریزیته له بینینی ناره وا ، و پاریزه ریشه له که وتنه داوین پیسیه وه ، ئه وه ش توانای ژن هینانی نه بوو ، با په نا به ریته به ر پوژوو گرتن ، چونکه پوژوو پاریزه ره بو ی .

^(١٦٣) سلسله الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٦٤٠) .

^(١٦٤) صحيح البخاري رقم : (٥٠٦٦) وصحيح مسلم رقم : (٣٤٦٤) .

پ۸۲ / ئایا ئیسلام به چ چاوئیک سهیری ئه و پیاوانه دهکات که ژنایانیش ههیه و

له ههمان کاتدا زینا دهکهن له گهل ئافرته تی تردا ؟

وهلام /

ئه و جووره پیاوانه به پیاوانئیکی تاوئبار و فاسق و خیانه تکار سهیر ده کرین :

تاوئبار و فاسقه : چونکه یه کیک له تاوانه گه وره کانی ئه نجامداوه ، خوای

گه وره له قورئاندا فه موویه تی : ﴿ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَةَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴾ (۲۳)

[الإسراء] .

واته : نزیکی زینا مه بنه وه چونکه زینا کردن کاریکی زور ناشیرینه و ریگایه کی

خرابه .

هه روه ها خوای گه وره فه موویه تی : ﴿ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ

النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴾ (۶۸) يُضَعَّفَ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴾ (۶۹) إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ

حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ (۷۰) [الفرقان] .

واته : وه ئه وانه ی که وا له گهل خوادا په رستراویکی تر ناپه رستن و هاواری تیناکهن و

که سیک ناکورژن که وا خوا کوشتنی هه رام کرد بیئت ئیلا به حه ق نه بیئت و زینا و داوین

پیسى ناکهن .. وه هه ر که سیک ئه مانه بکات ئه وا تاوانبار ده بیئت و سزای تاوانه که ی

ده بینیتته وه و له روژی قیامه تدا سزاکه یان بو چه ند قات ده کریتته وه و به سه رشوپی

هه تاهه تایى تیدا ده مینیتته وه .. ئیلا که سیک نه بیئت که وا ته وه به دهکات و ئیمان و باوهر

ده مینیت و کرده وه ی چاکه دهکات ، ئا ئه وانه خوا خرابه کانیاں بو ده گوپیته وه به چاکه

، وه خوا لیبورده و به به زه یی یه .

وه خيانه تكاره له خوږى و ژنه كېشى : چونكه شه هوه تى خوږى له حه لالدا دانه مركاندووه ته وه له گه ل ژنه كهيدا به لكو له گه ل نافرته تيكى تر دا به حه رام نه و كار هى نه نجام داوه ، نه مه ش خيانه ته له ژنه كهى .

وه نه م جوړه پياوانه (كه ژنايانيش هه يه و له هه مان كاتدا زينا ده كهن له گه ل نافرته تى تر دا) نه گه ر نه م كار ه يان له سه ر سه لمي نرا و ئاشكرا بوو نه و ده بيت به رد باران (په جم) بكرين تاوه كو مردن .

نيمامى عومر (رضي الله عنه) فه رموويه تى : «الرَّجْمُ فِي كِتَابِ اللَّهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أَحْصِنَ مِنَ الرَّجَالِ وَالنِّسَاءِ ، إِذَا قَامَتِ الْبَيِّنَةُ أَوْ كَانَ الْحَبْلُ أَوْ الْإِعْتِرَافُ [وَقَدْ قَرَأْتَهَا : "الشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ إِذَا زَنِيَا فَاَرْجُمُوهُمَا الْبَيِّنَةُ] [نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ]» (١٦٥).

واته : به رد باران (په جم) كردن حه قه و پيوسته له سه ر كه سيك كه زينا بكات نه گه ر له و پياوانه ي بيت كه ژنيان هه يه و له و ژنانه ش بيت كه پياويان هه يه نه گه ر به لگه (چوار شايه ت) يان سكه پر بوون يان دانپيدانان هه بوو له سه رى ، وه من خويندوومه ته وه : پياوى ژندار و ژنى شوودار نه گه ر زينا يان كرد نه و به رد باران (په جم) يان بكه ن به يه كجارى وه ك سزايه ك له لايه ن خواوه ، خواش به ده سه لات و دانايه .
نه مه يه هه لويسى نيسلام سه باره ت به پياوى ژندار نه گه ر زينا و داوين پيسى بكات : تاونبار و فاسق و خيانه تكاره و پيوسته به رد باران (په جم) بكرت .

(١٦٥) صحيح البخاري رقم : (٥٠٦٦) وصحيح مسلم رقم : (٣٤٦٤) وصحيح سنن ابن ماجه رقم : (٢٥٥٣) والزيادة له ، والزيادة الثانية للبيهقي في السنن الكبرى رقم : (١٧٣٦٥) وانظر : إرواء الغليل رقم : (٢٣٣٨) وانظر : سبل السلام : (١٠٨ / ٧) .

* جوتببون له گهل ژندا له کومه وه : (اتيان المرأة في دبرها) !

پ ٨٣ / سلأوی خوی گه وره تان لی بی زه حمهت نه بی ئەمهوی بزانه حوکی

کرداری جنسی له گهل خیزانی خوت له دواوه چی یه ؟ تکایه به جوانی روونی بکه نه وه
بوم له گهل ریزدا .

وه لام /

چه ند به لگه یه ک بو سه لماندنی هه رامیتی (جوتببون له گهل ژندا له کومه وه !) له
ئیسلامدا :

١ — عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) قَالَ : كَانَتْ الْيَهُودُ تَقُولُ : إِذَا أَتَى الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ مِنْ

دُبْرَهَا فِي قُبْلِهَا كَانَ الْوَلَدُ أَحْوَلَ ، فَنَزَلَتْ : ﴿ نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنْي شِئْتُمْ ﴾ [البقرة] ، [فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : «مُقْبَلَةٌ وَمُدْبِرَةٌ إِذَا كَانَ ذَلِكَ فِي الْفَرْجِ»] (١٦٦) .

واته : جووله که کان (یه هودی هه کان) ده یانوت : ئە گه ر پیاو بچیتته لای ژنه که ی له

دواوه و له جیگای پی شه وه (واته له پاشه وه ده چیتته لای به لام له ریگای منال دانه وه)

ئه وه منال ده که ی چاو خیل ده رده چیت ، به هوی ئەمه وه ئەم ئایه ته دابه زی :

ژنه کانتان جیگای توو چاندنی ئیوه ن جا ئیوه ش بچنه لای جیگای تووه کانتان به

هه رچی شیوازیک خوتان ئاره زوی ده که ن ، بویه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموی :

واته : له پوی پی شه وه و داوه وه ئە گه ر ئەمه له دامینی یه وه بوو .

٢ — عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) قَالَ : «كَانَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ الْأَنْصَارِ - وَهُمْ أَهْلُ وَثْنٍ - مَعَ

هَذَا الْحَيِّ مِنْ يَهُودَ - وَهُمْ أَهْلُ كِتَابٍ - وَكَانُوا يَرَوْنَ لَهُمْ فَضْلًا عَلَيْهِمْ فِي الْعِلْمِ ، فَكَانُوا

يَقْتَدُونَ بِكَثِيرٍ مِنْ فِعْلِهِمْ ، وَكَانَ مِنْ أَمْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَأْتُوا النِّسَاءَ إِلَّا عَلَى حَرْفٍ * وَذَلِكَ

(١٦٦) صحيح البخاري رقم : (٤٥٢٨) وصحيح مسلم رقم : (٣٥٢١) والزيادة وردت في تفسير ابن أبي حاتم : (٢١٦٩) ومشكل

الأثار للطحاوي رقم : (٥٣٥٣) ومستخرج أبي عوانة رقم : (٣٤٧٦) ، وانظر : آداف الزفاف للألباني ص : (٢٧) .

* أي : على جانب [النهاية في غريب الحديث] .

أَسْتَرُ مَا تَكُونُ الْمَرْأَةُ ، فَكَانَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ أَخَذُوا بِذَلِكَ مِنْ فِعْلِهِمْ ، وَكَانَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ يَشْرَحُونَ النِّسَاءَ شَرْحًا مُنْكَرًا ، وَيَتَلَذُّونَ مِنْهُنَّ مُقْبِلَاتٍ وَمُدْبِرَاتٍ وَمُسْتَلْقِيَاتٍ ، فَلَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَةَ تَزَوَّجَ رَجُلٌ مِنْهُمْ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ فَذَهَبَ يَصْنَعُ بِهَا ذَلِكَ فَأَنْكَرَتْهُ عَلَيْهِ وَقَالَتْ : إِنَّمَا كُنَّا نُؤْتَى عَلَى حَرْفٍ فَاصْنَعْ ذَلِكَ وَإِلَّا فَاجْتَنِبْنِي حَتَّى شَرِيَّ أَمْرُهُمَا فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : ﴿ نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ ﴾ [البقرة] ، أَيُّ مُقْبِلَاتٍ وَمُدْبِرَاتٍ وَمُسْتَلْقِيَاتٍ يَعْنِي بِذَلِكَ مَوْضِعَ الْوَالِدِ (١٦٧) .

واته : جاران خه لکی ئەم گه پره که له (ئه نصاری به کانی مه دینه) که بت په رست بوون ، له گه ل خه لکی ئەم گه پره که له جووله که کان (به هودی به کان) که خاوه نی (کتیب) بوون ، له بهر ئەمه بوچوونیان وابوو که وا جووله که کان فهزل و چاکه یان ههیه به سه ریانه وه له زانست و شاره زاییدا ، به هوی ئەمه وه لاسایی زۆریک له کرداره کانیانیان ده کردوه و چاویان لییان ده کرد ، وه به شیک له حالی (ئه هلی کتیب / جووله که) بریتی بوو له وهی که نه ده رویشتنه لای ژن ئیلا به لاوه نه بیته ، وه ئەمه ش داپشراوترین شیوه بوو بو ئافرهت ، بویه خه لکی ئەم گه پره که ی ئه نصاری به کان ئەم شیوازه ی چوونه لای ژنیان له کرده وهی جووله که کانه وه وهرگرتبوو ، به لام خه لکی ئەم گه پره که ی (قوره یشی به کانی مه که) ده چوونه لای ژن به هه لازیانه وه له سه رپشت ، وه خووشی و له زه تیان لییان ده بینی له پیشه وه و له پاشه وه و به هه لازیانه وه ، به لام کاتیکی کۆچکاره کانی مه که روویان کرده مه دینه پیاویکیان ژنیکی له ئه نصاری به کان هینا و بوو به هاوسه ری ، ئەنجا رویشته وه ک شیوازی خه لکی مه که له گه لیدا جووت بیته ، بویه ژنه که ی ئەمه ی لی قه بوول نه کرد و ئینکاری کرد و فه رموی : ئیمه پیاو له لاوه دیته لامان ، بویه تویش به و شیوازه وهره لام ئەگینا لیم دوور بکه ره وه ، تاوه کو ئەمه گه وره بووه وه و ئەنجا

** قال في لسان العرب (٢ / ٤٩٨) : (قال ابن عباس : " كَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَا يَأْتُونَ نِسَاءَهُمْ إِلَّا عَلَى حَرْفٍ ، وَكَانَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ يَشْرَحُونَ النِّسَاءَ شَرْحًا " شرح جاريته إذا وطئها نائمة على قفاها) .

(١٦٧) صحيح سنن أبي داود رقم : (٢١٦٤) والمستدرک للحاکم رقم : (٢٧٤٢) والسنن الكبرى للبيهقي رقم : (١٤٤٨٨) ، وانظر : آداف الزفاف للألباني ص : (٢٨) .

گه‌یشت به پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ، جا به هوی ئه‌مه‌وه ئه‌م ئایه‌ته دابه‌زی : ﴿ژنه‌کانتان جیگای تۆو چاندنی ئیوه‌ن جا ئیوه‌ش بچنه لای جیگای تۆوه‌کانتان به هرچی شیوازیک خۆتان ئاره‌زوی ده‌کن﴾ واته : له پیشه‌وه و له پاشه‌وه و به هه‌لاژیانه‌وه ، مه‌به‌ستیشی به‌مه ئه‌وه‌یه که له جیگای منداله‌وه بچیه‌ته لای .

۳ — عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضی‌الله‌تعالی‌عنہ) قَالَ : «جَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ ، قَالَ : وَمَا الَّذِي أَهْلَكَكَ ؟ قَالَ : حَوَّلْتُ رَحْلِي * اللَّيْلَةَ ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) شَيْئًا ، قَالَ : فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ إِلَى رَسُولِهِ (ﷺ) هَذِهِ الْآيَةُ : ﴿نَسَاؤُكُمْ حَرْتُ لَكُمْ فَأَتُوا حَرَّتُكُمْ أَنِّي شِئْتُمْ﴾ [البقرة] ، قَالَ : أَقْبِلْ وَأَدْبِرْ وَاتَّقِ الدُّبْرَ وَالْحَيْضَةَ» (١٦٨).

واته : عومهری کورپی خه‌طاب (ﷺ) هات بو لای پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) و

وتی : ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا تیاچووم ، پیغه‌مبهریش (ﷺ) فه‌رمووی : چی له ناوی بردوویت ؟ وتی : ئه‌م شه‌و جیگای دانیشتنه‌که‌م هه‌له‌ودیوکرد (واته : له دواوه له شوینی منالدانه‌وه چوومه لای خیزانه‌که‌م) ، پیغه‌مبهریش (ﷺ) به هیچ شتیکی وه‌لامی نه‌دایه‌وه ، ئه‌نجا خوای گه‌وره ئه‌م ئایه‌ته‌ی نارده خواره‌وه بو پیغه‌مبهره‌که‌ی (ﷺ) : ﴿ژنه‌کانتان جیگای تۆوچاندنی ئیوه‌ن جا ئیوه‌ش بچنه لای جیگای تۆوه‌کانتان به هرچی شیوازیک خۆتان ئاره‌زوی ده‌کن﴾ ، فه‌رمووی : له پیشه‌وه و له دواوه برپوره لای ، وه خۆپاریزی بکه له کونی دواوه و هه‌روه‌ها له کاتی چه‌یز و بی‌نوێژیشدا .

۴ — عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ (رضی‌الله‌تعالی‌عنہ) : «أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ (ﷺ) عَنْ إِتْيَانِ النِّسَاءِ فِي أَدْبَارِهِنَّ أَوْ إِتْيَانِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ فِي دُبْرِهَا ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : حَلَالٌ ، فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ دَعَاهُ أَوْ أَمَرَ بِهِ فَدَعِيَ فَقَالَ : كَيْفَ قُلْتَ ؟ فِي أَيِّ الْخُرْبَتَيْنِ أَوْ فِي أَيِّ الْخُرْزَتَيْنِ أَوْ فِي أَيِّ الْخَصَفَتَيْنِ *

* کنسی برحله عن زوجته ، أراد بها غشيانها في قبلها من جهة ظهرها [النهاية في غريب الحديث] .

(١٦٨) مسند الإمام أحمد رقم : (٢٧٥٥) وصحيح سنن الترمذي رقم : (٢٩٨٠) ، وانظر : آداف الزفاف ص : (٣١) .

* يعني : في أي الثقبين ، والألفاظ الثلاثة بمعنى واحد كما في [النهاية في غريب الحديث] .

أَمِنْ دُبْرَهَا فِي قُبْلِهَا ؟ فَنَعَمْ ، أَمْ مِنْ دُبْرَهَا فِي دُبْرَهَا ؟ فَلَا ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ : لَا تَأْتُوا النِّسَاءَ فِي أَدْبَارِهِنَّ)) (١٦٩)

واته : پیاویک پرسیارى کرد له پیغه مبهرى خوا (ﷺ) سه بارهت به چوونه لای ژن له دواوه ، پیغه مبهرىش (ﷺ) فهرموى : حه لاله ، کاتیک پیاوه که پویشته پیغه مبهر (ﷺ) بانگی کرده وه یان فهرمانی کرد به بانگ کردنه وهی و بانگ کرا ، نهجا فهرموى : چونت وت ؟ له کام له دوو کونه کانه وه ؟ ئایا له دواوه و له ریگای پیشه وه ؟ نهوا نه مه یان ده بیته و دروسته ، یان له دواوه و له کومه وه (واته له کونی دواوه) ؟ نهوا نه مه یان نابیت دروست نییه ، چونکه خوا له حهق شهرم ناکات : نه چنه لای ژن له کونی دواوه واته : له کومه وه .

٥ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأَتَهُ فِي دُبْرَهَا)) (١٧٠).

واته : خوا - له توور په بییدا - سهیری پیاویک ناکات که وا له کونی دواوه له گه ل ژنه که بییدا جوت بیته .

٦ — ((مَلْعُونٌ مَنْ يَأْتِي النِّسَاءَ فِي مَحَاشِهِنَّ ، يَعْنِي : أَدْبَارِهِنَّ)) (١٧١).

واته : له عنهت و نه فرهت لیکراوه نه و که سهی بجیته لای ژن له کومه وه ، واته : له کونی دواوه .

٧ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((مَنْ أَتَى حَائِضًا أَوْ امْرَأَةً فِي دُبْرَهَا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ (ﷺ)) (١٧٢).

(١٦٩) مسند الإمام الشافعي رقم : (١٢٣٥) والسنن الكبرى للبيهقي رقم : (١٤٤٩٣) ، وانظر : آداف الزفاف ص : (٣٢) .

(١٧٠) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (١٩٢٣) واللفظ له والسنن الكبرى للبيهقي رقم : (١٤٥٠٣) ، وانظر : آداف الزفاف ص : (٣٣) .

(١٧١) [أخرجه ابن عدي من حديث عقبة بن عامر بسند حسن ، وهو من رواية ابن وهب عن ابن لبيعة ، وله شاهد من حديث أبي هريرة مرفوعا به ، أخرجه أبو داود وأحمد] قاله الألباني في "آداف الزفاف" ص : (٣٣) .

(١٧٢) مسند الإمام أحمد رقم : (١٠٤٣٥) وصحيح سنن الترمذي رقم : (٢٩٨٠) وصحيح سنن ابن ماجه رقم : (٦٣٩) ، وانظر : آداف الزفاف ص : (٣٣) .

واته : هه ره که سیک بجیته لای ژنه که ی له کاتی هه یزدا ، یان له کونی دواوه ، یان بجیت بو لای جادووبازیک و قسه که ی به راست بخاته وه ، ئەوا کوفری کردووه و بی باوهر بووه به وه ی که دابه زیووته سهر (مُحَمَّد ﷺ) .

ئەمانه (۷) ههوت فهرمووده ی پیغه مبهری خوا بوون (ﷺ) ، کهوا باسی دوو شتی له خو گرتبوو :

یه کهم : پوونکردنه وه ی شیوه ی چوونه لای ژن له جیگای منالبوونه وه (الفرج) چ به هه لآژیانه وه بیته له سهر پشت بیته (مستلقیات) ، یان له پیشه وه بیته (مُقبلات) ، یان له پاشه وه بیته (مدبرات) ، یان به لاه بیته (علی جنب) ، یان به هرچ شیوه یه که پیاو و ژن خو یان ئاره زوویان لیبت ، به لام به مهرجیک له منالدانه وه بیته که جیگای تۆوناشته وه که له ئایه ته که دا فهرموویه تی : ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ﴾ [البقرة] أي : مقبلات و مدبرات و مستلقیات ، یعنی بذلك موضع الولد ، واته : ﴿ژنه کانتان جیگای تۆو چاندنی ئیوهن جا ئیوهش بچنه لای جیگای تۆوه کانتان به هه رچی شیوازیک خۆتان ئاره زووی ده کهن﴾ واته : له پیشه وه و له پاشه وه و به هه لآژیانه وه ، مه به ستیشی به مهش ئەوه یه که له جیگای مندالاه وه بجیته لای .

دووهم : پوونکردنه وه و ئاشکرا کردنی هه رامیتی چوونه لای ژن له کۆمه وه (واته له کونی دواوه) ، به لکو سه ره پای هه رامیتی ئەو کاره خوا سه یری ئەو که سانه ناکات که له (کۆم و کونی دواوه) ده چنه لای ژن و بهر له عنهت و نه فره تی خوا ده که ون و ئەو کرداره شیان به کوفر و بی باوهری له سهر ده ژمی دریت .. چوونکه (کۆم و کونی دواوه) جیگای ده رچوونی پیسی یه له له ش نه که جیگای وه چه خسته وه و جووت بوون و له زهت بینین !!!

فائده : قال الإمام اللبناني في كتابه الفريد "آداف الزفاف" ص : (۳۳) بعد سرد هذه الأحاديث السبعة : (وروى النسائي وابن بطة في "الإبانه" عن طاوس قال : سئل ابن عباس عن الذي يأتي امرأته في دبرها ؟ فقال : "هذا يسألني عن الكفر" وسنده صحيح ... وقال الذهبي في "سير أعلام النبلاء" : "قد تيقنا بطرق لا محيد عنها هي النبي ﷺ عن أدبار النساء وجزمنا بتحريمه ، ولي في ذلك مصنف كبير" .

هموو ئه م فرمودانه م دهره یناوه له کتیبی (آداف الزفاف) واته : (ئادابه کانی ژن گواستهوه) ، که یه کیکه له کتیبه زور به نرخ و ناوازه که ی زانا و فهرمووده ناسی سهرده م (الشیخ المحدث : محمد ناصر الدین الألبانی) په حمه تی خوا لیبت .

* نه زهر چی یه ؟

پ ۸۴ / ئه گهر له بازار خزمیک بیینی چاک و چۆنی و هه وال پرسى بکه ی سهیری بکه ی یان من قوتاییم مامۆستا که مان حیجاب نی یه له کاتی وانه شهرح کردن مه جبووری سهیری که ی یان سهیر کردنی ئه و دراما ته له فزوینیانه وه کو توله فزوینی سههری ئیرانی که حیجابی ته واون ئه وانه نه زهرن یان نه ؟
وه لام /

نه زهر بریتی یه له سهیرکردنی ئافره تیک که واره کردنی لیبت هه لال بیبت ، واته نامه حره م بیبت وه ک ئامۆزا و خالۆزا و براژن ...
به لام سهیرکردنی روومه ت و دهستی ئه و ئافره تانه ی که مه حرمتن وه ک دایک و خووشک و میمک و برازا و خووشکه زا ، واته ئه وانه ی که واره کردنیان لیبت هه لال نی یه دروسته .

که واته سهیرکردنی ئافره تی خزم و مامۆستا و هه روه ها ئه و ئافره تانه ش که واره ته له فزیون دهرده چن هه راره و دروست نی یه ئه گهر چی پۆشته ش (حیجاب) بن چونکه روومه تیان به دهره وه یه ، ئاشکراشه جوانی ئافره ت زیاتر له روومه تیدا دهرده که ویت .
چهند به لگه یه ک له سه ر هه رامیبتی سهیرکردنی ئافره تی نامه حره م :

۱ — خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۗ

ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿۳۰﴾ [النور] .

واته : ئەهی پیغه مبهری خوا به ئیمانداران بلی : با چاوه کانیان دابخهن - واته : له ناستی نامه حره مه کانیاندا - و عوه رتیان پیاریزن .. ئەوه پاکتره بۆیان ، به راستی خوا زانا و به ئاگایه به وهی که ده یکه ن .

۲ — عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ : «... الْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَزَنَاهُمَا النَّظَرُ...» (۱۷۳)

واته : ههردوو چاو زینا ده که ن وه زینای چاوه کانیان سهیرکردنه ..

۳ — عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَنْ نَظْرَةِ الْفَجَاءَةِ ؟ فَقَالَ : «(اصْرِفْ بَصْرَكَ)» (۱۷۴)

واته : پرسپارم کرد له پیغه مبهری خوا (ﷺ) سه بارهت به بینینی کتوپر ؟ ئەویش فهرمووی : چاوت لا ببه له سهری .

پ ۸۵ / تا چند سهیرکردن (نه زهر) کارده کاته سهه له ده ستدانی باوهر ؟
وه لام /

سهیرکردن (نه زهر)ی حه رام باوه پی موسلمان لاواز ده کات و به ره و تاوانی دل ره قی و شه هوهت بازی ده بات و له وانه شه تووشی زینا و داوین پیسی بکات ..
وه بۆ زیاتر ئاگادار بوونه وه له زیانه کانی تاوانی نه زهر ئاموژگاریت ده که م به خویندنه وهی کتیبی (تیروانیی حه رام / النظر) که له ساتی به هه شتدا بلا وکراوه ته وه .

(۱۷۳) مسند الإمام أحمد رقم : (۸۷۵۲) واللفظ له وصحيح البخاري رقم : (۶۲۴۳) وصحيح مسلم رقم : (۲۶۵۷) .

(۱۷۴) صحيح مسلم رقم : (۵۶۰۹) وصحيح سنن أبي داود رقم : (۲۱۴۸) واللفظ له .

پ ۸۶ / پوښاکى دريژ تا چند له بهرکردنى حهرامه ؟

وهلام /

له بهرکردنى پوښاک يان جلوبه رگى دريژ بو پياوان حهرامه به هه موو شيوه يه ك و يه كيكيشه له تاوانه گه وره كان (الكباثر) چونكه پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تى : ((مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ))^(۱۷۵).

واته : نه وهى له خواروى (قاپه رهقه) وهيه له جلى خوار ناوکه وه نه وا له ناگردايه .

(الإزار) به پوښاکيک ده وتریت : که له خواروى ناوکه وه داپوښیت ، چ شهروال بیت يان پانتول بیت يان هه ر جليکى تر بیت .

نه مه سزاي که سيکه که ته نها جله کهى دريژ و شوپر بیت ، به لام نه گه ر نه م کاره ي به مه به ستي ته که بور و فيز زليه وه بیت نه وا سزاکه ي سهخت و نارپه حهت تره له وه ، چونكه پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تى : ((مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خِيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۱۷۶).

واته : هه ر کسيک جله کانی شوپرکاته وه به مه به ستي فيز زليه وه نه وا خوا سه يري ناکات له روژى قيامه تدا .

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : ((ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ)) ، فَقُلْتُ : مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَدْ خَابُوا وَخَسِرُوا ؟ قَالَ : ((الْمُسْبِلُ إِزَارَهُ ، وَالْمَنَانُ عَطَاءَهُ ، وَالْمُفْضِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ))^(۱۷۷).

واته : سى کو مه ل له روژى قيامه تدا خواى گه وره قسه يان له گه ل ناکات و

سه يريان ناکات و له تاوان پاکيان ناکاته وه و سزايه کى به ئيش و نازاريان هه يه ، وتم : نه وانه کين نه ي پيغه مبهري خوا به راستى بى سه رنجام و خه سارومه ندن ؟ فهرمووى : نه و پياوه ي شرواله کهى شوپرکرد بيته وه بو خواروى (قاپه رهقه ي) ، وه نه و که سه ي که

^(۱۷۵) صحيح البخاري رقم : (۵۷۸۷) .

^(۱۷۶) صحيح البخاري رقم : (۳۶۶۵) وصحيح مسلم رقم : (۵۴۲۴) .

^(۱۷۷) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (۲۲۰۷) .

منهت دهکات به به خشینه که یه وه ، وه ئه و که سهی که شتومه که که ی ده فرۆشییت به سویندی درۆ .

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضی اللہ عنہ) قَالَ : ((دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) وَعَلَيَّ إِزَارٌ يَتَقَعُّعُ ، فَقَالَ : مَنْ هَذَا ؟ قُلْتُ : عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ، قَالَ : "إِنْ كُنْتَ عَبْدَ اللَّهِ فَارْفَعْ إِزَارَكَ" ، فَرَفَعْتُ إِزَارِي إِلَى نَصْفِ السَّاقَيْنِ ، فَلَمْ تَزَلْ إِزْرَتُهُ حَتَّى مَاتَ))^(۱۷۸).

واته : پویشتمه ژوره وه بو لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) له کاتی کدا که جلیکم له بهر بوو له شوپیدا به سهر زه ویدا ئه م دیو ئه و دیوی ده کرد ، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموی : ئه وه کییه ؟ وتم : (عبد الله) ی کوری (عمر) ، فه رموی : ئه گهر تو عه بدی خوایت ئه و شه روا له کهت بهرز بکه ره وه ، ئه ویش ده لیت : شه روا له که م بهرز کردوه تا وه کو نیوه ی پیی (لاقی) ، وه بهرده وام شه روا له که ی وابوو تا وه کو مرد .

که واته ئه گهر که سیک به پاستی عه بدی خوا بییت ئه و نابیت جله کانی شوپ بییت ئه گهر مه به ستیشی فیز زلی نه بییت .

شیخ ئه لبانی فه رموی هتی : (وفي الحديث دلالة ظاهرة على أنه يجب على المسلم أن لا يطيل إزاره إلى ما دون الكعبين بل يرفعه إلى فوقهما ولو كان لا يقصد الخيلاء ، ففيه رد على بعض المشايخ الذين يزعمون أنهم لا يفعلون ذلك خيلاء)^(۱۷۹).

واته : ئه م فه رمووده یه به لگه یه کی پوونه له سهر ئه وه ی که و پوویسته (واجب و فه رزه) له سهر موسلمان که و ده رقاچه که ی شوپ نه کاته وه بو خواری (قاچه ره قه ی) به لکو ده بییت به رزی بکاته وه بو سه روی هه ردوو (قاچه ره قه ی) ئه گهر چی به مه به ستی فیز زلیشه وه نه بییت ، که واته ئه م فه رمووده یه وه لامدانه وه ی تی دایه بو ئه و که سانه ی که و بو چوونی گنده لیان وایه که گوایه ئه وان جله کانیان شوپ ناکه نه وه به مه به ستی فیز زلیه وه .

^(۱۷۸) مسند الإمام أحمد رقم : (۶۴۱۰) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۱۵۶۸) .

^(۱۷۹) سلسلة الأحاديث الصحيحة : (۴ / ۹۵) .

ههروهها ئهه پرسپاره له شیخ (محمد صالح العثیمین) نیش کراوه بهه شیوازه :

❁ ئایا شهروال دریزی بو پیاوان حوکی چییه ؟

وهلام /

شهروال دریزی بو پیاوان ئهگه مه بهستی پی خۆ به گه وره زانین و فیز کردن بیت
ئهوا سزاکه ی ئهوه یه که خوی گه وره له پۆژی قیامه تدا ته ماشای ناکات و قسه ی له گه ل
ناکات و پاکی ناکاته وه و سزایه کی به ئیش و نازاری ده دات .

به لام ئه گه مه بهستی پی فیز کردن و خۆ هه لکیشان نه بوو ئهوا سزاکه ی

ئهوه یه سزای خوار گوینگی (قاچه ره قه) بدات به ئاگر ، چونکه پیغه مبهه (ﷺ)
فه رموویه تی : ((ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
: الْمُسْبِلُ ، وَالْمَنَّانُ ، وَالْمُنْفِقُ سَلَعْتُهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ)) (۱۸۰).

واته : سی کۆمه ل له پۆژی دوایدا خوی گه وره قسه یان له گه ل ناکات و سه یریان
ناکات و پاکیان ناکاته وه له تاوان و سزایه کی به ئیش و نازاریان هه یه : ئه و پیاوه ی
شهرواله که ی شوپ کردۆته وه بو خوار (قاچه ره قه ی) ، وه منه ت کهر ، و ئه و که سه ی که
شتومه که که ی ده فروشیته به سوین خواردنی درۆ .

وه فه رموویه تی : ((مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خِيَلًا لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) (۱۸۱).

واته : هه ر کسێک جله کانی شوپکاته وه به مه بهستی فیز زلیه وه ئهوا خوا سه یری
ناکات له پۆژی قیامه تدا .

ئه مه سزای که سیکه که له فیز کردن و خۆ هه لکیشاندا شهرواله که ی شوپ بکات ،
به لام ئه و پیاوه ی له شوپ کردنیدا مه بهستی فیز کردن نه بیت ئهوا پیغه مبهه (ﷺ)
فه رموویه تی : ((مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ)) (۱۸۲).

(۱۸۰) صحیح مسلم رقم : (۲۸۹) .

(۱۸۱) صحیح البخاری رقم : (۳۶۶۵) و صحیح مسلم رقم : (۵۴۲۴) .

(۱۸۲) صحیح البخاری رقم : (۵۷۸۷) .

واته : ئەو هی له خواروی (قاپه پهقه) وهیه له جلی خوار ناوکه وه ئەوا له ئاگردایه .
 وه ئەم شتهی نه بهستۆته وه به فیزکردن و خو به گهوره زانینه وه ، وه راستیش
 نییه بیبهستینه وه به فیزکردن له سهرفه رموده که ی پیش تر ، چونکه (أَبُو سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فهرموویه تی : پیغه مبهه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فهرموویه تی : ((إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ ، وَلَا
 حَرَجَ أَوْ لَا جُنَاحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ ، مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ ، وَمَنْ جَرَّ
 إِزْرَهُ بَطْرًا لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ [يَوْمَ الْقِيَامَةِ])) (۱۸۳).

واته : شهروالی پیاوی باوه پدار تا نیوهی قاجیتی ، وه تاوان نییه و ئاسایییه ئەگه
 تا گوینگهکانی (قاپه پهقه) شوپ بیته ، بهلام له خوار تر و شوپ تر بیته ئەوا له
 ئاگردایه ، وه هه که سیک شهرواله که ی شوپ بکات له فیز
 و خو به گهوره زانیندا ئەوا خوای گهوره له روژی قیامه تدا ته ماشای ناکات .

وه چونکه دوو کرداره که لیک جیاوازن (ئوهی بو فیز شوپی دهکات ، وئوهی به بی
 فیز) ، وه دوو سزاکه یشیان لیک جیاوازن : ئوهی بو فیز شوپی دهکات سزاکه ی ئوهیه
 : خوای گهوره نه قسهی له گه ل دهکات و نه ته ماشای دهکات و نه پاکی دهکاته وه و
 سزایه کی به ئیش و ئازاری بو داناوه ، وه ئوهی که به بی فیز شوپی دهکات سزاکه ی
 ئوهیه : ئەو شوینهی له ئاگری دۆزه خدایه ، وه هه کاتی که حوکم و هوکار لیک جیاوازن
 بوون ئەوا ناتوانریت (مطلق) هه که هه لگیریت بو سهه (مقید) هه که ، چونکه دژ بهیه کی دروست
 ده بیته .

بهلام که سیک فهرمووده که ی ابوبکر (خوای لی رازی بیته) بکات به به لگه ، ئەوا پی
 ده لاین : نابیته به لگه بوته له دوو رووه وه :

یه که م : أبو بکر (خوای لی پازی بیّت) فهرمووی: لایه کی شهرواله که م دیته خواره وه مه گهر به رزی بکه مه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) پیی فهرموو : ((إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَصْنَعُ ذَلِكَ خِيَلًا))^(۱۸۴).

واته: تو له و که سانه نیت که بو فیز و خو هه لکیشان شوپی ده که نه وه.

أبو بکر (خوای لی پازی بیّت) بو فیز شوپی نه کرد بو وه وه ، به لکو خوئی شوپده بو وه وه، له گه ل نه وه یشدا به رزی ده کرده وه، وه نه وانهی که شهرواله کانیا شوپ ده که نه وه و ده لین: بو فیز و خو هه لکیشانمان نییه، پییان ده لین: نه گهر مه به سستان له شوپکردنی شهرواله کانتان بو خواری گویزینگه کانتان (قاپه په قه) فیز و خو به گه وره زانین نه بیّت نه وا خوای گهره سزاتان ده دات ته نها به ناگر ، وه نه گهر به مه به سستی فیزو خو به گه وره زانین شوپرتان کرد بیته وه نه وا سزاتان ده دات به وه گهره تر: له روژی قیامه تدا نه قسه تان له گه ل ده کات، وه نه ته ماشاتان ده کات، وه نه پاکتان ده کاته وه، وه سزایه کی به نیش و نازرتان بو هه یه.

دووه م: پیغه مبه ر (ﷺ) أبو بکری (خوای لی پازی بیّت) پاک کرده وه و ته زکی یه ی کرد و شایه تی بو دا که نه و له و که سانه نییه که بو خو به گهره زانین و فیز شوپی ده که نه وه، به لام ئایا که س له وانهی وا ده لین نه م پاککردنه وه یه و شایه تی یه ی ده ست که وتوو وه بو دراوه !؟

به لام شهیتان بو هه ندیک له خه لکی ده رگای شوین که وتنی (المتشابه) ده کاته وه له ده قه کانی قورئان وسوننه ت ، بو نه وه ی بیانویان بو بدوزیته وه بو نه و کرده وانهی که ده یکن ... ﴿...﴾^(۱۸۵).

^(۱۸۴) صحیح أبي داود رقم : (۴۰۸۵) .

^(۱۸۵) إجابات مفیة وتوجیہات سدیة ص : (۳۴-۳۶) .

* چارهسهری درؤ کردن :

پ ۸۷ / زؤرسوپاسی جهنابتان ئەکهه که ئاوا هیلاک دهبن به دهست وهلامدانهوهی پرسپارهکانمان هیوادارم خوای گهوره له رهحمی خوئی بی بهشتان نهکات و پاداشتان بداتهوه ، بهریزان من زؤر له خوای گهوره دهترسم بهلام ئیستا حالهتیکم بهسهر دیت که خوشم قین له خووم دهکهمهوه بهس خووم ناتوانم یارمهتی خووم بدهم جار جار که قسه دهگیرمهوه ههندی بهشی قسه که بهراستی ناگیرمهوه وه خووم بوئی زیاد دهکهه واته به کوردییهکهی ترش و خوئی پیوه دهکهه و درؤ دهکهه ، وه ئەم درؤیه به قهستهوه نییه بهلام قسه که وا دیته دهرهوه .. واته که قسه دهکهه بهو نیتهوه قسه ناکهه که درؤ بکهه و قسهی درؤ دروست بکهه بهس لا شعوریه که قسه که تهواو دهکهه ئینجا سر دهم و بیرم دهکههویتهوه که ئەو قسهه به راستی نهگیراوهتهوه ، خووم زؤر به تاوانبار دهزانم وه زؤر خهفتهی پیوه دهخووم چونکه من وا نهبووم تازه وام لی هاتوووه ، داواتان لی دهکهه ئەگهر هیچ دوعایهکتان لایه که له درؤ و دهلهسه دوورم بختهوه پیم بلین وه له لایهن خووتانهوه دوعای خیرم بو بکهه لای خوای گهوره که ئەو کاره ناشرینهه پی ته رک بکات ، زؤر سوپاس ، وه داوای لی بوردن دهکهه که نامهکهه دریره کیشا .

وهلام /

بو ئەوهی پرزگارت ببیت له رهوشتی خرابی درؤ کردن و هاوشیوهکانی له تاوانهکانی

تری زمان ئەوا دهبیت ئەم کارانهی خوارهوه ئەنجام بدهیت :

۱ - ههست کردن بهوهی که له کاتی قسهکردندا خوا ئاگای لیته و هرچی وتهیهک

بلیت ئەوا خوا دهیبیسیت و له سهریشته تومار دهکریت ، به بهلگهی ئەم ئایهتانهی

خوارهوه : ﴿ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ مَا یَكُوْنُ مِنْ نُّجُوْی ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رٰبِعُهُمْ

وَلَا حَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا اَدْنٰی مِنْ ذٰلِكَ وَلَا اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ

مَعَهُمْ اِنَّ مَا کَانُوْا فِیْ نَفْسِهِمْ بِمَا عَمِلُوْا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اِنَّ اللّٰهَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ ﴿۷﴾ [المجادله] .

واته : ئایا نازانیت کهوا به راستی خوا ئه وهی له ئاسمانه کان و ئه وهی له زه ویدایه دهیزانیت ، هیچ چیه یه ک نی یه له نیوان سی که سدا ئیلا خوا چواره میانه ، وه له نیوان پیئجدا ئیلا خوا شه شه میانه ، وه له نیوان که متر له وه و زیاتریش له وه ئیلا خوا له گه لیاندایه له هه ر کوئی که بن ئه نجا له پوژی قیامه تدا هه والیان ده داتی به وهی که کردوو یانه ، به راستی خوا زانایه به هه موو شتی که .

﴿ اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ عَلَّمُ الْغُیُوْبِ ﴾ [التوبة] .

واته : ئایا نه یان زانیوه کهوا به راستی خوا به نهینی و چیه چپیان ده زانیت و به راستی خوا زور زانایه به په نهانی یه کان .

﴿ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِیْبٌ عَتِیْدٌ ﴾ [سورة ق] .

واته : هیچ وته یه ک (قسه یه ک) نایه ت به سه ر زمانیدا ئیلا چاودی و نووسه ریکی له لادایه و هه موو وته کانی له سه ر ده نو سی ت .

﴿ اَمْ يَحْسَبُوْنَ اَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلٰی وُرْسَلْنَا لَدِيْهِمْ يَكْتُوبُوْنَ ﴾ [الزخرف] .

واته : ئایا وا حیساب ده کهن (واده زانن) کهوا ئیمه نهینی و چیه چپیان نابیسین ؟ به لی ده بیسین و نیردراوه کانیشمان له لایاندان و دهینووسن .

کهواته هه ست کردنت به وهی که خوا هه موو وته کانت ده بیسی ت و دهیزانیت و فریشته کانیش دهینووسن له سه رت ده بی ت بی ت به ریگر له وهی کهوا به هیچ شیوه یه ک درو و وته ی بی سوود و قسه ی خراب نه یه ت به زمانتدا .

۲ - ئه گه ر هه ر کاتی که ویستت قسه بکهیت و چهزت له قسه کردن بوو ئهوا یان قسه ی

خیر و چاک بکه یان بی دهنگ ببه :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) له م باره یه وه فه رموو یه تی :

((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا اَوْ لِيَصْمُتْ))^(۱۸۶).

واته : هه ر که سیك باوه پری به خوا و پوژی دواپی ههیه نهوا با یان قسهی چاک بکات یان با بی دهنگ بیته .

ههروهها فهرموویهتی : ((مَنْ صَمَتَ نَجَا))^(۱۸۷).

واته : هه ر که سیك بی دهنگ بیته نهوا پزگاری ده بیته .

۳ - بزانه درو کردن تاوانیکی زور ترسناک و گه ورهیه و سزاکهشی سهخته و وازهینان

لیشی دهتباته بههشتهوه :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) له م بارهیه وه فهرموویهتی :

((عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا ، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا))^(۱۸۸).

واته : په یوهست بن به پاسگوویه وه ، چونکه به پاستی راستگویی پینماییت دهکات

بو چاکه ، وه به پاستی چاکه پینماییت دهکات بو بههشت ، وه پیاو بهردهوام پاست

دهکات و به دواپی راستیدا دهگه پیت تاوه کو له لای خوا به زور پاستگو ده نووسریت ، وه

وریا و به ناگا بن له درو ، چونکه به پاستی درو پینماییت دهکات بو خراپه ، وه به پاستی

خراپه پینماییت دهکات بو ناگری دوزهخ ، وه پیاو بهردهوام درو دهکات و به دواپی درودا

دهگه پیت تاوه کو له لای خوا به زور دروزن ده نووسریت .

ههروهها فهرموویهتی : ((وَيْلٌ لِّلَّذِي يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ فَيَكْذِبُ وَيَلُّ لَهُ

وَيْلٌ لَهُ))^(۱۸۹).

^(۱۸۷) صحیح سنن الترمذی رقم : (۶۶۰) .

^(۱۸۸) صحیح البخاری رقم : (۶۰۹۴) و صحیح مسلم رقم : (۶۵۸۲) .

^(۱۸۹) صحیح أبی دواد رقم : (۴۹۹۰) و صحیح سنن الترمذی رقم : (۵۵۷) .

واته : وهیل و تیاچوون و فهوتان بۆ ئەو کهسهی کههوا قسه دهکات و درۆ دهکات بۆ ئەوهی خه لکی پێی پێکه نن ، وهیل و تیاچوون و فهوتان بۆ ئەو کهسه ، وهیل و تیاچوون و فهوتان بۆ ئەو کهسه .

ههروهها فهرموویهتی : ((تَقَبَّلُوا لِي سِتًّا أَتَقَبَّلَ لَكُمْ بِالْجَنَّةِ ، قَالُوا : مَا هِيَ ؟ قَالَ : إِذَا حَدَّثَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَكْذِبْ ، وَإِذَا وَعَدَ فَلَا يُخْلِفْ ، وَإِذَا أَوْثَمِنَ فَلَا يَخُنْ ، وَغَضُّوا أَبْصَارَكُمْ ، وَكَفُّوا أَيْدِيَكُمْ ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ)) (١٩٠).

واته : ئیوه شهش شتم لیوه ربگرن و منیش به ههشتان بۆ وهرده گرم : ئەگەر یه کێک له ئیوه قسهی کرد ئەوا با درۆ نهکات ، وه ئەگەر پهیمانی دا ئەوا با پێچهوانهی نهکات ، وه ئەگەر ئەمانه تیک خرایه لای ئەوا با خیانهتی لینهکات ، وه چاوتان دابخهن و دهستتان بگرنه وه و عه ورهت و دامینتان بپاریزن .

٤ - هاوه لیتی که سانیک بکه کههوا قورئان خوین و ده م به زیگری خوا بن ئەوانهی کههوا له مه جلیسه کانیاندا بهرده وام باسی خیر و چاکه کاری ده کریت و راستگۆن و به هیچ شیوهیه ک درۆیان لی نابیسیت و لیتیش رازی نابن درۆیان بۆ بکهیت .

پێغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویهتی : ((إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ : كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِثَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً ، وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً)) (١٩١).

واته : نمونهی هاوه لی چاک و هاوه لی خراپ : وهکو هه لگری بۆنی میسک (واته بۆن فروش) و فۆکار به کوورده دا (واته ئاسنگه ر) وایه ، جا هه لگری بۆنی میسک یان لهو بۆنهت پێ ده به خشیت یان لیی ده کریت یان بۆنی خووشی لی ده بینیت و هه لیده مژیت ،

(١٩٠) مسند أبي يعلى الموصلي رقم : (٤ / ١٨٨) وصححه الألباني في صحيح الجامع الصغير رقم : (٢٩٧٨) .

(١٩١) صحيح البخاري رقم : (٢١٠١) و (٥٥٣٤) وصحيح مسلم رقم : (٢٦٢٨) .

به لام فوکار به کووردها یان جله کانت ده سوتینیت یان بونی پیسی لی ده بینیت و هه لیده مژیت .

هه روهها پیغه مبهه (ﷺ) فه رموویه تی : «لَا تُصَاحِبُ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلُ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا» (۱۹۲).

واته : هاوه لیتی ئیماندار نه بیته نه یکهیت ، وه با کهس خواردنت نه خوات ئیلا که سیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه بیته .

۵ - دوور کهوتنه وه و به جیهیشتنی ئه و شوین و جیگا و مه جلیسانه ی که وا تاوانی درؤ و قسه ی به تال و بی سوودی تیدا ده کریت ، به به لگه ی فه رمووده ی ئه و که سه ی که وا سه د که سی کوشت و پاشان ته و به ی کرد : پیغه مبهه (ﷺ) پیی فه رموو : «(اَخْرَجَ مِنَ الْقَرْيَةِ الْخَبِيثَةِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا [فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَاَعْبُدْ رَبَّكَ [مَعَهُمْ] فِيهَا ، وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضٌ سَوْءٌ]» (۱۹۳).

واته : ده رچوو له و گونده پیسه ی که تو تیدا ده ژیت و برؤ بو ئه و گونده چاکه ی که وا خه لکانیکی تیدایه خوا ده په رستن و توش له گه ل ئه واندا خوی په روه ردگارت بپه رسته تیدا ، وه نه گه پریته وه بو زه ویه که ی خوت چونکه خه لکه که ی خراپه .

۶ - ئه گه ر ویستت درؤ بکهیت ئه و له شوین و جیگایه کدا بیکه که وا مولکی خوا

نه بیته !

ئایا ده توانیت !!؟

یان له شوین و جیگایه کدا درؤ بکه که وا خه نه بیسیته !

ئایا ده توانیت !!؟

که واته شهرم له خوا بکه و درؤ مه که .

۷ - به رده وام داوا له خوی گه وره بکه و لیی بپاریره وه و بلی :

(۱۹۲) صحیح اسی داود رقم : (۴۸۳۲) .

(۱۹۳) سلسلة الأحادیث الصحيحة رقم : (۲۶۴۰) .

خوایه په نات پی ده گرم له درو کردن و یارمه تیم بده بو ئه وهی به یه کجاری واز بینم له درو کردن به هه موو شیوه یه ک .

به لام دوعایه کی تایبه تم به رچاو نه که وتوو به ئه وهی که له درو و ده له سه دوورت بخاته وه ، که واته ئه و ریگایانه بگره بهر و خوت داوا له خوا بکه و لیی بیارپیره وه بو ئه وهی بتپاریزیت له درو کردن و هه موو تاوانه کان .

* حوکمی جگره کیشان :

پ ۸۸ / ئایا جگره کیشان حه رامه ؟ من دایکم جگره ده کیشی زور هه ولی له گه ل ئه دم ته رکى ناکات ئایا گونا هبار ده ییت ؟ ئه گه ر داواى پاره له من بکات بو جگره چى بکه م ؟ ناتوانم نه یده می چونکه دایکمه ، زوریش له گه لی ده لیم ته رکى ناکات ئایا بو پاره دانه که گونا هبار ده بم یان نا ؟

وه لام /

به لی جگره کیشان حه رامه ، به لگه به هیز و راسته کان که وا حه رامی تی جگره کیشان ده سه لمینن :

به لگه س یه که م : خواى گه وره ده فه رمویت : ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ

عَلَيْهِنَّ الْخَبَائِثَ ﴿۱۵۷﴾ [الأعراف] .

واته : خواى گه وره شته پاک و به سوده کانی بو حه لال کردوون و شته پیس و زیان به خشه کانی لی قه ده غه و حه رام کردوون .

گومانی تی دا نی یه جگره کیشان یه کی که له شته زیان به خشه کان که زه ره ر و زیانیانی بو لاشه ی ئاده می زاد هه یه و له هه مان کاتدا بو نیکی ناخوشی هه یه که خه لک نازار ده دات .

به لگه س دو وه م : خواى گه وره ده فه رمویت : ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ﴿۱۹۵﴾ [البقرة]

واته: به دهستی خۆتان خۆتان مه خه نه مه ترسییه وه .

وه به بی هیچ شك و گومانیک جگه ره کیشان مروّف دوچارى گه لیک نه خوشی له ناویهر دهکات له وانه : سه ره تان و سیل و نه خوشی یهکانی دل و ئه و نه خوشیانه ی دوچارى گه ده ده بن ، ئه مه ش جگه له وه ی که پوو ناشیرن دهکات و ددانه کان زهره و تیک ده دات .

به لگه ی سر یه م : خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ [النساء] .

واته: خۆتان نه فسی خۆتان مه کوژن.

هه روه ها **جگه ره کیشان** ده بیته هوی ورده ورده کوشتن و له ناو بردنی جگه ره کیش که ئه مه ش له ئیسلامدا به {ئینتچار} و خۆکوشتن ناوی هاتوه .

به لگه ی چواره م : خوی گه وره ده رباره ی عه ره ق و قومار ده فه رمویت: ﴿وَأْتِمُمَّ

أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾ [البقرة] .

واته: زیانیان زۆرتره له سویدیان .

گومانی تیدا نی یه که زهره ر و زیانی **جگه ره ش** له سو ده که ی زۆرترو کاریگه رتره ، و به لکو کوی زیانه .

به لگه ی پینجه م : خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَلَا بُدْرَ تَبْزِيرًا﴾ [۲۶] إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا

إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ [الإسراء] .

واته: مال و سه روه ت و سامانتان له حه رام و سه ریچی خوی بالاده ستدا خه رج و به فیرو مه دن ، چونکه به راستی ئه و که سانه ی که وا مال و سه روه تیان له حه رامدا خه رج دهکات ئه وانه برا و دوستی شهیتانه کانن .

وه هه روه ها برای گویرایه لم بزانه که وا **جگه ره کیشان** مال خه رج (سه رف) کردنه له تاوان ، و سه ریچی کردنه له فه رمانی خوی گه وره و پیغه مبه ره ئازیزه که ی (ﷺ) وه جی به جیکردنی فه رمانی شهیتانه و له کرده وهکانی شهیتانه .

به لگه‌ی شه شه‌م : پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه رمویت :

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))^(۱۹۴).

واته: نه زیان له خۆت بده و نه له خه‌لکیش .

برای نازیم با بزانی **جگه‌ره‌کیشان** هیچ زیانیکی هه‌یه بۆ خۆت و بۆ خه‌لکی و بۆ

خیزانت و بۆ مندالت و بۆ هاوپی‌کانت و بۆ ... بۆ .... هتد؟

بئ گومان هه‌موومان ده‌یزانی و ئاشکرایه که جگه‌ره‌کیشان زهره‌ر و زیان له

جگه‌ره‌کیشه که ده‌دات و ده‌بیته مایه‌ی ئازار و نارچه‌تی بۆ که سانی ده‌ور و به‌رو هاوپی

و هاوسی ، جگه له م زیانه سه‌ختانه **جگه‌ره‌کیشان** ده‌بیته هوی له‌ناوبردنی مال و پول و

سامانی مروّف .

به لگه‌ی ده‌ونه‌م : پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه رمویت: ((إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا : ...

وَإِضَاعَةَ الْمَالِ ...))^(۱۹۵).

واته: خوای گه‌وره سئ شتی پئی ناخۆشه بۆتان : ... وه مال و سه‌روهت و

سامانتان له شتی بئ‌سود و بئ‌نرخ دا به‌فیرۆ بدهن .

برای به‌پیزم با سه‌یریکی کرداری جگه‌ره‌کیشان بکه‌ین که به‌پاستی له ناوبه‌ر و

به‌فیرۆده‌ری مال و کونکه‌ری راسته‌قینه‌ی گیرفانی مروّفه بئ ئه‌وه‌ی هیچ پیویستی‌یه‌کی

ژیانی مروّفه‌پرپکاته‌وه، که‌واته خوای گه‌وره **جگه‌ره‌کیشانی** قه‌ده‌غهی کردووه و به

حه‌رامی داناوه له‌سه‌ر به‌نده‌کانی .

به لگه‌ی هه‌شنه‌م : پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه رمویت:

((مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْمِسْكِ وَكَبِيرِ الْحَدَّادِ ، لَا يَعْدُمُكَ

مِنْ صَاحِبِ الْمِسْكِ : إِمَّا تَشْتَرِيهِ ، أَوْ تَجِدُ رِيحَهُ ، وَكَبِيرُ الْحَدَّادِ : يُحْرِقُ بَدَنَكَ أَوْ ثَوْبَكَ أَوْ

تَجِدُ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً))^(۱۹۶).

^(۱۹۴) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (۲۳۴۱) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۲۵۰) .

^(۱۹۵) صحیح البخاری رقم : (۱۴۷۷) و صحیح مسلم رقم : (۴۴۶۱) .

^(۱۹۶) صحیح البخاری رقم : (۲۱۰۱) .

واته : نمونه ی نهو که سه ی که دانیشتن و ههلس و کهوت له گهل پیاو چاکدا دهکات ، و نهو که سه ی که دانیشتن و ههلس و کهوت له گهل پیاو خراپدا دهکات وه کو میسک فرۆشیك و کوره ی ئاسنگه ریك وایه ، چونکه پیاو چاک وه کو میسک فرۆشه که وایه ، یان لی ی ده کریت ، وه یان بۆنیکی خۆشت به سه ردا دیت ، وه نمونه ی پیاو خراپیش وه کو کوره ی ئاسنگه ر وایه ، لی ی پزگار نابیت یان له شت ده سوتینیت ، وه یان جله کانت ده سوتینیت ، وه یان بۆنیکی ناخۆشت لی یه وه به سه ردادیت .

جگه ره کیشانیش بۆنیکی ئیجگار ناخۆش و بیزارکه ری هه یه ته نانهت له سیر و پیازیش بۆنی ناخۆشتره و ده بیته هۆی ئازاردانی که سانی هاوپی و هاوسی و خزم و کهس و کارت.

به لگه ی نو به م : پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمویت :

((كُلُّ أُمَّتِي مُعَافَى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ...))^(۱۹۷).

واته : هه موو ئوممه ته که م عه فو ده کرین و چاوپۆشیان لی ده کریت ئیلا نه وانه نه بیته که تاوانه کانیان ئاشکرا ده کهن و به به رچاوی خه لکه وه تاوان نه نجام ده دن . لی کدانه وه ی نه م فه رموده یه وایه که هه موو تاوانه نادیار و شاراوه کانی موسلمان ئومید ده کریت که خوی گه وره لیان خۆش بیته و سزایان نه دات به لام نه مه نه و تاوان و سه ریچیانه ناگریته وه که وا به ئاشکراو به به ر چاوی خه لکه وه نه نجام ده درین وه کو **جگه ره کیشه کان** کاتیك که جگه ره ده کیشن، چونکه جگه ره کیشان به ئاشکرا هانی که سانی دیکه ده دات بۆ نه م تاوانه پوون و ئاشکرایه .

به لگه ی ده به م : پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمویت :

((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ))^(۱۹۸).

^(۱۹۷) صحیح البخاری رقم : (۶۰۶۹) و صحیح رقم : (۷۴۱۰) .

^(۱۹۸) صحیح البخاری رقم : (۶۴۷۵) و (۶۰۱۹) و الزیاده له برقم : (۶۱۳۸) و صحیح مسلم رقم : (۱۷۱) .

واته : هه رکه سیک که وا بر وای به خواو پوژی دواى ههیه ئهوا با زهره ر و زیان له دراوسیکه ی نه دات و ئازاریان پی نه گه یه نیّت .

وه جگه ره کیش پیویسته ئه وه بزانیّت که **جگه ره کیشان** به بونه که ی ئازاری خیزان و مندال و دراوسیکانی پی ده دریّت ، به تایبته برا نوژخوینه کان له پیزی نوژی جه ماعه تدا .

وه هه روه ها مه لائیکه نزیکه کانیش بیزار ده بن به بونی **جگه ره کیش** .. چونکه مه لائیکه کانیش به و شتانه بیزار ده بن و ئازار ده بینن که وا لای موسلمانانی پی بیزار ده بیّت وه کو جگه ره ی ئه مرۆ :

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ : «مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ وَالثُّومَ وَالْكَرَّاثَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَتَأَذَى مِمَّا يَتَأَذَى مِنْهُ بَنُو آدَمَ» (١٩٩).

واته : هه رکه سیک پیاز و سیر و که وه ری خوارد ئهوا با نزیکه مزگه وته که مان نه که ویته وه چونکه فریشته کان بیزار ده بن و ئازار ده بینن به وه ی که ئاده میزاد ئازاری پی ده بینن و بیزار ده کات .

فه توای زانایان ده رباره ی جگه ره کیشان :

١ - زانای پایه به رزی ئیسلام (الشیخ عبدالله عبدالعزیز بن باز رحمة الله) ده فه رمویّت : **(جگه ره کیشان** حه رامه و کرین و فروشتنی حه رامه وه هه روه ها دوکان به کری دان بو جگه ره فروشتن حه رامه ، وه هاوپییه تی کردنی که سانی جگه ره کیشیش له کاتی کیشانی جگه ره دا دروست نی یه) (٢٠٠).

٢ - به هه مان شیوه زانای ناودار و پایه به رز و شه رع زان (محمد بن صالح العثیمین رحمه الله) فه توای داوه به حه رام بوونی جگه ره کیشان (٢٠١).

(١٩٩) صحیح مسلم رقم : (١٢٥٤) .

(٢٠٠) الفتاوى الإسلامية : (٢ / ١٦٢) .

(٢٠١) مجموعة فتوى ورسائل الشيخ ابن العثيمين : (١١ / ٢٤٨) .

٣ - وه ههروهه زانایانی (الجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) فه توایان داوه به
 هه رامیتی جگه ره کییشان (٢٠٢).

وه به نیسبهت وه لامي پرسپاری دووه مته وه ده لیم : به لی دایکت به جگه کییشان
 تاوانبار ده بیئت چونکه ناریکی هه رام نه نجام ده دات ، وه پیویسته به رده وام ناموژگاری
 بکهیت و نه م به لگه و فه توایانه ی بو بخوینه ره وه تاوه کو خوا هیدایه تی ده دات و واز له
 جگه ره کییشان دینیت ، وه نه گه ر وازی نه هیئا نه وا تو بو ماوه ی چه ند پوژیک پاره ی
 مه ده ری بو نه وه ی بزانیته هه لویستی چی یه ؟ جا نه گه ر هه ر به رده وام بوو له سه ر
 داواکردنی پاره بو جگه ره کرین و هه ستت کرد عاجز ده بیئت لیته و کاته له بهر دور
 خستنه وه ی تاوانی گه وره ی پچراندنی سیله ی په حمی دایکایه تی پاره که ی بدری به لام
 نه ک به ناوی جگه ره کرینه وه به لکو پیی بلی : من نه م پاره یه ت ده ده می بو خوته نه نجا
 تو خوته چی پی ده که یه کهی خوته ، وه نه گه ر وتی هه ر ده بیئت تو بو م بکریت نه وا
 کاته ناچار ده بیته و تاوانه که ی خو ی و تویش ده که ویته نه ستوی دایکت - والله اعلم - .

پ ٨٩ / حوکمی هه بونی ره سم له مالدا چی یه ؟

وه لام /

هه بونی وینه ی گیان له بهر له مالاندا هه رامه و دروست نی یه ، چونکه ده بیته ریگر و
 مه حروم بوون له هاتنه ژوره وه ی فریشته کان بو ناو نه و مالانیه که وینه ی گیان
 له بهریان تی دایه : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ
 صُورَةٌ)) (٢٠٣).

واته : به راستی فریشته کان ناچه ناو مالیکه وه وینه ی تی دایه هه بیته .

به هوی نه مه وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و هاوه لانیسی نه رویشتونته ناو مالیکه وه

که وا وینه ی تی دایه هه بووه :

(٢٠٢) الفتاوی الإسلامیة : (٢ / ١٧٦) .

(٢٠٣) صحیح البخاری رقم : (٣٢٢٤) و صحیح مسلم رقم : (٥٤٨٤) .

شیخی نه لبانی په حمه تی خوی لیبت چهند فهرموده یه کی له م باره یه وه باس کردووه له کتیبه زور به نرخه کیدا (آداف الزفاف / ص : (٧٦ — ٨١) دا و فهرموویه تی :

الأول : عَنْ عَلِيٍّ (رضي الله عنه) قَالَ : صَنَعْتُ طَعَامًا فَدَعَوْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) فَجَاءَ فَرَأَى فِي الْبَيْتِ تَصَاوِيرَ فَرَجَعَ ، قَالَ : فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا رَجَعَكَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ؟ قَالَ : «إِنَّ فِي الْبَيْتِ سِتْرًا فِيهِ تَصَاوِيرٌ ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ تَصَاوِيرٌ» (٢٠٤).

واته : خواردنیکم دروست کرد و پیغه مبهری خوام (صلى الله عليه وسلم) ده عوه ت کرد ، نه ویش هات و له مالدا هندیك وینه ی بینی و گه پایه وه ، وتم : نه ی پیغه مبهری خوا چی تو ی گه پانده وه باوك و دایکم به قوربانت بیت ؟ فهرمووی : به پاستی له مالدا په رده یه ك هه یه هندیك وینه ی تیدایه ، وه به پاستی فریشته كان ناچنه ناو مالیکه وه وینه ی تیدا هه بیت .

ده بینین پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) گه پایه وه و نه پویشته ژوره وه به هو ی هه بوونی هه ندیک وینه وه له مالدا ، ماله کهش مالی کی بوو ؟ مالی (فاطیمة) ی کچی و (علی) زاوی بوو .

الثاني : عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : أَنَّهَا اشْتَرَتْ نَمْرُقَةً فِيهَا تَصَاوِيرٌ ، فَلَمَّا رَأَتْهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْ ، فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ (صلى الله عليه وسلم) مَاذَا أَذْنُبْتُ ؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : مَا بَالُ هَذِهِ النَّمْرُقَةِ ؟! قُلْتُ : اشْتَرَيْتُهَا لَكَ لِتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوَسَّدَهَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ [إِنَّ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ] يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ* ، فَيَقَالُ لَهُمْ : أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ .

(٢٠٤) صحيح سنن ابن ماجه رقم : (١١١٤) وأبو يعلى في مسنده : (٣١ / ١) و (٣٧ / ١) و (٣٩ / ٢) والزيادة له بسند صحيح قاله الألباني .

* شيخ نه لبانی فهرموویه تی : [قال الحافظ تحت هذه الجملة من الحديث : (وفيهِ "إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ الصُّورَ" وَهَذِهِ الْجُمْلَةُ هِيَ الْمُطَابِقَةُ لِامْتِنَاعِهِ مِنَ الدُّخُولِ ، وَإِنَّمَا قَدَّمَ الْجُمْلَةَ الْأُولَى — يَعْنِي : "إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ ... — عَلَيْهَا إِهْتِمَامًا

وَإِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ [مِثْلُ هَذِهِ] الصُّورُ لَا تَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَةُ ، [قَالَتْ : فَمَا دَخَلَ حَتَّى أُخْرِجْتُهَا]] (٢٠٥).

واته : (عائشة رضي الله عنها) پاخه ریکی کړی که هه ندیک وینه ی تیدا بوو ، جا کاتیک پیغه مبهری خوا (رضي الله عنها) بینی له پییش دهرگا که دا پاوه ستا و نه هاته ژورده وه ، بویه له پرومه تیه وه زانیم و هه ستم کرد به بیزاری و پی ناخو شیبون و نه په زایی ، وتم : ئه ی پیغه مبهری خوا ته وبه ده که م و په شیمان ده بمه وه له لای خوا و پیغه مبهره که ی ئایا چی تاوانیکم کردوه ؟

پیغه مبهری خوا (رضي الله عنها) فه رموی : ئه م پاخه ره چی یه ؟ وتم : بو تو کپیومه بو ئه وه ی له سه ری دانیشیت و پالی له سه ر بده یته وه ، پیغه مبهری خوا (رضي الله عنها) فه رموی : به راستی خاوه نی ئه م وینانه (به راستی ئه وانه ی که وا ئه م وینانه دروست ده که ن) سزا ده درین له پوژی قیامه تدا ، وه پییان ده وتریت : ئه وه ی که دروستتان کردبوو (وینه یتان کیشابوو یان گرتبوو) زیندوی بکه نه وه و پوچی به به ردا بکه ن و ژیانی پی ببه خشن .
وه به راستی ئه و ماله ی که هاوشیوه ی ئه م وینانه ی تیدا بیت فریشته کان ناچنه ناویه وه .

(عائشة) فه رموی : جا پیغه مبهری خوا (رضي الله عنها) نه هاته ژورده وه تاوه کو وینه که م له مال ده رهینا .

بِالزَّجْرِ عَنِ اتِّخَاذِ الصُّورِ ، لِأَنَّ الْوَعِيدَ إِذَا حَصَلَ لِصَانِعِهَا فَهُوَ حَاصِلٌ لِمُسْتَعْمِلِهَا ، لِأَنَّهَا لَا تُصْنَعُ إِلَّا لِلسُّتْعَمَلِ ، فَالصَّانِعُ مُتَسَبِّبٌ وَالْمُسْتَعْمِلُ مُبَاشِرٌ فَيَكُونُ أَوْلَى بِالْوَعِيدِ] .

واته : "به راستی فریشته کان ناچنه ناو مالیکه وه وینه ی تیدا بیت " ئه م دیره گونجاوه له گه ل خوگرتنه وه ی پیغه مبهری خوا (رضي الله عنها) له چوونه ژورده وه ، وه له بهر ئه وه دیری یه که می - واته : "به راستی خاوه نی ئه م وینانه ... " - پیسخستوه له سه ری به مه به ستی بایه خدان به سه رزه نشت کردن له وینه پاگرتن ، چونکه ئه گهر هه په شه به دی هات بو دروست که ره که ی ئه وا به دیش دیت بو به کاره ینه ره که ی ، چونکه وینه دروست ناکریت ته نها بو ئه وه نه بیت که به کارده هینریت ، که واته وینه کیش و وینه گر هؤکاره و به کاره ینه ریش ئه نجامده ره بویه له پیشته ره به هه په شه .

(٢٠٥) صحیح البخاری رقم : (٢١٠٥) و (٥١٨١) صحیح مسلم رقم : (٥٤٩٩) ، و الزیاده الأولى والثانیة رواه الطیالسی فی مسنده رقم : (١٥١٦) ، و الزیاده الثالثة رواه أبو بکر الشافعی فی "الفوائد" و إسناده صحیح .

له پاش ئەم فهرموودانه شیخ ئەلبانی فهرموویه تی :

(وعلى ما ذكرنا جرى عليه عمل السلف الصالح (ﷺ) ، والأمثلة على ذلك كثيرة جدا

، فأقتصر على ما يحضرنى الآن منها :

أ - عَنْ أَسْلَمَ مَوْلَى عُمَرَ : أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رضي الله عنه) حِينَ قَدِمَ الشَّامَ صَنَعَ لَهُ رَجُلٌ مِّنَ النَّصَارَى طَعَامًا فَقَالَ لِعُمَرَ : إِنِّي أَحِبُّ أَنْ تَجِئَنِي وَتُكْرِمَنِي أَنْتَ وَأَصْحَابُكَ وَهُوَ رَجُلٌ مِّنْ عُظَمَاءِ الشَّامِ ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ (رضي الله عنه) : ((إِنَّا لَا نَدْخُلُ كَنَائِسَكُمْ مِنْ أَجْلِ الصُّورِ الَّتِي فِيهَا)) يَعْنِي التَّمَاثِيلَ (٢٠٦).

واته : كاتیك پیشهوا (عمر بن الخطاب رضي الله عنه) گه یشته ولاتی شام ، پیاویکی

گاور له پیاوه گه وره کانی شام خواردنیکی دروست کرد و وتی به عومەر : به پراستی من

پیموخوشه کهوا بییت بو لام و خوت و هاوه له کانت ریزم لیبگن ، (عمر رضي الله عنه) پیی فهرموو

: به پراستی ئیمه ناچینه ناو که نیسه کانتانه وه له بهر ئه وه وینانه ی که تییدا هه یه - واته :

بت و په یکه ره کان - .

واعلم أن في قول عمر دليلاً واضحاً على خطأ ما يفعله بعض المشايخ من الحضور في

الكنائس الممتلئة بالصور والتماثيل ، استجابة منهم لرغبة بعض المسؤولين أو غيرهم ...

واته : بزانه کهوا ئەم وته یه ی عومەر به لگه یه کی پوونه له سه ره له یه تی ئەو

کرده وه یه ی که هه ندیک له (شیخه کان) ده یکه ن له ئاماده بوونی ئەو که نیسانه ی کهوا

پره له وینه و په یکه ر ، له بهر به ده مهاتنه وه ی هه زی هه ندیک له بهر پراسان یان جگه

له وان ...

ب - عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنه) : ((أَنَّ رَجُلًا صَنَعَ لَهُ طَعَامًا فَدَعَاَهُ فَقَالَ : أَفِي

الْبَيْتِ صُورَةٌ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَأَبَى أَنْ يَدْخُلَ حَتَّى كَسَرَ الصُّورَةَ ثُمَّ دَخَلَ)) (٢٠٧).

(٢٠٦) رواه البيهقي [في السنن الكبرى] رقم : (١٤٩٥٨) [بسنده صحيح .. "آداب الزفاف" ص : (٩٢) .

(٢٠٧) رواه البيهقي [في السنن الكبرى] رقم : (١٤٩٥٩) [وسنده صحيح ، كما قال الحافظ في "الفتح" .. "آداب الزفاف" ص :

واته : پیاویک خواردنیکی دروست کرد بو (ئه بی مه سعود) و دهعههتی کرد ، ئه ویش وتی : ئایا له مالدآ وینه ههیه ؟ فهرمووی : به لئی ، ئه ویش خوئی گرته وه له وهی که بجیته ژوره وه تاوه کو وینه که ی تیکشکاند ئه نجا رۆیشته ژوره وه .
که واته هه بوونی وینه له مالدآ حه رامه و ده بیته هوی مه حروم بوون له هاتنه ژوره وه ی فریشته و پیغه مبه ر (ﷺ) و سه حابه و زانایان و پیاوچاکان ، به به لگه ی ئه و فه رمودانه ی سه ره وه .

پ ۹۰ / حوکمی وینه گرتن به فوؤ چی یه ؟

وه لام /

وینه گرتنی هه موو گیان له به ریك (چ مرؤف بیته یا خود حه یوان یان بالنده بیته) به هه موو شیوه یه ک و به هه موو ئامیریک حه رامه و قه ده غه کراوه له فه رموده کانی پیغه مبه ری خوادا (ﷺ) :

۱ - پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ صُورَةٌ ، وَأَنَّ مَنْ صَنَعَ الصُّورَةَ يُعَذَّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، [وَيُقَالُ لَهُمْ] : أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ)) (۲۰۸).

واته : به راستی فریشته کان ناچنه ناو مالیکه وه وینه ی تییدا هه بیته ، وه به راستی ئه وانه ی که وینه دروست ده که ن سزا ده درین له رۆژی قیامه تدا ، وه پییان ده وتریته : ئه وه ی که دروستتان کردوه زیندووی که نه وه و رۆحی به به ردا بکه ن و ژیانی پی ببه خشن .

۲ - هه روه ها پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) (۲۰۹).

واته : به راستی خاوه نی ئه م وینانه سزا ده درین له رۆژی قیامه تدا .

(۲۰۸) صحیح البخاری رقم : (۳۲۲۴) و (۵۱۸۱) و صحیح مسلم رقم : (۵۴۹۹) .

(۲۰۹) صحیح البخاری رقم : (۲۱۰۵) و (۵۱۸۱) صحیح مسلم رقم : (۵۴۹۹) .

وه ئه وهش بزانه کهوا هیچ جیاوازیه ک نی یه له نیوان وینه کییشان به دست و وینه گرتن به کامیرای فۆتۆ یان به فیدویان به مۆبایل چونکه هه موویان پییان دهوتریت وینه (صورة) به لام له ریگا کانی دروست کردنیان یان درخستنیان جیاوازی هه یه ، ئه م جیاوازیه ش حوکمی وینه گرتن ناگۆرپیت له حه رامه وه بۆ حه لالیتی وه ک هه ندیک ده یلین ! بپروانه کتیبی (آداب الزفاف) ی شیخی ئه لبانی په حمه تی خوی لیبت لاپه ره : (٩٧) — (١٠٧) .

پ٩١ / ئیوه باوه رتان نی یه به په ره سه ندن و گۆرانکاری له ئه حکامه شه رعیه کاندا ، بۆ نمونه وینه گرتن کی هه یه له م سه رده مه دا بتوانیت خۆی لی پپاریزیت ؟ وه لام /

ئیمه باوه رمان به پیشکه وتن و گۆرانکاری هه یه له بواری دونیادا و هه ر کاریک که خزمه تی مرقایه تی پی بگریت به کاریکی چاکی ده زانین .. به لام ئاین و ئه حکامه شه رعیه یه کان ئه وا گۆرانکاریان به سه ردانایه ت و حه رام هه ر حه رامه و حه لالیش هه ر حه لاله و بۆ که سیش نی یه په خنه بگریت له م بواره دا چونکه ئاینی ئیسلام بۆ هه موو کات و سه رده م و شوین و جیگایه ک هاتوه .. تۆ باسی وینه (په سم) گرتنت کردوه و ده لیبت کی هه یه بتوانیت خۆی لی پپاریزیت ؟

له وه لامدا ده لیم : به لی له م سه رده مه شدا هه زاران که سی له خوا ترس هه یه خۆی پاراستوه له وینه گرتن له بهر ئه وه ی که وینه گرتن کاریکی حه رامه و پیچه وانه ی به لگه شه رعیه یه کانه .. مه گه ر ته نها وینه ی به ری کردنی موعامه لات نه بیته که بۆ زه روره ت ده گیری و له ئاستیکی ته سکدا وه ک وینه بۆ جه وازات و هه ویه ی باری که سایه تی و هاوشیوه کانی ئه مانه ...

به لام وینه بۆ یادگاری و !!! گوی گرتن له موسیقا و ... هتد .. ئه وا ئیمه ی ئه هلی سوننه به کارانیکی حه رام و ناپه سه ندی ده زانین و نایکه ین ولله الحمد ، له

هه مان کاتیشدا خاوهنی کۆمپیتەر و هیلی ئینتهرنیته و مۆبایل و هاوشیوه کانی ئەمانهین و باوهرمان ههیه به سوود بینین له م ئامیرانه که به هۆی پێشکهوتن و گۆرانکاری له بواری دونیاوه به دهست هاتون ..

بهلام سهرههه زان و موفتییه حزبییه کان له بهر نه زانی و له بهرچاوترنی بهرژه وهندی که سایهتی و حزبییهتی به پێی هاواوئاره زوی خۆیان فهتوا دهدهن و حهرام ههلال دهکهن و پاری خه لکانیکی سادهی پیده کهن ..

پ٩٢ / زۆر بهی مهلا و زاناکان دهلین موسیقا گهر بۆ کاری چاگه به کار بیته حهرام نییه وه ئەگهر حهرام بیته کهواته ئەو ههموو راگه یاندنه ئیسلامیانه له کوفر و خه لوه تدان (لَهُوَ الْحَدِيثُ) خوی گهره که فهرموویهتی مه بهست شتیکه که دین ناشرین بکات و قورئان له بهرچاو خه لکی بخت "إمام محمدی غه زالی" ئەفه رمویته ئەگهر قورئانیش بۆ له بهرچاوخستنی خه لکی لێ بدهیت ههر حه رامه .. وه باسکراوه که جاریکیان گوپی له شیعره وه ته نیه کانی " أم کلثوم " گرتووه ؟
وه لام /

وهلامی ئەم پرسپاره به م شیوازه ی خواره وه ده بیته :

١ - هیچ زانایه کی ره سه ن و له خوا ترس فهتوای نه داوه به هه لالیتهی موسیقا ، به لکو به پێچه وانه وه موسیقا لیدان و گوئی گرتن لێی کاریکی حهرامه و تاوانه ، ئاشکرترین به لگه ش له سه ر حهرامیتهی موسیقا ئەم فهرمووده یه ی پێغه مبه ری خوا (ﷺ) که فهرموویه تی : ((لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحِرَّ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَارِفَ)) (٢١٠).
واته : خه لکانیک ده بن له ئومه ته که مدا که وا داوین پیسی و ئاوریشم و ئاره ق و ئامیره کانی موسیقا و دهنگ و ئاواز هه لاله ده کهن .

کهواته ئەم شتانه خۆیان له بنه وادا حهرامن به لام که سانیکی له خوا نه ترس دین هه لالیان ده کهن .

۲ - ئەگەر شتیک یان کرداریک حەرام و قەدەغە کراو بیئت ئەوا بۆ کاری چاکە بە کار ناهینریت چونکہ خۆی لە خۆیدا خراپە و تاوانە باشە ئیتر چۆن بۆ چاکە بە کار دەهینریت مەگەر مەبەست پازی کردنی خەلک بیئت بۆ ئامانجیکی تاییەت وەک ئیسلامیە حزبی یەکان دەیکەن !!

۳ - ئیمە نالیین : (ئەو ھەموو پراگە یاندنە ئیسلامیانە لە کوفر و خەلوەتدان) چونکہ ئەمە زیادە پەویەکی زۆی تیدیە ، بەلکو دەلیین : موسیقا لیدان و گوی گرتن لئی کاریکی حەرامە و بەو شیوازە خەلکی بانگ ناکریت بۆ ئیسلام !

۴ - ببورە (محمد غەزالی) ئیمام نییە ! بەلکو کەسیکی شوینکەوتە ی ھەواوئارە زووہ کانی خۆی بوو .. مەگەر ئیمامی گومراییەتی و سەرلیشیوان بیئت ئەگینا ئەو بە عەقلی گەندەلی خۆی ئایەت و فەرموودە کانی لیک داوہتەوہ و ھەمیشە شەیدیای بیستنی گۆرانی یە کانی (أم کلثوم) بوو ، بۆیە کۆتایی ژیا نی و مردنی بەوہ بوو کەوا لە کاتی ئامادە بوونیدا لە ئاھەنگیکی (أم کلثوم) دا مرد !

۵ - (محمد غەزالی) کە دەلیت : (ئەگەر قورئانیش بۆ لە بەرچاوخستنی خەلک لیبدریت ھەر حەرامە) !!!

ئایا تو خوا شیتیش قسە ی وا دەکات و کاری وا دەکات ؟ !!!
یان ئەمە شوبھە یەکی شەیتانی یە بۆ لە خستە بردنی خۆپاریزەران لە گوی گرتن لە حەرام !

بۆ زانینی (حوکمی گۆرانی و موسیقا لە قورئان و سوننەت و وتە ی زانیان) دا ئەم بابەتە بخوینە رەوہ لە ژمارە تۆ (۹) ی گۆقاری (پێگاس پاست) دا .

بہشتی نافرہ تان

* ریگرتن و مه نغ کردنی مندالبوون :

پ ٩٣ / ئه گهر نه هیلیت مندالت ببی به خواردنی حه بی مه نغ ئه وا حه رامه ؟
وه لام /

لیره دا ووته یه کی ئیمامی (ابن العثیمین) ره حمه تی خوای لیبیت باس ده کهین بو ئه و ئافره تانه ی که وا (حه پی مه نغ) به کار دینن ، پیشه وا فه رموو یه تی : (إن استعمال هذه الحبوب ضار على المرأة ، على رحمها ، وعلى عاداتها ، وعلى دمها ، بل وعلى جنينها في المستقبل ، وقد يحصل من هذه الحبوب تشويه للأجنة فيخرج الجنين مشوهاً ، ولهذا كثر الآن التشويه ، ما أكثر ما نُسأل عن جنين في بطن أمه ليس على رأسه عظم ، ونُسأل عن جنين مشوه ، كل هذا من أجل هذه الحبوب التي ضرت المسلمين من جهة ، ومنعت كثرة الإنجاب من جهة أخرى) (٢١١).

واته : به کاره یانی ئه م حه پانه زهره ر و زیانی هه یه بو ئافره تان ، زهره ری هه یه بو مندانی ، بو عاده که ی ، بو سه ر خوینه که ی ، به لکو بو کورپه له که ی له داهاتوودا ، وه هه ندیک جار به هوی ئه م حه په وه ناته واوی و تی کچوون دیت به سه ر کورپه له که دا و بو یه کورپه له یه کی ناته واو دهرده چیت ، له بهر ئه مه ئیستا تی کچوونی مندال زور بووه ، وه زور جاریک پرسیارمان لیده کریت سه باره ت به کورپه له یه ک که له سکی دایکیدایه و سه ری ئیسی تی دا نی یه ، وه پرسیارمان لیده کریت سه باره ت به کورپه له یه کی تی کچوو و ناته واو ، هه موو ئه مانه هۆکه ی ده گه پیتته وه بو ئه م حه پانه که وا زیانی گه یاند به موسلمانان له پروویه که وه ، وه بهرگیری کرد له زور بوونی مندال بوون له پروویه کی تره وه .

* ئایا مه نعی طه بیعی دروسته :

پ ٩٤ / بهر یزان له بهر بارودوخی ژیان مه نعی طه بیعی ده که م ، ئایا حه لاله یان
حه رامه ؟

وهلام /

سه ره تا ئه وه بزانه ئه گهر مه منع کردنی مندال بوون له بهر هوکاری ئابووری بیته ئه واهه رانه و شهرعی نی یه به ههر شیوه یه که بیته چونکه رزقی خوت و مندالیش له سه ر خواجه وهک خواجه گهره فه رموویه تی : ﴿ وَلَا تَقْنُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَوْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا ﴾ [الإسراء] .

واته : منداله کانتان مه کوژن له ترسی هه ژاری و نه داریدا چونکه ئیمه رزقی ئه و مندالانه ی و ئیوه ش ده ده یین به راستی کوشتنی مندال هه له یه کی گهره یه .
مه منع کردنیش به هه مان شیوه ئه گهر له بهر که مده رانه تی و بارگرانی ژیان هه له یه کی گهره یه چونکه رزقی مندال له سه ر خواجه (ئه گهر خوا سه ر بدات رزقیش ده دات) وهک پیشینان فه رموویانه .

به لام ئه گهر له بهر هوکاری تر بیته وهک ریخستنن مندال بوون بو ماوه یه کی کاتی تا وه کو دایک هه ندیک پشوو بدات و زور ئازار و نارعه ته نه بینیت به هوی زوو مندال بوون و به خیوکردنی له دوا ی یه کی منداله کانه وه ئه واهه دروسته به مه رجیک ئه گهر پیاوه که و ژنه که ش رازی ببن و بو ماوه یه کی کاتی بیته نهک دریژخایه ن .
وه مه نعی ته بیعی دوو جووری هه یه :

أ / پشانندی ئاوه که بو دهره وهی منالدان ، ئه مه یان بو زیاتر له یهک سال زیانی ته ندروستی هه یه و نابیته به رده وام ببن له سه ری .

ب / خوگرته وه له جووت بوون له کاتی یه کگرتن و پیتانندی نیوان تووی پیاو و هیلکه ی ئافرهت که ده که ویتته دوا ی پوژی پینجه می پاک بوونه وه له عاده ی مانگانه و تا وه کو پوژی دوانزه یه م .

ئه م جووره ی دووه میان هیه زینیکی ته ندروسی تیدا نی یه ، له سه دا حه فتا سه رکه تو ده بیته .

به لام مهنی صنایعی به خواردنی چهپ و ده رزی کۆتان و منالدان بهستن ... ئەمانه هه موویان زیانی ته ندروستیان لیده که ویته وه بۆیه به ناشه رعیان ده زانم و فه توای هه ندیک له گه وره زانایانیشی له سه ر هاتووه وهک له م سایتهدا پیشتربلا وکراوه ته وه .

* تاوانی کوشتنی مندال بهر له ٤٠ رۆژ :

پ٩٥ / ئایا کوشتنی مندال له سکی دایکیدا پییش ئەوهی ته مهنی بگاته (٤٠) چل رۆژ دروسته ؟

وه لام /

مندال له بار برن دروست نی یه ئیلا به سی مه رج نه بیئت :

١ - له کاتییدا که مانه وهی ئەو کورپه یه له سکی دایکیدا بییته هۆی ترسناکی بۆ له ناو چوونی دایه که که به شایه تی دوو دکتۆری متمانه پیکراو (ثقة) و پسپۆر (اخصائی) له م بواره دا .

٢ - ده بیئت ته منی کۆرپه له که له (٤٠) رۆژ تیپه ری نه کرد بیئت واته پۆحی به به ردا نه کرابیئت .

٣ - ده بیئت باوکی کۆرپه له که به وه له بار بردنه پازی بیئت .

جا ئەگه ره هه موو ئەم سی مه رجه ی تییدا کۆنه بییته وه ئەوا دروست نی یه کۆرپه له که له بار بریئت .

به لام ئەگه ر منداله که پۆحی به به ردا کرابوو ئەوا کوشتنی و له بار بردنی به (قتل عمد) واته کوشتنی به ئەنقه ست حیساب ده کریئت و یه کیکه له تاوانه گه وره کان خوا په نامان بدات .

* له بار بردنی مندال :

پ٩٦ / من له ده ره وهی ولات ده ژیم و سال و نیویکه شووم کردوو هه دوای ئەوهی که هه لم بوو له گه ل میرده که م چووین بۆ لای دکتۆر و به ره زامه ندی هه ردوو کمان له

ناویان برد دوو مانگ و شتیگ بوو بهلام نهمدهزانی بووه به مندال دوای بینیم زور پیم ناخوش بوو ، بهههرحال دوای ههزمان له مندال کرد سوپاس بو خوی گهوره بوو ههتا سی مانگ دوای له خویهوه لهناو چوو ، ئیستا زور ههزمان له منداله ههموو ساتیک ئهوهی یه که ممان له بیره خهریکه شیت ئههم ههردوو کمان زور په شیمانین ئایا خوی گهوره لیمان خوش ده بییت ؟

وهلام /

له بار بردنی مندال تاوانه و دروست نییه ، وه ئه گهر پوخی به بهردا کرابییت ئهوا ده بیته کوشتن (قهتل) که یه کیکه له تاوانه گهوره کان ، وه زانایانی ئیسلام جیاوازییان تییدا سه بارهت به کاتی (پوچ به بهراکردنی مندال) ئایا له (۴۰) چل پوژهی پهیدا بوونی یه وه ده بییت یان له (۱۲۰) چوار مانگانه وه ده بییت ، جا ئه و حاله تهی ئیوه پیی تاوانبار ده بن به لام به کوشتن (قهتل) حیساب ناکریت (إن شاء الله) چونکه نه تانزانیوه ، بویه پیویسته له سهرتان تهوبه بکهن و داوای لیبوردن له خوا بکهن و په یشمان ببنه وه له و کارهتان و برپاریش بدن که وا جاریکی تر کاری نابه جیی ئاوا نه کهن ، وه ئه وهش بزنان که وا له بار بردنی مندال ده بیته هوی خاوبوونه وهی منالدانی ئافرهت و پراگیر نه کردنی حمل له داهاتوودا ، وه هه ندیک جاریش ده بیته هوی نه زوکی بچوک (العقم الصغری) که بو ماوهی چند سالیك ئه و ئافره ته توشی نه زوکی کاتی ده بییت به هوی تیك چوونی باری ئاسایی و خاوبوونه وهی منالدانی ئافره ته که وه ، ئه مهش یه کیکه له گه وره ترین زهره ر و زیانه کانی له بار بردنی مندال (الإسقاط أو الاجهاض) .

جا خوشکی به پیز : له وانه یه له بار چوونی مندالی دووه متان هۆکاره که ی بگه ریته وه بو تیك چوونی باری ئاسایی و خاوبوونه وهی منالدانت به هوی له بار بردنی مندالی یه که متانه وه .

وه بو زانیاری زیاتر ده لیم :

هوی ئه م تاوانهتان ده گه ریته وه بو چند خالیك له وانه :

۱ - نیشته جیبوونتان له دهره وهی ولات له نیوهندی کافر و بیباوه پره کاندای که ئەمهش خوی له خویدا یه کیکه له تاوانه گهره کان ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُشْرِكِينَ ، قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ؟ قَالَ : لَا تَرَأَى نَارَاهُمَا)) (۲۱۲).

واته : من بهریم له و موسلمانهی که وا نیشته جیده بیته (إقامه دهکات) له نیوهنی بیباوه پر و موشریکه کاندای ، وتیان : ئەهی پیغه مبهری خوا بو چی ؟ فهرمووی : نابیت ناگری یه کتر ببینن .

۲ - پویشنتان بو لای دکتوریکی کافر و بیباوه پر که وا خوی له تاوان ناپاریزیت که له خوا نه ترساوه و بی پرهمانه به و منداله و به تویش ئەو کاره ناپه سندهی ئەنجامداوه ! ئەمهش یه کیکی تره له زیانه کانی دووری له ولاتی ئیسلام و موسلمانان !

۳ - نه زانین و جههل و که متهرخه می کردن له پرسپار کردن پیش ئەنجامدانی کاری له باربردنی منداله که ، چونکه کاتیکی نه تانزانی ده بوایه له پیشدا پرسپارتان بگردایه ، بو یه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا ، فَإِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ)) (۲۱۳).

واته : ئایا بو پرسپاریان نه کرد کاتیکی نه یانزانی ، چونکه به پاستی شیفا و چاره سهری نه زانین پرسپار کردنه .

وه باشی ده زانم چه ند ئاموژگاریه کتان بکه م :

۱ - پیویسته له سهرتان ته وبه بکه ن و داوای لیبوردن له خوا بکه ن و په یشمان ببه وه له و کاره تان و برپاریش بدن که وا جاریکی تر کاری نابه جیبی ئاوا نه که ن ، وه خوتان له هه موو تاوانیک بپاریزن .

(۲۱۲) صحیح أبی داود رقم : (۲۶۴۵) .

(۲۱۳) صحیح أبی داود رقم : (۳۶۶) .

۲ - به زووترین کات بگه پینه وه بۆ نیو ولاتی ئیسلام و موسلمانان له بهر ئه وه فرموده یه و چه ندین ئایهت و فرموده ی تر که دهره تمان نییه لبره دا باسیان بکهین .

۳ - له کاتی نه زانیدا پیش ئه وه ی هه ر کاریک ئه نجامبده ن سه رتا پرسپار بکه ن بۆ ئه وه ی تیینه کون .

۴ - داوا له خوای په روه ردگار بکه ن که وا مندالی صالحان پیببه خشیت و په حمتان پی بکات و به تاوانی خو تان مامه له تان له گه لدا نه کات .

پ ۹۷ / ئایا دهست گرتنی خیزانی خو ت له بازاردا دروسته ؟
وه لام /

دهست گرتنی خیزانی خو ت له ئه سل و بنه وادا دروسته چ له مالدا بی ت یان له بازاردا بی ت ، به لام هه ندیک کردار و په فتار هه یه ئه گه ر چی له بنه په تیشدا هه لال و دروست بن ئه وا لایه ق نییه له شوینه گشتییه کاندا ئه نجام بدرین له بهر پاراستنی که سایه تی و شه هامهت و قورسی و سه نگی نی موسلمانان ، بۆ نمونه بنیشت جاوین یان گوله به رۆژه توکاندن ئه مانه هه لال به لام له بازاردا لایه ق نییه و جوان نییه بۆ موسلمانانی سه نگی ن ئه م کارانه ئه نجام بدات ، به هه مان شیوه دهست گرتنی خیزانی خو ت له بازاردا ، هه روه ها ئه مه له فه ره نگی په وشت و ئاکار و ئه ده بی موسلماناندا به دی ناکریت ، به لکو دیارده یه کی دهره کی و خوازواه له کافر و بی باوه په کانه وه !

پ ۹۸ / ئایا دروسته پیاو ته وقه له گه ل ئافره تی نامه حره مدا بکات ؟
وه لام /

ته وقه کردنی پیاو له گه ل ئافره تی نامه حره مدا حه رامه و به هیه شیوه یه ک دروست نییه ، به به لگه ی ئه م فرمودانه ی خواره وه :

۱ — عَنْ أُمِّمَةَ بِنْتِ رُقَيْقَةَ (رضی اللہ عنہا) أَنَّهَا قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((إِنِّي لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ)) (۲۱۴).

واته : پیغهمبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : من ته وقه ناکه م له گهل ئافره تدا .

۲ — عَنْ عَمْرُو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ لَا يُصَافِحُ النِّسَاءَ فِي الْبَيْعَةِ)) (۲۱۵).

واته : پیغهمبهری خوا (ﷺ) ته وقهی نه ده کرد له گهل ئافره تدا له کاتی په یمان

وهرگرتندا .

۳ — عَنْ عَائِشَةَ (رضی اللہ عنہا) قَالَتْ : ((لَا وَاللَّهِ مَا مَسَّتْ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) يَدَ امْرَأَةٍ قَطُّ)) (۲۱۶).

واته : سویند به خوا پیغهمبهری خوا (ﷺ) به هیچ شیوهیه ک دهستی بهر دهستی

هیچ ئافره تیگ نه که وتووہ .

۴ — عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رضی اللہ عنہ) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((لَأَنْ يُطْعَنَ فِي رَأْسِ رَجُلٍ بِمِخِيطٍ مِنْ حَدِيدٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لَا تَحِلُّ لَهُ)) (۲۱۷).

واته : نه گهر سوژنیگ له ئاسن بکریت به سه ری یه کیکتاندا باشتره بوی له وهی که

دهستی بهر دهستی ئافره تیگ بکه ویت چه لال نه بییت بوی .

۵ — وَه لَه هه ندیگ له ریوایه ته کانی فهرمووده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) دا که سه بارهت به

پیشه کیه کانی زینا هاتووہ تییدا هاتووہ : ((... وَالْيَدُ زَنَاهَا اللَّامِسُ ...)) (۲۱۸).

واته : زینای دهست بریتی یه له دهست پیوه دان .

(۲۱۴) صحیح سنن النسائي رقم: (۴۱۸۱) وسلسله الأحاديث الصحيحة رقم: (۵۲۹) .

(۲۱۵) مسند الإمام أحمد رقم: (۷۱۸۶) وسلسله الأحاديث الصحيحة رقم: (۵۳۰) .

(۲۱۶) صحیح البخاري رقم: (۵۲۸۸) وصحیح مسلم رقم: (۱۸۶۶) .

(۲۱۷) صحیح الجامع الصغير رقم: (۵۰۴۵) وسلسله الأحاديث الصحيحة رقم: (۲۲۶) .

(۲۱۸) مسند الإمام أحمد رقم: (۸۳۹۲) والسنن الكبرى للبيهقي : (۱ / ۱۲۳) .

کهواته به هیچ شیوهیه که دروست نییه بو پیاو کهوا دهست بدات به دهست یان به هه جیگایه که له لاشهی ئافره ته وه ئه گهر نامه حره می بیته .

* به تهنها بوونه وهی ئافره تییک له گهل سایه قی سه یاره دا :

پ ٩٩ / ئه گهر سه یاره ت پی بیته ئافره تییک به تهنها داوای یارمه تیت لی بکات

دروسته یارمه تی بدهی ؟

وهلام /

نه خیر نابیت ، چونکه به تهنها مانه وه له گهل ئافره تییکدا له ناو سه یاره دا حه رامه و به خه لوته له قه له م ده دریت .

وه پرسپار کراوه له شیخ (ابن العثیمین) ره حمه تی خوای لی بیت :

ما حکم رکوب المرأة مع السائق الأجنبي ؟

واته : ئایا حوکمی سه رکه وتنی ئافره ت له گهل شو فیریکی بیگانه دا چی یه ؟

ئه ویش له وهلامی ئه م پرسپاره دا فه رموی : (انه لا يجوز للرجل أن ینفرد بالمرأة

الأجنبية فی السیارة إلا أن یكون محرماً لها لأن النبی ﷺ قال : ((لا یخلون رجلاً بامرأة إلا مع ذی محرم))^(٢١٩) ، أما إذا كان معه امرأتان فأكثر فلا بأس لأنه لا خلوة حیثیة بشرط أن یكون مأموناً وأن یكون فی غیر سفر والله الموفق^(٢٢٠) .

به راستی دروست بو پیاو به تهنها بمینیته وه له گهل ئافره تیکی بیگانه دا له

سه یاره دا ئیلا مه گهر ئه و پیاوه مه حره می ئافره ته که بیته چونکه پیغه مبه ردا (ﷺ)

فه رموی ته تی : با پیاویک به تهنها نه مینیته وه له گهل ئافره تییکدا ئیلا مه گهر له گهل

مه حره می خویدا نه بیته ، به لام ئه گهر دوو ئافره تی له گهل دا بوو یان زیاتر ئه و هیچی تییدا

^(٢١٩) صحیح البخاری رقم : (٥٢٣٣) و صحیح مسلم رقم : (٣٢٥٩) .

^(٢٢٠) فتاوی المرأة ص : (٨٩) .

نی یه چونکه له و کاته دا خه لوهت و به تهنه مانه وه نامینیت به مهرجیک نه و پیاوه نه مین بیت و له حاله تی سه فهدا نه بیت .

* بانگ دان به گوئی منالدا :

پ ۱۰۰ / من له دهره وهی ولات ژیان به سهر ده بهم خوی تاک و تهنه دوو کوری پی به خشیم یه ک دانه یان بانگمان داوه به گوئی دا به لام دووه میان نه ماند اووه دمه ویت بانگ بدهم به گوئی دا ، به لام به ئیزنی خوی گه وره نه گهر ئیوه بتوانن نه و کاره م بو بکن ، سوپاس بو خوی گه وره و خیری ئیوهش بنوسری .
وه لام /

برای به ریز : داواکارین خوی گه وره خوت و خیزانه کت پپاریزیت و هه ردوو کوره کیشان سالج کات ، نه وهی که سوننهت بیت بو مندال نه نجام بدریت له دوی له دایک بوونی له حه وته مین پوژی له دایک بوونیدا بریتی یه له م کارانهی خواره وه :

۱ - ناو نانی منداله که به ناویکی شهرعی و مانادار و خوش .

۲ - گویزاوانه بو کردنی که بریتی یه له سه برپینی (شه کیک یان کاپریک) نه نجام بکریت به چیشته و موسلمانانی بو ده عوهت بکریت له خزامان و براده ران و دراوسییان ... یان به خشینه وهی به سهر نه وانه دا ، نه گهر نه توانرا له حه وته مین پوژدا بکریت نه وادروسته نه مه یان بخریته (۱۴) یه مین یان (۲۱) مین پوژی له دایک بوونی .

۳ - سهر تاشینی منداله که .

۴ - به نه ندازهی کیچی تووکی سهری منداله که زیو ببه خشیه وه به هه ژاریک .

۵ - خه ته نه کردنی نه گهر کوپ بوو .

به لام به نیسبهت بانگ دانه وه به گوئی منداله که دا : نه واهیه چه ره مووده یه کی راست و سه حیح له م باره یه وه نه هاتووه ، بویه نه م بانگدانه سوننهت نی یه .

* جه ژنی ئافرەتان !

پ ۱۰۱ / تکیه جه ژنی ئافرەتان له ئیسلامدا ههیه ؟ بۆمان روون بکه نه وه ئه گهر

هه بیته به به لگه وه ؟

وه لام /

له ئیسلامدا ته نها دوو جه ژن ههیه که بریتین له ههردوو جه ژنی په مه زان و جه ژنی

قوربان .

یه که میان له دواى ته واو بوونی پۆژووی مانگی په مه زانی پیروژ دیت ، به هوی زال

بوونی موسلمانانه وه به سه ر نه فس و شهیتانه وه که توانیویانه له و مانگه دا به پۆژوو ببن

که پایه یه که له پایه کانی ئاینی ئیسلام .

وه دووهمیان له دواى ته واو بوونی چه جی مالی خوا دیت له پۆژی دهیه می مانگی

حاجییاندا ، ههروه ها موسلمانان له هه موو جیهاندا له و پۆژه دا یاده وه ری قوربانیه که ی

پیغه مبه ر ئیبراهیم - علیه السلام - ده که نه وه به ئه نجامدانی دروشمی قوربانیه کردن .

بۆیه له و دوو پۆژه دا موسلمانان خوشی و شادی دهرده بپن و له پیش جه ژنی

یه که میانه وه زه کاتی سه ر فتره ده به خشنه وه و له پۆژی جه ژنی قوربانیشه وه گوشتی

ئه و چه یوانانه ی که کراون به قوربانیه ده به خشنه وه هه موو موسلمانان به بی جیاوازی له

نیوان دهوله مند و هه ژاردا وه که یه ک دل خوش و شادن .

به لام ئه وه ی که له بۆچوونی کافر و بی باوه وره کاندایه جه ژن ده زانریته وه که

(جه ژنی سه ری سال .. و جه ژنی دایک .. و جه ژنی مندا .. و جه ژنی ئافرەتان ..

جه ژنی کریکاران .. جه ژنی له دایک بوونی فلان .. و جه ژنی سه روه ری ولات .. و جه ژنی

دامه زانندی سوپا .. و جه ژنی دار .. و جه ژنی ئاگر .. و جه ژنی دلداریه .. و ... هتد)

ئه مانه هه مووی له ئاینی پیروزی ئیسلامدا ریپینه دراون و نابیت ئیمه ی موسلمان لاسایی

بیباوه پره کان بکهینه وه و چاو له وان بکهین و شوینی ئه وان بکهوین چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)) (۲۲۱).

واته : هه ر که سیك خوی بشوبهینیت به هه ر قه ومیکه وه ئه وا ئه ویش له ئه وانه .
وه ئیمامی (عومه ر) یش خوی لی رازی بیت فهرموویه تی : (اجْتَنِبُوا أَعْدَاءَ اللَّهِ فِي عِيَدِهِمْ) (۲۲۲).

واته : خوتان به دوور بگرن له دوژمنانی خوا له جهژنه کانیاندا .
به لام به داخه وه له م رۆژگارهدا ده بینین موسلمانان له هه موو شتی کدا لاسایی کافر و بیباوه پرکان ده که نه وه و به تایبه تیش له جهژنه کانیاندا ، ئه مه ش ئه و فهرمووده یه مان بیرده خاته وه که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَتَتَّبِعَنَّ سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شِرَارًا بِشِيرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا جُحْرًا ضَبُّ لَتَبِعْتُمُوهُمْ ، قُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ ؟ قَالَ : فَمَنْ ؟!)) (۲۲۳).

واته : ئیوه شوینی ریچکه و ریبازی ئه وانه ی پیش خوتان ده که ون بیست به بیست و بال به بال تا ئه و ئه ندازه یه ی که وا ئه گه ر ئه وان بچنه ناو کونه بزمژه کیکیشه وه ئیوه ش شوینیان ده که ون و ده چنه ناویه وه وه ، وتمان : ئه ی پیغه مبهری : مه به ستت جوله که و گاوره کانه ؟ فهرمووی : ئه ی کی ؟!

* ئیشکردنی ئافرهتان :

پ ۱۰۲ / سهلامی خوتان لی بی ، من ههفته ی سی رۆژ ئیش ده که م رۆژی شهش سهعات فریای ئیشی ماله وهش ده که وم بو خزمه تی خیزانه که م ئایا ئه وه حه رامه ؟
وه لام /

(۲۲۱) صحیح أبي داود رقم : (۴۰۳۱) .

(۲۲۲) السنن الكبرى للبيهقي رقم : (۱۹۳۳۴) ، وه بروانه کتیبی : (اقتضاء الصراط المستقیم مخالفة أصحاب الجحیم) لشیخ الإسلام ابن تیمیة ص : (۲۰۰) .

(۲۲۳) مسند الإمام أحمد رقم : (۱۲۱۶۵) و صحیح البخاری رقم : (۷۳۲۰) و صحیح مسلم رقم : ( ) .

سهره تا نه وه بزانه که وا له ئیسلامدا پاره دهرکردن و بژیوی پهیدا کردن ئهرکی

سهرشانی پیاو نهک ئافرهت ، چونکه خوی گوره فهرموویه تی : ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى

النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء] .

واته : پیاوان سهرپه رشتیارین به سهر ئافره تانه وه به وهی که خوا فه زلی هه ندیکانی

داوه به سهر هه ندیکی تریانه وه .. وه به وهی که خهرجی ده کهن بویان له پاره و

ماله کانیان .

وه پیاوان پرسپاریان کردوه له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئایا مافی خیزانی یه کی که له

ئیمه چی یه به سهریه وه ؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فهرموویه تی : ((تُطْعِمُهَا إِذَا طَعِمْتَ ،

وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ)) (۲۲۴) .

واته : خواردنی بۆ دابین بکات ئه گهر پیویستی پیی بوو ، وه جلوبه رگی بۆ دابین

بکات ئه گهر داوای کرد .

هه روه ها خوی گوره فهرموویه تی : ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجُوْكُمْ﴾ [الطلاق]

جیگی نیشته جیبوونیان بۆ دابین بکهن به و شیوه یه ی که خوتان نیشته جیبوون به

پیی تواناتان .

که واته : دابین کردنی خواردن و جلوبه رگ و خانوی نیشته جیبوون ئهرکی سهرشانی

پیاوه نهک ئافرهت .

واته : ئه گهر ئافرهت میردی کردبوو ئه وا ده بیته میرده که ی ئه و پیداوایستی یه کانی

ژیانی بۆ دابین بکات ، وه ئه گهر کچ بوو ئه وا له سهر باوکیتی ... هتد .

به لام ئه گهر ئافره ی که سی نه بوو بژیوی بۆ خوی و منداله کانی پهیدا بکات ئه وا ئه و

کاته پیویسته ئیش بکات به م مه رجانه :

۱ - ده بیټ نه و ئیشه نه بیټه ریگر له ئاستی خزمهت کردنی مال و پهروه درده کرنی منداله کانیدا .

۲ - ده بیټ ئیشه که له خودی خویدا هه لال بیټ .

۳ - ده بیټ تیگلاوی پیاوان نه کات له شوینی ئیشه که یدا .

۴ - ده بیټ به ئیزن و ره زامه ندی سه ره پهرستیاره که ی بجیته دهره وه .

۵ - ده بیټ به داپوشراوی و پوشته یه وه بجیته دهره وه .

به لام بو به دهست خستنی پاره یه کی زیاتر له پیویست یان بو دابین کردنی ژییانی ره فاهیهت و که مالیات نه و نابیت ئافرهت بجیته دهره وه بو ئیش کردن چونکه نه مه ئهرکی سه ر شانی ئافرهت ان نی یه ، به لکو خزمهت کردنی مال و مندال له نه ستوی ئافرهت دایه و بزوی پهدا کردنی له نه ستوی پیاواندایه .

پ ۱۰۳ / ئایا سفوری چی یه ؟

وه لام /

سفوری بریتی یه له دهر خستنی جهسته ی ئافرهت به شیوه یه ک که وا رووت بیټ و

پوشته و داپوشراو نه بیټ ، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((الْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ)) (۲۲۵) .

واته : جهسته ی ئافرهت عه وره ته .

عه وره تیش ده بیټ پوشته و داپوشراو بیټ به پوشتاک و حیجابی شهرعی به لام نه گهر

ئافره تیگ هه ندیک له جهسته و لاشه ی خو ی نه پوشتی بیټ نه و به و ئافره ته ده گوتریت

ئافره تیگی سفوره واته رووته و پوشته نی یه .

سفوریش ئافرهت مه حروم و قه دهغه ده کات له چونه ناو به هه شته وه و نه وه ندهش

دووری ده خاته وه له به هه شت که وا هه ست به بو نی به هه شت نه کات وه ک له

فه رمووده یه دا باس کراوه :

پیغهمبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا : قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ ، مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ ، رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَخْرُجْنَ مِنْهَا ، وَإِنْ رِيحٌ رَجَّتْ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا)) (۲۲۶).

واته : دوو چین له خه لکی دوزخ نه مبینیون : چینیکیان قامچیان پی یه ووه ک لکی مانگا وایه پی یه ئه دهن له خه لکی ، وه چینه که یه تریان ئا فرده تانیکن جلیان له بهردایه و پوتیشن ، وه له ریگه به له نجه و لار ده پون تا سهرنجی پیاوان بولای خو یان رابکیشن ، قزبان نه بهستن و کوی ده که نه وه له سهر ته وقی سهریان وه ک کوپاره ی ووشتر (البخت) ی لی ده کهن ، ئا ئه م ئا فرده تانه ناچنه به هه شته وه و بونیشی نا کهن ، له گه ل ئه وه ی بونی چهنده ها سال بونی ده پوات ، ئه م فهرمووده یه هه ره شه یه کی پرون و ئاشکرای تیایه بو ئه و ئا فرده تانه ی که حیجابی شهرعی ناپوشن یان جلیان له بهردایه به لام پروتن واته یان جله کانیان کورته و به شیک له ئه ندامه کانی له شی به دهر ده که ویت یان ته نکه و لاشه ی دیاره یان ته سکه ، بی گومان دیاره تاوانه که زور گه وره یه ئه گه ر نا چون به هوی ئه م تاوانه وه ناچنه به هه شت به لکو (سبحان الله) هه ر بونی به هه شتیش نا کهن جا له وه ره شه گه وره تره یه ؟! په نا به خوی گه وره .

هه روه ها پیغهمبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((ثَلَاثَةٌ لَا تَسْأَلُ عَنْهُمْ — يَعْنِي لِأَنَّهُمْ مِنَ الْهَالِكِينَ — : رَجُلٌ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ وَعَصَى إِمَامَهُ وَمَاتَ عَاصِيًا ، وَأَمَةٌ أَوْ عَبْدٌ أَبْقَى فَمَاتَ ، وَأَمْرًا غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا قَدْ كَفَاهَا مُؤَنَّةَ الدُّنْيَا فَتَبَرَّجَتْ بَعْدَهُ فَلَا تَسْأَلُ عَنْهُمْ)) (۲۲۷).

واته : سی جو ره که س هه ن سه باره تیان هیچ پرسپاره مه کهن - واته : تیاچوون - پیاویک له کومه لی موسلمان دوور بکه ویته وه سه ریچی سه رکرده ی موسلمانانی کردییت و له سه ر ئه م سه ریچی یه بمریت ، وه کویله یه ک رابکات له ژیر دهستی خاوه نه که ی و

(۲۲۶) صحیح مسلم رقم : (۵۵۴۷) .

(۲۲۷) سلسلة الأحادیث الصحيحة رقم : (۵۴۲) .

نہ گہر پیتہ وہ تا دہمریت ، و نافرہ تیک پیاوہ کہی پروات و سہ فہر بکات و ہموو پیویستی
یہ کانی بۆ دابین کردبی له گہل ئەمەدا بچیت خۆی دەر بخت و جوانی خۆی بۆ پیاوانی نا
مەحرەم بەدەر بخت .

ہەر وہا لەو شتانہی کہ پیغەمبەر (ﷺ) بہیعتی لە نافرہتان وەر دہگرت
لەسەری دوورکەوتنہ وہ بوو لە سفوری و جوانی دەر خستن وەک لە فەر موودە کہی (أُمَيْمَةَ
بِنْتُ رُقَيْقَةَ) ہاتوہ :

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ جَاءَتْ أُمَيْمَةُ بِنْتُ رُقَيْقَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)
تُبَايَعُهُ عَلَى الْإِسْلَامِ فَقَالَ : ((أُبَايِعُكَ عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكِي بِاللَّهِ شَيْئًا ، وَلَا تَسْرِقِي ، وَلَا تَزْنِي ،
وَلَا تَقْتُلِي وَلَدَكَ ، وَلَا تَأْتِي بِيَهْتَانٍ تَفْتَرِينَهُ بَيْنَ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ ، وَلَا تُنَوِّحِي ، وَلَا تَبْرَجِي تَبْرُجَ
الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى)) (۲۲۸).

واتہ : (أُمَيْمَةَ) کی کچی (رُقَيْقَةَ) ہات بۆ لای پیغەمبەر (ﷺ) خوا بۆ ئەوہی پەیمان و
بہیعتی پیبدا ت لەسەر ئیسلام ، پیغەمبەریش (ﷺ) فەر مووی : پەیمان و بہیعتت
پی دە دەم لەسەر ئەوہی کہ : بہ ہیچ شتیک ہاوەل بۆ خوا بریار نہ دەی ، وہ دزی نہ کہی
، وہ زینا نہ کہی ، وہ منالہ کانی خۆت نہ کوژی ، وہ بوختیان بۆ کہس ہەلنہ بہستی ، وہ
ہاوار و شیوہن و پۆرۆ نہ کہی ، وہ جوانی لەشت بەدەر نہ خەہی بۆ بیگانہ وەکو
خۆدەر خستنی سەردەمی نہ فامی .

* خهته نه کردنی کچان :

پ ۱۰۴ / ئایا خهته نه کردنی کچان له شهرعدا ری پیدراوه ؟

وهلام /

به لئی خهته نه کردنی کچان له شهرعدا ری پیدراوه ، به لکو ئه گهر فه رزیش نه بیته

ئه واه سوننه ته ، ئه وهش به به لگه ی ئه م دوو فه رمووده یه :

۱ — عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ (رضي الله عنها) أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَخْتِنُ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : «لَا تُنْهَكِي فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ وَأَحَبُّ إِلَى الْبُعْلِ» (٢٢٩).

واته : ئافرتیک هه بوو له شاری مه دینه دا خهته نه ی ده کرد ، پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پیی

فه رموو : له بنا مه یپره و هه مووی لا مه به چونکه ئه وه به شی ئافره ته که ی تیدا

ده مینیته وه بو ئه وه ی که چیژ و له زهت و هه ربگریت و خوشه ویستریشه بو پیاو .

ئه م فه رمووده یه چه ند سوودیکی تیدایه :

۱ - به لگه یه له سه ر ئه وه ی که وا له سه رده می پیغه مبه ردا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خهته نه کردنی کچان

هه بووه .

۲ - پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) به مه ی زانیوه و ریگری لینه کردوه ، که واته خهته نه کردنی کچان

شتیکی به سووده ئه گینا ریگری لی ده کرد .

۳ - پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) به و ئافره ته ی وتوه : (لَا تُنْهَكِي) : له بنا مه یپره و هه مووی لا

مه به) واته : زور ده ستت دامه گره و مامناوه ند کاره که ئه نجام بده ، واته نه با هه مووی

بمینیته وه وه نه با هه موویشی لابریت !

ئه مهش له بهر دوو هوکار :

(٢٢٩) صحیح ابی داود رقم : (٥٢٧١) وسلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (٢٢) .

تیبینی : هه رکه سینک شاره زایی زیاتری ده ویت له م بواره دا ئه وا با بگه ریته وه بو ئه م دوو سه رچاوده یه :

۱ — سلسله الأحادیث الصحیحة : (٢ / ٣٥٣ — ٣٥٨) .

۲ — تمام السنّة فی التعلیق علی فقه السنه ص : (٦٧ — ٦٩) .

أ / چونکه مانه وهی به شیک له وه مافی ئافره ته که ی تیدا ده بیته له تاموچیز و له زهت بینین و ههست کردن به خوشی (کۆبوونه وهی ههردوولا) له لایه ن ئافره ته که وه ، که ئه مه ش حه قیکی ره وای خو یه تی ، بویه فه رموویه تی : (فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ) .

ب / ههروه ها مانه وهی به شیک له وه مافی پیاوه که ی تیدا ده بیته له تاموچیز و له زهت بینین و ههست کردن به خوشی (کۆبوونه وهی ههردوولا) له لایه ن پیاوه که وه ، که ئه مه ش حه قیکی ره وای خو یه تی ، بویه فه رموویه تی : (وَأَحَبُّ إِلَى الْبُعْلِ) .

٢ — عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ : «إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ» (٢٣٠) .

واته : ئه گه ره ههردوو شوینی خه ته نه ی پیاو و ژن گه یشتن به یه کتر ئه وا خوشۆردن

(غوسل کردن) واجب ده بیته له سه ره ههردووکیان .

ههروها ئه م فه رمووده یه ش چه ند سوودیکی تیدا یه :

١ - به لگه یه له سه ره ئه وه ی که وا له سه رده می پیغه مبه ردا (ﷺ) کچانیش خه ته نه کراون

ههروه کو چۆن کوران خه ته نه کراون .

٢ - پیغه مبه ر (ﷺ) به مه ی زانیوه و پیگری لی نه کردوه ، که واته خه ته نه کردنی کچان

شتیکی به سووده ئه گینا پیگری لی ده کرد .

٣ - خوشۆردن (غوسل کردن) له سه ره پیاو و ژن ههردووکیان واجب ده بیته ته نها

به وه ی که شوینی خه ته نه ی ههردووکیان بگه ن به یه کتر ئه گه ره چی ئه وایشیان دانه به زیته

پ ١٠٥ / من نزیکه ی ده ساله میردم کردوه به هو ی ئه وه ی که سوننه ت کراوم

تا ئیستا هیچ زه وقیکم له گه ل نه بووه نازانم چی بکه م ؟

وه لام /

سه ره تا ئامۆژگاریت ده کهین به خویندنه وهی کتیبی (ژن و میردی ئیسلامی به خته وهر ، به تایبته به شی پرسپاره و وهلامه کانی که ده که ویتته کۆتایی کتیبه که وه) .
 وه ئامۆژگاری میرده که تیش ده کهین به وهی که له پیش جووت بوون یاریت له گه لدا بکات و ئاره زووت بزیونیت تا وه کو ده گه یته ئاستی چیژبینین و بهرده وامیش له گه لدا بمینیتته وه له باش ده رچوونی ئاوه که ی خوی تا وه کو تۆش ههست به چیژ بکهیت که مافیکی سروشتی خۆته .

وه ئه وهش بزانه که وا خودی سوننهت کردنی ئافرهت نابیتته هوی لاواز بوونی ئاستی جنسی ئافرهت و زیانی پیناگه یه نیت ئه گینا خوی زانا و دانا و دروسکاری ئافرهت ئه وهی نه ده کرد به سوننهت بۆیان ، به لام هۆکاره که ده گه پیتته وه بۆ ئه وهی که وا هه ندیک کچ زۆری لیده بپن و به شی له زهت و چیژ وه رگرتنی بۆ ناهیلنه وه که مافیکی سروشتی خۆیه تی ، له سه رده می پیغه مبه ری خوادا (ﷺ) ئافره تی که هه بوو خه ته نه ی کچانی ده کرد پیغه مبه ر (ﷺ) پینمایی کرد و پپی فه رموو : ((لَا تُنْهَكِي فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ وَأَحَبُّ إِلَى الْبُعْلِ)) (۲۳۱).

واته : له بنا مه یبره و هه مووی لا مه به [به شیوه یه ک که هیچی لی نه هیلیتته وه]
 چونکه ئه وه به شی ئافره ته که ی تیدا ده مینیتته وه بۆ ئه وهی که چیژ و له زهت وه ربگریت و خۆشه ویستتریشه بۆ میرد .

له ریوایه تیکی تردا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((إِذَا حَفَظْتَ فَأَشْمِي وَلَا تُنْهَكِي فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ)) (۲۳۲).

واته : ئه گه ر لییت بری ئه وا ئه وهنده ی لی بپره که وا به شی ئافره ته که و میرده که شی تیدا بمینیتته وه که چیژی لی وه ربگرن و له بندا مه یبره به شیوه یه ک که هیچی لی

(۲۳۱) صحیح آبی داود رقم : (۵۲۷۱) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۲۲) .

(۲۳۲) السنن الکبری للبیهقی رقم : (۱۸۰۱۷) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۷۲۲) .

نه هيليتته وه چونكه هيشتنه وهى به شيك له وه ده بيتته هوى نه وهى كه روومه تى ئافره ته كه گه شاوه و دره وشاوه بيت و به شى مي رده كه شى تيدا بمينيتته وه .

له فه رموده يه وه به هه ردوو ريوايه ته كه يه وه بومان درده كه ويته كه ده بيت له كاتى سوننه تكردنى كچدا زورى لينه برپت به لكو ده بيت هه نديكى لابرپت و هه نديكى به يلرپتته وه بو نه وهى هه م ئافره ته كه و هه م مي رده كه شى چيژ و له زه تى لئ وه ربگرن :

((أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ)) ((وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ)).

وه به مي رده كه تيش بلئ با نه م فه رموده يه په پره و بكات له كاتى نه نجامدانى كارى جووتبوندا : پيغه مبه رى خوا (ﷺ) به يه كيك له هاوه لاني فه رموو : ((تُلَاعِبُهَا وَتُلَاعِبُكَ ، وَتُضَاحِكُهَا وَتُضَاحِكُكَ)) (٢٣٣).

واته : يارى بكه له گه ل خيزانه كه تدا و با نه ويش ياريت له گه لدا بكات و له گه ليدا پي بكه نه و نه ويش تو پي بكه نينيت .

* سووديك :

له پاش وهلامى نه م دوو پرسىاره سه بارهت به (خه ته نه كردن يان سوننهت كردنى كچان) به پيوستى ده زانم كه وا لي رده دا هه نديك زانيارى زياتر باس بكه م له م باره يه وه ، چونكه به راستى نه م باسه هه نده ره خنه ي لئ ده گيرپت له لايه ن نه يار و ناحه ز و دوژمن و ناحالى بووان له ئاينى ئيسلام و هه نده گه وره ش كراوه ته وه تا نه و ئاسته ي كه بووه ته يه كيك له باسه كانى ناو هو له كانى په رله مان و قسه ي سه رزاري هه نديك له وه زيره كان و ... هتد !!!

هه موو نه وهه را و هو سيه ش كه له سه ر نه م بابه ته نراوته وه دوو هو كاري له پشته وه يه :

١ - یان نه وه یه که نه و جوړه که سانه نه یار و ناحه ز و دوژمنی ئیسلام و رینماییه پیروژه کانی ، وه له هه مان کاتیشدا ده یانه ویت ئافرده تان و گه نجان و کومه لگا به ره و به دره و شتی و بلا و بوونه وه ی به دکاری و داوین پیسی به رن .

٢ - وه یان که سانیکي نه زانن و نه حالین به رینماییه پیروژه کانی ئیسلام له باره ی (خه تنه کردن یان سوننه ت کردنی کچان) وه !

جا بو وه لامي چینی یه که م - که که سانی نه یار و ناحه ز و دوژمنی ئیسلام و رینماییه پیروژه کانی - ئیمه گفتوگو و قسه مان له گه ل ئه واندانی یه چونکه ئه وان بی باوه پرن به ئیسلام ..

وه بو وه لامي چینی دووه م - که که سانیکي نه زانن و نه حالین به رینماییه پیروژه کانی ئیسلام له م باره یه وه - ئه واه ئه م زانیاریانه ده خه یه پوو بو یان به لکو به رچاویان رووناک و پویشن ببیته وه و چی تر تفه گ به تاریکیه وه نه نین و بی ئاگایانه قسه نه که ن له سه ر ئه م بابه ته !

بو ئه م مه به سته ش له پیشدا هه موو ریوایه ته کانی ئه و فه رموده یه باس ده که م که له م باره یه وه هاتوو .. ئه نجا راقه و شیکردنه وه و لیكدانه وه و تییبینی زانایانی ئیسلام له سه ر فه رموده که باس ده که م :

* ریوایه ته کانی ئه و فه رموده یه که سه باره ت به (خه تنه کردن یان سوننه ت

کردنی کچان) وه هاتوو :

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ (رضي الله عنها) أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَخْتُنُ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ (ﷺ) : «لَا تُنْهَكِي فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ وَأَحَبُّ إِلَى الْبُعْلِ» (٢٣٤).

واته : ئافرتیک هه بوو له شاری مه دینه دا خه تنه ی ده کرد ، پیغه مبه ر (ﷺ) پیی

فه رموو : له بنا مه یپره و هه مووی لا مه به چونکه ئه وه به شی ئافرده ته که ی تییدا ده مینیتته وه بو ئه وه ی که چیژ و له زه ت وه ربگریت و خو شه ویستتریشه بو میرد .

وفي رواية : ((إِذَا حَفَظْتَ فَأَشْمِيَّ وَلَا تَنْهَكِي فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ)) (٢٣٥).

واته : ئەگەر لیبیت بری ئەوا ئەوهندهی لی بپرە کهوا بهشی ئافرهته که و میرده کهشی تیدا بمینیتته وه که چیژی لی وه ربگرن و له بندا مه یپرە به شیوه یه ک که هیچی لی نه هیلیته وه چونکه هیشتنه وهی به شیک له وه ده بیته هوی ئەوهی که روومه تی ئافرهته که گه شاوه تر و دره وشاوه تر بیت و بهشی میرده کهشی تیدا بمینیتته وه .

وفي رواية : ((إِذَا حَفَظْتَ فَأَشْمِيَّ وَلَا تَنْهَكِي فَإِنَّهُ أَحْسَنُ لِلْوَجْهِ ، وَأَرْضَى لِلزَّوْجِ)) (٢٣٦).

واته : ئەگەر لیبیت بری ئەوا توژیکی زۆر کهمی لی بپرە و له بندا مه یپرە به شیوه یه ک که هیچی لی نه هیلیته وه چونکه هیشتنه وهی به شیک له وه چاکتر و جوانتره بۆ روومه تی ئافرهته که و میرده کهش زیاتر رازی ده کات .

وفي رواية : ((اخْفِضِي وَلَا تُنْهَكِي ، فَإِنَّهُ أَنْضَرُ لِلْوَجْهِ ، وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ)) (٢٣٧).

وفي رواية : ((فَإِنَّهُ أَضْوَأُ لِلْوَجْهِ ، وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ))

وفي رواية : ((فَإِنَّهُ أُنُورٌ لِلْوَجْهِ ، وَأَحْظَى عِنْدَ الرَّجُلِ))

واته : لی بپرە وه مووی لا مه به و له بنا مه یپرە ، چونکه ئەوه - واته : هیشتنه وهی به شیک له وه - روومه تی ئافرهته که گه شاوه تر و دره وشاوه تر و رووناکتر ده کاته وه و بهشی میرده کهشی تیدا بمینیتته وه .

له هه موو ئەم ریواتانهی فرموده که چەند خالیکی تیدا به دی ده کریت :

١ - ((إِذَا حَفَظْتَ)) واته : ((ئەگەر لیبیت بری)) .. ((اخْفِضِي)) واته : ((لی بپرە)) .

ئەمهش به لگه یه بۆ ئەوهی که ده بیته به شیک له (قیتکه) ی کچ بپریت .

(٢٣٥) السنن الكبرى للبيهقي رقم : (١٨٠١٧) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٧٢٢) .

(٢٣٦) صحيح الجامع الصغير رقم : (٥٠٨) .

(٢٣٧) المعجم الكبير للطبراني رقم : (٨٠٦٢) ومستدرک الحاکم رقم : (٦٢٩٧) وصححه الألباني في صحيح الجامع

الصغير رقم : (٢٣٦) .

به لام ئايا ئه و به شهى كه لى دهرپيت چه نديكه ؟ كه ميک يان توژيكي زور كه م يان هه مووى ؟

وهلامى ئه م پرسپاره ش له خالى دووهم و سئيه مدا ئاشكرايه :

٢ - ((فَأَشْمِي)) واته : ((توژيكي زور كه مى لى بپرّه وهك ئه وهى كه بوئى عه تريك بكه يت)) .

ئهمه ش به لگه يه بو ئه وهى كه ده بيت توژيكي زور كه مى لى بپرّيت ، به مه به ستي ئه وهى كه ئه و كچه تووشى لادانى جنسى (الشذوذ الجنسي) و به دره وشتي (الانحراف الأخلاقي) نه يه ت .

٣ - ((وَلَا تَنْهَكِي)) واته : ((بنه برى مه كه و هه مووى له بندا مه بره)) .

ئهمه ش به لگه يه بو ئه وهى كه هه رچه نده پيوسته له (قيتكه) كچ بپرّيت به لام نابيت بنه بر بكريت و هه مووى له بندا بپرّيت و هيچى لى نه ميئيته وه به لكو ده بيت توژيكي زور كه مى لى بپرّيت ، ئهمه ش له بهر چند سوود و مه به ست و حيكمه تيک كه له خالى چواره م و پينجه مدا ئاشكرايه :

٤ - ((فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه به شى ئافره ته كه ي تيذا ده ميئيته وه بو ئه وهى كه چيژ و له زهت وه ربگريت)) .. ((فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه ده بيته هوى ئه وهى كه روومه تي ئافره ته كه كراوه تر و گه شاوه تر و دره وشاوه تر بيت)) .. ((فَإِنَّهُ أَحْسَنُ لِلْوَجْهِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه چاكر و جوانتره بو روومه تي ئافره ته كه)) .. ((فَإِنَّهُ أَنْضَرُ لِلْوَجْهِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه روومه تي ئافره ته كه گه شاوه تر ده كاته وه)) .. ((فَإِنَّهُ أَضْوَأُ لِلْوَجْهِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه روومه تي ئافره ته كه دره وشاوه تر ده كاته وه)) .. ((فَإِنَّهُ أَنْوَرُ لِلْوَجْهِ)) واته : ((هيشتنه وهى به شيك له وه روومه تي ئافره ته كه پووناك تر ده كاته وه)) .

ئه مهش به لگه یه له سه ر ئه وهی که خه ته نه کردی کچان [به مهرجیک تۆزیکێ زۆر که می لئ بپرین و له بندا نه بپرین] ده بیته هۆی ئه وهی که وا کچانی خه ته نه کراو دووی سوودی زۆر ئاشکرای لئ ببینن :

أ / به شی ئافره ته که ی تیدا ده مینیتته وه بۆ ئه وهی که چیژ و له زهت و هریگریت له کاتی جووتبووندا له گه ل میرده که ی .

ب / روومه تیان کراوه تر و گه شاوه تر و دره وشاوه تر و چاکتر و جوانتر و پووناکتر ده کاته وه .

به راستی ئه مه یه مکیاجی طه بیعی بۆ ئافره تان !
 ه - «وَأَحَبُّ إِلَيَّ الْبَعْلِ» واته : «هیشتنه وهی به شییک له (قیتکه ی ئافره ت) خوشه ویستتره بۆ میرد» .. «وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ» واته : «به شی میرده که شی تیدا ده مینیتته وه بۆ چیژ و له زهت لئ وه رگرتن - له کاتی جووتبووندا -» .. «وَأَرْضَى لِلزَّوْجِ» واته : «میرده که ش زیاتر پازی ده کات» .

ئه مهش به لگه یه له سه ر ئه وهی که خه ته نه کردی ئافره ت به برینی تۆزیکێ زۆر که می و له بندا نه برینی به لای میرده وه خوشتره و له کاتی جووتبووندا زیاتر ههست به چیژ و له زهت بینین ده کات و زیاتر پازی ده کات .

* راقه و شیکردنه وه و لیکدانه وه و تیبینی زانایانی ئیسلام له سه ر نه و فه رمووده یه

قال السيوطي : ("فَأَشْمِي" : لا تأخذي من البَطْرِ كثيراً ، شَبَّهَ القَطْعَ اليَسِيرَ بِإِشْمَامِ الرَّائِحَةِ^(٢٣٨) ، "وَلَا تَنْهَكِي" : لا تبالغي في استقصاء محل الختان بالقطع ، "فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ" : ، أصفى للونه وأبقى لنضارته^(٢٣٩) .. "فَإِنَّهُ أَنْضَرُ لِلْوَجْهِ" : أي أكثر لمائه ودمه وأبهجُ لبريقه ولمعته ، "وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ" : يعني أحسنُ لجماعها عنده وأحب إليه وأشهى له^(٢٤٠) .

^(٢٣٨) الجامع الكبير للسيوطي تحت الحديث رقم : (١٨٧٢) .

^(٢٣٩) الجامع الكبير تحت الحديث رقم : (١٨٧٣) .

^(٢٤٠) الجامع الكبير تحت الحديث رقم : (٨٧١) .

واته : (أَشْمِي) : زور له قیتکه ی مه بره ، نه و لی برینه که مه ی شوبهاندووه به بونکردنی بونیک* ، (وَلَا تَنْهَكِي) : زیاده پره وی مه که به برینی شوینی خه ته نه کردن له بندا ، (فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ) : [چونکه نه وه - به و شیوه یه - ده بیته هوی نه وه ی که] روومه تی نه و نافرته په نگه که ی پاک و روشن بیته و گه شان وه که شی به رده و امتر و دریا خیه نتر بیته ، .. (فَإِنَّهُ أَنْضَرُ لِلْوَجْهِ) : [چونکه نه وه - به و شیوه یه - ده بیته هوی نه وه ی که] روومه تی نه و نافرته ناو و خوینی زورتر بیته - واته : روومه تی ته پر و به گر ده بیته - و دره و شان وه و شهوق و بریسکه دارتر بیته ، (وَأَحْطَى عِنْدَ الزَّوْجِ) : واته به لای میرده که یه وه باشتره و خوشه ویستره و خوشتر و به تام و چیتره بو جووتبوون له گه لیدا .

وقال ابن منظور : (أَشْمَ الْخَافِضَةُ الْبَطْرُ أَخَذَتْ مِنْهُ قَلِيلاً ، وَفِي حَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ) أَنَّهُ قَالَ لِأُمِّ عَطِيَّةٍ : "إِذَا خَفَضْتَ فَأَشْمِي وَلَا تَنْهَكِي ... " ، قوله : "وَلَا تَنْهَكِي" : أَي لَا تَأْخُذِي مِنَ الْبَطْرِ كَثِيراً شَبَهَ الْقَطْعَ الْيَسِيرَ بِإِشْمَامِ الرَّائِحَةِ ، وَالنَّهْكَ بِالْمَبَالِغَةِ فِيهِ أَي : اقْطَعِي بَعْضَ النَّوَاةِ وَلَا تَسْتَأْصِلِيهَا) (٢٤١).

واته : نافرته خه ته نه کاره که توژیکی که می له قیتکه لابرده و بری ، وه له فهرموده که دا پیغه مبر (ﷺ) به (أم عطية) ی فهرموو : "نه گهر لیته بری نه و توژیکی که می لی بره و له بندا مه بره ... " ، فهرایشتی : "وَلَا تَنْهَكِي" : واته : زور له قیتکه مه بره ، نه و لی برینه که مه ی شوبهاندووه به بونکردنی بونیک ، وه (النَّهْكَ) بریتی یه له زیاده پره وی کردن تییدا واته : هندیکی له قیتکه بره و بنه بری مه که .

وقال صاحب "عون المعبود" في شرح هذا الحديث : (وَفِي الْمَجْمَعِ : الْخِتَانُ : مَوْضِعُ الْقَطْعِ مِنْ ذَكَرِ الْعُلَامِ وَفَرْجِ الْجَارِيَةِ ، وَأَمَّا فِي الْعُلَامِ فَقَطْعُ جَمِيعِ الْجِلْدِ الَّتِي تُعْطَى الْحَشْفَةَ ، وَفِي الْجَارِيَةِ قَطْعُ أَذْنَى جُزْءٍ مِنْ جِلْدَةِ أَعْلَى الْفَرْجِ ...

* مه بهست نه وه یه : ههنده زور که می لی بره که وهک نه وه ی بونیک بدات به لووتدا .. جا له و بونکردنه دا چه ندیکی زور که له و بونه ده چیته به لووتدا تویش له کاتی خه ته نه کردنی کچاندا ههنده زور که می لی بره .

واته : خهته نه کردن : بریتی به له و شوینه ی که ده بریت له زه که ری کوپ و دامینی کچ ، به لام له کوپدا بریتی به له برینی هه موو ئه و پیسته ی که سه رزه که ر ده پوشیت ، وه له کچیشدا بریتی به له برینی نزیکترین به ش له و پیسته ی که ده که ویته سه ره وه ی دامینی - که قیتکه به - .

"لَا تُنْهَكِي" : يُقَالُ : نَهَكْتُ الشَّيْءَ نَهْكَاً بَالَعْتُ فِيهِ ... ، وَفِي النَّهْيَةِ : مَعْنَى "لَا تُنْهَكِي" : أَي لَّا تُبَالِغِي فِي اسْتِقْصَاءِ الْخِتَانِ .

واته : "له بنا مه بیره" : ده وتریت : شته که م گه یانده بنه که ی واته : گه یاندمه ئه و په ره که ی ... ، وه له کتیبی (النَّهْيَةِ) دا هاتوو : واتای "لَا تُنْهَكِي" : واته زیاده ره وه ی مه که له خهته نه کردنیدا به وه ی که بندا بیبری .

وَفِي النَّهْيَةِ فِي مَادَّةِ شَمَمَ : وَفِي حَدِيثِ أُمِّ عَطِيَّةَ : "أَشْمِي وَلَا تُنْهَكِي" شَبَّهَ الْقَطْعَ الْيَسِيرَ بِإِشْمَامِ الرَّائِحَةِ ، وَالنَّهْكَ الْمُبَالَغَةَ فِيهِ ، أَيِ اقْطَعِي بَعْضَ النَّوَاةِ وَلَا تَسْتَأْصِلِيهَا ، وَفِي الْمَجْمَعِ : الْإِشْمَامُ أَخَذَ الْيَسِيرَ فِي خِتَانِ الْمَرْأَةِ ، وَالنَّهْكَ الْمُبَالَغَةَ فِي الْقَطْعِ ...

واته : وه له کتیبی (النَّهْيَةِ) دا هاتوو : وه له فه رموده که ی (أُمِّ عَطِيَّةَ) هاتوو : "أَشْمِي وَلَا تُنْهَكِي" ئه و لی برینه که مه ی شوبه اندوو به بو نکر دنی بو نیک ، وه (النَّهْكَ) بریتی به له زیاده ره وه ی کردن تییدا ، واته : هه ندیک له قیتکه ی بییره و له بندا مه بیره ، وه له کتیبی (الْمَجْمَعِ) دا هاتوو : (الْإِشْمَامُ) : لی گرتن و لی برینی تو زیکی که مه له خهته نه کردنی کچاندا ، وه (النَّهْكَ) بریتی به له زیاده ره وه ی کردن له برینیدا ...

قَالَ الْمَاوَرْدِيُّ : خِتَانُهَا قَطْعُ جِلْدَةٍ تَكُونُ فِي أَعْلَى فَرْجِهَا فَوْقَ مَدْخَلِ الذَّكَرِ كَالنَّوَاةِ أَوْ كَعُرْفِ الدِّيكِ ، وَالْوَاجِبُ قَطْعُ الْجِلْدَةِ الْمُسْتَعْلِيَةِ مِنْهُ دُونَ اسْتِئْصَالِهِ (٢٤٢).

واته : خهته نه کردنی کچان : بریتی به له برینی پیستیک که ده که ویته سه ره وه ی دامینی له سه رووی شوینی رویشته نه ژوره وه ی زه که ری پیاوه وه یه وه کو ناوکه خورمایه یان وه کو پویه ی کله شییره* ، وه ئه وه ی که واجبه

بریتی یه له برینی ئه و پیسته ی سهره وه لی ی نه ک بنه برکردنی .

وقال مُلا علي القاري : ("لَا تُنْهَكِي" : أي لا تبالغي في قطع موضع الختان بل اتركي بعض ذلك الموضوع ، وفي "شرح السنة" ويُروى : "أَسْمِيَّ وَلَا تُنْهَكِي" فقولهُ : "وَلَا تُنْهَكِي" تفسير لقله : "أَسْمِيَّ" : أي لا تستقصي فإن ذلك أي عدم المبالغة والاستقصاء "أَحْطَى" : أي أنفع للمرأة "وأحب" : أي ألد "إلى البعل" أي الزوج ، فإنه إذا بولغ في ختانها لا تلتذ هي ولا هو) (٢٤٣).

واته : "ولا تُنْهَكِي" : واته : زياده پره وی مه که له برینی شوینی خهته نه دا به لکو هه ندیک له و شوینه وازلئ بینه ، وه له کتیبی (شرح السنة) دا هاتووه : وه به م شیوازه ش ده یگیزنه وه : "أَسْمِيَّ وَلَا تُنْهَكِي" جا فه رمایشتی "ولا تُنْهَكِي" شیکردنه وه و لیكدانه وه و ته فسیره بؤ فه رمایشتی "أَسْمِيَّ" واته : له بندا مه یبره چونکه ئه وه - واته زیاده پره وی نه کردن و له بندا نه برینی - "أَحْطَى" واته : به سوددتره بؤ ئا فره ته که و "وأحب" واته : به له زهت و به چیژتره "إلى البعل" واته : بؤ میرد ، چونکه ئه گهر زیاده پره وی بکریت له خهته نه کردیدا ئه وانه ئا فره ته که و نه میرده که ش ههست به له زهت و چیژی جووتبوون ناکه ن .

وقال المناوي : ("وَلَا تُنْهَكِي" : لا تبالغي في استقصاء محل الختان بالقطع بل أبقی ذلك بعض الموضوع ... "وَأَحْطَى عِنْدَ الزَّوْجِ" : ... یعنی أحسن لجماعها عنده وأحب إليه وأشهى له ، لأن الخافضة إذا استأصلت جلدة الختان ضعفت شهوة المرأة فكرهت الجماع فقلت حظوتها عند حليلها ، كما أنّها إذا تركتها بحالها فلم تأخذ منها شيئاً بقيت غُلمتها* فقد لا تكتفي بجماع زوجها فتقع في الزنا ، فأخذ بعضها تعديل للشهوة والخِلقة) (٢٤٤).

* (عُرِفَ الدَّيْكَ) : (پۆهی کله شیر) : گوشتیکی سووری برکه برکه یه به سه ری کله شیر هه وه یه پروانه "فه رهنگی ده ریا" بهرگیه یه که م / لاپه ره : (٧٠٨) .

(٢٤٣) مرقة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح : (١٣ / ٢٠٠ - ٢٠١) .

(٢٤٤) فيض القدير شرح الجامع الصغير : (١ / ٢٧٩) .

واته : "وَلَا تَنْهَكِي" : واته : زیاده پرهوی مه که له برینی شوینی خهته نه دا به له بندا برینی به لکو هه ندیک له و شوینه و ازلی بیینه و بیهیل ره وه ... "وَأَحْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ" : ...
 واته : ئەوه باشتهر بۆ جووتبوون له گه لیدا به لای میرده که یه وه و خو شه ویستر و خوشتر و به تام و چیژتریشه به لایه وه ، چونکه ئەگەر ئافرته خهته نه کاره که پیستهی خهته نه کردن له بندا بپریت و هیچی لی نه هیلیته وه ئەوا زهوق و ئاره زووی ئافرته که لاواز ده بییت و به هوی ئەوه شه وه حهزی به جووتبوون نامینیت و به هوی ئەوه شه وه بایه خ و به های که م ده بیته وه به لای میرده که یه وه ، هه روه ها ئەگەر و ازلی بیینیت و وه کو خوشی بیهیلته وه و هیچی لی لانه بات ئەوا زهوق و ئاره زووی جووتبوونی ده مینیتته وه*
 و له وانیه به جووتبوونی میرده که ی ته واو نه بییت و به و هوی شه وه بکه ویتته ناو زینا و داوینپسیه وه ، له بهر ئەوه لی گرتن و لی برینی هه ندیکی ریککردنه وه یه بۆ زهوق و ئاره زووی جووتبوون و دیمه ن و روخساریش .

له پاش ئەوه هه موو روونکردنه وه یانه وه :

بۆمان ئاشکرا ده بییت که (خهته نه کردن یان سوننهت کردنی کچان) به و شیوازه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) رینمایی پی کردوه نه ک هیچ زیان و زهره ری تیدا نی یه به لکو چه ندین سوود و بهرزه وه ندیشی تیدایه ، ئەمه ش له چه ند روویه که وه :

۱ - ریککردنه وه ی (الشهوة / زهوق و ئاره زووی) کچ و ئافرهت ، چونکه ئەگەر هیچی لی نه برن و خهته نه کریت ئەوا زوو به زوو تووشی و رووژاندنی ئاره زووی جووتبوون (الإثارة الجنسية) ده بیته وه - چ کچ بییت یا خود ئافرهت - ، ئەمه ش روبه رووی چه ندین تاوانی ده کاته وه وه ک تاوانه کانی (سهیرکردنی کورپان و پیاوانی نامه حرم ، په یوه ندی کردنی ناشه رعی به کورپان و پیاوانی نامه حرم و تووشبوون به عیشق ، دامرکاندنه وه ی ئاره زوو به ده ست ، تووشبوون به زینا و داوینپسی) !

* (عُلْمَةُ النِّسَاءِ : أَي شَهْوَتِهِنَّ) تاج العروس : (۱ / ۱۳۴۲) ، وقال ابن دريد : (العُلْمَةُ: شهوة النكاح من الرجال والنساء) (۲ / ۴۰) ، وقال ابن منظور : (العُلْمَةُ : هيجان شهوة النكاح من المرأة) لسان العرب : (۱۲ / ۴۳۹) والنهاية في غريب الحديث : (۳ / ۷۱۸) .

به هوی ئەمهیشه وه به دروشتی و په یوهندی ناشه رعی و خیانه تی زهوجی و زینا و داوینپییسی له ناو کۆمه لگادا سه ره له دات و نه وه یه کی داڕوخاو و دامالیو له شه رم و ئە خلاق و پاکی په یدا ده بیئت !

ئەمه یش ئامانجی سه رکی ئەو که سانه یه که بانگه شه ده که ن بو ږی گرتن له (خه ته نه کردن یان سوننهت کردنی کچان) به بیانوی ئەوه ی که ئەم کاره پيشی لکردنی مافی ئافره تانی تیدایه له رووی جنسی یه وه و له رووی ئازار پی گه یان دنی شیه وه له کاتی لی برینیدا !

تو بلی ی ئەو جوړه که سانه زیاتر له خوا و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) دا کوکی له (مافی ئافره تان) بکه ن و ده سته برداری بکه ن بو یان !!!

تو بلی ی ئەو جوړه که سانه زیاتر له خوا و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) میهره بان تر و به به زیی تر بن به ئافره تان !!!

خوای دروستکار و به دیهینه ری ئافره تان که ناوی ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ ه و میهره بانی و به زیبی هاتنه وه که ی و زانستی هه موو شتیکی گرتووه ته وه ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا﴾ خویه ک که هه موو ورده کارییه کانی دروستکار وه کانی ده زانیت ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ له ږیگه ی پیغه مبه ره که یه وه (ﷺ) فه رمانی کردووه به (خه ته نه کردن یان سوننهت کردنی کچان) پیغه مبه ری کیش (ﷺ) که خوای گه وره له باره یه وه فه رمووی هه تی : ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ [التوبة] واته : به راستی پیغه مبه ری کتان بو هاتووه له خوودی خوتان گرانه له سه ری ئەوه ی که ئیوه ناږه حهت بکات ، سوره له سه ر هیدایه تدان و ږزگار کردنتان له ئاگری دۆزه خ ، نه رمونیانه و به به زه ییه به رامبه ر به باوه ږداران ، هه روه ها له باره یه وه فه رمووی هه تی : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

الأنبياء] واته : تۆمان نه‌ناردووہ ئیللا به‌وه نه‌بیّت که به‌زه‌یی و میهره‌بانی بیت بۆ هه‌موو جیهانیان .

هه‌ر ئه‌م پێغه‌مبه‌ره نه‌رمونیان و به‌ به‌زه‌یی و میهره‌بانه (ﷺ) که فه‌رمانی کردووہ به (خه‌ته‌نه کردن یان سوننه‌ت کردنی کچان) پێنمایی ده‌کات به‌وه‌ی که‌وا تۆزیکی زۆر که‌می لێ‌بهرن و له‌ بن‌دا نه‌بهرن چونکه ئه‌گه‌ر هه‌مووی له‌ بن‌دا به‌پریت و هیچی لێ‌نه‌هیلتیه‌وه ئه‌وا زه‌وق و ئاره‌زووی ئافره‌ته‌که‌ لاواز ده‌بیّت و به‌ هۆی ئه‌وه‌شه‌وه‌ چه‌زی به‌ جووتبوون نامینیت و به‌ هۆی ئه‌وه‌شه‌وه‌ بایه‌خ و به‌های که‌م ده‌بیّته‌وه‌ به‌لای میرده‌که‌یه‌وه‌ و هه‌م ئافره‌ته‌که‌ و هه‌م میرده‌که‌ش وه‌کو پێویست چیژ و له‌زه‌ت له‌یه‌کتر وه‌رناگرن که‌ مافیکی سروشتی هه‌ردووکیانه .

ئه‌م لێ‌کدانه‌وه‌ میان‌په‌وش زۆر به‌ جوانی به‌دی ده‌کریت له‌ شه‌رح و شیکردنه‌وه‌ی ئیمامی (المنّاوی) بۆ ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی که‌ سه‌باره‌ت به‌ (خه‌ته‌نه کردن یان سوننه‌ت کردنی کچان) هاتووہ : (أَنَّ الْخَافِضَةَ إِذَا اسْتَأْصَلَتْ جِلْدَةَ الْخِتَانِ ضَعُفَتْ شَهْوَةُ الْمَرْأَةِ فَكْرَهْتَ الْجَمَاعَ فَقُلْتَ حَظْوَتَهَا عِنْدَ حَلِيلِهَا ، كَمَا أَنَّهَا إِذَا تَرَكَتْهَا بِجَالِهَا فَلَمْ تَأْخُذْ مِنْهَا شَيْئًا بَقِيَتْ غُلْمَتُهَا فَقَدْ لَا تَكْتَفِي بِجَمَاعِ زَوْجِهَا فَتَقَعُ فِي الزَّانَا ، فَأَخْذُ بَعْضِهَا تَعْدِيلٌ لِلشَّهْوَةِ وَالْخَلِيقَةِ) .

۲ - هه‌روه‌ها دیمه‌ن و روخسار و روومه‌تی کچان و ئافره‌تانی خه‌ته‌نه‌کراو جوان و کراوه و ئاودار و ته‌ر و گه‌رم و گوپ و روناک و گه‌شاوه و دره‌وشاوه‌تره .
 ۳ - ئافره‌تی خه‌ته‌نه‌کراو به‌و شیوازه‌ی که‌ ئیسلام پێگه‌ی پێ‌داوه‌ بایه‌خ و به‌های زیاتره‌ به‌ لای میرده‌که‌یه‌وه‌ چونکه ئه‌وه‌ بۆ جووتبوون له‌گه‌لیدا باشتره‌ و خو‌شه‌ویستره‌ و خو‌شتر و به‌ تام و چیژتره‌ به‌ لایه‌وه .

که‌واته : ئه‌گه‌ر کچان خه‌ته‌نه‌ نه‌کرین و هیچیان لێ‌نه‌بهرن زیانی تێدایه .. وه‌ ئه‌گه‌ر هه‌مووی له‌ بن‌دا به‌پریت و هیچی لێ‌نه‌هیلتیه‌وه‌ هه‌ر زیانی تێدایه .. له‌به‌ر ئه‌مه‌ لێ‌ره‌یشدا بنه‌مای (وخیرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا) په‌رپه‌و ده‌کریت به‌وه‌ی که‌وا (کچان خه‌ته‌نه‌ بکرین و

لئی بیړن به لام توژیکی زور که می لئی بیړن و له بندا نه بیړن) .. ((اَخْفِیْ وَلَا تُهْکِی))
واته : مامناوه نندیهت و میانرپه وی تیدا بکریت نه نه کردن و نه له بندا ده رکردن (لا
تفریط ولا إفراط) .

وه بو زانیاری زیاتر له م باره یه وه نه وا ده توانیت نه م دوو کتیبه بخوینیته وه :

١ / القول المبین فی إثبات مشروعیة الختان للبنات والبنین والرد علی من أنکر
ذلك .. لأبی الأشبال الزهیری .

٢ / ختان الإناث بین علماء الشریعة والأطباء .. للدکتورة مریم إبراهیم هندي ، مدرسة
الشریعة الإسلامیة بکلیة دار العلوم بجامعة القاهرة .

به راستی نه م دوو کتیبه باشتین و تیروته سه لترین کتیبین که له م سه رده مه دا
سه بارهت به (خهته نه کردن یان سوننهت کردنی کچان) نوسراون .

پ ١٠٦ / نه م پرسپاره چهند پرسپاریکی تایبهت بوو . به کیشه و گرفت
خیزانیکه وه که پرسپارکار نه یویستوه ناشکرا بکریت . بویه ئیمه ته نها وه لامه کان
ده خهینه روو ...
وه لام /

وه لامی نامه کهت به م شیوه یه ی خواره وه یه :

١ - نه و ژیانه سه خته ی که دایکت له گه ل باوکتدا بردویه ته سه ر له ماوه ی (٢٧) سالدا
(إن شاء الله) هه مووی ده بییت به مایه ی که فاره تی تاوانه کانی و پله به رز بونه وه ی لای
خوای گه وره .

٢ - هاتوچو کردنی باوکت بو مالی براژنه که ی به بیانوی ناگابوون له یه تیمه کانی
برازای به (شه و و به پوژ) کاریکی خراپ و تاوان و حه رام بووه ، چونکه پیغه مبه ری خوا

(ﷺ) فهرموویه تی : ((إِيَّاكُمْ وَالذُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمَّو؟ قَالَ : الْحَمُّ الْمَوْتُ)) (۲۴۵).

واته : ئامان سهه ئامان نه پونه ژووره وه بو لای ئافرهت ، پیاویکی ئه نصاری وتی :
ئهی پیغه مبهری خوا ئهی ئه گهر برای میده که شی بیته ؟ فهرمووی : مردن له برای
میرده که ی باشته .

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : مردن له برای میرده که ی باشته چونکه له بهر
ئه وهی که سوکاری خویه تی که م جار گومانیان پیده بریته ، وه زور جاریکیش به ره و
تاوان دهیان بات .

۳ - ئه وه هاتووچو کردنه زوره ی باوکت وای کردوه بهینی نیوان خوی و براژنه که ی
بکاته وه و وورده وورده سه ره له وه وه ده ربکات که کردوویه تی !

۴ - نانخواردنی باوکت له مال براژنه که ی و به جیهیشتنی خیزان و مال و
منداله که ی خوی پیشیلکردنیکی ئاشکرای مافی دایکت و ئیوهیه ، ئه مهش ده گه پیتته وه
بو ئه وهی که باوکت ئیوهی کردووه ته قوربانی ههز و ئاره زووه کانی خوی له گه ل براژنه
بیوه ژنه کهیدا که باوکتی خستبووه ژیر کونترولی خویه وه ، ئه مهش تاوانه ده رحه ق به
دایکتان و ئیوهش !

۵ - پویشتنی باوکت له گه ل براژنه کهیدا بو راتب وه رگرتن ، ئه وهش تاوانیکی
ئاشکرایه چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ
ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ)) (۲۴۶).

واته : وریته بن هیچ پیاویکی نی به ته نها له گه ل ئافره تی کدا بمینیتته وه ئیلا
سییه میان شهیتانه .

(۲۴۵) صحیح البخاری رقم : (۵۲۳۲) و صحیح مسلم رقم : ( ) .

(۲۴۶) صحیح سنن الترمذی رقم : (۲۱۶۵) .

چۆن ده بیئت پیاو و ژنیك كه بۆ یه كتر حه لال بن به یه كه وه برۆن بۆ جیگایه ك !!؟
كه ی خوا ئه مه قه بول ده كات !!!؟

۶ - پۆیشتنی باوكت له گه ل براژنه كه یدا بۆ سه یران و گه شت و گوزار و رابواردن !
ئه مه ش تاوانیك و خراپه یه كی تری ئه و به سه رهاته یه ! چونكه پیغه مبه ری خوا (ﷺ)
فه رموو یه تی : ((لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ ، وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا
مَحْرَمٌ)) (۲۴۷).

واته : با ئافره ت به ته نها سه فره نه كات ئیلا له گه ل مه حره میكدا نه بیئت ، وه با هیچ
پیاویك نه چیته ژوره وه بۆ لای ئیلا له گه ل مه حره میكدا نه بیئت .

مه حره م به و كه سه ده وتریت كه حرام بیئت شووی پیبكات وه ك برای خوی یان برازای
یان باوكی ! به لام ئایا باوكت به مه حره مه وه سه فره ی كردوو به براژنه كه ی یان به
ته نها !!؟

۷ - مانه وه ی باوكت له لای تازه بووكی بیوه ژن بۆ ماوه ی (۷) حه وت پۆژ ! تاوانه و
مافی دایكتی پیشیل كردوو و پیچه وانه ی فه رمووده ی پیغه مبه ری خوی (ﷺ) كردوو :
((مِنَ السُّنَّةِ إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ الْبِكْرَ عَلَى الثَّيْبِ أَقَامَ عِنْدَهَا سَبْعًا وَقَسَمَ ، وَإِذَا تَزَوَّجَ الثَّيْبَ عَلَى
الْبِكْرِ أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلَاثًا ثُمَّ قَسَمَ)) (۲۴۸).

واته : له سونه تی پیغه مبه ردا (ﷺ) ئه گه ر پیاو كچه عازه و به ینیت به سه ر ژنه كه یدا
ئه وا (۷) حه وت پۆژ له لای ده مینیته وه و ئه نجا مانه وه ی دابه ش ده كات له نیوانیاندا ،
وه ئه گه ر بیوه ژن به ینیت به سه ر ژنه كه یدا ئه وا سی پۆژ له لای ده مینیته وه و ئه نجا
مانه وه ی دابه ش ده كات له نیوانیاندا .

كه واته سه ردان نه كردنی ئیوه له ماوه ی ئه و (۷) حه وت پۆژدا تاوانه و مافی ئیوه ی
پیشیل كردوو ، چونكه له شه رعدا حه قی سی پۆژی پیدراوه .

(۲۴۷) صحیح البخاری رقم : (۱۸۶۲) .

(۲۴۸) صحیح البخاری رقم : (۵۲۱۴) و صحیح مسلم رقم : ( ) .

۸ - جیاوازی کردنی له نیوان برازاکانی و ئیوه دا که مندالی ئهون تاوانه و مافی

ئیوهی پیشیل کردووہ ! به لام ئه مهش هه ر له بهر خاتری تازه بووک بووه !!!

۹ - کاتیك باوکتان وتویه تی : (منداله کانی براکه م له ئیوه خوشتر دهوی) ! ئه وه

تازه بووکی دایکی ئهوانی له دایکی ئیوه زیاتر خوشویستووہ ! بویه ئیوهی دوا خستوه و ئهوانی پیش خستوه !!!

ئایا کهس هه یه مندالی که سیکی تری زیاتر خوشبویت له جگرگوشه ی خوی !!؟

به راستی سهیره !!!

۱۰ - ئه و پزقه ی که ده ری ئه کرد پزقی خوا بووه نه ک هی ناوچاوی یه تیمه کان !!!

۱۱ - که دایکت داوای کردووہ له باوکت که وا سی پوژ لای دایکت بیئت و سی پوژیش

له لای ژنه که ی تری ، ئه مه داواکاریه کی شهرعی بووه و دایکت داوای ماف و حهقی په وای خویی کردووہ .

به لام که ژنه که ی تری رازی نه بووه به وه ، ئه و تاوانیکی زور گه وره و ترسناکی

کردووہ !

چون ده بیئت له حه فته یه کدا پوژیک بو دایکت و هه موو پوژه کانی تر بو ئه و !!! ئایا

ئه مه له چی شهرعی کدا هاتووہ !!؟ ئایا ئه و کچی کی یه وا ئه م داواکاریه ناحه ق و پر له

زولم و سته مه ی کردووہ !!؟

۱۲ - ئایا بو چی باوکت ئه و هه موو زولمه ی له ئیوه و دایکتان کردووہ ؟ ئایا ناترسیت

له پوژی قیامه تدا شانی لار ببیته وه له بهر ئه م فه رموو ده یه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که

فه رموو یه تی : «مَنْ كَانَ لَهُ امْرَأَتَانِ يَمِيلُ لِاحِدَاهُمَا عَلَى الْآخِرَى جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَدُ شِقِيهِ

مَائِلٌ» (۲۴۹).

واته : هه ر که سیك دوو ژنی هه بیئت به لای یه کیکیاندا لابداته وه له سه ر حیسابی

ئه وه که ی تر ئه وا له پوژی قیامه تدا دیت لایه کی که وتووہ به لادا .

واته : شانیکى لار و شوپ ده بیته وه خوا په نامان بدات له زولم و سته م .

۱۳ - نه گهر باوکتان نه وه نده پاره نه دات به ده ست دایکتانه وه که به شتان بکات بو خواردن و جلو به رگ و چاره سهرى نه خوښى و دابین کردنى پيداويستیه کانی ترتان نه و تاوانبار ده بیټ .

نه مه بو وه لامي نامه که ت ، که به کورتى دهرده که ویت باوکتان چه ندین تاوانى دهره ق به خوښى و دایکت و ئیوه ش کردووه .
چونکه :

- دایکت حه قى هه یه له سهر باوکت که له لای بمینیتته وه و پوژده کانی مانه وه ی دابه ش بکات به سهر هردوو ژنه که یدا .

- دایکت و ئیوه ش حه قتان هه یه که باوکتان مه سره ف و خه رجى پیویستان بو دابین بکات و نابیت که مته رخمى بکات .

- ده بیټ باوکت ته وبه بکات و هه له کانی خوښى پاست بکاته وه و چى تر به رده وام نه بیټ له سهر زولم و سته م کردن .

وه له کوټایدا ئاموژگارى دایکتان و ئیوه ش ده که م که وا صه بر و ئارامتان هه بیټ و داوا بکه ن له خوا که هیدایه تی باوکتان بدات و ئیصالاحى بکات .

وبارك الله فيك ، وجزاك الله خيراً ...

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته ...

پ ۱۰۷ / له کاتی چونه سهر جیگا له گهل خیزانم چی بکهه که ههر خه یالم لای

خیزانی خوم بیئت نهک کهسانی تر ؟

وهلام /

ئه م کارانهی خواره وه بکه :

۱ - کاتیک جله کانت داده که نیت بلی : (بسم الله) ، بو ئه وهی جنوکه سهیری لاشهت

نهکات و لیئت نزیک نه بنه وه و ئه و جوړه خه یالانهت بو دروست نه کهن ، پیغه مبهری خوا
(صَلَّى) فه رموویه تی : ((سَتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا وَضَعَ أَحَدُهُمْ ثَوْبَهُ أَنْ يَقُولَ : بِسْمِ اللَّهِ)) (۲۵۰).

واته : په ردهی نیوان چاوی جنوکه و عوره تی ئاده میزاد ئه وهیه له کاتیکدا جله کانی

داده که نیت بلیت : (بسم الله) .

۲ - ئه گهر ویستت له گهل خیزانه که تدا جووت ببیت ئه و پيش ئه وه بلی : (بسم الله) ،

اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا) .

چونکه پیغه مبهری خوا (صَلَّى) فه رموویه تی : ((لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ

فَقَالَ : بِاسْمِ اللَّهِ ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا ، فَإِنَّهُ إِنْ يُقَدَّرَ بَيْنَهُمَا وَكَلْدٌ فِي ذَلِكَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا)) (۲۵۱).

واته : ئه گهر به کیك له ئیوه ویستی بجیته لای خیزانه کهی و بلیت : (به ناوی خواوه

، خوايه به دوورمان گره له شهیتان و شهیتان دوور بخه ره وه له وهی که پیمان

ده به خشیت) ئه نجا ئه گهر خوا داینابی که و له و جووت بوونه وه مندالیان ببیت ئه و

هه رگیز هیچ شهیتانیک زهره ر و زیانی پیناگه یه نیت .

۳ - له خوا بترسه و گوی به وه سوه سهی شهیتان مه ده و داوا بکه له خوا

(۲۵۰) المعجم الأوسط للطبرانی رقم : (۷۰۶۶) وصحیح الجامع الصغیر رقم : (۳۶۱۰) .

(۲۵۱) صحیح البخاری رقم : (۷۳۹۶) وصحیح مسلم رقم : (۳۶۰۶) .

که له و خه یالته خراپانه په نات بدات .

۴ - سهیری ئافره تانی تر مه که (واته : نه زهر مه که) بۆ ئه وهی خه یالت نه پروات بۆ لای

ئه وان چونکه ئه مه کاریکی حه رامه و تاوانه .

۵ - بلی به خیزانت با له کاتی چونه سه ر جیگه دا خوی بۆت برازینیته وه و یاری و

قسه ی خوشت بۆ بکات بۆ ئه وهی سه ر جی تو رابکی شیت بۆ لای خوی و بیروخه یالت

بکه ویته ژیر کۆنترۆلی ئه وه وه به ته نها .

۶ - ئایا پیته چونه ئه گه ر له کاتی چونه سه ر جیگه دا خه یالی خیزانت برپوات لای

پیاویکی تر جگه له تو ؟!! ئایا تو خو ت به مه پازی ده بی ؟ بی گومان نه خیر که واته با

ئیمان و غیره تت ببنه ریگر له وهی که تو ش له و کرداره نابه جیه پزگارت ببیت .

پ ۱۰۸ / ئیمه وه ک خویندوو مانه ته وه ده ستپه ر حه رامه ، به لام ئه گه ر ژن و پیاو

به یه که وه بن ژنه که نه گاته حاله تی چیژبینین (ئورگازم) پیاوه که به ده ست ژنه که

بگه یه نیته ئه و حاله ته حه رامه یان نا ؟ له گه ل ریژدا هیوادارم خوی گه وره پاداشستان

بداته وه .

وه لام /

ئه و کاره له نیوان ژن و میرد دا دروسته و حه رام نی یه چونکه هه لاله بۆ هه ر یه ک له

ژن و میرد به به کاره یانی ده ستی ئه وی تریان خوی بگه یه نیته حاله تی چیژبینین به

مه رجیک ئه م کاره زۆر دووباره نه کریته وه چونکه له پرووی ته ندرووستیه وه زیانی هه یه بۆ

ئه ندامی جووتبوون .

وه به م حاله ته ناوتریت (ده ستپه ر) چونکه ده ستی خوی به کار ناهینیت که حه رامه ،

به لام ژن بۆ پیاوه که ی خوی یان پیاو بۆ ژنه که ی خوی دروسته و هیچی تیدا نی یه - به

مه رجیک زۆر ئه نجام نه دریت چونکه زیانی تیداده بیت .

پ ۱۰۹ / ئایا دروسته له کاتی عاده دا به ده ستی میرده که م خۆم ره حه ت بکه م و به

هه مان شیوه ش بۆ میرده که م ؟

وهلام /

به لای ئەو کاره بو ههردووکتان دروسته و هیچی تیدا نییه ، به به لگهی ئەم

فهرموویه :

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ : ((أَنَّ الْيَهُودَ كَانُوا لَا يَجْلِسُونَ مَعَ الْحَائِضِ فِي بَيْتٍ وَلَا يَأْكُلُونَ وَلَا يَشْرَبُونَ ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) فَأَنْزَلَ اللَّهُ : ﴿ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ ﴾ [البقرة] ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الْجِمَاعَ)) (٢٥٢).

واته : جوله که له گه ل ئافره تی بی نوێژدا دانه ده نیشتن له مالدا و خواردن و خواردنه وهیان له گه لیدا نه ده خواردن ، جا ئەمهیان باس کرد بو پیغه مبهه (ﷺ) خوای گهرهش ئەم ئایه تی دابه زاند و فهرمووی : ﴿ پرسپارت لی ده کهن سه بارهت به ئافرهت له کاتی چه یزدا ؟ بلی : ئازاری تیدایه بویه له کاتی چه یزدا نزیکي ئافرهت مه بنه وه ﴾ ، پیغه مبهه ری خوایش (ﷺ) فهرمووی : هه موو شتیکیان له گه لدا بکهن ته نها جووتبوون نه بیئت .

که واته دروسته به یه کتر - به هه ر شیوه یه ک بیئت - خویمان ره حهت بکهن ته نها به جووتبوون نه بیئت .

پ ۱۱۰ / زۆر له هاوسه ره کهم تووره ده بم ، چ بکهم باشه ؟ چ له ئەو بکهم که

بیگۆرم ؟ ته بیعه تمان زۆر دووره له یه ک .

زۆر جار له خومه وه دلته نگ ده بم و بیزار ده بم و هه ندی جار ده گاته راده ی

بیزاربوون له ژیانم ، چ بکهم له و کاتانه دا ؟

وهلامی پرسپاری یه کهم :

۱ - دهستنیشانی ئه و هوکارانه بکه که توورپهت دهکات چ له خوئدا بیئت یان له خیزانه که تدا بیئت ، پاش دهستنیشان کردنیان ئه نجا به پیی توانا خوئانی لیپاریزن .

۲ - تاوه کو پیئت ده کریت توورپه مه به چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا تَعْضَبُ))^(۲۵۳) ، واته : توورپه مه به .

۳ - وه ئه گهر توورپه بوویت ئه واه ئه م کارانه ئه نجام بده بو ئه وهی به ره وه له نه تبات :

- پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ : أَعُوذُ بِاللَّهِ سَكَنَ غَضِبُهُ))^(۲۵۴) .

واته : ئه گهر پیاویک له کاتی توورپه بووندا بلایت : (أَعُوذُ بِاللَّهِ) ئه واه توورپه یه که ی داده مرکیتته وه .

چونکه توورپه یی له شهیتانه وهیه .

- پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْعُضْبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ))^(۲۵۵) .

واته : ئه گهر یه کییک له ئیوه توورپه بوو وه له و کاته دا له سه ر پی پاره ستا بوو ئه واه با دابنیشیت ، جا ئه گهر توورپه یه که ی پویشیت و نه ما ئه واه باشه ، ئه گینا به هه لابریت و پراکشیت .

- پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ))^(۲۵۶) .

واته : ئه گهر یه کییک له ئیوه توورپه بوو ئه واه با بیدهنگ ببیئت .

^(۲۵۳) صحیح البخاری رقم : (۶۱۱۶) .

^(۲۵۴) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۶۹۵) .

^(۲۵۵) صحیح آبی داود رقم : (۴۷۸۲) .

^(۲۵۶) مسند الإمام أحمد رقم : (۲۱۷۱) و صحیح الجامع الصغیر رقم : (۶۹۳) .

٤ - وه ئه گهر تووڤه بوویت له هه ندیک ڤه فتاری هاوسه ره کهت و هه ندیک ته بیعه تیت به دل نه بوو ئه واپرقی لی هه لمه گره به لکو چاوپۆشی لی بکه ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((لَا يَفْرَكُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ)) (٢٥٧).

واته : با پیای ئیماندار ڤق هه لنه گریت له ئافره تی ئیماندار ئه گهر ڤه وشتیکی ئه و ئافره ته ی پی ناخۆش بوو وه له هه مان کاتدا ڤازی بوو له ڤه وشتیکی تری .

٥ - وه با له کاتی تووڤه بووندا هاوسه ره کهت هه ول بدات هیمنت کاته وه و ڤازیت بکات ، چونکه ئه مه سیفه تی ئافره ته به هه شه تیه کانه ، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ((نِسَاؤُكُمْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْوَدُودُ الْوَالِدُ الْعَوْدُ عَلَى زَوْجِهَا الَّتِي إِذَا غَضِبَ جَاءَتْ حَتَّى تَضَعَ يَدَهَا فِي يَدِ زَوْجِهَا وَتَقُولَ لَا أَذُوقُ غَمًّا حَتَّى تَرْضَى)) (٢٥٨).

واته : ئافره ته به هه شه تیه کان له ئیوه ئه وانه ن که : زۆر ڤووخۆش و ڤوومه ت کراوه ن و زۆر مندالیان ده بییت و زۆر زوو ده گه ڤینه وه بو لای میرده کانیا ن ئه وانه که وا ئه گهر میرده که یان تووڤه بییت دیت بو ئه وه ی دهستی بخاته ناو دهستی میرده که ی و ده لییت : چاوه کانم خه ویان لینا که وییت تاوه کو تو ڤازی نه بییت .

ئه مانه یه سیفاتی ئافره تی چاک و صالح .

* وه به نیسبه ت گۆرینی ته بیعه تی هاوسه ره که ته وه ده لییم :

ده بییت هاوسه ره کهت به پیی توانا هه ول بدات بو ئه وه ی مافه شهرعی یه کانی تو بدات و گۆرانی کاری به سه ر خۆیدا بینیت به مه به ست ڤازی کردنی تو ، له بهر ئه م فهرمووده یه :

(٢٥٧) صحیح مسلم رقم : ( ) .

(٢٥٨) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٨٧) .

عَنْ حُصَيْنِ بْنِ مِحْصَنٍ (رضي الله عنه) : «أَنَّ عَمَّةً لَهُ أَنْتِ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَاجَةٍ فَفَرَعَتْ مِنْ حَاجَتِهَا فَقَالَ لَهَا : أَذَاتُ زَوْجِ أَنْتِ ؟ قَالَتْ : نَعَمْ ، قَالَ : فَأَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ ؟ قَالَتْ : مَا أَلُوهُ إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ ، قَالَ : انْظُرِي أَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ فَإِنَّهُ جَنَّكَ وَنَارُكَ !» (٢٥٩).

واته : ئافرده تیک هات بو لای پیغه مبهه (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئه ویش پیی فهرموو : ئایا تو میردت ههیه ؟ ئافرده ته کهش وتی : به لای ، پیغه مبهه (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرمووی : ئایا تو چۆنیت له گه لیدا ؟ وتی : هیچ که مته رخه میهک ناکهن ئیلا ئه وه نه بیته که له توانامدا نییه ، پیغه مبهه (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرمووی : بپروانه تو چۆنیت له گه لیدا چونکه میرده کهت بههشت و دۆزه خی تویه .

* وه ده بیته تۆیش به پیی توانا گۆرانکاری به سهه خۆتدا بهیئیت چونکه ئه ویش مافی به سهه تۆه ههیه ههه وهه وهه ههیه ، وه ئیصلا حیش به ههردوو لا ده کریته .

وه ئهه ئامۆژگاریه دهخه مه بهه دهستی هاوسه ره کهت بو ئه وهی سوودی لیوه وه ربگریته :

عهمری کوپی حجر پاشای کینده داخوازی (أم آياس بنت عوف بن مسلم الشيباني) کرد ، کاتی وهختی گواستنه وهی هات دایکی کچه که به ته نیا له گه ل که چه که یدا دانیشته و چه ند ئامۆژگارییه کی کرد ، ئامۆژگارییه کان بنه ماکانی بهخته وهری ژیانی ژن و میردایه تی و چ پیویسته له سهه ئافرده ته به رامبهه به میرده کهی بیکات به دیار خست بۆی :

ئامۆژگارییه کان بریتی بوون له :

یه کهم و دووهه : به قه ناعهت به و به باشی گوپرایه ل و فه رمانره وای به .

سهییه م و چواره م : نه کهی بهیلهی شتیکی ناشیرینت پیوه ببینیت ، یان بۆنی

ناخۆشت لیوه بکات ، به لکو با خۆشترین بۆنت هه لمژی .

پینجه م و شه شه م : ناگاداری کاته کانی خواردن و نوشتنی به ، چونکه برسیتی گر له پیاو به رده دات ، و تیر خه و نه بوونیش مایه ی توره بوونه .

حه وته م و هه شته م : مال و سامانی بیاریزه و چاودی ری منداله کانی بکه .

نویه م و ده یه م : سه ریچی فه رمانی مه که ، نهینی ئاشکرا مه که ، چونکه نه گه ر

سه ریچی فه رمانی بکه یت یان دلّیت شکاند ، و نهینیت ئاشکرا کرد : نه وا غه در و توپی نه و پاریزراو نابی .

نه گه ر میرده که ت غه مبار بوو نه که ی خوت دلخوش و شادمان پیشان بده یت ، وه

نه گه ر دلخوش بوو نه که ی خوت به غه مبار پیشان بده یت^(۲۶۰).

وهلامی پرسیاره دووه م :

نه م کارانه ی خواره وه نه نجام بده بو نه وه ی له بیزاری و دل ته نگه رزگارت بییت :

۱ - به رزکردنه وه ی ئاستی ئیمان و کرده وه ی چاکه نه نجام دان ، چونکه خوی گه وره

فه رموویه تی : ﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً

وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۷﴾ [النحل] .

واته : هه ر که سیک کرده وه ی چاکه بکات له نیر و می و ئیماندار بییت نه وا ژیانیکی

خوش و به خته وه ری پی ده ده ین له دنیا دا و له قیامه تیشدا به باشترین شیوه پاداشتی

کرده وه کانیا ن ده ده ینه وه .

۲ - په یوه ست بوون و ده ست گرتن به به رنامه که ی خواوه که بریتی یه له ئاینی

ئیسلامی پیروز وه ک خوی ، چونکه خوی گه وره فه رموویه تی :

﴿ فَمِنْ أَتْبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿۱۲۳﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا

وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿۱۲۴﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِيْ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيْرًا ﴿۱۲۵﴾ قَالَ كَذٰلِكَ أَنتَ كَ

ءَايْتْنَا فَنَسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنسِي ﴿١٢٦﴾ وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ ۚ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى ﴿١٢٧﴾ [سورة طه] .

واته : هه كه سيك شويني بهرنامه ي خوا بكه ويته ئهوا له دونيادا سه رگهردان و گومرا نابيت و له قيامه تيشدا بهدبهخت و دوراو نابيت ﴿١٢٣﴾ وه هه كه سيك پشت هه لبكات له بهرنامه كه ي خوا ئهوا بهراستي ژيانكي پرله بيژاري و ناسوري ههيه و له پورتي قيامه تيشدا به كويري حه شري ده كه ين ﴿١٢٤﴾ ده ليت : پهروهردگارم ئهوه بو به كويري حه شري ده كه يت خو من له دونيادا بينا و چاو ساغ بووم ؟ ﴿١٢٥﴾ خوا دهفهرمويته : ئاوهها ئايه ته كاني نيمهت بو دههات و تويش پشت گويت دهخست بوئه تويش ئه مپروبي بايهخ دهگريته ﴿١٢٦﴾ وه بهو شيويه پاداشتي ئه و كهسه دهدهينه وه له خراپه كاريدا پورچووه و باوه پناهينيته به ئايه ته كاي پهروهردگاري ، وه بهراستي سزاي دوارپورته سهخت تر و بهردهوام تره .

٣ - بهردهوام بوون له سه ر قورئان خويندن و زيكرى خواي گهوره ، چونكه زيكرى خوا دهبيته مايه ي ئارامى دل وهك خواي گهوره فهرمويه تي : ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ ﴿٢٨﴾ [الرعد] .

واته : ئهوانه ي كهوا ئيمانيان هيناوه و دلين به زيكرى خوا ئارام دهگريته ، وريا به تهنها به زيكرى خوا دلله كان ئارام دهگريته و بهخته وهر دهبيته .

٤ - وه زوربه ي جار ئه م زيكر و دوعايه بخويته : (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخْلِ وَضَلَعِ الدِّينِ وَغَلْبَةِ الرَّجَالِ).

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ : كَثِيرًا مَا كُنْتُ أَسْمَعُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَدْعُو بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ : ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخْلِ وَضَلَعِ الدِّينِ وَغَلْبَةِ الرَّجَالِ)) (٢٦١).

واته : زۆر جارێک له پیغه مبهرم (ﷺ) ده بیست که بهم وتانه ده پارایه وه : خواجه پهنات پیده گرم له غه م و په ژاره و بی تاقه تی و بی ده سه لاتی و ته مبه لی و په زیلی و زال بوونی قهرز و زال بوونی سته می پیاوان به سه رمدا .

٥ - پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((ما أصابَ أحداً هَمٌّ ولا حَزَنٌ فقال :

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ، وابنُ عَبْدِكَ ، وابنُ أُمَّتِكَ ، ناصيتي بيدك ، ماضٍ في حُكْمِكَ ، عدلٌ في قضاؤك ، أسألك بكل اسم هو لك ، سميت به نفسك ، أو علمته أحداً من خلقك ، أو أنزلته في كتابك ، أو استأثرت في علم الغيب عندك ، أن تجعل القرآن ربيع قلبي ونور صدري وجلاء حزني وذهاب همي ، إلا أذهب الله همه وحزنه وأبدله مكانه فرجاً)) (٢٦٢).

واته : هه رکه سیك غه م و په ژاره و ناره حه تی یه کی تووش ببیت و بلیت :

خواجه من بهنده ی تۆم ، و کورپی پیاویکم که بهنده ی تۆیه ، و کورپی ئافره تیکم که بهنده ی تۆیه ، پیشه سه رم له دهستی تۆدایه ، حوکمی تۆ به سه رمدا پهیره وکراوه ، برپاری تۆ به سه رمدا راست و دادپهروه رانه یه ، داوات لیده که م به هه موو ناویک که ناوی خۆت پی ناوه ، یان فیری که سیکت کردوو له دروستکراوه کانت ، یان داتبه زاندوو له کتیبه که تدا ، یان تاییه تت کردوو به خۆته وه له زانستی غه ییدا لای خۆت ، که وا قورئان بکهیت به به هاری دلّم و رووناکی سینگم و هه لگری په ژاره م و لابه ری غه م .

ئیللا خوا غه م و په ژاره ی لاده بات و له جی ئه وه دا ده یگورپیته وه به دل فراوانی .

٦ - پرسیار کراوه له ئیمامی (الحسن البصري) و وتویانه : (ما لنا نراك مطمئناً ؟

واته : ئه وه چی به رده وام ده تبینین به خته وه ریت و بی تاقه ت و بیزار نیت ؟

ئه ویش له وه لامدا فه رمووی : (عَلِمْتُ أَنَّ رِزْقِي لَا يَأْخُذُهُ غَيْرِي فَاطْمَنَ لِي ، وَعَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ مُطَّلِعٌ عَلَيَّ فَاسْتَحْيَيْتُ أَنَّ يِرَانِي عَلَى ذَنْبٍ ، وَعَلِمْتُ أَنَّ عَمَلِي لَا يَقُومُ بِهِ غَيْرِي فَاسْتَحْيَيْتُ بِه وَحْدِي ، وَعَلِمْتُ أَنَّ الْمَوْتَ يَنْتَظِرُنِي فَاسْتَعَدَدْتُ لِمَا بَعْدَهُ) .

واته : به پراستی ده زانم که وا رزق و پۆزیم که سیکی تر نایبات جگه له من بۆیه دلّم بۆی ئارامی گرتوووه ، وه به پراستی ده زانم که وا خوا ئاگای لیّمه بۆیه شهرمی لیّده که م به سه ر تاوانه وه بمبینیّت ، وه به پراستی ده زانم که وا کرده وه کانم که سیکی تر نایانکات بۆم منیش خۆم پییه وه سه رقال و مه شغول کردوووه ، وه به پراستی ده زانم که وا مردن چاوه پوانمه منیش خۆم ئاماده ده که م بۆ دواى مردن .
به پراستی ئه وه یه پریگاکانی به خته وه ری و ئاسوده یی .

پ ۱۱۱ / من له دواى چهند مانگیگ له شوو کردنم له میرده که م جیابووومه وه چونکه زانیم که له گه ل ئافره تی تردایه و ئه چیّت بۆ شوینی تر و زۆر شتی خراب و نابهجی و ناشهرعی ، بۆیه که دلنیا بووم له گه لی بمینمه وه ئه وا خۆم و دینه که م و شهره فم له ده ست ئه ده م بۆیه جیابووومه وه پیش چهند مانگیگ ، ئه و کاته سکم نه گه شتوه چل رۆژ بی پرسی ئه و منداله که م له بار برد ، هه ندیک جار زۆر هه ست به تاوان ده که م ، ئایا تاوانم کردوووه بی پرسی ئه و ئه و کاره م کردوه ؟
وه لام /

له بار بردنی مندال تاوانه و دروست نییه ، وه ئه گه ر پۆحی به به ردا کرابیّت ئه وا ده بیته کوشتن (قه تل) که یه کیکه له تاوانه گه وره کان ، وه زانایانی ئیسلام جیاوازییان تیّدایه سه باره ت به کاتی (پۆح به به راکردنی مندال) ئایا له (۴۰) چل پۆژه ی په یدابوونی یه وه ده بیّت یان له (۱۲۰) پۆژه وه واته له چوار مانگانه وه ده بیّت ، جا ئه و حاله ته ی تۆ پیی تاوانبار ده بی به لام به کوشتن (قه تل) حیساب ناکریّت (إن شاء الله) چونکه پیش چل رۆژ بووه ، بۆیه پیویسته له سه رت ته وبه بکه یت و داواى لیبووردن له خوا بکه یت و په یشمان ببیته وه له و کاره ت .

ئه مه له لایه که وه ، له لایه کی تریشه وه تۆ به بی پرسی (میرده که ت) منداله که ت له بار بردوووه ئه مه ش تاوانه چونکه ئه و منداله حه قی ئه ویشی تیّدا هه بووه له به ر ئه وه ی

به‌شیکی هی ئه‌ویش بووه ، به‌لام ئه‌م تاوانه‌ش به‌ته‌ویه‌کردن و په‌شیمان بوونه‌وه و به‌خوداچوونه‌وه خوا لیت خوش ده‌بیّت (إن شاء الله) .

به‌لام به‌پیوستی ده‌زانم که‌وا هه‌ندیک شتت بۆ پوون بکه‌مه‌وه :

۱ - پیوسته له‌سه‌ر ئافره‌ت و (هه‌روه‌ها له‌سه‌ر سه‌ره‌رشتیاره‌که‌شی به‌تایه‌ت

له‌باوک و برا و که‌سوکاری) که‌وا پیش ئه‌وه‌ی شووبکات و به‌شووبدریت بیربکاته‌وه و

پرسیار بکات و بکه‌ن : ئایا ئه‌و کورپه‌که‌ی که‌هاتووته‌خوایینی ئه‌و که‌چییه‌؟ وه

ئایا دین و ئه‌خلاق و په‌وشتی چۆنه‌؟

به‌پاستی نابیت نه‌که‌چه‌که‌خوی و نه‌سه‌ره‌رشتیاره‌که‌شی زوو به‌زوو بریاریکی

سه‌رپیانه‌بدن و پیش تیروانین و پرسیار کردن و هه‌لسه‌نگاندنی کورپی خوایینیکار

ئه‌و بریاره‌ترسناکه‌بدن ، بۆیه‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌م باره‌یه‌وه‌فهرموویه‌تی : ((إِذَا

خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرُجُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ

عَرِضٌ)) (۲۶۳).

واته : ئه‌گه‌ر که‌سیک خوایینی کچی لیتان کرد که‌ئیوه له‌دین و ئه‌خلاق و په‌وشتی

پازی بوون ئه‌وا ژنی بده‌نی ، وه‌ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌تان نه‌کرد ئه‌وا له‌سه‌ر زه‌ویدا فیتنه‌و

گه‌نده‌لکاری‌یه‌کی به‌رفراوان رووده‌دات .

له‌پوانگه‌ی ئه‌م فهرمووده‌یه‌وه ئاشکرا ده‌بیّت تو‌هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌هه‌له‌ت کردووه

له‌شووکردنت به‌و کورپه‌ی که‌خۆت ده‌لییت : (چونکه‌زانیم که‌له‌گه‌ل ئافره‌تی تردایه‌و

ئه‌چیّت بۆ شوینی‌تر و زۆر شتی خراپ و نابه‌جی و ناشه‌ری ، بۆیه‌که‌دلنیا بووم

له‌گه‌لی بمینمه‌وه ئه‌وا خۆم و دینه‌که‌م و شه‌ره‌فم له‌ده‌ست ئه‌ده‌م) !!!

۲ - به‌پاستی زۆر چاکت کردووه که‌وا زوو فریای خۆت که‌وتوویت و لیلی

جیابوویته‌ته‌وه به‌مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ی (خۆت و دینه‌که‌ت و شه‌ره‌فت له‌ده‌ست نه‌ده‌یت) ،

ئه مهش به لگه یه له سهر له خوا ترسان و خو پاریزیت له وهی که زیان به دین و شهرهفت ده گه یه نیت .. جا ئه مه نیشانه ی ئیمان و په وشت به رزی و ئه دهب و شهرم و حه یا و حیشمه ته ..

چونکه به پاستی هاوه لیتی کردن و هاوسه ریتی و خیزانداریتی له گه ل که سیکی بی دین و په وشت خراپدا وورده وورده دین و ئه خلاقت پیناهیللیت و ژیانی دونیا و دینت ده سوتینیت ، چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) له م باره یه وه فه رموویه تی : ((الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يُخَالِلُ؟)) (٢٦٤).

واته : مروقت له سهر دینی براده ره که یه تی ، جا با یه کی که له ئیوه بروانیت بو ئه وهی بزانیت براده ریتی و تیکه لی کی ده کات ؟

ئه مه به نیسبهت براده ره وه ، که واته هاوسهر له پیش تره ! هه روه ها پیغه مبهری خوا (ﷺ) له م باره یه وه فه رموویه تی : ((لَا تُصَاحِبُ إِلَّا مُؤْمِنًا ، وَلَا يَأْكُلُ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا)) (٢٦٥).

واته : هاوه لیتی ئیماندار نه بیته نه یکه تی ، وه با کهس خواردنت نه خوات ئیلا که سیکی له خوا ترس و خو پاریز له تاوان نه بیته .

٣ - له ئسلوبی نووسینی پرسپاره که ته وه وا تیده گه م که وا تو له ولاتی کافر و بیباوه ره کاندایه ژیت ! بویه ئاموژگاریت ده که م به گه رانه وه بو ولاتی موسلمانان و به جیهیشتنی ولاتی بیباوه ران ، چونکه مانه وه و نیشته جیبوون (إقامة) له ولاتی کافران حه رامه و یه کی که له تاوانه گه وره کان (الكبائر) به به لگه ی ئه م فه رمووده یه :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((أَنَا بَرِيءٌ مِنْ كُلِّ مُسْلِمٍ يُقِيمُ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُشْرِكِينَ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ ؟ قَالَ : لَا تَرَأَى نَارَهُمْ)) (٢٦٦).

(٢٦٤) مسند الإمام أحمد رقم : (٨٦٤١) واللفظ له وصحيح سنن الترمذي رقم : (٢٣٧٨) وصحيح سنن أبي داود رقم : (٤٨٣٣)

(٢٦٥) صحيح أبي داود رقم : (٤٨٣٢) .

(٢٦٦) صحيح أبي داود رقم : (٢٦٤٥) .

واته : من به ریم له و موسلمانهی که وا نیشته جیده بیّت (إقامه ده کات) له نیوهنی بیباوه پ و موشریکه کاندای ، وتیان : ئه ی پیغه مبهری خوا بو چی ؟ فه رموی : نابیت ناگری یه کتر ببینن .

داواکارم خوی گه وره له هه موو خراپه یه ک بتپاریزیّت له دونیا و قیامه تدا .. وه داواکارم خوا له هه موو تاوانه کانت خو ش ببیت و دامه زراوت کات له سه ر دین داری و په وشته به رزی و شه ره ف پاریزی .. وه داواکارم خوی گه وره میردیکی صالح و له خوا ترس و چاکه کار و په وشته به رز و به خه لاق بکات به قیسمه تت که وا پاریزیگاری بکات له (خوی و خۆت و دینه که ی و دینه که ت) وه شه ره فی هه ردوولاتان بپاریزیّت .. اللهم آمین

پ ۱۱۲ / ئایا لابرندی مووی روومهت بو پیاو و بو ژن دروسته ؟

وه لام /

لابردنی مووی رومهت بو پیاو و بو ژن قه دهغه کراو و حه رامه چونکه ئه مهش

به شیکه له (النمص) کهوا له عنه تی له سهر هاتووہ :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ ، [وَالْوَاصِلَاتِ] وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَمَمِّصَاتِ ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ)) (٢٦٧).

واته : له عنه ی خوا له وانه ی که خال ده کوتن و ئه وانه ش که بو یان ده کوتریت ، وه

ئه وانه ش که واشت ده دهنه دم پرچیانه وه (چ پرچی راستی بیٹ یان دروست کراو بیٹ -

صناعی - یان خوری و په رو بیٹ) ، وه ئه وانه ش کهوا مووی پوومهت (بروش به شیکه

لیی) لاده بهن و ئه وانه ش که بو یان لاده بریٹ ، وه ئه وانه ش کهوا دانه کانیاں شاش

ده کهن بو جوانی و شیوه ی دروسکراوه کانی خوا ده گوړن .

شیخ (ابن العثیمین) په حمه تی خوی لیبیٹ فه رموویه تی : (نتف الشیب إِمَّا مِنَ اللّٰحِیَةِ

أَوْ شَعْرَ الْوَجْهِ فَإِنَّهُ حَرَامٌ لِأَنَّ هَذَا مِنَ النَّمَصِ ، فَإِنَّ النَّمَصَ نَتْفَ شَعْرِ الْوَجْهِ وَاللّٰحِیَةَ مِنْهُ ، وَقَدْ

ثَبَتَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ لَعَنَ النَّامِصَةَ وَالْمُتَمَمِّصَةَ) (٢٦٨).

واته : لابرندی مووی سپی له پیش یان مووی پوومهت حه رامه چونکه ئه مهش

به شیکه له (النمص) ، چونکه (النمص) بریتی یه له لابرندی مووی پوومهت و پیشیش

به شیکه له مووی پوومهت ، وه ئه وهش سه لمینراوه له پیغه مبه ره وه کهوا له عنه تی

کردووہ له وانه ی کهوا مووی پوومه تیان لاده بهن و ئه وانه ش که بو یان لاده بهن .

وه شیخ (الألبانی) ش په حمه تی خوی لیبیٹ فه رموویه تی :

(٢٦٧) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (٢٧٩٢) .

(٢٦٨) مجموع فتاوی الشیخ ابن العثیمین : (١١ /) .

(لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) النامصة — وهي التي تنتف شعر حاجيها أو غيرها بقصد التجميل — وعلل ذلك بأنه تغير لخلق الله تعالى ، والذي يخلق لحيته إنما يفعل ذلك للحسن - زعم - وهو في ذلك يغير خلقه الله تعالى فهو في حكم النامصة تماما ولا فرق إلا في اللفظ (٢٦٩).

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) له عنتهی کردووه له و ئافرده تانهی که و مووی پروومه تیان لاده بن - که بریتی یه له و ئافرده تهی که و مووی هه ردوو بروی یان جگه له بروشی لاده بات به مه بهستی خو پازاندنه وه و خو جوان کردنه وه - وه هوکاری ئه مه شی که پاندوو ته وه بو ئه وهی که و ئه مه گوپینی دروستکراوه کانی خوی گه وردهی ، وه ئه و پیاهوی که و ریشی ده تاشیت بو یه ئه مه ده کات بو ئه وهی جوان بیته وه - به بوچوونی هه لهی خوی - ئه ویش له م کارهیدا دروسکراوی خوی گه ورده ده گوپیت ، وه ئه وهش ده چیته ژیر حوکمی ئه و که سه وه که و مووی پروومه تی لاده بات (النامصة) به ته وای و هیچ جیاوازی یه که نی یه له نیوانیاندا نیلا له له فزه که دا نه بیته .

پ ١١٣ / قرتانندن به مه قهست نهک بروکردن حه رامه ؟ لابرندی مووی

ده موچاو پروومهت حه رامه ؟

وه لام /

دهستکاری کردنی برو به هه موو شیوه یه که قه دهغه کراو و حه رامه ، چ به لابرندی بیته یان به هه لکه ندنی بیته به مووکیش یان به باریک کردنه وهی بیته یان به قرتانندی بیته به مه قهص یان به هه ر که رهسته یه کی تر بیته هه ر حه رامه ، به به لگه ی ئه م فه رمووده یه :

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ ،

[وَالْوَاصِلَاتِ] وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلَقَ اللَّهُ)) (٢٧٠).

(٢٦٩) تمام المنة ص : (٨٢) .

(٢٧٠) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٧٩٢) .

واته : لهعنه‌ی خوا لهوانه‌ی که خالّ ده‌کوتن و ئه‌وانه‌ش که بۆیان ده‌کوتریت ، وه ئه‌وانه‌ش که واشت ده‌ده‌نه ده‌م پرچیانه‌وه (چ پرچی راستی بیّت یان دروست کراو بیّت - صناعی - یان خوری و په‌رۆ بیّت) ، وه ئه‌وانه‌ش که‌وا مووی پوممه‌ت (برۆش به‌شیکه لیی) لاده‌به‌ن و ئه‌وانه‌ش که بۆیان لاده‌بریّت ، وه ئه‌وانه‌ش که‌وا دانه‌کانیان شاش ده‌که‌ن بۆ جوانی و شیوه‌ی دروسکراوه‌کانی خوا ده‌گۆرن .

که‌واته ده‌ستکاری کردنی برۆ به هه‌موو شیوه‌یه‌ک قه‌ده‌غه کراو و حه‌رامه ، به‌لکو یه‌کیکه له تاوانه گه‌وره‌کان (الکبائر) چونکه له‌عنه‌تی له سه‌ر هاتوووه .

پ ۱۱۴ / ئه‌گه‌ر که‌سی له‌به‌ر سک پری توانای نوێژکردنی نه‌بی ئه‌وه تاچه‌ند گونا‌هه؟ بۆ نموونه من پیشتر نوێژم کردوووه به‌لام ئیستا سکم حه‌وت مانگانه توانام نی‌یه وه‌ک پیویست نوێژه‌کانم بکه‌م و به‌رێک و پێکی به‌رپوه‌یان به‌رم ئه‌مه تا چه‌ند گونا‌حه وه من ده‌بی چی بکه‌م له‌محاله‌ته‌دا ؟ زۆرسوپاس بۆ وه‌لام دانه‌وه‌تان .
وه‌لام /

سکپری یان بوونی حه‌مل به هیچ شیوه‌یه‌ک نابیتته رێگر له ئه‌نجامدانی نوێژه فه‌رزه‌کان ، به‌لام به‌راستی جیی سه‌رسوپمانه ئایا بۆ سکپری وای لیتکردوووه که نه‌توانی نوێژه‌کانت وه‌ک پیویست بکه‌یت؟! ئایا هه‌زاران به‌لکو ملیونه‌ها ئافره‌تی موسلمان به درێژای سه‌ده‌ها ساڵه بۆ سکپری پئی نوێژی لینه‌گرتوون!؟

وه ئه‌گه‌ر مه‌به‌ست ئه‌وه بی که له کاتی نوێژدا ناتوانیت به پیوه بوه‌ستی ئه‌وا ده‌توانیت به دانیشته‌وه نوێژه‌که‌ت بکه‌یت وه ئه‌گه‌ر به دانیشته‌وه نه‌توانی ئه‌وا به هه‌لاژیا‌نه‌وه بیکه به‌لگه‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌یه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ((صَلِّ قَائِمًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ)) (۲۷۱).

واته : به پیوه نویژ بکه نه گهر نتوانی نهوا به دانیشتنه وه وه نه گهر نه نتوانی نهوا به سهر لادا بیکه .

وه نه گهر له کاتی رکوع و سوجهدها ناتوانیت زور بوه ستیت نهوا تهنها یه ک جار (سبحان ربی العظیم) و (سبحان ربی الاعلی) بلی .

پ ۱۱۵ / من تهنها له کاتی نویژدا له چک ده کهم به لام کاتیک ده چم بو بازار و شوینانی تر له چک ناکه م ئایا نویژه کهم قه بوله ؟ وه لام /

خوشکی موسلمانم :

له چک نه کردنت له کاتی ده رچوونتدا بو بازار و پیش چاوی نامه حره م کاریکی حه رامه و تاوانیکی گه وره یه و پیچه وانه کردنی نه م به لگانه یه :

- خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضَضْنَ مِنْ اَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا اِلَى اللّٰهِ جَمِيعًا اِنَّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ [النور] .

واته : نهی پیغه مبهری خوا (ﷺ) بلی به ئافره تانی ئیماندار چاویان بنوقینن له نامه حره م و دامینیان بپاریزن و جوانی خویان دهرنه خه ن تهنها رومه ت و هه ردوو له پیمان نه بییت و با سه ریوشه کانیا ن (له چکه کانیا ن) راخه ن به سه ر گه ردنیا ندا و جوانی خویان دهرنه خه ن ... وه با پییان نه ده ن به زه ویدا بو ئاشکرا کردنی جوانی یه شارا وه کانیا ن ، وه ته و به بکه ن و بگه ریینه وه بو لای خوا هه مووتان نهی با وه رداران بو نه وهی سه رفراز و به خته وه ر بن .

- پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ﴿ صِنْفَانِ مِنْ اَهْلِ النَّارِ لَمْ اَرْهُمَا : قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَاذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ ، مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ ،

رُعُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَتُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (۲۷۲).

واته : دوو بهش له ئه هلی دۆزه خ هه من نایانبینم : ... ئافره تانیك جلیان له بهردایه و پوتیشن به لاروله نجه وه پیده کهن و سه رهنجی پیاوان راده کیشن بۆ خویان و سهریان وهک سه ر پشتی ووشتر وایه (قژیانی له سه ر کۆده که نه وه) ، ئه و ئافره تانه ناشنه ناو به هه شته وه و بۆنیشی نا کهن ...

مه بهست به (کاسیات عاریات) ئه وه یه که ئافره تیك جلی له بهردایه به لام هه موو لاشه ی نه پۆشیوه بۆ نمونه جلیکی ته نک له بهر بکات که له شی لیه وه دیاره یان جلیکی کورت بیّت که به شیك له لاشه ی به دهر ده که ویت وهک سه ر و مل و گهر دن و قوّل و قاچه کانی ، ئه مانه ش له و که سانه ن که ناچنه به هه شته وه و بۆنی به هه شتیش نا کهن ، مه گهر دوا ی تۆبه کردن .

که واته ده بیّت ته و به بکه یت و په شیمان ببیته وه له و تاوانه و هه موو تاوانه کانت . وه به نیسبه ت نویره که ته وه ؟ به لئ نویره که ت (إن شاء الله) قه بوله ، به لام ئه و چا کانه ی که به هوی نویره که ته وه ده ستت ده که ویت و له به رامبه ریدا تاوانی له چک نه کردنت بایه خه که ی ناهیلّیت ، وه ده بیّت نویره کردنه که ت ته نها جوولّه ی لاشه نه بیّت به لکو ده بیّت نویره کی زیندوو و کاریگه ر بیّت و ریگری تاوانت لی بکات چونکه خوا ی گه وره فه رموویه تی : ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ۖ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ۗ﴾ ﴿٤٥﴾ [العنکبوت] .

واته : نویره به ریکوپیککی ئه نجام بده ، وه به راستی نویره ریگری ده کات له خراپه و تاوان .

پ ۱۱۶ / سلأوی خوی گهوره تان لی بی بهریزان خوی گهوره عیلم و زانیاریتان پی به خشیت بو خزمه تکردنی دینی ئیسلام ، برا گیان من هاوسه ریکم بو خوم ههلبژاردوو له خوا به زیاد بیته نویتز دهکات و قورئان دهخوینی بهلام لهچک ناکات وه جل و بهرگی کورتیش له بهر ناکات منیش رازی بووم بهوهی کهی قه ناعهتت بو دروست بوو بیکهیت ئه ویش وهعدی داوه ، ئایا من غه لتم نه کردوو له رازی بوونم لهسهر ئه و مهرجه چونکه من لهم ئاراسته یه سهیرم کرد که نویتز بکات ان شاء الله خوی گهوره هیدایه تی ئهدات بو لهچکه کهش ، برایان ئایا لای خوا گونا بهارم یان نا بو ئه م کاره که کردوو مه ؟

وهلام /

لهچک نه کردن له کاتی ده رچووندا بو بازار و پیش چاوی نامه حره م کاریکی حه رامه و تاوانیکی گهوره یه و پیچه وانه کردنی ئه م به لگانه یه :

- خوی گهوره فه رموو یه تی : ﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ ... وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ [النور] .

واته : ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بلی به ئافره تانی ئیماندار چاویان بنوقینن له نامه حره م و دامینیان بیاریزن و جوانی خویان دهرنه خه ن ته نها روومه ت و هه ردوو له بیان نه بیته و با سه رپوشه کانیان (لهچکه کانیان) راخه ن به سه ر گه ردنیاندا و جوانی خویان دهرنه خه ن ... وه با پییان نه دن به زه ویدا بو ئاشکرکردنی جوانی یه شاراوه کانیان ، وه ته و به بکه ن و بگه ری نه وه بو لای خوا هه مووتان ئه ی باوه پداران بو ئه وه ی سه رفراز و به خته وهر بن .

- پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموو یه تی : «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا : قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ ، مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ ،

رُعُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَتُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا» (۲۷۳).

واته : دوو چین له خه لکی دۆزه خ نه مبینیون : چینیکیان قامچیان پی یه وه ک کلکی مانگا وایه پی یه ئه دهن له خه لکی ، وه چینه که یه تریان ئافرده تانیکن جلیان له بهردایه و پروتیشن ، وه له ریگه به له نجه و لار دهرۆن تا سهرنجی پیاوان بۆلای خویمان رابکیشن ، قژیان ئه بهستن و کۆی ده که نه وه له سهر ته وقی سهریان وه ک کۆپاره ی ووشتر (البخت) ی لی ده که ن ، ئا ئه م ئافرده تانه ناچنه به هه شته وه و بۆنیشی ناکه ن ، له گه ل ئه وه ی بۆنی چه نده ها سال بۆنی دهروات .

مه به ست به (کاسیات عاریات) ئه وه یه که ئافرده تیگ جلی له بهردایه به لام هه موو لاشه ی نه پۆشیوه بۆ نمونه جلیکی ته نک له بهر بکات که له شی لییه وه دیاره یان جلیکی کورت بیته که به شیک له لاشه ی به دهر ده که ویته وه ک سهر و مل و گهردن و قول و قاچه کانی ، ئه مانه ش له و که سانه ن که ناچنه به هه شته وه و بۆنی به هه شتیش ناکه ن ، مه گهر دوا ی تۆبه کردن .

که واته ده بیته خیزانت ته وبه بکات و په شیمان ببیته وه له و تاوانه و هه موو تاوانه کانی .

وه به نیسبه ت ئه وه وه که ده لیته نویژ ده کات و قورئان ده خوینیته به لام له چک ناکات !!!

به راستی جیی سهر سورمانه که وا ئافرده تیکی نویژ گهر و قورئان خوینن له چک نه کات ! بۆ ؟! چونکه خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ

الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ (۴۵) [العنکبوت] .

واته : نویژ به ری کویکی ئه نجام بده ، وه به راستی نویژ ریگری ده کات له خراپه و تاوان .

نه کردنی له چکیش خراپه و تاوانه و ده بیټ نوێژه که ی پرڭری ئه و تاوانه ی لیبکات .
 ههروه ها خوا له قورئاندا فهرمانی کردوو به له چک کردن وهك له ئایه ته که ی
 پی شه وه دا هاتوو ، که واته با په فتار بکات به و قورئانه ی که ده یخوینیت .
 که واته له چک نه کردنی خیزانت هه له یه و پازی بوونی توش به و کاره هه ره له یه و
 تاوانبارتان ده کات و ده بیټ هه ردووکتان ته و به بکه ن .

پ ۱۱۷ / ئایا راسته ده لین ناییت ئافرهت به له شگرانی یه وه شیر بداته
 منداله که ی ؟
 وه لام /
 هیچ به لگه یه که نه هاتوو له سه ر نادرستی و پینه دان به شیردانی ئافرهت له کاتی
 له ش گرانی دا .

پ ۱۱۸ / ئه گه ر پیاویک شه هید بی خوی گه وره له به هه یشتدا ۷۲ حوری ئه داتی
 به لام ئه گه ر ئافره تییک شه هید بی چی ده دهنی به مه رچیک له دنیا دا شووی
 نه کردییت ؟
 وه لام /

به پی فه رموده ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) پیاوی شه هیدی جهنگی نیوان موسلمانان
 و بی باوه ران له به هه شتدا (۷۲) حوری ده دریتی ، به لام ئافره تی شه هید ئه گه ر به بی
 میرد شه هید بیټ ئه و ده دریت به یه ک پیاو له پیاوانی به هه شت ، والله أعلم .

پ ۱۱۹ / ئایا که نیزه ک چی یه له ئیسلامدا ؟ ئایا ده توانیت مه نی له که نیزه ک یان
 له خیزانی خوت بینیته وه ؟
 وه لام /

که نیزهک بهو ئافرته تانه دهوتریت کهوا کویله و خزمه تکارن و ئازاد نین ، به لام بؤ
پیاو چه لاله بچیته لای و له گه لیدا رابویریت به چند مه رجیک :

۱ - ده بیټ هی خوی بیټ واته خوی خاوه نی بیټ .

۲ - ده بیټ دواي ئه وهی که دهستی ده که ویټ بزانیټ ئایا ئه و که نیزه که :

- کچه ؟ ئه و بؤی چه لاله .

- وه ئه گه ر ژن بوو ئه وایان چه ملی هه یه یان نا ؟

جا ئه گه ر چه ملی هه بوو ئه وایان بیټ بچیته لای تاوه کو چه مله که ی لیده بیټه وه و
منداله که ی ده بیټ .

وه ئه گه ر چه ملی نه بوو ئه وایان بیټ بچیته لای تاوه کو ده که ویټه (عاده وه / سوپی
مانگانه) ئه نجا له پاش پاکبونه وه ی بؤی چه لال ده بیټ .

وه سه بارهت به پرسپاری دووهمته وه : به لئ دروسته به دهست و ئه ندامه کانی
له شی که نیزه کی خۆت یان خیزانی خۆت مه نی بینیته وه چونکه هه ردووکیان بۆت چه لال

پ۱۲ / ئایا ئه و ئافرته بیانیانه نابنه که نیزه ک که له ماله کاندای کار ده کهن وه ک
خزمه تکار ده چنه بابی (که نیزه ک) وه ؟ ئایا به کی دهوتریت که نیزه ک و حوکمی
چونه ؟

وه لام /

نه خیر ئه و ئافرته تانه نابنه که نیزه ک چونکه ئه وانه که سانیکی ئازادن به لام ئه وهنده
هه یه کریکاری ده کهن وه کو خزمه تکار له جیشخانه و وتیل و ماله کاندای ، که نیزه ک به و
ئافرته تانه دهوتریت کهوا له کاتی جهنگی نیوان کافر و موسلماناندا دهستی موسلمانان
ده کهون و دابهش ده کرین به سهر به شداربووانی جهنگه که دا یا خود له بازاردا ده یکریت
یان به دیاری پیشکه شت ده کریت له لایه ن خاوه نه که یه وه .

کہ نیزہک حہ لالہ بۆ خاوەنہ کہی ئە گەر پیاو بوو کہ وا کاری نیوان ژن و میردی
لہ گە لدا ئە نجام بدات بہ پیی ئاداب و حوکمہ تایبہ تہ کانی خوئی کہ ناتوانین لیڤرہ دا
باسیان بکہین .

بہ ہہ رحال ئە و ئافرہ تانہ ی کہ وا بۆ کریکاری ہاتوون بۆ ولاتانی لای خۆمان بہ
کہ نیزہک حیساب نا کریین .

بەشى ھەمە جۆر

پ ۱۲۱ / بهر یزه کهم ره فیکم زور موسلمان و مولته زیمه ده لیت زور بهی به یانیا له دوای نه وهی نویژی به یانی ده کهم و زیکره کان ده خوینم و ده خه ومه وه خه وی زور خراب ده بینم وهک نه وهی له خه ومدا داوین پیسی بکه م و خو روت کردنه وه و شتی تاوا خراب ، وه ده لی : که له خه وه ده دستم نه وه نده پی بی تاقه تم جاری وا هه یه ده ست ده کهم به گریان ، نازانم چی بکه م ؟ ریگه چاره بو من چی یه ؟
 ئایا گونا هبار ده بم ؟

وه لام /

نه خیر گونا هبار نابیت به تاوانیک که له خه ودا نه نجامی بدهیت چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ : عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ أَوْ يَفِيقَ» (۲۷۴).

واته : قه له می نووسینی تاوان هه لگراوه له سه ر سی که س : له سه ر خه وتوو تاوه کو به خه بهر دیتته وه ، وه له سه ر مندال تاوه کو گه وره (بالغ) ده بییت ، وه له سه ر شییت تاوه کو ژیر ده بیته وه و هوش ده کاته وه .

وه نه وه خه وانه ش که ده بیینیت راست نی یه و یه کیکه له فیل و هه نگاوه کانی شه یتان و ده یه وییت له ریگای نه وه خه وه خراپانه وه بیزار و بی تاقه ت و نا په حه تت بکات و بی نه ومید و بی هیوات بکات له چاکه کاری و په حمه تی خوای گه وره ، جا بو یه ده بییت توش زور وریا و به ناگا بیت له فیل و هه نگاوه کانی شه یتانی دوژمنت ، خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ [البقرة] .

واته : شوینی هه نگاوه کانی شه یتان مه که ون چونکه به راستی شه یتان دوژمنیکی روونی ئیوه یه .

هه وروه ها فه رموویه تی : ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ

الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ [النور] .

واته : ئەوی ئەو که سانهی که باوه پرتان هیناوه شوینی ههنگاوه کانی شهیتان مه که ون وه هه ر که سی شوینی ههنگاوه کانی شهیتان بکه ویت ئەوا به راستی شهیتان فه رمان دهکات به خراپه کاری و تاوان و کاری نابه جی .

وه ئەگەر هه ر خه ویکی خراپت بینی ئەوا ئەم کارانهی خواره وه ئە نجام بده :

۱ - سی جار تف بکه به لای چه پتدا .

۲ - سی جار بلای : (خوایه په نات پی ده گرم له شهیتان و شه پی ئەم خه وهی که

بینیومه) .

۳ - خۆت بخه به سه ر ئەو لاکه تدا (واته ئەگەر به لای راستتدا خه وه که ت بینیوو

ئەوا خۆت بخه به لای چه پدا ، وه ئەگەر به لای چه پتدا بووبیت ئەوا خۆت بخه به لای

راستتدا) .

۴ - ههسته دهستنوێژ بگره و دوو رکعات نوێژ بکه .

۵ - لای کهس مه یگیره وه .

ئهمهش به به لگهی ئەم فه رموودانهی خواره وه :

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِبْعِيٍّ (رضي الله عنه) يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) يَقُولُ : «الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ ، وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ شَيْئًا يَكْرَهُهُ ، فَلْيَنْفُتْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ إِذَا اسْتَيْقَظَ ، وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا ، فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ» ، قَالَ أَبُو سَلَمَةَ : إِنْ كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا هِيَ أَثْقَلُ عَلَيَّ مِنَ الْجَبَلِ ، فَلَمَّا سَمِعْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ فَمَا كُنْتُ أَبَالِيهَا (٢٧٥) .

واته : گویم لای بوو پیغه مبه ری خوا (رضي الله عنه) ده یفه رموو : خه ونی چاک (الرؤیا) له

خواوه یه ، وه خه ونی خراپیش (الحلم) له شهیتانه وه یه ، جا ئەگەر یه کیك له ئیوه

شتیکی بینی پی ناخۆش بوو ئەوا با سی جار تف بکات به لای چه پیدا له کاتی کدا که

به خه بردیته وه ، وه با په نابگریت به خوا له خراپه ی ئەو خه ونه ، ئەوا ئەو خه ونه زیانی

پی ناگه یه نیت به ویستی خوا ، (أبو سلمة) فهرموویه تی : من خهونی وام ده بینی که له شاخیک ناره حهت و قورستر بوو به سه رمه وه ، به لام کاتیک ئەم فهرمووده یه م بیست نیتر گویم پی نه ده دا .

وفي رواية : قال أبو سلمة : إن كنت أرى الرؤيا تهمني حتى سمعت أبا قتادة يقول : وأنا كنت أرى الرؤيا فتمرّضني حتى سمعت رسول الله (ﷺ) يقول : ((الرؤيا الصالحة من الله ، فإذا رأى أحدكم ما يحب فلا يحدث به إلا من يحب ، وإذا رأى ما يكره فلا يحدث به ، وليتفل على يساره [ثلاثاً] ، وليتعوذ بالله من الشيطان الرجيم ومن شر ما رأى ، فإنها لن تضره)) (٢٧٦).

واته : (أبو سلمة) فهرموویه تی : من خهونی وام ده بینی که زور بی تاقت و غه مباری ده کردم تا وه کو له (أبو قتادة) وه م بیست ده یفه رموو : منیش خهونی وام ده بینی که نه خوشی ده خستم تا وه کو له پیغه مبه ری خوام (ﷺ) بیست ده یفه رموو : خهونی چاک (الرؤيا الصالحة) له خوا وه یه ، جا ئە گهر یه کیك له نیوه خه ونیکی بینی پیخوشبوو ئەوا با بو که س نه یگیړیتته وه ته نها بو که سانیک نه بیت که خوشیانی ده ویت ، وه ئە گهر خه ونیکی بینی پیخوشنه بوو ئەوا با نه یگیړیتته وه ، وه [سی جار] تف بکات به لای چه پیدا ، وه با په نابگریت به خوا له شهیتانی ده رکراو له مهره بانى خوا و له خراپه ی ئە وه ی که بینیویه تی ، ئەوا ئەو خه ونه زیانی پی ناگه یه نیت .

وفي رواية أخرى : عن أبي سلمة بن عبد الرحمن عن أبي قتادة (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) أنه قال : ((الرؤيا الصالحة من الله ، والرؤيا السوء من الشيطان ، فمن رأى رؤيا فكره منها شيئاً فلينفث عن يساره وليتعوذ بالله من الشيطان لا تضره ولا يخبر بها أحداً ، فإن رأى رؤيا حسنة فليشر ولا يخبر إلا من يحب)) (٢٧٧).

(٢٧٦) شرح السنة للبعوي رقم : () واللفظ له ، وصححه الشيخ الألباني في "صحيح الكلم الطيب" ص : (٨٥) حديث رقم :

واته : خهونی چاک (الرؤیَا الصَّالِحَة) له خواوهیه ، وه خهونی خراپیش (الرؤیَا السَّوَة) له شهیتانهوهیه ، جا هه رکهسیک خهونیکی بینی شتیکی لئی پیئاخۆشبوو با تف بکات به لای چه پیدا و په نابگریت به خوا له شهیتان ئهوا زیانی پیئاگهیه نیت و با بۆ هیچ کهسیکیش نه یگیژته وه ، وه ئه گهر خهونیکی باشی بینی با مژده پیبدات و بۆ کهس نه یگیژته وه تهنها بۆ کهسانیک نه بیئت که خۆشیانی دهویت .

وَعَنْ جَابِرٍ (رضي الله عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ : «إِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يُخْبِرِ النَّاسَ بِتَلْعَبِ الشَّيْطَانِ بِهِ فِي الْمَنَامِ» (٢٧٨).

واته : ئه گهر به کیك له ئیوه خهونیکی خراپی بینی با هه وال نه دات به خهالك به یاری کردنی شهیتان پیی له خهودا .

وَعَنْ جَابِرٍ (رضي الله عنه) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) أَنَّهُ قَالَ : «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَنْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلَاثًا ، وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ» (٢٧٩).

واته : ئه گهر به کیك له ئیوه خهونیکی بینی پیئاخۆشنه بوو ئهوا با سی جار تف بکات به لای چه پیدا و سی جاریش په نابگریت به خوا له شهیتان ، وه با خوی ههله و دیو بکاته وه له سه ره ئه و لایه ی که له سه ری بووه .

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ : «الرُّؤْيَا ثَلَاثَةٌ : فَرُؤْيَا الصَّالِحَةِ بُشْرَى مِنَ اللَّهِ ، وَرُؤْيَا تَحْزِينٍ مِنَ الشَّيْطَانِ ، وَرُؤْيَا مِمَّا يُحَدِّثُ الْمَرْءُ نَفْسَهُ ، فَإِنْ رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ فَلْيَقْمْ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا النَّاسَ» (٢٨٠).

واته : خهون سی جو ره : خهونی چاک مژدهیه له لایه ن خواوه ، وه خهونی بی تاقه تکه ر و غه مبارکه ر له لایه ن شهیتانه وهیه ، وه خهونی ئه وه ی که مرؤف له ناخی خۆیدا ده یلیته وه ، جا ئه گهر به کیك له ئیوه خهونیکی بینی پیئاخۆشنه بوو ئهوا با هه لسیت نویتز بکات و خهونه که شی بۆ کهس نه یگیژته وه .

(٢٧٨) صحیح سنن ابن ماجه رقم : (٣٩١٣) .

(٢٧٩) صحیح مسلم رقم : (٥٨٦٤) .

(٢٨٠) صحیح مسلم رقم : (٥٨٦٥) و صحیح سنن أبي داود رقم : (٥٠١٩) و صحیح سنن الترمذي رقم : (٢٢٧٠) .

وه بو ئه وهی جاریکی تر له م جوړه خه وه خراپانه نه بینیته وه ئه وا ئه م کارانهی
خواره وه ئه نجام بده :

۱ - ته و به بکه له هه موو تاوانه کانت و بگه پیره وه بو لای خوا و داوای لیبکه و لیی
بپاریره وه که په نات بدات له هه موو تاوانیک و په ناشی پیبگره له وهی که خه ونی خراپ
بینیت .

۲ - زیکره کانی به یانیان و ئیواران و پیش خه وتن و پاش خه وتن و پویشتنه دهره وه
له مال و هاتنه ژووره وهش بو مال و زیکره کانی پاش نویره فه رزه کان بخوینه به گشتی
و به تاییهت زیکره کانی پیش خه وتن و به تاییهت تریش خویندنه وهی (آیه الكرسي) و
دوو ئایه تی کو تایی (سورة البقرة) .

۳ - بیروباوه پرت پاک بکه ره وه و پشت به خوا ببهسته و بیرت مه دهره دهست
شهیتان و وهسوه سه کانی و شوینی ههنگاوه کانی مه که وه و زور به ئاگا و وریا به له
فیله کانی .

وه ئاموژگاریت ده که م به خویندنه وهی کتییی : (بیروباوه پرت و هه رگره له قورئان و
سوننهت) که له م سایتهدا بلاو کراوه ته وه .

دواکارم خوای په روه ردگار ئیمهش و توش بپاریزیت له فیله و ههنگاوه کانی شهیتان
و شوینکه وتوانی ، والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته ...

پ ۱۲۲ / به ریزان من زور زور ئه ترسم به زوری له خه وندا ، وه زور جار هه ره له
خومه وه شت دیته پیش چاوم و له پرا دئه چه له کیم و دلم په له په ل ئه کات و به و
هویه شه وه مند الیکیشم له بارچووه ، زور سوپاستان ئه که م ئه گه ره چاره یه کم بو
بدوزنه وه ؟

وه لام /

خوشکی به پریز : نه و ترسه له ریگهی جنوکه وه بو ت په یدا ده بیّت ، هر ئاوانیشن که له کاتی خه و تندا خه وی ترسناک و سامناک و نابهجی ده هیئنه پیش چاوت و خه وی خراب ده بینیت .

چاره سه ری نه حالتش به وه ده بیّت که وا نه م کارانه ی خواره وه به شیوازیکی ریک و پیک و ته واو و نه نجامده یّت :

۱ - نابیت به هیچ شیوهیه ک وینه ی گیان له بهر له مالتاندا هه بیّت ، چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ)) (۲۸۱).

واته : فریشته کان ناچنه نیو مالیکه وه سه گ یان وینه ی تیدا هه بیّت . جا نه گهر به هو ی وینه وه فریشته کان نه چنه ناو مالیکه وه نه و ماله ده بیته جیگای شه یّتان و جنوکه کان .

۲ - نابیت به هیچ شیوهیه ک له مالتاندا گورانی و مؤسقا لیبدریّت ، چونکه گو ی گرتن له گورانی و مؤسقا تاوانه و سه ریچی فه رمانی خوایه و فریشته کان و ئیمانداران بیزار ده کات ، وه به پیچه وانه وه گورانی و مؤسقا شه یّتان و جنوکه کان دلخوش ده کات و هانده ریانه بو کاری خراپه و تاوان .

۳ - ده بیّت له مالتاندا قورئان بخوینریّت (چ که سیک بخوینریّت یان به کاسیّت لیبدریّت) به تایبهت (سورة البقرة) به کاملی ، چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((اقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي بُيُوتِكُمْ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا يُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ)) (۲۸۲) .
واته : له ناو ماله کانتاندا (سورة البقرة) بخویننه وه چونکه شه یّتان ناچیته ناو مالیکه وه که وا (سورة البقرة) ی تیدا بخوینریّت .

۴ - ده بیّت به رده وام په یوه ست بیت به خویندنه وه ی زیکره کانه وه و دايم دم به زیکری خوا بیت ، وه به تایبهت نه م زیکرانه :

(۲۸۱) صحیح البخاری رقم : (۳۲۲۶) و (۳۲۲۵) و (۳۳۲۲) و (۴۰۰۲) و (۵۹۴۹) و (۵۹۵۸) و صحیح مسلم رقم : (۵۴۸۱) و (۵۴۸۲) و (۵۴۸۶) .
(۲۸۲) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۱۱۷۰) .

- زیکری به یانیان و ئیواران .

- زیکری دواى نوێژه فه رزه کان .

- زیکری پیش خهوتن و پاش له خه وههستان .

- زیکری له مال دهرچوون و هاتنه ژووره وه بۆ مال .

- زیکری پیش جلوبه رگ داکهندن و پاش له بهر کردنی .

- زیکری پیش چوونه سه ر ئاو و پاش دهرچوونه دهره وه له سه ر ئاو .

- هه روه ها هه موو زیکره کانی تر که له سوونه تی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هاتووه ، بۆ

ئه م مه سه له یه ده توانیت سوود ببینیت له م کتیبه : (حسن المسلم من اذکار الیوم واللیلة) .

وه به تایبته بۆ تو ژور پیویسته که وا که مته رخه م نه بیت له زیکره کانی پیش

خهوتن و به تایبته تریش (آیه الكرسي) و (دوو ئایه تی کو تایی سورة البقرة : ﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ...﴾ و هه ر سى سورته تی : (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ...) + (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ...) + (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ...) .

ئه گه ر هه موو ئه م کارانه ت ئه نجام دا له گه ل پشته ن به ستن به خواوه ئه وا به ویستی

خوا چاک ده بیته وه و ئه و ترسه ت نامینیت .

وه سه باره ت به له بارچوونی منداله که تیشه وه ، ئه وا پیده چیته دهستی جنوکه ی تیدا

هه بیته و ئه وان له باریان بردبیت ، وه ئه م حاله تهش له کورده واریدا پیی ده لئین (مؤکله)

چاره سه ری ئه مهش به ئه نجامدانی ئه و کارانه ی پیشه وه ده کریت ، له گه ل ئه وه ی که

ده بیته پیش جووتبوون میرده که ت ئه م زیکره بخوینیت : (بِسْمِ اللَّهِ ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا) .

چونکه پیغمبهری خوا (ﷺ) فرمویه تی : «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ فَقَالَ : بِاسْمِ اللَّهِ ، اللَّهُمَّ جَنَّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنَّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا ، فَإِنَّهُ إِنْ يُقَدَّرَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ فِي ذَلِكَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا» (۲۸۳).

واته : ئەگەر یه کیك له ئیوه ویستی بچیته لای خیزانه که ی و بلیت : (به ناوی خواوه ، خوایه به دوورمان گره له شهیتان و شهیتان دووربخه ره وه له وهی که پیمان ده به خشیت) ئەنجا ئەگەر خوا داینابی که وا له و جووتبوننه وه مندالیان بییت ئەوا هه رگیز هیچ شهیتانیک زهره ر و زیانی پیناگه یه نییت .

داواکارم له خوا ی به توانا و زانا که ئیمه ش و توش بیاریزیت له شهیتان و فیل و پیلانه کانی و یاریده دهره کانی .

پ ۱۲۳ / هندی له که ناله تهله فزوینییه کان بهرنامه ی پیشبرکییان هه یه ، له بهرنامه پرسپار ئاراسته ی بینهران ده که ن وه بو وه لام دانه وهی ئەو پرسپارانه ده بییت بینهر کورته نامه ی موبایل بنیریت و له و ریگه یه وه وه لام بداته وه ، پرسپاره که م ئەوه یه : ئایا له رووی شهرعییه وه ئەو خه لاتهی به و شیوه یه به ده ست بییت خه لاله یان نا ؟ به تایبهت هندی که س ده یه ها کورته نامه ده نیڕین بو ئەوه ی هه لی بردنه وه یان زیاتر بی وه ک ئاشکراشه ناردنی ئەو کورته نامه ی پاره له ده ست خاوه نه که ی ده دات .

وه لام /

به شداری کردن له و جووره پیشبرکییانه بو به ده ست خستنی خه لات هه رامه و دروست نی یه چونکه ده چیته ریزی قوماره وه له بهر ئەوه ی نازانریت ئایا چیت بو دهرده چییت و به چه ندیکیش بو ت دهرده چییت !

ههروه ها ئەمه دبیته هوی سه رف کردن و دوړاندی پاره یه کی زور به بی ئەوه ی بزانیته هیچت ده ست ده که ویت یان نا ؟ ئەمه ش خودی قوماره ، ههروه ها له ده ست دانی کاتیکی زور له شتیکی سه ره نه نجام نادیاردا که ئەمه ش له ئیسلامدا دروست نی یه ،

چونکه پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی : ((لا تَزُولُ قَدَمًا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عَمَلِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ ... وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ)) (۲۸۴).

واته : هیچ عه بدیک له پوژی قیامه تدا ههنگاوێک نانیت تاوه کو پرسپاری لیده کریت سه بارهت به ته منی ئایا له چیدا سهر فی کردووه ... وه سه بارهت به پاره و مالی ئایا له کوئییه وه دهستی که وتوووه و له چیدا سهر فی کردووه .

جا ئاموژگاریت ده که م به سهر ف کردنی پاره و کاته کانتدا له کاری خیردا و بو خزمهت کردنی ئایینه کهت بو ئه وهی له دواى مردنت سو دی لیببیت .

پ ۱۲۴ / که قورئانی پیروژ ئه خوینمه وه له هه ندیک له لاپه ره دا خه تیک به ژیر یه کیک له ووشه کاندایهاتوووه ئینجا نازانم ئه بییت له و کاته دا چی بکه م ؟
وه لام /

ئه و خه ته ئامار هیه بو ئه وهی که وا سوننهت وایه ئه گه ر ئه و ئایه ته ت خوینده وه که وا خه تیکى به سه ره وه یه یه ک جار سو جده ی خویندنه وه ی قورئان (سجدة التلاوة) ببهیت و له کاتی سو جده بردنه که دا بلییت : ((سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ)) (۲۸۵).

پ ۱۲۵ / دروسته پيش خهوتن قورئان ههلبکهیت و ئه نجا بخه ویت ؟
وه لام /

به لى دروسته ، چونکه قورئان خویندن له مالدا ده بیته هوی دابه زینی په حمه تی خوا به سه ر ئه و مالدا ، وه له وانیه فریشته و جنوکه کان گوئی لی بگرن و سوودی لیببین ، وه ده بیته هوی دوورکه وتنه وه ی شهیتان و جنوکه خراپه کان له خوتان و مال

(۲۸۴) صحیح الترغیب والترهیب رقم : (۱۲۶) .

(۲۸۵) صحیح سنن أبی داود رقم : (۱۴۱۴) و صحیح سنن الترمذی رقم : (۵۸۰) .

و مندالتان بہ تاییہت سورہتی (البقرۃ) چونکہ پیغہمبہر (ﷺ) فہرموویہتی : ((اقرءوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي بُيُوتِكُمْ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا يُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ)) (۲۸۶).

واتہ : سورہتی (البقرۃ) بخوینن لہ مالہ کانتاندا چونکہ شہیتان ناچیٹہ ناو مالیکہ وہ کہ سورہتی (البقرۃ) تیڈا بخوینریٹ .

پ ۱۲۶ / من ماوہیہک لہمہوبہر سہفہرم کردبوو بو دہرہوہ لہ کاتی گہرانہوہم دیاریم بو ہاورپیکانم ہیئا جا بہشیک لہم ہاورپیانہم کچن ، جا پرسپارہ کہم ئہوہیہ : لہ شہرعدا ہیچ ریگریک ہہیہ من ئہم دیاریانہ بہخشم بہتاییہتی بو کچہکان ... من بہ خوَم کورم ؟
وہلام /

برام نابیت کورپی موسلمان ہاورپی کچی ہہبیت وہکو چوں ہاورپی کورپی ہہیہ ، بہ ہہمان شیوہ ناشبیت کچی موسلمان ہاورپی کورپی ہہبیت ہہرہک چوں ہاورپی کچی ہہیہ ، چونکہ ہہبوونی پھیوہندی و تیکلآوی لہ نیوان دوو رہگہزی جیاوازدا دہیانخاتہ نیو چہندین ہہلہ و تاوانہوہ وہک نہزہر کردن و گفتوگو و دہمہتہقی کردن و بہ یہکتر گہیشن و یہکتر بینین و نامہ بو یہکتر ناردن و ... چہندین شتی تریش کہوا قہدہغہکراون لہ شہرعدا .

کہواتہ دیاری بردن بو ئہو کچانہی کہوا پھیوہندی ہاورپیہتی لہ نیوانتاندہ ہہیہ کاریکی ناشہرعی و نادرستہ چونکہ بوونی خوودی ہاورپیہتیہ کہ نادرستہ و نابیت قولتر بکریٹہوہ بہو جوڑہ دیاریانہ لہ بہر ئہوہی دیاری بو یہکتر بردن خویشہویستی دروست دہکات و ہہبوونی خویشہویستیش لہ نیوان کوران و کچاندہ حہرامہ و قہدہغہیہ .

وه ئامۆژگاریت ده کهین به وهی که ئه و شتانه به دیاری بدهیت به خزم و که سوکاری خۆت و براده ره باوه پدار و له خواتر سه کانت بو ئه وهی په یوهندی خزمایه تی و خۆشه ویستی ئیمانی له نیوانتاندا قول تر بیته وه وهک چۆن پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ((تَهَادُوا تَحَابُوا))^(۲۸۷).

واته : دیاری ببه ن بو یه کتر بو ئه وهی خۆشه ویستی بکه ویتته نیوانتانه وه .

پ ۱۲۷ / من حهزم لییه بچمه دهره وهی وولات ، ئایا ده توانم واجباتی دینیم به جی بهینم ؟ ئامۆژگاری به پزتان بو من چی یه ؟ تکایه وه لامه کهم بنیرن بو ئیمه یه کهم .
وه لام /

برای به پزیمان ئامۆژگاری ئیمه بو تووی به پز ئه وه یه که :

۱ - له خوا بترسی و بیرى ئه وه نه که یته وه که برۆیتته دهره وه ، چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ((بَرَّتِ الدِّمَةُ مِمَّنْ أَقَامَ مَعَ الْمُشْرِكِينَ فِي دِيَارِهِمْ))^(۲۸۸).
یان سه بارهت به موسلمان و بی باوه پ فه رموویه تی : ((لَا تَتْرَأَى نَارَهُمَا))^(۲۸۹).
واته : بی به ش و دووره له ئیسلام ئه و که سه ی که له نیوان بی باوه پاندا ده ژیت ، چونکه موسلمان و بی باوه پان ئه بی ئه وهنده له یه که وه دوورین ئاگر و پووناکی یه کتر نه بینن .

۲ - برام له وانیه لای به پزتان ئاشکرایی بارو حالئ زۆر له وانیه که پۆشتونه ته دهره وه که چۆن تووشی سه رگه ردانی و دوور له ئاینی بوون و تووشی چهنده ها شتی قه دهغه کراو بوون له ئه نجام دانی داوین پیسی و خواردنه وهی مهی و ماده سپرکه ره کان و خواردنی سوو (پییای) ، یان چهنده ها تاوانی تر ، داواکارم له خوای په روه ردگار من و تۆش له هه موو ئه وانیه بیاریزی .

^(۲۸۷) صحیح سنن ابی داود رقم : (۱۶۰۱) .

^(۲۸۸) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۲۷۱۸) و سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۷۶۸) .

^(۲۸۹) سلسله الأحادیث الصحیحة رقم : (۶۳۶) .

۳ - خوی پورهردگار ده فهرمویت : ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ ﴿۱۳۸﴾ [البقرة] .

واته : شوینی وهسوهسه کانی شهیتان نه که ون ، جا برام ئه وهی که ده وتریت :
 (ئه گهر که سیك بتوانی واجباتی ئایینی خوی به جی بیئی ده توانیت بروت بو
 دهره وه) !!! وهسوهسه ی شهیتانه بو موسلمان ده یكات بو فریودانیان ، داواکارم له
 خوی پورهردگار تو بیاریزی له وهی له وانه بیت که شوین ئه م وتهیه بکه ویت ، چونکه
 پیغه مبر (ﷺ) هیچ جیاوازی یه کی نه کردوو له نیوان ئه مهی که ده توانیت له گهل
 ئه وهی که ناتوانیت ، جا برام به ناگابه له فریوی شهیتان چونکه ته له که ی زوره .

۴ - پیغه مبری خوا (ﷺ) ده فهرمویت : ((مَنْ تَرَكَ شَيْئًا لِلَّهِ عَوَّضَهُ اللَّهُ خَيْرًا مِنْهُ)) (۲۹۰) .

واته : ئه وه که سهی له بهر ره زامه ندی خوی پورهردگار واز له شتیک بیئی خوی
 پورهردگار له وه باشتری به نسیب ده کات .

جا براكه م توش واز له بهر ره زامه ندی خوا واز له و پوشتنه بیینه ، داواکارم خوی
 پورهردگار له وه باشترت به قسمت بکات .

۵ - برای به پریم له وهش بترسه که ئه م ئایه ته تو بگریته وه که خوی پورهردگار

فهرموویه تی : ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِينَ أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ

قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ ﴿۱۷﴾ [النساء] .

پیشه و (ابن کثیر) له رافه ی ئه م ئایه ته دا فهرموویه تی : (ئه م ئایه ته گشتیه و
 هه موو ئه وه که سانه ده گریته وه که نیشته جی ده بن له نیو بی باوه پراندا ، و توانای
 هیجرتی هه یه له و ولاتانه وه بو ولاتی موسلمانان) (۲۹۱) .

وه پیشه و (أبو بكر الجصاص) ده فهرمویت : (ئه م ئایه ته به لگه یه له سه رقه ده غه
 کردنی مانه وه له ولاتی بی باوه پراندا) (۲۹۲) .

(۲۹۰) رواه أحمد بسند صحيح قاله الألبانی فی "حلباب المرأة المسلمة" ص : (۴۷) .

(۲۹۱) تفسير القرآن العظيم : (۱ / ۵۴۳) .

(۲۹۲) أحكام القرآن : (۳ / ۲۲۸) .

جا برای بہ پریزم چون ریگہ بہ خوت دہدہیت بہ بیرکردنہ وہش بیٹ برؤی بو ولاتی بی باوہ پان ، خوی پەرہردگار پاریزہرت بیٹ لہو تاوانہو ہیدایہتی من و توش بدات بو چاکہی دونیاو دوارپوژمان .

پ ۱۲۸ / بہ کار ہینانی دەرمان بو ئہوہی ئەصلہع نہبیٹ یان پرچ چاندن وہ

یان نہشتہگری جوان کاری ئایا حہرامہ ؟

وہلام /

ئہم پرسپیارہ سی پرگہیہ بوہیہ وہلامہکەشی دہبیٹہ سی بہشہوہ :

- بہ کار ہینانی دەرمان بو ئہوہی ئەصلہع نہبیٹ : ئەگەر ئہو دەرمانہی کەوا بہ

کاردہہینریٹ زیانی نہبیٹ ئہوا دروستہ و ہیچی تیدا نییہ چونکہ مانہوہی مووی سەر بہشیکہ لہ جوانی مرؤف .

- پرچ چاندنیش دہبیٹ بہ دوو بہشہوہ :

ئەگەر پرچی مرؤفیکی تر بہ کار بینیت ئہوا دروست نییہ .

بہلام ئەگەر لہ پرچی خووی بو بچینریٹ ئہوا دروستہ إن شاء اللہ .

- نہشتہگری جوان کاری ئەگەر بو لابردنی کەموکورییہک (عہیبہیہک) بیٹ ئہوا

ہیچی تیدا نییہ و دروستہ ، بو نمونہ ئەگەر کەسیک لوتی لار بیٹ و راستیکاتہوہ ، یان

ئەگەر دانیکی زیادی ہہبیٹ و ئازاری بدات یان بہنجہیہکی زیادی ہہبیٹ ئہوا لایدہبات .

بہلام ئەگەر بو لادانی کەموکورییہک (عہیبہیہک) نہبوو ئہوا حہرامہ و دروست نییہ

وہک لابردنی مووی پوومہت یان شاش کردنی دانہکان .

پ ۱۲۹ / سەردانی گۆرستانی گاور دروستہ ؟

وہلام /

ئەگەر لہ ولاتیکدا بیت کە گۆرستانی موسلمانانی تیدا ہہبیٹ ئہوا نابیت بچیت بو

سەردانی گۆرستانی بیباوہرہکان و موشریکہکان ، وہ ئەگەر گۆرستانی موسلمانانی تیدا

نه بوو ئەوا به مه رجیک دروسته بچیت کهوا به مه بهستی بیرخستنه وهی مردن و قیامهت بچیت و ناشبیّت سه لامیان لیبکهیت به لکو ده بیّت بلّیّت : (موژدهی ئاگرتان لیبیّت) .
 پیغه مبهر (ﷺ) فه رموویه تی : ((حَيْثَمَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ كَافِرٍ فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ)) (۲۹۳) .
 واته : هه رچ کاتی که به لای گوپی بیباوه پیکدا تیپه ر بوویت ئەوا موژدهی ئاگری بدهری .

پ ۱۳۰ / ئایا ده بیّت به پیلاوه وه بچیه نیو گوپستانه وه ؟

وه لام /

دروست نییه به پیلاوه وه به نیو گوپستانی موسلماناندا ریبکهیت ، له بهر ئەم فه رموودهیه :

عَنْ بَشِيرِ ابْنِ الْخَصَاصِيَّةِ (رضي الله عنه) قَالَ : ((بَيْنَا أُمَاشِي رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) ... فَأَتَى عَلِيَّ فُبُورِ الْمُسْلِمِينَ ... فَبَيْنَمَا هُوَ يَمْشِي إِذْ حَانَتْ مِنْهُ نَظْرَةٌ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ يَمْشِي بَيْنَ الْقُبُورِ عَلَيْهِ نَعْلَانِ فَقَالَ : يَا صَاحِبَ السُّبُوتَيْنِ أَلْقِ سُبُوتَيْكَ ، فَنَظَرَ فَلَمَّا عَرَفَ الرَّجُلُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) خَلَعَ نَعْلَيْهِ فَرَمَى بِهِمَا)) (۲۹۴) .

واته : جاریکیان من له گه ل پیغه مبهری خوادا (ﷺ) پیم ده کرد ... ئەجا هات بو لای گوپستانی موسلمانان ، جا له کاتی که ری پی ده کرد بینی پیاویک له نیو گوپه کاندایه جوتی پیلاوه وه ری ده کات ، پیی فه رموو : ئەهی خاوه نی پیلاوه (سبتهیه که) جووته پیلاوه کهت فریده ، ئەو پیاوهش کاتی بینی پیغه مبهری خوای (ﷺ) ناسیه وه و پیلاوه کانی داکه ند و هه ردوکیانی فریدا .

* نوکته و سوعبهت کردن :

(۲۹۳) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۱۸) .

(۲۹۴) صحيح الأدب المفرد رقم : (۸۲۹) .

پ ۱۳۱ / ئافره تیکم زور حهز به نوکته ده کم ، له لای براده ره کاندای زور
سوعبهت و نوکته ده کم تا چند من تاوانبارم ؟ تکایه وهلامم بده نه وه له گهل پیزی
بئ پایانم بوتان .
وهلام /

نوکته وتن و سوعبهت کردن ده بیته به دوو به شه وه : یان راسته و حقه یان
ناراسته و درویه و تاوانه و وتهی نابه جییه .

۱ - جا ئه گهر راست و حقه بوو ، ئهوا دروسته چونکه پیغمه ری خوا (ﷺ)
فه رموویه تی : ((إِنِّي لَأْمُرُحُ وَلَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا)) (۲۹۵).

واته : من سوعبهت ده کم به لام هیچ نالیم ئیلا حقه و راستی نه بیته .
وه له فه رمووده یه کی ترده هاتوه هاوه لان وتیان به پیغمه ری خوا (ﷺ) : ((يَا رَسُولَ
اللَّهِ إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا؟ قَالَ: إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا)) (۲۹۶).

واته : ئه ی پیغمه ری خوا تو سوعبهت مان له گهلدا ده کیت ؟ فه مرووی : من
سوعبهت ده کم به لام هیچ نالیم ئیلا حقه و راستی نه بیته .

بو نمونه یه کیك له و سوعبهتانه ی پیغمه ری خوا (ﷺ) :
((أَتَتْ عَجُوزٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ، فَقَالَ:
يَا أُمَّ فَلَانَةَ إِنَّ الْجَنَّةَ لَا تَدْخُلُهَا عَجُوزٌ، قَالَ: فَوَلَّتْ تَبْكِي، فَقَالَ: أَخْبِرُوهَا أَنَّهَا لَا تَدْخُلُهَا
وَهِيَ عَجُوزٌ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: ﴿إِنَّا أَنْشَأْنَهُنَّ إِنِشَاءً﴾ ﴿٣٥﴾ ﴿فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا﴾ ﴿٣٦﴾ ﴿عُرْبًا أْتْرَابًا﴾ ﴿٣٧﴾
[الواقعة]) (۲۹۷).

واته : پیره ژنیك هات بو لای پیغمه ر (ﷺ) و وتی : ئه ی پیغمه ری خوا (ﷺ) دو عام
بو بکه لای خوا که بمخاته به هشت وه ، پیغمه ریش (ﷺ) فه مرووی : ئه ی دایکی فلانه

(۲۹۵) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۲۴۹۴) .

(۲۹۶) صحیح سنن الترمذی : (۱۹۹۰) .

(۲۹۷) سلسلة الأحادیث الصحیحة رقم : (۲۹۸۷) .

به ههشت پیرهژی تی ناچیت ، نهویش پویشت به گریانه وه ، نهجا پیغه مه ر (ﷺ) فهرمووی : ههوالی بدهنی کهوا ناچیت به ههشته وه به پیری ، خوی پایه بهرز فهرمووی ته : ﴿نیمه ئافره تانی به ههشتمان دروست کردوه ، کراون به کچه عازهب ، خویان خوشه ویست دهکن لای میرده کانیان و هه مویان هاوته مه نن﴾ .

نه وهش بزانه سوعبهت کردنی راست و حهق هه رچه نده دروسته به لام نابیت بته پیشه ی مروقی ئیماندار و به زوری نه جامی بدات ، چونکه زور سوعبهت کردن و نوکته وتن پیکه نینی زوری له گه لدا ده بیت ، زور پیکه نینش دل رهق ده کات و ده میرینیت وه ک پیغه مه ری خوا (ﷺ) فهرمووی ته : ((وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ)) (۲۹۸) .

واته : زور پیکه نه چونکه زور پیکه نین دل ده میرینیت .

۲ - به لام نه گه ر سوعبهت و نوکته وتن ناراست و درو و تاوان و نابه جی بوو نهوا حه رامه و نابیت له موسلمان بوه شیته وه ، چونکه ئاشکرایه (درو کردن ، وته ی نابه جی) حه رامه با نه گه ر بهرگی سوعبهت و نوکته شی به به ردا بکریت .

وه نه گه ر نوکته وتن و سوعبهت کردنی درو بوو نه وه بیت ده و روبه ر بهینیته پیکه نین نهوا تاوانیکی زور ترسناک و گه وره یه ، پیغه مه ری خوا (ﷺ) فهرمووی ته : ((وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ)) (۲۹۹) .

واته : تیاچوون (یان دۆلئیک له دۆله کانی دۆزهخ) بوو نه وه که سه ی که قسه ده کات و درو ده کات بوو نه وه ی خه لک بهینیته پیکه نین ، تیاچوون (یان دۆلئیک له دۆله کانی دۆزهخ) بوو ، تیاچوون (یان دۆلئیک له دۆله کانی دۆزهخ) بوو .

(۲۹۸) صحیح الجامع الصغیر رقم : (۱۰۰) .

(۲۹۹) صحیح أبی داود رقم : (۴۹۹۰) .

وه ئه وهش بزانه هه ندیک جار نوکته و سوعبهت کردن گالته کردنی تیدایه به خوا و پیغه مبهه (ﷺ) و دروشمه کانی ئایینی ئیسلام ئه مهش کوفره و مروؤف له دین دهرده کاته دهره وه .

وهك خوی گه وره له باره ی دوو پوووه کانه وه فه رموو یه تی : ﴿ وَلَیْن سَأَلْتَهُمْ لَیَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۗ قُلْ أَلَا لِلَّهِ وَعَیْنِهِ ۚ وَرَسُولِهِ ۚ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَدُوا ۚ فَذَكَّرْتُمْ بَعْدَ إِیْمَانِكُمْ ﴿٦٦﴾ ﴾ [التوبة] .

واته : ئه گهر پرسیاریان لیبکه یت ، ده لاین : ئیمه ته نها پامانده بوارد و گالته مان ده کرد ، بلی : ئایا ئیوه به خوا و ئایه ته کانی و پیغه مبهه که ی گالته تان ده کرد ، بیانو مه هیینه وه ئیوه کوفرتان کردوو ده وای باوه پهینان ، واته به و گالته و سوعبه ته له ئیمان هه لگه راونه ته وه و کافر بوونه وه .

که واته ده بیته زور به ئاگا بیت له کاتی کدا که سوعبهت یان گالته یان یاری ده که یت یان نوکته ده لییت ، جا بو ئه وه ی تاوانبار نه بیت ئه وا ده بیته ئه م ئایهت و فه رموودانهت له پیش چا و بیته .

پ ۱۳۲ / سلواتان لیبی : من پرسیاریکم هه یه سه بارهت به خویندنه وه هه رچه نده بخوینمه وه ئه گهر زور جاریش به لام هه ر له بیری ده که م زور فکر ده که م دالغهی لی دهم ئایا ئه مه یه هوکار یان ریگه چاره یه کی تر هه یه ؟ هیوادارم وه لامیکی ته واوم بده نه وه ئه گهر زانستیش بیته یان ئایینی زور مه منوون ده بم .

وه لام /

چه ند ریئماییکت ده که ین بو چاره سه ری ئه و کیشه یه :

۱ - له خوا ترسان و خو پاراستن له تاوانه کان ، چونکه خوی گه وره فه رموو یه تی : ﴿

وَمَنْ یَتَّقِ اللَّهَ یَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ ﴾ [الطلاق] .

واته : هه رکه سیك له خوا بترسیت و خو پاریزی بکات له تاوان ئهوا خوا ده رگای لیده کاته وه و له نارپه حهتی ده ری ده کات .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَانًا ﴾ [الأَنْفَال]

واته : ئه ی ئه و که سانه ی که باوه پرتان هیناوه ئه گه ر ئیوه له خوا بترسن و خو پاریزی بکه ن له تاوان ئهوا خوا رووناکییه کتان پیّ ده به خشیت کهوا حه ق و ناحی پیّ جیا بکه نه وه له یه کتر .

وه ئیمامی شافعی ده فه رمویت :

شکوت إلى و کیع سوء حفظي
فأرشدني إلى ترك المعاصي
وقال : إن العلم نور
ونور الله لا يُعطى لعاصي

واته : شکاتی خراپییتی له به رکردنم کرد له لای ئیمامی وه کیع ئه ویش پینمایى کردم بۆ وازهینان له تاوانه کان و فه رموی زانست نور و رووناکییه و نور و رووناکی خواش نادریت به تاوانبار .

۲ - دیاری کردنی کات و شوینی گونجاو بۆ خویندن و خویندنه وه .

أ / بۆ نموونه باشترا وایه خویندن و خویندنه وه له دواى ئه نجامدانی نوپژی به یانی و دواى نیوه رپۆ و پیش خه وتن و کاتی بیّ مه شغه له تدا ئه نجام بدریت .

ب / شوینیکی پاک و بیّ قه ره بالغی و فینک هه لبریت .

۳ - دوعا کردن و داوا کردن له خوا بۆ بیر تیزکردن و له بهر کردن .

۴ - خواردنی میووژ .

۵ - خویندنه وه ی قورئان و کتیبی به سوود و بایه خدار وه ک گوڤاری ریگای راست و

کتیبه کانی زنجیره ی پینماییه کانی ریگای راست و زنجیره ی په روده و بانگه واز و هاوشیوه کانی له بلا و کراوه کانی ئه هلی سوننه .

پ ۱۳۳ / ئایا ئه م پرۆژانه که له که ناله را گه یاندنه کانه وه ئاماده ی ده که ن

وه لام /

هه‌موو ئه‌و جوّره کرده‌وانه به‌و شیّوازه بیدعه‌ن و ناشه‌رعین ، چونکه پیّغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌و شیّوازه و له‌و کاتانه‌دا له‌و جوّره کرده‌وانه‌ی نه‌کردوووه و هانی موسلمانانیشی نه‌داوه بوّ کردنیان به‌و شیّوه‌یه ، هه‌روه‌ها هاوه‌لانی پیّغه‌مبه‌ری (ﷺ) کاری له‌و شیّوازه‌یان نه‌کردوووه له‌ کاتی‌کدا که ئه‌وان له‌ موسلمانان زیاتر چه‌زیان له‌ کاری خیر و چاکه بووه که چی ریوایه‌ت نه‌کراوه که‌وا کاریکی له‌و شیّوازه‌یان کردبیّت که‌واته بیدعه‌یه و ناشه‌رعی‌یه ..

جا ئه‌گه‌ر ده‌ته‌ویّت ببیته که‌سیک له‌وانه‌ی که‌وا زۆر یاد و زیکری خوا ده‌که‌ن ئه‌وا ده‌بیّت ئه‌وا کتیبه‌ باوه‌رپی‌کراوانه بخوینیته‌وه که‌ باسی زیکره سوننه‌ت و شه‌رعیه‌کانی تیدایه وه‌ک (حصن المسلم) و (صحیح الکلم الطیب) و (الوابل الصیب) ...

كورتەيەك سەبارەت بە
مائپەرى بەھەشت

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته :

پیناسه یه کی کورتی مالپه پی به ههشت :

مالپه ری به ههشت (www.ba8.org) مالپه پیکی سه له فی زانستی په روه ده یی یه و له

پیناو بلا و کردنه وهی نه و ئیسلامه یه که سه له فی صالح - پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و هاوه لانی (ﷺ)

- له سه ری بوون ، وه سه ر به هیچ گروپ و لایه نیکی حیزی نی یه .

پوژی دامه زانندن :

مالپه پی به ههشت له (۱۰ / ۳ / ۱۴۲۷) کوچی به رامبه ر به (۸ / ۴ / ۲۰۰۶) دامه زراوه .

نامانجمان :

۱ - ئاشناکردنی کومه لگایه له ئیسلامی ره سه ن و دروستکردنی تاک و کوپه تی بو

تیگه شتن له سه رچاوه کانی که بریتین له قورئانی پیروز و سوننه تی سه حیح .

۲ - ئاشکرا کردنی نه و شتانه ی که نامون به ئیسلام و خراونه ته نیویه وه به چه ندین

دهسته واژه ی دهنگ و پهنگ و نوسراو له بواره کانی بیروباوه پ و په وشت و ئاکار و په روه رده و

زانست و پزیشکی و گه شه ی کومه لایه تی ...

مالپه پی به ههشت نه و کتیب و بابه ت و لیکوئینه وه شه رعیه انه بلاوده کاته وه که

ده بنه هوی :

۱ - شاره زاکردنی موسلمانان و په روه رده کردنیان له سه ر پیگا راسته که ی ئیسلام ،

نه مه ش دهسته به ر ده بی به گه رانه وه بو په یروه وه ره سه نه که ی ئیسلام ، که بریتی یه له

قورئان و سوننه ت ، به تیگه شتنی پیشین و

پیشه وایانی نوممه ت .

۲ - پاک کردنه وه ی بیروباوه پ و په وشتی موسلمانان له دیارده کانی شیرک و کوفر و تاوان

۳ - پالوتن و ته صفیه کردنی ئاینی ئیسلام له بیدعه و بوچونه داهینراوه کان .

۴ - وریا کردنه وه ی موسلمانان له شوینه واری خراپی ریوایه ته لاواز و هه لبه ستراوه کان .

۵ - پته وکردنی برایه تی یه کی راسته قینه له سه ر بناغه فراوانه جیگیره که ی ئیسلام و

نه هیشتن و که مکردنه وه ی ده مارگیری مه زه به ی و حیزی که زال بووه به سه ر بیروه وشی زوریک

لہ موسلمانان ، وہ بووہ تہ مایہی پارچہ پارچہ بوونیان و تہسک کردنہ وہی برایہ تی و هاوکاری لہ چوارچیوہیہ کی مہزہبی و حیزی دا .

بہشہ سہرہکیہکانی مالپہری بہہشت:

مالپہری بہہشت لہ چہندین بہشی جؤراوجؤر پیک ہاتوہ کہ بریتین لہم بہشانہی خوارہوہ لہ گہل کورتہیہک لہ باس کردنی بہشہکہ :

۱ - **قورئان و تہفسیر** : لہم بہشہدا ہمووئو بابہتانہی کہ پھیوہندی بہ قورئانی پیروز و تہفسیرہوہ ہہبیت بلاودہ کریتہوہ و لہ ئایندهدا بہ یارمہ تی خوی گہورہ ہموو تہفسیری قورئانی پیروز بہ کوردی لہم بہشہدا دادہ نریت .

۲ - **پیغہمبہری خوا (ﷺ)** : لہم بہشہدا ہمووئو بابہتانہی کہ پھیوہندی بہ خودی پیغہمبہری خواوہ (ﷺ) ہہبیت بلاودہ کریتہوہ و لہ گرنگترینئو بابہتانہش : (تایبہت مہندیہکانی پیغہمبہری خوا (ﷺ) ، ہؤکارہکانی سہرخستنی پیغہمبہر (ﷺ) ...).

۳ - **بیروباوہری دروست** : لہم بہشہدا ہمووئو بابہتانہی کہ پھیوہندی بہ بیروباوہر و عہقیدہی موسلمانانہوہ ہہبیت بلاودہ کریتہوہ بؤئوہی بیروباوہریان لہ ہموو خورافیات و شیرک و هاوہل بریاردان پاک بکہنہوہ .

۴ - **کتیبخانہ** : ئەم بہشہ یہکیکہ لہبہشہ ہرہ بہسوود و گرنگہکانی مالپہری بہہشت کہ تیایدا زیاتر لہ (۱۲۵) کتیبی کوردی لہ ہوارہکانی : (عہقیدہ ، عیبادہت ، ئافرہتان ، لاوان ، مانگی پرمہزان ، موعامہلات ، میژوو ، ہمہ جؤر ....) بلاوکراوہتہوہ و ہموو ہفتہیہ کیش کتیبیکی نوی بلاودہ کریتہوہ .

۵ - **گؤفار** : لہم بہشہدا سہرجہم ژمارہکانی گؤفاری پیگای پاست بلاوکراوہتہوہ .

۶ - **بلاوکراوہس زانست** : لہم بہشہدا سہرجہم ژمارہکانی بلاوکراوہی زانست بلاوکراوہتہوہ .

۷ - **پہرستیش و عیبادہت** : لہم بہشہدا ہمووئو بابہتانہی کہ پھیوہندی بہ پھرستش و عیبادہتہوہ ہہبیت بلاوکراوہتہوہ .

۸ - **ئافرہتان** : لہم بہشہدا کؤمہلیک بابہتی زؤر بلاوکراوہتہوہ سہبارہت فیقہی شہرعی ئافرہتان و مہرجہکانی بالاپوشی و خراپی سفوری و ... زؤر بابہتی ہمہ جؤری تر .

- ۹ - **لاوان** : لہم بہشہدا ئہو بابہتانہ دانراون کہ تاییہتن بہ لاوان و ئامۆژگاری بہ سوودی تیدیہ بۆ لاوان تاوہکو خۆیان لہ ہہموو فیتنہ و فہسادیک بپاریزن .
- ۱۰ - **مندال و پەرورده** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ سہبارہت بہ چۆنیئتیی پەرورده کردنی مندال .
- ۱۱ - **گہشہپییدانی سرۆیس** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ سہبارہت بہوہی کہ چۆن دەبیته کہسیکی سہرکہوتوو لہ ژیاندا .... لہگہل زۆر بابہتی بہ سوودی تر .
- ۱۲ - **بہہشتی تہوبہکاران** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ بۆ ئہو کہسانہی کہ تہوبہ دەکەن و دەگہریننہوہ بۆ لای خوای گہورہ و خۆیان لہ تاریکی تاوان و خراپہکاری پزگار دەکەن بۆ پوناکی خواپہرستی ، نمونہی ئہو بابہتانہی کہ لہم بہشہدا دانراون : چۆن تہوبہ بکہم ؟ مہرجہکانی تہوبہ کردن چییہ ؟ نیشانہکانی قہبول بونی تہوبہ چیہ ؟ بۆچی تہوبہ بکہم ؟ ...
- ۱۳ - **میژووی موسلمانان** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ سہبارہت بہ میژووی موسلمانان .
- ۱۴ - **ژن ہیبتان و شوو کردن** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ بۆ ئہو کہسانہی کہوا بہ نیازی پیکہوہنانی ژیانہی ہاوسہرگرین .
- ۱۵ - **مانگی پەمەزان** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہت و کتیب و پرسپیار و وہلامی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ تاییہت بہ پۆژووی مانگی پەمەزان .
- ۱۶ - **سیاسہتی شہرعی** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہتی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ سہبارہت بہ سیاسہتی شہرعی و سہرجہم ئہو دیدار و چاوپیکہوتنانہی کہ گۆڤار و پۆژنامہکان لہگہل مامۆستایانی سہلہفی ئہنجامیان داوہ بلاوکراوہتہوہ .
- ۱۷ - **پزیشکی** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک بابہت و پرسپیار و وہلامی پزیشکی بلاوکراوہتہوہ .
- ۱۸ - **چیرۆک** : لہم بہشہدا کۆمہلئیک چیرۆکی بہ سوود بلاوکراوہتہوہ کہ ہانی گہنجان دەدات بۆ تہوبہ کردن و گہرانہوہ بۆ لای خوای گہورہ .

۱۹ - **زیکرہکان** : لہم بہ شہدا کۆمہ لیک لہ زیگری پۆژانہی موسلمان بلاوکراوہ تہوہ ،

لہ گہل کۆمہ لہ بابہ تیگ لہ سہر فہزل و گہورہیی زیگری خوا و سودہکانی .

۲۰ - **وہلامی گومان و پەخنہکان** : ئەم گۆشہیہ تایبہ تہ بہ وہلامی گومان و پەخنہکان

لہ سہر ئیسلام و قورئان و سوننہت و میژووی ئیسلام ، و ہ ہر شتیگ پەیوہندی بہ ئاینی پیروزی ئیسلاموہ ہہ بیٹ ، ئەمہش دوای ئەوہی بینیمان لہ گۆرہ پانی پۆشنبیری کوردی دا چہند کەس و قہلہ میگ ئەیانہ ویٹ جوانی ئیسلام بشیوین ، وہ سہر لہ نہوہی نوپی موسلمانان تیگ بدہن بہ تایبہت لہ توپژی خویندکارانی زانکو و پەیمانگان لہ ریگہی وەرگیپانی کەلتوری ہلہی بیگانہ بہ ناوی فہلسفہ و عہقلانیہت و نوپخوازی و مہعریفہوہ ! لہ کاتیگدا ہموو ئەوانہ وہلامی تیروتہ سہلیان ہہیہ و بہ توندی لہ میژووی زیپینی ئیسلامدا پەتکراونہ تہوہ .

۲۱ - **فیقہی شہریعت** : لہم بہ شہدا ہموو بابہ تہ فیقہیہکان بلاوکراوہ تہوہ وہکو بہشی

پاک و خاوینی ، بہشی نوپژ ، بہشی پۆژوو ، بہشی زہکات لہ کتیبی (فقہ السنہ) ، وہ ہرہوہا بہشی پاک و خاوینی لہ کتیبی (الوجیز فی فقہ السنہ والکتاب العزیز) .

۲۲ - **حہرامکراوہکان** : لہم بہ شہدا ہموو بابہ تہکانی کتیبی (محرمات الی استہان بہا

الناس یجب الحذر منہا) بلاوکراوہ تہوہ کە باس لہ زۆرتینی ئەو بابہ تانہ دہکات کە لہ شہریعتی پیروزی ئیسلام دا حہرامکراون و لہ ناو خہلکی دا پشتگویی خراون و فہرامۆش کراون ، وہ ہر باسیکیشی ہینابی بہلگہی بۆ ہیناوہ تہوہ لہ قورئان و سوننہت بۆ ئەوہی خوینہر لہ سہر چاوپۆشنی پی ہلگری و بہ بہلگہوہ حہرامہکان بناسی .

۲۳ - **وتاری مامۆستایان** : لہم بہ شہدا کۆمہ لیک وتاری مامۆستایانی سہلہفی

بلاوکراوہ تہوہ لہوانہ وتارہکانی : مامۆستا عبداللطیف ، مامۆستا عبدالکریم ، مامۆستا محمد عبدالرحمن ، مامۆستا پریاز چہمچہمال ، مامۆستا پەمەزان کەرکوک ...

۲۴ - **کۆمپیوتەر** : لہم بہ شہدا کۆمہ لیک بابہت و بہنامہی کۆمپیوتہری بہ سوود

دانراون .

۲۵ - **ہہمہجۆر** : لہم بہ شہدا ہموو ئەو بابہ تانہی کە لہ بہشہکانی سہرہوہ جیگایان

نابیتہوہ ئەوا لہ بہشی ہہمہجۆر دانراون ، ئەمہ جگہ لہوہی کە ہەر لہم بہ شہدا کۆمہ لیک

بابہت سہبارہت بہ بۆنہ و یادہکان بلاؤکراوہتہوہ و ہکو : درؤی نیسان ، حوکمی ئاہہنگ
گیڑان بۆ سہری سالی زاینی ، قالہنتاین ....

۲۶ - گولبژیرس فہنوا : لہم بہ شہدا کۆمہ لیک فہ توای زانایان گولبژیرکراون و لہم بہ شہدا
دانراون .

۲۷ - لینکہکان : لہم بہ شہدا کۆمہ لیک ناونیشانی سایتی زانایان و کۆمہ لیک سایتی
سہلہفی کوردی دانراون .

۲۸ - گۆشہس پرسپیار و وہلامس شہرعی : ئەم گۆشہیہ لہ ہموو بہ شہکانی تر خوینہری
زیاترہ ، چونکہ زیاتر لہ (۵۰۰) پرسپیار و وہلامی شہرعی تیدایہ لہ ہوارہکانی (قورئان ،
فہرموودہ ، عقیدہ ، نوپژ ، زہکات و سہرفترہ ، پۆژوو ، حہج ، دەست و نوپژ و غوسل ،
ئافرہتان ، ژیانی ژن و میردایہتی ، حوکمی خۆشہویستی و دلداری ، موعامہلات ، پراویژکاری ،
ہمہمہجۆر) وہ وہلامہکان بہ پیی بہ لگہکانی قورئان و سوننہت لہ لایہن مامۆستایانی
سہلہفیہوہ وہ لام دراونہتہوہ بہ شیوہیہکی زۆر جوان و پوون ، وہ پۆژانہش پرسپیار و
وہلامی تری بۆ زیاد دہکریت لہ سہرجہم ہوارہکاندا .
لہ کۆتایدا :

داواکارم لہ خوای پەرورہدگار ئیخلاص بخاتہ نیو کار و گوفتارمانہوہ و مالپہری
بہہشت بکاتہ تویثویہک بۆ قیامہتمان ، وہ داواکارم لہ ہموو موسلمانان لہ دوعای خیر بی
بہشمان نہکەن .

والسلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ

براتان : باوکی محمد

بہرپۆبہری

مالپہری بہہشت

www.ba8.org

۰۷۷۰۱۵۱۷۳۷۸